

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

21. YÜZYILDA SAVAS STRATEJİLERİ

aydın çetiner

AYDIN ÇETİNER

1961 İstanbul doğumluyum. İlkokulu Tarhan Kolejinde, ortaokulu Haydarpaşa Lisesi'nde, yüksek öğrenimimi İstanbul Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi'nde tamamladım.

Türkiye'de uçak sanayiinin kurulmasıyla ilgili ilk makalemi 1984 yılında Taha Akyol'un yönettiği Gençlikte Yeni Hamle dergisine yazdım.

Yaklaşık 25 yıldır uluslararası politika ve askerî strateji alanında açık kaynakların hepsini izleyerek çalışmalar yapmaktayım. Değişik gazete ve dergilerde bu alanda pekçok makale yazdım ve yüzlerce radyo/ tv programına katıldım. Uzun yıllar siyasi danışmanlık görevi yaptım.

Evli ve iki çocuk babasıyım.

Bu kitap, yayına hazırladığım üç kitabımdan ilkidir.

SELİS KİTAPLAR: 24
İnceleme-Araştırma: 7

Yayın Yönetmeni : İsmail Demirci

Kapak Tasarım : Mesut Sarı

Kapak Baskı : Seçil Ofset

İç Baskı ve Cilt : Sistem

ISBN : 975-8724-21-5

1. Baskı : Ekim 2003

© Telif hakları Selis Kitaplar'a aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

SELİS KİTAPLAR

Alayköşkü Cad. No: 6/2 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: 0212. 520 05 57 Faks: 0212.520 05 58
www.seliskitaplar.com

21. Yüzyılda Savaş Stratejileri

AYDIN ÇETİNER

İstanbul 2003

İÇİNDEKİLER

- 1 - ESKİ ZAMANLAR, 7**
- 2 - TÜRKLER, 15**
- 3 - JEOPOLİTİK TEORİLER, 21**
- 4 - İMPARATORLUĞUN ÇÖKÜŞÜ, 27**
- 5 - İKİ DÜNYA SAVAŞI, 35**
- 6 - SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ DEĞERLENDİRMELERİ, 47**
- 7 - İKİBİNLİ YILLARDA TSK'NİN TEHDİT ALGILAMALARI
VE MODERNİZASYON ÇABALARI, 107**
- 8 - GÜNÜMÜZDE MODERN SAVAŞ VE
MODERN SAVAŞIN GEREKLERİ, 135**
- 9 - BÖLGESEL DEĞERLENDİRMELER, 149**
- 10- SONUÇ, 179**

I.

ESKİ ZAMANLAR

İNSANLIK tarihi maalesef savaşlarla başlar. Bilinen uygarlıkların tarih sahnesine girişleri savaş yoluyla olduğu gibi, tarih sahnesinden ayrılışları da savaş yoluyla olmuştur.

Her türlü korkunçluğuna rağmen insanlık savaşmaktan geri durmamıştır. Ok, mızrak ve kılıçlar ile yapılan ilk vuruşmalardan bu yana insanlığa ait en kuvvetli kavramlardan biri olan savaş, her zaman yeniden yorumlanarak insanoğlu tarafından işbaşında tutulmuştur.

Hemen herkesin az ya da çok savaş ile ilgili bir fikri vardır. Çocuklarımızın savaşçılık ve askercilik oynayarak ya da yaşitlarıyla güç denemeleri yaparak büyümelerini hoşnutlukla izleriz genellikle.

Mitoloji (hangisi olursa olsun) gördüğü büyük işlerden dolayı savaşı kutsar. Barışsever diye bilinen Çin ve Hint mitologyası da aslında savaşseverdir. Yunan mitologyası Zeus'lar, Titan'lar ve Pallas'larla doludur.

Din kitapları da savaşı över. Eski Ahit metinlerinde görülen bazı ifadeler, İslam dininin ‘cihad’ anlayışı, hatta ilk Hıristiyanlığın “Kılıç ile yaşayan kılıç ile ölecektir!” anlayışına rağmen Hıristiyanlık da Eren Paul, Eren Augustin’den Eren Bernard çizgisine Theodicee (Tanrı adaleti öğretisi) yani Haçlı zihniyetine uzanır. Piskopos Raimond D’agiles, Kudüs’ün alınması sırasında yaşanan vahşeti hayranlıkla anlatır. *“Ortalık kan gölüne dönmüştü. Kol, bacak, gövde, cansız bedenler yerlerde yatarken insanlar huşu içerisinde kilisede dua ediyorlardı.”*

Hıristiyanlıkta geçen Eren Thomas’ın haklı savaş kavramı, iktidar otoritesi makul sebep ve istekler gibi oldukça yenidir ve Makyavelizm’e giden yolu açmıştır. Ancak geçmişte barış isteyenlerin sesinin yüksek çıktığı hemen hiçbir döneme rastlayamayız; insanlık savaşı şaşılacak ölçüde makul karşılamaktadır.

Bugün de dünyamız savaşların pençesinde kıvrınmaktadır. Her ne kadar içerisinde yer aldığı toplumlar için yıkıcı tesirleri olduğu belli olsa da, insanlığın militarizme sempatisi hâlâ devam eden bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır. Militer erdemlerin insanlık tarafından saygı ve sempati ile karşılanması savaş karşıtlarının işlerini güçleştirmektedir. Kökleri insanlık tarihi kadar eski olan militarist erdemler bugün de yüksek statülerini korur durumdadırlar.

Tarih öncesi zamanların en önemlisi toplumsal kimliği ‘Avcı’ idi. Beslenmeyi sağladığı için çok gerekli bir işlevi yerine getiren avcı, toplumların en saygın kimliğini oluşturmaktaydı fakat yerini uzun süre koruyamadı; zira değişik yollarla elde edilen kıymetlerin muhafaza edilebilmesi için daima yaşadığı topluluktan uzakta faaliyet gösteren avcı kimliği yetersiz kalıyordu.

İnsanoğlu kazanımlarını korumak için yeni bir toplumsal kimlik üretmekte gecikmedi. ‘Asker’ ya da ‘Savaşçı’, elde edilen kazanımların muhafazası ve güvenliği için yağmacılarla çevrili ilkel toplumlarda çok önemli bir işlevi yerine getirmeye başla-

dı. İnsanların en değerli olanları kendilerini bu işe adamaya başladılar ve insanlık tarihi militer erdemlerin hakim olduğu 'Kahramanlıkların tarihi' halini aldı.

İlkelerin hayatında önemli toplumsal değer taşıyan avcılık giderek ekonomik bir hal aldı, varlık aracı olmaktan çıkıp zaman içerisinde yararsız sportif bir faaliyete dönüştü.

İlk zamanlarda özellikle elde edilen toplumsal varlığın, ekonomik kazanımların muhafazası maksadıyla savunmacı haklı bir kimlikle ortaya çıkan asker/savaşçı, bütün toplulukların en önemli kimliği haline geldi.

Militer devlet Isparta, Roma İmparatorluğu, iyi silahlanmış adamları ile Asur ya da tarihe mal olmuş başka herhangi bir uygarlık karşımıza hep aynı insan tipini çıkartmaktadır.

Militarizm ve buna bağlı erdemler insanlığı sarar, tarih bir bakıma Aslan Yürekli Richard'ların, Battal Gazi'lerin, Timur'ların tarihi haline gelir.

İnsanlık için son derece önemli sayılan savaş olgusu zaman içerisinde toplulukların kendilerine özgü savaş yapma eğilimleriyle değişik şekiller aldı.

Batılı tarihçilerin sıklıkla ve övgü ile sözünü etmeye çalıştıkları 'antikite Yunanistanı'nın 'hoplites' adı verilen uzun kargılar taşıyarak düşmanla yüzyüze ve ölümüne savaşmaktan kaçınmaya çalışan asker tiplmesi, ancak romantik yorumlar ile kendi kültür köklerinin 'antikite Yunanistanı'na dayandığı tezini 19. yüzyıl sonlarında kısa süre savunan ülkücü batılı entellektüellerin abartısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira Hoplitler etkili bir asker tipi, güçlü bir savaşma geleneği ortaya koymadıkları için Yunan anakarası daima başka savaşçıların istilas altında yaşamak zorunda kalmıştır.

Benzer şekilde abartılı övgüler alan 'lejyoner' de savaşma kültürünün gereği olan çok önemli desteklere sahip olmasına rağmen Asur'un iyi silahlanmış 'cataphracte'ı karşısında perişan olmuştu.

Her ne kadar Batılı savaş tarihçileri kendilerine ait hissettikleri kültürün savaş tarihini de yazarken abartılı ifadeler kullanmakta çekinmemişlerdir. Tarihi kayıtları çok belirgin olmamakla birlikte Salamis deniz savaşında 200 greek gemisinin işgalci 800 pers gemisine karşı nasıl şanlı şerefle çarpıştığını anlatırlar ancak dönemin şartları içinde Perslerin 800 gemilik bir kudreti nasıl mobilize ettiğini ayrıca topyekün muharebeler sonunda Yunan naharasını nasıl elde ettiklerini kısaca izap ederler. Buna karşılık tarihe geçmiş en önemli deniz savaşlarına biri olan Preveze savaşını anlatırken daha baştan Barbaros Hayreddin Paşayı (Expirate) emekli korsan diye aşağılayarak anlatırlar.

Batının en önemli savaşçı kimliği 'şövalye' ile gurur kaynağı 'düello' geleneği ise aşağıda zikredeceğimiz tarihi kayıtlardan bir alıntıyla sanırım daha iyi anlaşılacaktır.

"Hicri 656 tarihinde daha önce yakılıp yıkılmış olan Bağdat şehrinin doğusunda Tatar'ları karşılamaya giden yazman yardımcısının ordusunda idim. Karşılaşmanın olduğu Dicle'nin doğusundaki Nehir Beşir'de eşsiz dövüş yeteneğini sergilemek amacı ile bizim saflardan bir şövalye, atının sırtında görkemli silahlarıyla ileri çıktı. Karşıdan, Tatarların arasından, eşşegi andıran atının üzerinde komik görüntüsüyle, ince, ip gibi mızrağıyla herkesi güldüren, doğru dürüst zırhtan yoksun, elinde kılıcı ile bir Tatar savaşçısı çıktığında hepimiz kolay bir zaferin bizleri beklediğini düşünüyorduk. Fakat 24 saat geçmeden görkemli ordumuzdan geriye hiçbir şeyin kalmadığını, yarısının ölmüş, içlerinde benimde bulunduğum diğer yarısının ise tutsak edilmiş olduğunu gördük."

Batı ilk yenilgilerinden sonra hiçbir zaman altemeyeceğini anladığı bozkırların bu müthiş savaşçıları 'Barbarlar' olarak nitelendirir. Oysa tarih boyunca daima yenildiği hayatının önemli bölümünü at üzerinde geçiren, savaş istediği zaman kabul edip istemediğinde geri çekilme taktikleriyle inisi-

yatifi elinde bulundurarak üstünlük sağlamayı başaran, sürekli saldırı, hafif donanımları nedeniyle mobilizasyon ve derin taarruz gibi çağının ötesinde teknikleri savaş alanlarında sergileyen Bozkır Savaşçısı sadece kendi yaşama biçimini sergiliyordu. Buna karşılık kendileri ateşli silahlar öncesi dönemi savaşçılarından çok daha fazla insanlığa zarar vermişlerdir. Ancak bu karalama geleneği neredeyse bugün de sürüp gitmektedir.

Uzakdoğu'nun Samurai geleneği, Zulu lideri Shakan'ın askerleri farklı yetenekleriye tarihe mal olmuşlardır. Bu dönem Türk sultanı Yavuz Sultan Selim'in Mısır'a düzenlediği sefer sırasında karşı karşıya geldiği kılıç, ok ve mızrakla at sırtında yapılan savaşın zirvesini temsil eden bir diğer Türk Tomanbay'ın acıklı söylevi ile sona erer:

Yavuz'un ordusundaki tüfekli askerleri görünce şöyle seslenir Tomanbay:

“Sizler erkekçe dövüşeceksiniz, elinizdeki tüfekleri bırakmalısınız. Sizin 100 devşirme askerinize karşı bir tek savaşçımı göndereceğim. Neler yaptığını göreceksiniz.”

Gerçekten de Tomanbay doğru söylüyordu. Düşman saflarına doğru saldıran bir Memluk savaşçısının geride 80'in üzerinde ölü ve yaralı bırakarak dönebileceği kabul edilen bir gerçektir; ancak yeni ve yıkıcı bir çağ başlıyordu – ateşli silahlar çağı!..

Ateşli silahların muharebe alanlarına girmesiyle savaş yapma şekilleri değişti. Savaşın yıkıcılığı müthiş boyutlara ulaştı.

Barut ve ateşli silahların etkili kullanımı gerçekleşene kadar karma savaş yapma teknikleri savaş alanlarına hakim oldu. Kılıç, ok ve mızrak kullanan askerler bir müddet daha orduların içerisinde yer aldılar, fakat tüfekli askerlerin çok daha etkili olabildiği gözlemlendi.

Daha hafif ve daha kısa sürede doldurulabilen tüfekler geliştirilerek savaş alanlarına sürüldü. Top dökümü çok önemli bir faaliyet alanı haline geldi, gemilerin toprakla donatılması

denizciliğin ve deniz hakimiyetinin sağlanması gereğini ortaya çıkardı. Bu olgu denizleri de yeni savaş yapma şeklinin alanları haline getirdi. Gelişen ulaşım imkanları ve ateşli silahlar ile birlikte hareket edebilmeyi başaranlar, bu gelişmeyi tanımayan dünyanın üzerine çullanarak, kaynakların güçlülerin dünyasına aktarılmasını sağlayan sömürgecilik ve emperyalizm dönemini başlattılar.

Köleleştirme ve topyekün yok etmenin sıradan ve gerekli sayıldığı bu dönemler insanlık tarihinde uzun çağlar boyu devam etti; ellerinde silahları olanlar, güçsüzleri acımasızca yönettiler.

Bu dönem, ateşli silahların gelişiminin yanısıra lojistik destek ve destekleyici öğelerin geliştirilip militer erdemlere hizmet etmesi açısından da önemli gelişmelere sahne olmuştur. Şiddetin ve acımasızlığın yoğun olarak yaşandığı yüzyıllar boyunca şekillenen dünya düzeni savaşların gölgesinde belirlendi fakat hiçbir zaman kabul görmedi. Bundan sonra da görme-yecektir, zira güce dayanılarak yapılan değişikliklerin, gücü üzerinde hissedenlerin itirazına uğrayacağı açıktır. Bu durum, dünyayı bitmek bilmez mücadelelerin içine itmektedir.

Eski Yunanca'da Polemos olarak ifade edilen savaş kavramı, polemos=savaş ve logos=bilim anlamını içermektedir. Ancak bu kavram o yörelerde geçmişte yaşamış insanların savaşa bilimsel yaklaşım oluşturma çabası olarak ele alınabilir, ne ilk ne de en açıklayıcı yaklaşımdır değildir. Zira savaş üzerine düşünce bugün de bilgece ele alış biçimi olarak değerlendirilebilecek örnekleriyle Asya'nın değişik yerlerinde ortaya çıkmıştır.

Her nerede gerçekleşirse gerçekleşsin, savaşın çok önemli sonuçlarından bir tanesi de toplumsal dönüşümlere yol açması, üstelik bu dönüşümü güçlüden yana bir bakış açısıyla ortaya çıkarmasıdır.

Kendi içine kapalı kültürlerin açılmasına yol açan çok tesirli bir etken olan savaş, uygarlıklar arası ilişkilerde de belirleyici

rol oynamıştır. Zoraki gerçekleşen bu olgu, savaşın tarafları üzerinde derin tesirler bırakmış olduğu gibi bu gelişmeyi izleyen toplulukları da etkisi altına almaktadır.

Napolyon döneminin başarıları moda alanına kadar yansımış, Fransız üniformalarını taklit eden kıyafetler giyilmiştir. Birinci Dünya Savaşı sırasında İngiliz üniformalarına benzer kıyafetler moda olduğu gibi, İngiliz sosyal hayatı ve davranış biçimleri neredeyse dünyaya hakim olmuştur. Bütün bir soğuk savaş dönemi boyunca Amerikan ve Rus üniformalarını taklit eden kıyafetler revaçta olmuşlardır. Hitler Almanyasının dünya çapındaki yükselişine paralel olarak ülkemizde yayınlanan Cumhuriyet gazetesinin koridorlarında -Hitler'in de bizatihi hayranı olduğu- Alman besteci Wagner'in eserleri çalınır olmuştur. Ancak hiçbir zaman yenik ve ezilmiş kültürlerin moda olduğuna rastlamıyoruz, ta ki yok olma noktasına gelinceye kadar. Bu noktada da garip bir tarihilik esprisiyle ele alınmaları bir anlam ifade etmemektedir. Galiplere duyulan sempati her zaman çok yüksek oranda hissedilmiştir.

Toplumlara tarihi dönemeçleri hızlıca döndürme etkisiyle savaş değişim ve dönüşümü hızlandırmakta, ancak kaybedenler için meydana gelen yıkıcı tesirleri ne kadar fazla ise kazananlar için de aynı oranda değişim getirmektedir.

2. **TÜRKLER**

15. ve 16. yüzyıllarda bilinen dünyanın en güçlü imparatorluğu Osmanlılar idi. Dünyanın en önemli topraklarına sahiptiler ve dünya ticaret yollarının en önemli bölümlerini kontrolleri altında bulunduruyorlardı. Merkezi Avrupa'dan Kafkasya'da Rusya içlerine, Arap yarımadasından Kuzey Afrika'nın tamamına kadar genişlemiş bulunan Osmanlı topraklarında çok dinli, çok kültürlü bir manzara hakimdi.

Aynı dönemde dünyanın henüz keşfedilmemiş bölümü olan Amerika kıtasının hakimi durumundaki Aztek ve İnka imparatorlukları, Asya'da ise Çin ve Hindistan, Osmanlı İmparatorluğu'nun çağdaşı durumunda idiler. Osmanlılar, binlerce yıllık tarihlerine uygun düşecek şekilde hareket ediyorlardı. Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti ve dünyanın en önemli şehirlerinden birisi olan İstanbul'u alarak başkentleri haline getirdiklerinde, atlı çadır kültürünün özelliklerini Topkapı Sarayı'na taşımışlardı. Padişah, ok atmayı kolaylaştıran başparmak yüzüğünü elinden çıkartmaz, saray avlusunda at

dolaştırılır, ahırlar hemen saray girişinde yer alırdı. Bu gelenekler Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarına kadar devam etti. Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihi mirasçısı durumunda-ki Türkiye Cumhuriyeti bu moral geleneği hâlâ özenle muhafaza etmektedir. 2000 yılında modern Türk Kara Kuvvetleri'nin 2209. kuruluş yıldönümü kutlanmıştır ki, bu tarih, ünlü Türk hükümdarı Mete Han'ın ordusunun kuruluşuna tekabül etmektedir.

Türkler tarih boyunca iki önemli engel ile karşılaşmışlardır. Bunlardan birincisi, atlı göçer kavim olmaları nedeniyle bir tarih yazma geleneğine sahip olmayışlarıdır. Bu durum karşısında Türkleri genellikle rakibi durumda olanlar anlatmışlardır. Türkler hakkındaki yazılı kayıtları milattan önceki zamanlarda savaş durumunda oldukları Çinli tarihçilerin tarih yazımından öğrenebiliyoruz. İkinci önemli engel ise Türklerin savaş yapma konusundaki becerileridir. Batılılar, ancak milattan sonra 5. yüzyılda Hun'ların Roma imparatorluğunun topraklarını işgal etmesiyle karşı karşıya kaldıkları dehşetle karışık duygularla Türkleri ele alırlar. Aslında Türkler tarihleri boyunca özel bir asker sınıfı geliştirmemişler, bunun yerine 'Her Türk asker doğar' prensibine bağlı kalmışlardır. Bozkır göçerleri, hafif zırh donanımları, iyi önderlerin peşinden kararlılıkla gitmeleri ve cesaretleriyle, günümüzün modern ordularının bugün uygulamaya çalıştığı 'derin taarruz', 'ani baskın', 'sürekli saldırı', 'muharebede inisiyatif elde bulundurma' gibi özellikleri daha o yıllarda uyguluyorlardı.

Batılı tarihçilerin Türkleri aşağılamak konusundaki gayretleri anlaşılabilir, zira bu müthiş savaşçılar karşısında kapıldıkları kompleks kolayca giderilebilecek gibi değildir. Batılı tarihçiler sadece Türklerin dilleri konusundaki tanımlamalarında haklıdır. Türklerin mensup olduğu dil grubu Ural Altay dil grubudur. Dinlerini ve toplumsal yapılarını aşağılarlar, soylulukla ilgili bağlılıklarını ise yanlış anlarlar. Türkler 'Gök Tanrı'ya inanırlardı, tabiata ve onun ahengine dikkat ederlerdi.

Şamanlarının toplum içindeki varlığı ise farklı temellere dayanırdı. Türklerin zaman içerisinde karşılaştıkları dinler arasında çoğunlukla Müslümanlığa geçmeleri ise, sıkı sıkıya bağlı oldukları liderlerinin İslamiyeti seçmeleri nedeniyle olmuştur. Toplum tabanının zaman içerisinde eğilim göstermesi şeklinde olmamıştır, yani aşağıdan yukarı yavaş bir gelişme yerine ani bir kararla hızlı biçimde Müslüman olmuşlardır. Türkler arasında soylu ve imtiyazlı sınıfı yoktu, toplum hayatı içerisinde sıradan birisi toplumun erdemli saydığı bir inisiyatif ile her an özel bir kimlik kazanabilirdi. Fakat bu özel kimlik ancak erdemli davranışın devamı ile mümkündü ve her an kaybedilebilir cinstendi; Türkler bilgeliğe saygı duyarlardı.

Anadolu topraklarının Türklerin varlığı nedeniyle Türkiye olarak adlandırılmasına ise 1190 tarihli Haçlı seferinin vakayinamesinde rastlanır.

Osmanlılar, 16. ve 17. yüzyıllarda dünyanın en ileri müesseseleriyle yeni bir medeniyetin temsilcileri olmayı başardılar. Her türlü yerleşik özellikten uzak bozkır göçerlerinin böylesine yüksek medeniyet seviyesine ulaşmış olması, batıda Türkler hakkında yapılan değerlendirmelerin yanlışlığını ortaya koyacak yeterlidir.

Ancak daha imparatorluğun gelişme çağında görülen bazı eksiklikler, ileride karşılaşılabilecek sıkıntıların habercisi gibiydi. Evet, Mete Han, Çin imparatoru Kaoki'yi kendi ordusundan sayıca çok daha üstün olmasına rağmen müthiş savaş dehası ile yenmeyi başarmış, bunu yaparken de Çin'lilerin çok önem verdikleri istihbarat faaliyetlerini Çin'lilerden daha iyi uygulamıştı. Bu geleneği geliştirerek sürdüren genç Türk hakanı Fatih Sultan Mehmet, 1450'lerde İstanbul kapılarına dayanmıştı. Fakat büyüyüp genişleyen imparatorluk savaşların en önemli aracı olan top dökümünde iyi değildi ve imparatorluk iyi yönetildiği ve kudretini muhafaza ettiği sürece çok işe yarayan devşirme askerler kullanılıyordu; bu iki olgu ileride imparatorluğu mahvedebilecek özellikler taşıyordu.

Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u kuşattığında Macar topçu ustası Urban'ın döktüğü dev çaplı topları kullanıyor ve Sırp topçu ustalarından yararlanıyordu. Gemileri karadan Haliç içerisine indirmek ilginç ve bir o kadar da Bizanslılar için dehşet uyandırıcı oldu ise de kısa zamanda Bizanslılar tarafından yakıldılar, kuşatma elli gün kadar sürdü ve padişah yeniçerilere üç gün yağma izni verdi, şehir fazla hasar görmeden zaptedildi. Böylece Avrupa ile olan mücadelede Osmanlılar büyük farkla öne geçmiş oldular. İmparatorluğun ilerleyen dönemlerinde Avrupa içlerine doğru yayılması ve giderek atlı mobil kültür yapısından uzaklaşarak yerleşik özelliklere dönmesi kültür ve medeniyet tesisi bakımından önemli gelişmelere sahne olurken, diğer yandan Avrupa bu durumu değiştirerek kendi lehine çevirmenin yollarını arıyordu.

Uzakdoğu'daki ticaret yollarını kontrol edemeyen Avrupa, Akdeniz'deki hakimiyetini de kaybetmişti. Rönesans hareketleri ve keşifler başlatan Avrupa bütün bunları Akdeniz ve Avrupa'nın doğusunda yer alan Osmanlı baskısından kurtulabilmek için yapıyordu. Tekne yapımındaki üstünlükleri Avrupalılara ilk zafer işaretlerini verdi 15. yüzyıl sonunda Amerika kıtasına ulaşan Avrupalı istilacılar, burada karşılaştıkları farklı kültürleri acımasızca yok ederek kendileri için değerli sayılan her türlü zenginliği düzenli seferlerle Avrupa'ya taşımaya başladılar. Kısa sürede koskoca Aztek imparatorluğu yok edildi, hem de geride hemen hiçbir iz kalmayacak şekilde. Kalan az sayıdaki insan köleleştirildi. Yağmalanan zenginliklerin yarattığı hırs yeni seferlere öncülük etti. Asıl amaçları Hindistan'daki zenginlikleri yağmalamak olan Avrupalılar kısa süre içinde Ümit Burnu'nun dolaşılmasıyla bu isteğini gerçekleştirdi.

Temelde fırkata (bugünkü adı frigate-fırkateyn) olarak adlandırılan teknelere dayanan gemi yapım teknolojisinin temsilcisi durumundaki Osmanlı donanması daha sonra batılı örnekleri ile boy ölçüşebilecek olan "kalyon" teknolojisine geçtiyse de bu gelişmeler karşısında fazla direnemedi. Hint Okya-

nusu ve Kızıldeniz'deki Osmanlı hakimiyetinin kırılması, peşinden Akdeniz'deki hakimiyetin kaybedilmesine giden yolu açtı. Batılı anlamda sömürgeciliği bir türlü başaramayan Osmanlıların sonunu hazırlayan gelişmelerin belki de en önemlisi II. Viyana Kuşatmasıdır.

17. yüzyılın içerisinde Osmanlılar 6.000 adet top dökmüşler, buna karşılık Avrupa'daki başlıca rakipleri olan Habsburg İmparatorluğu 17.000 adet top dökmeyi başarmıştır. Bunun savaş dilindeki anlamı ise, bir sonraki yüzyılın Osmanlılar için yenilgiler ile geçeceği'dir. Merzifonlu Kara Mustafa Paşa devasa ordusu ile Viyana önlerine geldiğinde imparatorluğun ihtişamını temsil ettiğinin farkındaydı. Kahlenberg'te kurduğu otağında, zaten zayıf durumdaki şehrin Osmanlı ordusuna direnemeyeceğini şehrin kendisine teslim edileceğini düşünüyordu. Bu düşünce ile diğer Avrupalıların muhtemel yardımını engelleyecek stratejik bir mevki savunmak amacıyla yanında getirdiği Tatar Giray Han'ın, şehre hemen saldırmaları gerektiği ve ancak hemen saldırılması halinde şehrin kendilerine fazla direnemeyeceği yolundaki uyarılarına itibar etmedi. Sonuç tam bir bozgun oldu. Merzifonlu Kara Mustafa Paşa kaçarken geride 250 çuval kahve ve ağırlıklarını bıraktı. Gerçi Tatar Giray Han'ı dinleyip zafer kazansa da Avrupa'nın ortasındaki Viyana'yı elinde ne kadar tutabileceği şüpheli olmakla birlikte, temsil ettiği imparatorluğun geldiği nokta paşayı böyle davranmaya zorluyordu. Tatar Hanı ise hâlâ bozkır atlısının savaşma biçimini temsil ettiği için savaşı bir başka şekilde ele alıyordu.

3.

JEOPOLİTİK TEORİLER

BUGÜN dünyada var olduğunu hissettiğimiz uluslararası sistem belirgin bir konjonktüre dayanır Hiç de esnek olmayan kuralları içerir ve bu kuralları acımasızca gözetirler. Her devletin uluslararası konjonktüre bakışı kendine göre yorumu hatta konjoktürü kendi lehine çevirme çabaları vardır. Devletler arası sistem 21. yüzyılda tam olarak işletilmemekte, 'uluslararası moralite'yi temsil eden Birleşmiş Milletler (United Nations), Lahey Adalet Divanı gibi kuruluşların uluslararası meselelerdeki rolleri sınırlı kalmaktadır. Sistemin işleyişi 'büyük balık küçük balığı yutar' ilkesinin geçerli olduğunu, güç politikalarına bağlı düzenlenen ve sürdürülebilir devlet sisteminin kırıl-gan dengeler üzerinde durduğunu bize göstermektedir. İşte bu dengeler ülkelerin kendi durumlarına ve dünyanın durumuna bakarak geliştirilmiş, günümüzde ise çok tayin edici özelliklere sahip olan politika bilimi insanlık için her dönemde önemli olagelmıştır.

Eski Yunanca kökenli bir kelime olan politika Polemos ve Etik sözcüklerinin türetilmesinden meydana çıkmıştır. Polemos, savaş demektir. Sözcük ilk ifadesinin ağırlığı altında ezilmekle birlikte ikinci ifade olan ahlak anlamını da bünyesinde barındırmaktadır. Sözcüğün anlamı piyade savaşlarının büyük dehası sayılan savaş ustası Carl von Clausewitz'in meşhur kavramı ile uyushmaktadır. "*Savaş, politikanın kan ve şiddetle devam eden şeklidir*" der Clausewitz. Bu görüş tersinden de doğrudur bize göre. İnsanlık tarihinde savaşların çok önemli yeri olduğu için adeta savaş olmayan zamanlar insanlık tarafından savaşa hazırlık dönemleri olarak görülmüştür. Yine eski Yunan toplumlarında görülen ve Strategem adı verilen mücadelenin derinlemesine düşünülmesi işini üstlenen toplumsal kimliğin ortaya koyduğu günümüzün popüler kavramı olan Strateji kavramı ise özellikle izaha muhtaç bir kavram olarak karşımızda durmaktadır. Strateji, amaç ve araç arasındaki iradi ilişkinin hesap edilmesidir bize göre. Ancak yukarıdaki kavramlar, insanlar ve bağlı bulundukları toplumlar tarafından varoluştan beri bilinçli ya da bilinçsiz kullanılabilen kavramlardır. Görece daha yeni olan fakat insanlığı çok derinden etkileyen 'jeopolitik' kavramı vardır ki, ileri sürülen jeopoitik teoriler dünyayı şekillendirmede önemli tesirleri olmuştur.

İlk olarak İsveç'li bir profesör olan Johan Rudolph Kjellen tarafından ortaya konulan Jeopolitik kavramı, Yunanca geo= yeryüzü kelimesiyle yukarıda açıklamaya çalıştığımız politika kelimesinden oluşmaktadır. Bir canlı varlık olarak devlet fikrini de ilk kez ortaya atan Kjellen, Devlet'in beş temel ögesinin bulunduğunu ileri sürer: Jeopolitik-Sosyopolitik-Ekonomipolitik-Kratopolitik-Demopolitik.

1916 yılında ileri sürülen fikirlerden en çok Alman jeopolitik ekolü yararlanır. Temelde coğrafyanın zaruretlerine göre devletin politika belirlemesi olarak adlandırabileceğimiz jeopolitik görüşlerin öncüsü Friedrich Ratzel'dir 1903'te ortaya koyduğu temelde Devlet'in canlı bir varlık olduğunu önerme-

sine dayanan Raum (mekan) ve Raum sinn (Mekanı hissediş-Mekan hissi) kavramları ile Lebensraum (devletin hayat alanı) teorisini ortaya koyar. Alman karar vericileri tarafından ilgiyle karşılanarak hayata geçirilmeye başlandığında, devletin bir canlı varlık olduğu öyle ise beslenip büyütülmesi gerektiği önermesiyle ortaya saldırgan ve yayılmacı emelleri ile Hitler'in Almanyası çıkar. Tarihe dönüp baktığımızda, Avrupa devletleri arasında daima süregelen güç ve çıkar çekişmeleri nedeniyle Almany'a'nın başka türlü davranamayacağını ileri sürenler bulunsa da zaten Hitler'in teoriyi doğru anlamadığı ortadadır. Zira Hitler bu teoriyi geliştirerek kendisine sunan profesör ve aynı zamanda general olan Karl Haushofer'i dinlediği sürece savaşları kazanmış, fakat Haushofer Hitler'e Rusya'ya saldırması gerektiğini söylediğinde öldürülmüş ve Hitler de Rusya'ya saldırarak kendi sonunu hazırlamıştır.

Jeopolitik kavramı coğrafyayı esas alır ve dinamik insan unsurunu, coğrafyayı şekillendirmekte ve kontrol etmekte kendi amaçları doğrultusunda yorumlar. Devlet kavramını ise (büyük çoğunlukla) fetih devleti anlayışıyla tarif eder, buna göre bir devletin güçlü ya da zayıf oluşunu izah eder. Bugün biraz eskimiş olarak görünse de jeopolitik kavramı hâlâ geçerliliğini korumaktadır. Değişen insan unsuru geçmişte olduğu gibi bugün de değişmeyen unsur olarak coğrafyaya bağlıdır. Nihayetinde insan ve devlet bir coğrafya üzerinde vardırılar, bu durum jeopolitik değerlendirmelerin gelecekte karşımıza çıkacağını göstermektedir.

Sir Halford Mc Kinder 1904 yılında yazdığı *Tarihin Coğrafi Ekseni* isimli kitabında; dünya politikasının mihver alanı olarak gemilere kapalı fakat antik çağın atlı göçebe kavimlerine açık, bugün ise (1904 kastedilmektedir) demiryolları ile örülerek Volga nehrinden Sarı nehire Himalayalardan Arktik Okyanusuna kadar uzanan ve Dünyanın Kalbi (Hearthland) olan bölgedir. Burada işaret edilen bölgede temel olarak iki millet yaşamaktadır: Türkler ve Ruslar. Jeopolitiğin belirleyiciliğine

dayanarak; geçmiş yüzyıllarda Türkler tarih sahnesinde ön plana çıkmış geçtiğimiz yüzyılda ise derin bir kendi içine çekilme dönemi yaşamıştır. Ruslar ise geçtiğimiz yüzyılda tam anlamı ile dünyaya açılarak hakimiyet mücadelesi vermişler, dünya politikasında belirleyici olmuşlar, yüzyılın sonunda ABD ile yürüttükleri soğuk savaşı kaybederek yeniden kendi kabuğuna çekilme sürecine girmişlerdir. 21. yüzyılda ise yeniden Türk dünyası tarih sahnesinde ilerlemektedir. Anadolu'daki Türkler dünya ilişkilerinde önemli bir konum elde ederlerken, Kafkasya ve Orta Asya'daki Türkler ise bağımsızlıklarını kazanarak uluslararası ilişkilerde geleceğin gücü olmaya adaylardır. 21. yüzyılda dünya hakimiyeti mücadelesinin alanı muhtemelen Türklerin hakim olduğu coğrafya olacaktır. Bu mücadelede Türk dünyasının kendi içindeki ilişkileriyle Rusya ile geliştirilecek ilişkilerin önemli rol oynaması beklenmelidir. Türk dünyası kendi içinde sıkı bir işbirliği geliştirip ortak bir güç konumu elde ederek tarih boyunca mücadele ettiği Rusya ile belirgin bir konjonktür içerisinde yardımlaşarak, jeostratejik konumunun ve varolan kaynaklarının avantajını kullanabilir. Bugünkü Rusya Federasyonu, Sovyetler Birliği'nin dünya çapındaki başat rolünü kaybetmiş olmanın ezikliği içerisinde yeniden Sovyet emperyalizminin gücünü elde etme çabası içerisinde girmiştir.

Jeopolitik teorilerin içerisinde ayrı bir yeri olan Heartland teorisi dünyayı derinden etkilemiştir. Sir Halford Mc Kinder, 1904'te yayınladığı *'The Geographical Pivot of History'* (Tarihin Coğrafi Eksen) isimli eserinde, temel olarak dünyanın en önemli kaynaklarının (Mc Kinder tarafından) Dünya Adası olarak adlandırılan Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarında yer aldığını, dünya adasının ise Volga nehri ile Sibiryaya ve Kuzey Buz Denizi ile İran, Afganistan arasında kalan bölümünün dünya için en önemli topraklar olduğunu, burada bir devletin ihtiyaç duyacağı her türlü kaynağın var olduğunu, buradan yayılan gücün dünya egemenliğini ele geçirebileceğini söyler. Mc Kin-

der'e göre dünya egemenliğine yürüyen böyle bir gücün inner crescent (iç hilal ülkeleri) ile insular crescent (dış hilal ülkeleri) olarak adlandırdığı kuşak ülkeleri tarafından durdurabileceğini öngörür. Gerçekten de Mc Kinder'in daha 1904'te öngördüğü gelişmeler yaklaşık 40 yıl sonra gerçekleşir. 2. Dünya Savaşı sonrasında Sovyetler Birliği Mc Kinder'in tarif ettiği şekilde bir dünya gücü olarak ortaya çıkar ve bu gücü engellemek için yine Mc Kinder'in isabetle öngördüğü şekilde İç Kuşak ülkeleri NATO ittifakının temellerini atarlar. Ancak Mc Kinder dünyayı denizci ve karacı güçlerin mücadele alanı olarak görür. Bu görüşünde İngiltere'nin çöküşünü gözlemlemiş bir düşünür olmasının payı büyüktür.

Yine benzer bir uzakgörüşlülükle Amerikalı bir deniz amirali olan Alfred Thayer Mahan, *"Influence of Sea Power Upon History"* adlı kitabında ileri sürdüğü fikirlerle adeta Amerika'nın dünya egemenliğinin denizleri kontrol etmesinden geçtiğini ayrıntılarıyla göstermiştir. Tabi burada ileri sürülen fikirler ancak gücünün yönünü belirlemeye çalışan ülkeler için geçerlidir, zira güçsüzlerin fikirlerini uygulama alanı bulamayacağı bilinen bir gerçektir.

Jeopolitik teoriler büyümek isteyen ülkelere rehberlik etmiş olmaları nedeniyle insanlığı derinden etkilemiştir.

4.

İMPARATORLUĞUN ÇÖKÜŞÜ

Osmanlı İmparatorluğu aslında iyi işleyen bir savaş makinasıydı. Çöküşü yüzyıllar aldı ve nihayet 20. yüzyılın başında batılı emperyalist güçler Balkanlar'da, Kafkasya'da Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da otoriteyi simgeleyen imparatorluğu paylaşmaya giriştiler. İmparatorluğun anılan bölgelerde otoritesinin zayıflamasıyla büyük karışıklıklar meydana geldi; getirildi. Bölgenin kontrolünü ele geçiren İngiliz ve Fransızlar karşılığında kuvvetli idareler görmek istemiyorlardı, itiraz değil itaat bekliyorlardı. Bunu sağlayabilmek için kimi zaman aşiret kavgalarını körüklediler, kimi zaman Lawrence'lerini kullanarak, daha da önemlisi Lord Balfour'un kendi deyimiyle tutmayacakları sözler vererek [Lord Balfour, Yahudilere Filistin topraklarında bir yurt vaadededen ünlü deklarasyonun sahibidir. Filistin konusunda büyük devletlerin sonradan yanlış olduğu açıklanmamış tek bir bildirileri olmadığı gibi, sadık kalmak niyeti ile de tek siyasi bildiri hazırlamamışlardır.] bugünkü siyasi coğrafyayı oluşturdular. Bütün bu bölgeler adeta bir patlamaya maruz kalmışçasına küçük parçalara bölündü, bölgenin sa-

hiplerine kendi kültürlerini hatırlama fırsatı vermediler. Yapay devletler, yapay otoriteler ve yapay sınırlar ihdas edildi.

Fransızların köklü kültürel ve siyasi bağları olduğunu söyleyerek üzerinde hak iddia ettikleri Osmanlı İmparatorluğu'nun Şam vilayeti merkez olmak üzere nüfusun %17'sini oluşturan azınlık temel alınarak bugünkü Suriye kuruldu. Nusayri azınlık tarafından Sünni çoğunluğun yönetilmesi sağlanarak hem terdirgin ve baskıcı bir iktidar yapısı oluşturuldu, hem de bu iktidar yapısını -kendileriyle uzlaşmaması halinde- karışıklıklarla tehdit etme şansını ellerinde bulundurdular. Yine Basra ve Bağdat vilayetlerinde Şii çoğunluk, azınlıktaki Arap sünni yönetimine bırakıldı. İlginç bir şekilde 750.000 kişilik Arap nüfusa rağmen 60.000'den az Yahudi nüfusunun yaşadığı Filistin topraklarında İsrail devleti kuruldu. İngiltere hükümetinin henüz doğmakta olan siyonist hareketi o dönem kabinesinin tek Musevi asıllı üyesi olan Edwin Montagu'nün muhalefet etmesine rağmen desteklemesinin nedenleri çeşitliydi; Siyonizmin anavatanı sayılan Almanya ve Avusturya ile savaşıyorlardı. Bu ülkelerde yaşayan Yahudileri kendi saflarına çekmek istiyorlardı, zira Rus'ların Musevi aleyhtarlığı ve itilaf devletlerinin destek vaadi büyümekte olan Yahudi hareketini o kanada kaydırabilirdi. İngiliz devlet adamları Musevilerin ekonomik gücünü abartarak algılıyorlardı. Ayrıca ülkücü İngiliz devlet adamlarının 19. yüzyıla özgü İncil'e dayanan bir Protestan eğitiminden geçmiş olmaları Musevilerin ikibin yıl önce kendilerine vaad edilmiş topraklara dönmeleri fikrini romantik bir biçimde algılamalarına neden oluyordu. Yahudilerin de kutsal topraklarda İngiliz himayesini destekler görünmelerinin, savaşta Süveyş Kanalı'nın elde tutulmasının ne denli güç olacağını anlamış İngilizlere cazip geldiğini belirtmek gerekir.

Osmanlı İmparatorluğu bölgeden tasfiye edilirken İngiltere bölgedeki çıkarlarını Fransa ile paylaşma ihtiyacı hissediyordu. Her iki devletin bölgede uyguladıkları bölme siyasetine en büyük katkı yine bölgenin sahiplerinden geldi.

1. Dünya Savaşı yıllarında bölgede görülmeye başlanan Arap milliyetçilik hareketlerinin liderliğini, müslümanların peygamberi Hz. Muhammed'in torunlarından oluşunu kullanan meşhur İngiliz ajanı Lawrence'in yakın dostu Mekke Şerifi Hüseyin yapıyordu. Siyasi tavır itibarıyla Arap milliyetçiliğine din faktörü dayanak yapıyordu.

Gerek müslümanlara imamlık ederek şöhret kazanan İngiliz ajanı Lawrence'in çabaları ve gerekse din faktörü, Arap milliyetçiliğinde Mekke Şerifi Hüseyin'e gereken gücü veremedi. Mekke Şerifi Hüseyin, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı mücadelesinde İngiltere'ye dayanmış ve emellerini gerçekleştirmek için İngiltere'nin Mısır'daki yüksek komiseri Mc Mahon ile ilginç mektuplaşmalar yapmıştır. Mekke Şerifi Hüseyin ile Mc Mahon arasındaki yazışmalarda görülen istekler de çok ilginçtir. Şerif Hüseyin'in Arap ülkesindeki bağımsız Devlet'ini İngilizler tanıyacak, ittifak'a girecek ve kapitülasyonlar elde edecekler, İngiltere de Mekke Şerifi Hüseyin'in Arap-İslam hilafetini bir Hristiyan ülkesi olarak onaylayacaktır. Fakat İngilizler Şerif Hüseyin'i sadece kendi emellerini gerçekleştirmek için kullandılar, Ortadoğu'daki paylaşma meselesini ise Fransa ile imzaladıkları 'Sykes Picot' antlaşmasıyla 1916 tarihinde çözmeye çalıştılar.

Osmanlı İmparatorluğu kolay teslim olmadı, çöküşü yüzyıllar sürdü. Balkanlar, Kaskaslar ve Ortadoğu'da çok çetin savaşlar yaşandı. Çekildiği topraklarda kendi kültür mirasını ve insanını bırakan Osmanlı, en son ve çetin mücadeleyi Çanakkale'de verdi. Bu son savaşın Anadolu insanı üzerinde hiçbir zaman kaybolmayacak tesirleri olmuştur. Daha önceki savaşlarında İslam Hilafetinin temsilcileri olmaları sebebiyle çok değişik coğrafyalarda mücadele eden Osmanlı İmparatorluğu'nun temsilcileri artık Anadolu'yu savunmaları gerektiğini görerek ümitsiz bir mücadeleye giriştiler. Kaçınılmaz son yaklaşıyordu. Çanakkale harbinde Osmanlılar en kaliteli insan malzemelerini tükettiler. Bu savaşa 'yedeksubay' harbi de de-

nilir. Dünyayı iyi algılayan eğitimli genç neslin önemli bir bölümü bu savaşta yitirilmiştir.

Aslında Osmanlı subaylarının çoğunluğu yaklaşan sonun farkında idiler, genellikle iyi anlaşılamayan Enver, Talat ve Cemal paşaların içine düştükleri girdap, çaresizliktir. Yaklaşan dünya savaşının boy hedefi olduklarını pekala farkedenden Osmanlı subayları, Hakkı Paşa'yı İngiltere'ye gönderdiler. Amaçları İngiliz ve Fransızlar ile anlaşarak savaşa onların saflarında girmekti, fakat bu istekleri kararlılıkla reddedildi. İçlerinde Mustafa Kemal'in de bulunduğu Osmanlı Subayları ile batılı subayları birbirinden ayıran belki de en önemli fark, Osmanlı subaylarının kararlılıkla verdikleri söze sadık kalmalarıydı; fakat batılı subaylar amaca götüren her hileyi mübah sayıyorlardı. İçlerinde yalnız Mustafa Kemal bu gerçeği görerek hareket etmeyi başarmıştır. Akaretler'de yerleştiği evde ne yapmayı düşündüğünü soranlara Padişah'ın kendisine Savunma Bakanlığı vermesini beklediğini söyler ve Anadolu'ya geçer geçmez giriştiği mücadelede hem düşman durumundaki İngilizler'le çatışmamaya özen gösterir hem de Amerikalılar'la diyalog kurmayı ihmal etmez. Kurtuluş savaşının gidişatı içerisinde Bolşevik Ruslar ile kurduğu ilişki sayesinde önemli yardımlar elde eder. Daima savaş halinde olduğumuz batıya ise artık savaşa son verilmesi gerektiğini, batılı tarzda bir milli devlet kurmak istediğini ifade eder. Batı tarafından kabul edilebilir önermelere sahip olması, Mustafa Kemal'i İngiliz ve Fransızlar ile açık çatışmadan korur, ilerleyen süreç içerisinde Hatay'ı Fransızların elinden müzakereler yoluyla almayı başarır.

Diğer yandan imparatorluğun tanzimat döneminde iyice açığa çıkan çöküş süreci Anadolu içlerinde değiştirilmesi güç bir yarı sömürge düzenine yol açmıştı. İçerisinde çok geniş halk kitlelerini barındıran imparatorluk, farklı dinlere mensup, farklı etnisiteye sahip insan topluluklarını dönemin şartları içinde değerlendirildiğinde oldukça adaletli bir şekilde barındırıyordu. Aynı dönemde basit sebeplerle Avrupa'da kanlı kitle

kırımları yapılırken Osmanlılar'ın sağladığı adalet görmezlikten gelinmemelidir, zira İspanyol zulmünden kaçarak padişaha sığınan Yahudiler çok dinli, çok kültürlü Osmanlı imparatorluğunda kabul görmekle kalmadılar çok önemli mevkilere yükselme şansı da elde ettiler. Toplum hayatı içinde zanaat-kârlık, ticaret ve önemli bazı sosyal faaliyetler genellikle imparatorluğun gayrimüslim tebası tarafından yürütülürdü.

Bir yandan savaşlarla topraklarının büyük kısmını yitirmesinin yarattığı yıkım, diğer yandan yorgun halk kitlelerinin değişen ekonomik şartların olumsuzluğunu üzerinde hissetmesiyle Osmanlı İmparatorluğu tam bir kaos ortamına sürüklen-di. Eskiden beri süregelen devlet özellikleri nedeniyle değişen ekonomik sürece uyum sağlayamadılar. Devlet, sürekli siyasi gelişmeleri ekonomik gelişmelerden önemli gören bir anlayış ile hareket etti. İmparatorluğun makro politikaları içerisinde ekonomik hayatın emperyalistlerce teslim alınmış olması diğer alanlarda büyük felaketlere yol açtı. Değişen dünyanın şartları karşısında yenik ve şaşkın durumdaki imparatorluğun eğitim hayatı da benzer bir durum gösteriyordu. Özellikle İzmir ve İstanbul'daki büyük Ermeni ve Rum kolonileri, imparatorluğun ekonomik hayatına emperyalistlerin el koymasından müslüman halka nazaran çok farklı şekilde etkilendiler.

Dönemin en önemli ulaşım aracı olan demiryollarının daha planlama aşamasında Anadolu içlerine hangi yönde ilerle-yeceğini önceden tesbit edebiliyorlar, sistemli bir şekilde oluşturdıkları sermayeyi demiryollarının geçeceği kentlerde arsa ve ev satın almada kullanarak kısa zamanda bölge ticaretini ellerine geçiriyorlardı. Giderek azınlıkların mallara doğrudan el koymalarına sebep olan bir sürece girilir. İzmir ve Galata bankerleri kendilerine bağlı tecimevlerinin amaçlarına ulaşabil-mesi için kendileri gibi olanlardan seçilmiş çok sayıda aracırı işbaşına getirmek hususunda büyük bir kampanya yürütürler. Kültür ve edebiyat alanında kendilerini koruyucu ilan ederek Anadolu içlerinde ortaokullara kadar uzanan kültür yuvaları

kurarlar. Tabii buralarda verilen destek burslarının asıl amacı gayri müslimlerden başarılı olanları büyük ticari şirketlerine gönderip, daha vasat olanları da taşradaki aracılari olarak ortaya çıkartmaktır.

Bu örgütlendirmenin temellendirilmesi kilisenin gözetiminde gerçekleştirilmekteydi; yeterli maddi desteği olan papaz okulları gayri müslimlerin bankaları ve tecimevlerine personel yetiştiriyordu.

1890 yılında İzmir'de 300 bin hristiyana karşılık 1 milyon 100 bin müslüman vardı. Fakat ilköğretimde okuyan 18.086 hristiyana karşılık 11.125 müslüman, orta öğretim gören 7.335 gayrimüslime karşı 3.521 müslüman öğrenci vardı.

Ağırlıklı nüfus oranlarına göre hristiyanlar müslümanlara göre 8 kat daha fazla eğitim görmekteydiler. Erzurum'da 500.000 müslümana karşılık 135.000 gayri müslim yaşarken, 1343 öğrenci ve 16 adet müslüman okuluna karşılık 3415 gayri müslim öğrenci 178 adet azınlık okulu mevcuttu. Konya'da 40.000 müslim nüfus içinde 900 öğrenci varken 4.000 gayri müslimin 700 okuyanı vardı.

Bu örgütlenme biçimi gayri müslimlerini hızla yoksulluktan kurtulmalarına yardımcı olurken, başarısız olanları da taşradan büyük kentlerdeki hemşehrilerinin yanına gönderilerek bu gurbetçilerin desteğinden yararlanmaları sağlanırdı.

Oluşan siyasi durum nedeniyle gayri müslimlerin köyleri devlet yetkililerinin ve mültezimlerin yolsuzluklarına karşı korunurdu. Kilise hiyerarşisi veya patrikhane aracılığıyla üst makamların dikkati çekilir, oradan da korumacının büyükelçiliği devreye girerdi. İşler gayri müslimler için yoluna girerken, yoksulluk ve adaletsizlik müslüman ahaliye has bir ortak özellik olara kanıksanırdı.

Ekonomik hayata sınırlanamaz biçimde el koyan gayri müslimler giderek üretimin kendisini de denetim altına almayla çalışırlar. Uşak ilinde müslümanların geleneksel faaliyeti

olan halıcılık ile 19. yüzyıl sonunda 2500 gayrimüslim ailesi uğraşmaktaydı. Hatta bazı İngiliz elçiliği görevlileri bizzat bu ticari faaliyetleri yürütmüşler, kurdukları işletmelerde gayrimüslimleri çalıştırmaya özen göstermişlerdir. Geleneksel tarım üretiminin gerçekleştiği Ege'de üretimin hemen tamamına yakını gayrimüslimlerin eline geçer. Zaman içerisinde kasaba bakkallığına kadar bütün faaliyet alanlarında sayıca müslüman ahaliye oranla çok daha az olan gayrimüslimler faaliyet göstermeye başlarlar.

19. yüzyılın başlarında Anadolu karşılaştığı bu gerçek ve büyük felakete nihayet başkaldırır. 1890'larda başlayan mücadele süreci 1920'lere kadar sürer. 1914'te hâlâ Osmanlı toprakları üzerinde faaliyet gösteren ticari sermayenin %15'i müslümanlara, %85'i gayri müslimlere aittir.

Osmanlı İmparatorluğu direniş ruhunu Kuva-yı Milliye hareketiyle ortaya koyar. Emperyalizmin Anadolu halkına yönelttiği tehdidi iyi kavramışlar, mücadelelerini Teşkilat-ı Mahsusa gibi düşmanca girişimleri iyi tarif edebilecek ve giderebilecek geniş çaplı girişimleri organize etme gücü olan Osmanlı'nın meşhur yeraltı teşkilatından yararlanarak sürdürmüşler, daha da önemlisi bu saldırı karşısında nasıl durulabileceğini en iyi tarif eden Osmanlı subayının peşinden giderek Mustafa Kemal ile yeniden düzenli orduyu oluşturarak direnişlerini topyekün bir karşı duruşa çevirmeyi başarmışlardır.

Atatürk iki önemli faaliyeti başarıyla yürütmeyi başarmıştır; emperyalizmin mevcudu muhafazaya izin vermeyeceğini ancak başka bir yapı oluşturulabilirse ayakta kalılabileceğini görerek bu yönde adımlar atmıştır. Diğer yandan Cumhuriyet sonrası Anadolu'nun içine düştüğü durumun düzeltilmesinde bir ilk adım olarak ulus-devlet olma fikrini hayata geçirmiştir.

5.

İKİ DÜNYA SAVAŞI

Birinci Dünya Savaşı döneminde jeopolitik teoriler hakimdi. Denizlerde gambot diplomasisi uygulanıyor, karada askerler ve bilimadamları elele işbirliği içinde sonsuz yoketme potansiyeline ulaşmak için çabalıyorlardı. 27 Mayıs 1905'de Togo komutasındaki Japon filosu Rus filosunu yendi. İlk modern donanma savaşı olarak kabul edilen bu savaşı takibeden yıllarda ABD'li deniz amirali Alfred Thayer Mahan'ın teorisi öne çıktı. *"Influence of Sea Power Upon History"* (Deniz Gücünün Tarih Üzerine Etkisi) adlı eseri bütün donanma subaylarını etkiledi ve Drethnotlar çağını açtı. Donanması ve denizciliğiyle ünlü İngilizler öne atılmakta gecikmediler. Jackie Fischer, İngiliz donanmasını modernize etti ve dünyayı değiştirdi.

HMS Drethnot üretildi; müteakip gelişmeler korkunçtu. 7 Mart 1908'de Almanların cevabı; Nassau adlı gemi daha çok zırh taşıyordu ve daha iyi çelikten üretilmişti. Alman denizciliği biraz hızdan fedakârlık ederek daha sağlam Drethnotlar üretmeyi tercih etmişlerdi. Von Tirpitz, Kaysere yakınlığı ile ta-

nınıyor ve Kayser II. Wilhelm, Mahan'ın eserinden çok etkilenmişti. Drethnot teknolojisi hızla geliştirildi. 18.000 tondan 1912'de üretilen kraliçe Elizabeth gemisiyle 33.000 tona çıkıldı. İngilizler'in gözbebeği HOOD 40.000 ton ağırlığındaydı.

1916'da İngilizler ve Almanlar arasında mücadele devam ediyordu. Denizlerde Amiral Nelson ve ABD'li Amiral Mahan'ın geleneği işliyordu. Büyük İngiliz donanması Sir John Jellicoe yardımcı komandadaki Beatty tarafından idare ediliyordu. İngilizler'in 60.000 asker ve 140 gemiden oluşan devasa filosuyla, Reinhard Scheer ile yardımcı Hipper komutasındaki 99 gemi ve 45.000 askerlik Alman filosu Jutland savaşında karşı karşıya geldiler.

İngilizlerin ince zırh kaplı gemileri 12 inçlik Alman topları ve üstün donanma yönetimi karşısında dayanamadılar. Scheer tarihe geçen savaş dönüşü manevrasıyla kazanırken, Trafalgar savaşındaki Amiral Nelson'un taktiklerini deneyen İngilizler yenilmekten kurtulamadılar.

Zaman içinde denizlerde bu ve benzeri çok önemli karşılaşmalar ve savaşlar meydana geldi. Bazı çatışmalarda şans faktörü de taraflara yardım etti ancak günümüzde şans yardımıyla muharebe kazanma devri kapanmış bulunmaktadır.

Almanların 50.000 tonluk Bismarck zırhlısı denizlere açıldığında bütün İngiliz donanması kendilerine dünya denizlerini dar edeceğini düşündükleri bu geminin peşine düşmüşlerdi. Yanında 17.000 tonluk Prince Evgeen gemisi ile birlikte okyanusa açılan Bismarck, İngilizlerin gözbebeği 40.000 tonluk HOOD zırhlısını batırdıktan sonra Atlantik'te İngiliz donanmasının Aircraft Carrier uçak taşıyıcı gemisi HMS Ark Royal'den havalanan -dönemin Sword fish tipi uçaklarından atılan- bir torpido ile dümeninden vurularak manevra yapamaz hale gelince, İngilizler Bismarck'ı batırarak büyük bir zafere imza atmışlardı. Bu gelişme aynı dönemde uçak gemilerinin gelecekte üstleneceği roller hakkındada fikir veriyordu.

İlk uçaklar Libya'da Osmanlı ordusuna karşı muharebelerde kullanıldı. II. Dünya Savaşı sırasında Bismarck zırhlısının kardeşi olarak üretilen 43.000 tonluk Alman zırhlısı Tirpitz, Ruslara Britanya'dan yardım taşıyan gemi konvoylarına karşı operasyonlar yaparken X Craft isimli sadece 30 ton ağırlığında 4 mürettebat ile su üstünde 6.5 knots, su altında 5.5 knots hız yapabilen bir denizaltı tarafından tespit edilip gizlice vuruldu. Bu gelişme de denizaltıların geleceğin savaşlarında ne denli rol oynayabileceğine güzel bir ilk örnek teşkil etmişti. Giderek savaş alanlarında önemli roller üstlenmeye başlayan uçak taşıyan gemiler ve taşıdıkları uçakların birlikte gerçekleştirdikleri operasyonlarda ortaya koydukları güç, günümüz savaş yapma şekillerinin ilk örnekleri olarak tarih sahnelerindeki yerlerini aldılar.

Hava unsurlarının muharebe alanında ortaya koyduğu tayin edici üstünlük bütün dünya ordularını daha yetenekli uçaklarla donatma çabasına dönüştü. Muharip uçaklar arasındaki yakın hava savaşları ile ordular gökleri ele geçirmeye çalıştılar. Hava üstünlüğü mücadelelerinde Alman von Richthofen kayıtlara geçmiş hava muharebelerinde 92 düşman uçağı düşürerek kırılması güç bir rekora ulaştı ve efsanevi Kızıl Baron kimliği havacılık dünyasının idolü haline geldi. (Almanların 2. Dünya Savaşı sırasında Afrika'da muharebelere katılan pilotları arasında yer alan Hans Joachim Marseille 482 muharebe uçuşuna çıkmış ve 158 düşman uçağı düşürerek kırılması güç bir rekora imza atmıştır. Havadaki bireysel yeteneklerin en ilginçlerinden olan Japon hava ası Sabura Sakai tek gözü ile uçmak zorunda kalmış, çok sayıda Amerikan uçağı düşürerek tarihe geçmiş ve Japonlar için çok büyük kayıplara neden olan hava savaşlarından sağ kurtulmayı başarmıştır.)

Hiç şüphesiz 2. Dünya Savaşı, 1. Dünya Savaşı'nın ortaya koyduğu şartları değiştirmek isteyen diğer batılılar tarafından çıkartılmıştır. Bu savaş öncesinde varolan dünya konjonktürü İngiliz emperyalizminin ürünüydü. Ancak Nasyonal Sosyalizm

Almanya'da yeterince güçlenmiş ve Alman halkının desteğini kazanmıştı. İngilizlerin gündüz uyuyup gece çalışan lideri Winston Churchill, dünyanın kaderine tesir eden tarihin en önemli kimliği sayılabılırdi.

Adı üzerine çok tartışılan Churchill üstün bir stratejist miydi yoksa liderlik vasfıyla mı değerlendirilmeliydi? Zira I. Dünya Savaşı'nda komutanlarının emirlerine isteksizce boyun eğdiği Çanakkale muharebelerine yol açarken ve "züccaciye dükkanına girmiş fil" gibi savaşçı açgözlü bir emperyalist portresi çizerken ne denli hatalı ise, II. Dünya Savaşı şartlarında benzer hataları tekrar etmemeye özen göstermiştir. Öncelikle Churchill, Clausewits takipçisidir. Bu adeta doğal bir tavır olarak gözlenmektedir. Diğer yandan Churchill, II. Dünya Savaşı'nı bugün de yabancı olmamız, bir plana göre tasarlamıştır: "koalisyon stratejisi". Almanlar Belçika'yı işgal ederek İngilizlerle savaşa çekerken, "U Boat" denizaltı saldırılarıyla ABD'yi İngilizlerle müttefik yapmış, diğer cephede Japonlar "Pearl Harbour" baskınıyla ABD'yi savaşa sokmuşlardır. Tabii bunları Churchill planlamadı ancak başından sonuna sıkı sıkıya bağlı kaldığı ABD'yi İngiltere'nin yanında savaşa sokma çabası ile Ruslarla ittifak içinde olma çabaları onu İngiliz menfaatlerini gerçekleştiren adam yaptı. *World Crisis* isimli kitabında Churchill şöyle der:

"Aptallar düşman tarafında olduğu kadar dost ülkelerde de çoktu. Bunlar ABD'nin gücünü küçümsüyor ve asla savaşa girmeyeceklerine inanıyorlardı."

Japonların Pearl Harbour'a karşı gerçekleştirdiği saldırıyı öğrenince çılgınca bir sevinç duyarak uyumaya gider. Bu noktada kullandığı ifadeler Churchill'in büyük deha-stratejist ya da büyük lider olmasını izaha yardımcıdır.

"Artık yok olmayacaktık, tarihimiz sona ermeyecekti. Britanya yaşayacaktı."

Bu ifadelerde bugün varolan İngiltere'nin konjonktürel ko-

numunda gerçekte Churchill'in ne ölçüde ele alınması gerektiğini ortaya koyar niteliktedir. Fakat aslolan, her ne kadar İngiltere küçültülmüş olsa da "koalisyon stratejisinin" ABD tarafından sürdürülüyor olmasıdır. Karşı tarafta ise Alman stratejik düşüncesi Prusya geleneğiyle sıkı sıkıya ilişkiliydi. Bilindiği üzere Prusyalılar "orduya sahip bir millet değil, millete sahip bir ordu olarak" anılıyorlardı. Birçok savaş dehası çıkarabilen Alman askerî kurumu topyekün savaşı değil muharebeleri kazanmakta mahirdi. Savaşta kapsayıcı ulusal katılım ve koalisyonlar ile, ittifaklar ile hareket edilemezdi. Zaferin nihai belirleyenleri olan fiili durum etkenleri yerine akılca irade gücü ile hareket etmeyi tercih ettiler.

Almanya iki dünya savaşı arasında giderek güçlendi ve Almanya toparlandıkça ironik bir şekilde ideolojik temelli politik yaklaşımlarıyla Almanya/Prusya geleneğinden uzaklaştıran bir rejim güç kazandı. 1939'da Alman askerî geleneği Hitler'in hayalindeki operasyonları gerçekleştirmeye gücünün yetip yetmeyeceğini bilmeden savaşa atıldı. Profesör ve aynı zamanda general olan Karl Hausshoffer tarafından yönlendirildiği süreçte Hitler oldukça başarılıydı. Halk ve ordu kendisine kayıtsız şartsız itaat ediyor, kazanılan zaferler bu gücü pekiştiriyordu. Ancak iç Rusya'ya saldırılmaması gerektiğini söyleyen Hausshoffer'in öldürülmesiyle her konuda kendi başına karar alan Hitler savaşın sonlarına gelindiğinde bile çok güçlüydü. Başkomutanı dahi hiçbir konuda kendi başına karar alamıyordu. II. Dünya Savaşı, sonrasında Churchill'in ifade ettiği gibi Avrupa için 'gereksiz savaş' niteliğindedir. Rusya Avrupa içlerine kadar gelmiş, Avrupa güçsüzleşip ABD tarafından korunur olmuş, milyonlarca insan ölmüştür; ancak İngiltere ve Fransa da stratejik zaruretleri anlayamadıkları için bu savaşın müsebbibi olmuşlardır. Zira uluslararası politikada çok önemli bir kural daima işlemektedir. "İhtiyaçlar düşünceleri aşar, hatta belirler."

I. Dünya Savaşı'nı kıtasal konum avantajı nedeniyle izleyen

ABD, bu avantajı II. Dünya Savaşı boyunca da hissetmiştir. Ancak ABD I. Dünya Savaşı'ndan önceki yüzyılda kendi iç meseleleriyle uğraşmış, Kızılderililerin katledilerek entegre edilmesi, siyahların köleleştirilmesi, ABD iç savaşı gibi gelişmeler hep bu yüzyılda yaşanmıştır. ABD, I. Dünya Savaşı sonrasında müthiş üretim gücü ve dünya çapındaki ideallerini gerçekleştirme ihtiyacı ile hemen dünyanın her yerinde görülmeye başlar, hatta Cumhuriyetin kurulma çabaları esnasında Sivas kongresinde ABD'li temsilciler vardır. Yunanlılar Anadolu'ya asker çıkarttıklarında Luce, Dyer, Gregory ve Menley isimli Amerikan zırhlıları da İzmir limanına demirlemişlerdi. Dünya ABD politikalarını giderek daha fazla hissetmeye başlıyor bir önceki yüzyılın üzerinde güneş batmayan imparatorluğu İngiltere'nin güneşi batıp bir ada devleti halini alırken ABD bütün haşmeti ile dünyaya açılıyordu.

II. Dünya Savaşı sonrasında Hitler faşizminin Yahudilere zulmü ileri boyutlara ulaşmıştı. Nazi ırkçılığı kendisinden olmayan herkese kötü bakmış fakat Yahudileri katletmişti. Bu sadece Nazilerin tavrı değildi, gerçekte diğer Avrupalılar da gaz odaları kurmasalar, toplama kampları açmasalar da Yahudilere pek farklı davranmamışlardı. Daima dışlamışlar ve pek yaşama hakkı tanımamışlardı. Ruslar, Fransızlar, İspanyollar da bu konuda benzer davranıyorlardı. Bu durum Yahudileri göçe zorladı ve en fazla gidilen ülke ABD oldu. ABD'de yerleşen ve kök salan Yahudiler, II. Dünya Savaşı'nın en önemli sonuçlarından birisini teşkil ederler. Bir yandan ABD siyasi ve ekonomik ilişkilerinde Yahudileri merkeze alan bir tavır benimsemiş, diğer yandan Filistin'de bir yurt edinmelerinin sağlanması Ortadoğu'yu temelinden değiştirecek gelişmelere yol açmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü üzerine Ortadoğu'yu parçalayan İngilizler bütün bu gelişmeleri iki anlaşma ile gerçekleştirirler.

Biri, Osmanlı'ya isyan eden Mekke Şerifi Hüseyin ile İngiliz yüksek komiseri (memur) Mc Mahon arasındaki yazışmalar, di-

ğeri ise iki emperyalist arasındaki Sykes-Picot antlaşmasıdır ki İngiltere ve Fransa arasındaki paylaşımı düzenler. Sınırlar harita üzerinde cetvelle çizilirken daima ayrılıklar körüklenir ki emperyalistlerin otoritesi sürsün. Hiçbir şey bu olgunun üzerine çıkamaz. Örnek olarak; I. Dünya Savaşı'ndan sonra İngiltere, kendisinin kurulmasına önayak olduğu Irak ile etkisi altına almak için mücadele ettiği İran ve Türkiye üzerinde bir baskı aracı olarak Kürt devleti kurmayı düşünmüştür. Daha sonra bu olguyu tehlikeli bularak vazgeçen İngiltere, Türkiye ile Musul meselesinde anlaşmazlığa düşünce 1925 yılında Doğu Anadolu'da bir Kürt ayaklanmasını kışkırtmaktan geri durmamıştır. Yine aynı İngiltere, 1932 yılında Irak'ta çıkan Kürt ayaklanmasına ise Irak'la ilişkileri iyi olduğu için şiddetle karşı çıkmış ve ayaklanmanın bastırılmasına yardım etmiştir. İngiliz emperyalizminin oportünizmi daha birçok örnek ile genişletilebilir.

Ortadoğu'yu şekillendiren ve bugünkü halini veren önemli bir gelişme de Lord Balfour'un "Yahudilere Filistin'de bir yurt" vaad eden ünlü deklarasyonu olmuştur. 1948'de İsrail devletinin kurulmasından sonra bölge bir patlamaya maruz kalmışcasına parçalara ayrılmış, birbiri ardısıra anlaşmazlık ve çatışmalar süregelmıştır. 1948 yılında İsrail devleti kurulurken Araplarla bir savaş gerçekleşti, ancak takibeden savaşlar neticeleri itibarıyla özellik arzetmektedir. 1948 savaşını karşılıklı değerlendirmek gerekir fakat 1956 yılında meydana gelen Süveyş savaşını İngiliz ve Fransızlar organize etmişler, İsrail'i Mısır üzerine saldırtarak istediklerini elde etmeye çalışmışlardır. Bu imparatorluk İngiltere'sindeki zihniyetin hiç değişmeden sürdürüldüğüne örnek teşkil eder. Ancak 1967 savaşı Araplar tarafından özellikle Nasır tarafından çıkartılmıştır. Arapların savaşı isteyen taraf olmalarında üç önemli sebep öne çıkmaktadır.

1-Başkan Nasır prestijini bu zafere bağlı görüyordu; zira 1948 ve 1956'nın rövanşını almış olacağı gibi, Mısır'a kazandıracığı prestij çok önemliydi.

2- Ruslar 1956 savaşıdan sonra Mısır ve Suriye'yi ileri derece silahlandırmışlardı ve verdikleri silah sistemlerinin Mısır'a zaferi garanti edeceğini söylüyorlardı. Durumdan emin gözükten Sovyetler'in bu savaşı tahrik ettiğini söylemek mümkündür.

3- Bölgede İsrail, varlığını ABD'nin gücüne dayandırarak sürdürüyordu ancak ABD Vietnam bataklığında zor duruma düşmüştü, bu durumda İsrail'in arkasında yer alamayacağı düşünülmektedir.

26 Mayıs'ta yaptığı konuşmada Nasır şöyle diyordu:

"Eğer savaşırsak bu topyekün bir savaştır ve hedefimiz İsrail'i yok etmek olacaktır. Bu sefer 1956'daki gibi olmayacak. O zaman [İsrail], İngiltere ve Fransa ile savaşmıştır."

Nasır bunu açıkça vurgulayan başka ifadeler de kullanır. Rahatlıkla ifade edebiliriz ki, bu topyekün savaş ve İsraili yok etme azmi diğer Arap rejimlerinde de vardır; zira dönemin siyasi gelişmeleri bizi doğrular niteliktedir. Suriye, Irak, hatta Ürdün, Mısır ile birlikte hareket ederler ve Mısır BM gözetimindeki Şarm el Şeyh'e girer (Akabe körfezinin Kızıldeniz'e çıkış noktası).

Diğer yandan 1966 Ekim'inden beri El Fetih'e bağlı Fedayi-in örgütü İsrail'e karşı saldırılarını şiddetlendirmişti. Savaş, bütün hızıyla yaklaşan topyekün bir savaştı. Siyasi irade var gibi gözüküyordu fakat Arapların savaşı ele alış biçimiyle İsrail'in savaşı ele alış biçimi çok farklıydı. Gerçekte Arap liderler hem topyekün bir savaş istiyorlar hem de zaferden emin gözüküyorlardı. Oysa hazırlıklarının yetersiz olduğunu onlara açıkça gösteren işaretleri gözardı ediyorlardı. Adeta ilk zaferden hemen sonra yapılacak kutlamalara hazırlanır gibiydiler. Ancak 7 Nisan 1967 günü Suriye ile İsrail uçakları arasında bir hava çatışması gerçekleşti. Kısa sürede İsrail uçakları 6 Suriye uçağını düşürüp Şam üzerinde tur atmaya başladılar. 7 Nisan'da gerçekleşen ve Suriye için de Araplar için de onur kırıcı

olan bu hadise aslında Arap liderleri için savaşın nasıl ele alınması gerektiğini açıklar nitelikteydi; ancak buna dikkat edilmedi. Mısırlı subaylar da kimin daha önce baskın yaparak kısa sürede zafere ulaşacağını araştırıyorlardı. Oysa savaşın temel kuralları olan ilk darbeye karşı koyma ve uzun süreli mücadele planlamaları düşünülüyordu.

İsrail Başbakanı Levi Eskkol, 11 Mayıs'ta radyoda konuştu, terörizmin merkezi olarak Suriye'yi gösterdi. Bu açıklama Mısır genelmeyi yanılttı, ilk darbenin Suriye'ye vurulacağını zannettiler. Sovyetler de yanılgiya düşerek İsrail'in Suriye'den harekete geçeceğini düşünmüştü. Bizzat Başkan Nasır, İsrail'in Sina cephesinden harekete geçebileceğini ancak bunu Gazze koridorundan yapabileceğini söylemiştir. Arapların istediği gibi İsrail ilk saldırıyı yaptı. 5 Haziran 1967 sabahı İsrail uçakları Mısır, Suriye ve Ürdün havaalanlarını bonbardıman etmeye başladı. İsrail uçakları Akdeniz üzerinde alçaktan uçarak Mısır'a denizden ve batısından saldırarak tam bir sürpriz yaptılar akşam saatlerinde 16 Mısır havaalanı kullanılmaz hale gelmiş 280 Mısır uçağı, 52 Suriye uçağı, 20 Ürdün uçağı tahrip edilmiş hatta Irak'ın Habbaniye havaalanı bile bombalanmıştı. Toplamda 400 kadar Arap uçağı yok edilmiş, gökder İsrail'in kontrolüne geçmişti. Araplar nafile açıklamalar yapıp 160 İsrail uçağı düşürdüklerini açıkladılar fakat sonradan yalan olduğu anlaşıldı.

Mısır, Sina yarımadasında 100 bin kişilik bir askeri kuvvet yığmış fakat 800 tank kaybetmiş, bunların 100 tanesi sağlam olarak İsrail'in eline geçmiştir. Kısa sürede Suriye cephesi çökmüş, Golan tepeleri kaybedilmiş, İsrail kuvvetleri Şam'a 40 mil mesafedeki Kuneitra'ya girmişlerdi. Bu savaşın çok önemli iki sonucu vardı. Birincisi, Araplar mahvolması ve her bakımdan savaşı kaybetmesi; ikincisi, Sovyet yapımı silahların bir işe yaramadığını ortaya koymasındır ki Sovyetler silahlandırıp cesaretlendirdiği Arapların daha fazla kaybetmesini engellemek için ABD'ye müracaat ederek İsrail'in daha fazla ilerlemesi ha-

linde askeri müdahalede bulunacağını söylemiş ve ABD ile Sovyetler arasında Nükleer Alarm verilmesine, Sovyetler'in Mısır limanlarına nükleer füzeler indirme tehdidinde varan gerginlik, İsrail'in durdurulmasıyla aşılabılmıştır. Burada dikkat çekici değerlendirme, Arapların İsrail ile çok kez savaşmış olmaları ancak bu savaşların tam da İsrail'in konumuna uygulanarak cereyan etmiş olmasıdır. Arap liderlikleri savaşı bir türlü uzatamamışlar ve hiçbir zaman İsrail topraklarına yönelik ataklar yapamamışlardır. Savaş, daima Arap topraklarında ve kısa süreli ani baskın tarzında cereyan etmiştir. Ancak İsrail'in taktik ve stratejik kararları -savaşa girmiş olsun ya da olmasın- daima potansiyel tehdidi erken bertaraf etme yönünde olmuştur.

1967 savaşının devam eden sonuçlarından birisi de 1973 [Araplar için Ramazan, İsrailliler için Yom Kippur] savaşı olmuştur. Nasır liderliğindeki Arapların Sovyetler'deki girişimlerinin başta hayal ettikleri gibi uzun süreli bir yıpratma savaşına dönüşmemesi üzerine Nasır'ın ani ölümüyle başa geçen Enver Sedat da otoritesini İsrail'e karşı elde edeceği bir barış ya da savaşa bağlamıştır. (Her iki yol da Enver Sedat'a uygundu, zira o ülke içinde otorite arıyordu; palyatif tedbirlerle giriştiği arayış ölümü ile son buldu.)

1970 yılının Ocak ayında (ilk detay değerlendirmesi) İsrail uçakları Mısır toprakları üzerinde 3.300 sorti yapmışlar ve Mısır'a 8.000 ton bomba atmışlardır. Mısır hava sahasının beşte dördü tahrip edilmiş, diğer Arap ülkeleri gibi Sovyetler'in kapısını çalarak değişik zamanlarda Sovyet silah sistemlerinden destek almak için ellerinden geleni yapmışlardır. Ancak bu tedbirler hiçbir işe yaramamış, bugün varolan durum ortaya çıkmıştır. Ekim 1973'te Arapların ortak hareketiyle İsrail'e karşı giriştikleri savaş öncesinde durum 1967'den farklı değildi; İsrail yine çok önemli hava üstünlüğüne sahipti. Ayrıca teknolojik birikimi, eğitim üstünlüğü ve bütün bunları kullanma kapasitesi Araplara nazaran çok ileri seviyedeydi. İsrail'in gelişmiş

elektronik donanımının açığını ABD'nin bölgedeki SAMOS uydusu kapatıyordu.

– Kesintisiz Amerikan lojistik desteği İsrail'in savaşma kapasitesini arttırıyordu. Buna karşılık Araplar -Mısır, Suriye, Irak, Ürdün- birlikte hareket kararları almış olmakla beraber bu durum bir muharebe hazırlığından ziyade niyet birliği seviyesindeydi.

Golan cephesinde harekâta girişen Suriye kuvvetleri 1100 civarındaki tank toplamalarının 800'ünü bu savaşta yitirdiler. Ellerindeki MİG 17 ve MİG 21 uçaklarının, zaten hava muharebelerinde Mirage ve Phantom uçakları kullanan İsraililer karşısında pek şansı yoktu. Keza Mısır'ın da Süveyş kanalında giriştiği harekât benzer şekilde neticelendi. Irak'ın savaşa girdiğini açıklaması pek bir anlam ifade etmiyordu. Zira ellerindeki gücü savaşa sürmek için günlere ihtiyaç vardı. Ürdün ise herhangi bir kuvvet katkısında bulunmamıştı.

Savaşın seyri içerisinde Arapların ellerindeki savaş silahları değerlendirildiğinde arada İsrail lehine önemli farklar ortaya çıkıyordu. Sovyet yapımı tankların ateşgücü Amerikan yapımı tanklara nazaran daha azdı. Vuruş gücü ve isabet yüzdesi de düşüktü. Sadece ellerindeki SAM (Surface to Air Missile/yerden havaya savunma füzesi), SAM 6 tipi füzeler ve alçak irtifa hava savunması için ZSU 23 uçaksavar makinelerini etkili kullanabilmişlerdir.

Yaklaşık 10 gün süren bu savaşta Arapların kullandığı bir Sovyet yapımı tank 900 -1000 mt.'den etkili atış menziline sahipken herhangi bir İsrail tankı asgari 1600 mt.'den etkili atış yapabiliyordu. Kullanılan tank mermilerinin etkinlikleri açısından da Sovyet yapımı tanklara nazaran kesin üstünlükleri vardı. Küçük kademelerdeki karar verici askerlerin eğitim kalitesinden karar verme yeteneğine, savaşa birlikte giren Arap ülkelerinin koordinasyon bozukluklarına kadar birçok alanda ortaya çıkan yanlışlıklar savaşı Arapların kaybetmesine neden oldu.

"1967de İsrail bir vuruşta Mısır'ın ve Suriye'nin hava güçlerini yok etmiş, bir hafta içinde Sina Yarımadası'nı, Golan Tepeleri'ni ve Batı Şeria'yı ele geçirmişti. Bunun üzerine şu fıkra uyduruldu:

Nasır, İsrail saldırısıyla karşılaşınca, danışmanı olan Rus generale sormuş: "Böyle bir durumda siz ne yapardınız?"

Rus general durumu inceledikten sonra raporunu vermiş: "Böyle bir saldırıya uğrayınca Rus ordusu geri çekilir, düşmanı içlere çeker, sonra kışın gelmesini bekler. Kış gelir, kar yağar, soğuklar bastırır, işte o zaman biz saldırıya geçer ve düşmanı telef ederiz."

Bunu duyan Nasır geri çekilmiş, şimdi kışın gelmesini ve karın yağmasını bekliyormuş!..

Gerçi Mısır daha sonra Sina'yı geri aldı, ama kar sayesinde değil, barışın bedeli olarak..." (Türker Alkan, Radikal, 28.3.2003)

6.

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ DEĞERLENDİRMELERİ

II. Dünya Savaşı'nın değerlendirdiği uluslararası ilişkiler düzeni dünyaya yeni bir terminoloji armağan etti. Soğuk savaş terminolojisi Sovyetler birliğinin hızla büyüyen gücü Avrupa için bir tehdit olarak algılanıyordu. Ve Sovyetlerin komünizmi yayma girişimleri batıyı topyekün tehdit eder hale gelmişti. Stalinist komünizmin de kendisine göre bir dünya tarifi vardı, hatta bu tarifi dünya üzerinde var olan demokrasi denemelerinin üzerine koyacak olursak zaten elimizdeki iki örnekten birisi olduğunu görürüz. Demokrasinin temel prensiplerinden eşitlik ilkesini baz alarak yola çıkan Sovyetler Birliği, buna karşı demokrasinin temel ilkelerinden özgürlük ilkesini baz alarak dünya çapında etkinlik ve nüfus mücadelesine girişen ABD ve batı ülkelerinin demokrasi anlayışlarının acı sonuçları insanlık tarafından idrak edilmektedir. Sovyetler'in komünizmi ve onun tarif ettiği demokratik eşitlik ilkesi, açlıkta eşitlik ve politbüroya hizmete dönüşmüş ve iflas etmiştir. ABD ve batı ülkelerinin temel aldığı özgürlük ilkesi ise, güçsüzleri ezen vahşi kapitalizmiyle alabildiğine hüküm sürmektedir.

Ancak uluslararası ilişkilerde güç politikalarının alabildiğine hissedildiği soğuk savaş dönemi, güçsüzlerin ezildiği ve acımasızlığın hakim olduğu bir dünya armağan etmiştir. Bugün de bu dünyada yaşıyoruz; bu dünya savaşların hüküm sürdüğü ve şekillendirdiği bir dünyadır.

Soğuk Savaş Dönemi Değerlendirmeleri

İkinci Dünya Savaşı'nın galibi olan Sovyetler gerçekte büyüklerini jeopolitik teorilerin en önemlilerinden birisi sayılan Sir Halford Mc Kinder'in tarifinde bulur. 19. yüzyılın sonunda ortaya atılan *The Geographical Pivot Of History* (Tarihin Coğrafi Eksenini) adlı eserinde dünyayı temel bölümlere ayırır. Avrupa –Asya ve Afrika'dan oluşan bölümü 'dünya adası' olarak tarif eder ve varolan dünya zenginliğinin önemli kısmının dünya adasında olduğunu söyler.

Dünya adasının da merkezinin Urallar'dan Sibirya'nın doğusuna, kuzeyde Buz Denizi'nden güneyde Kafkaslar'a kadar olan bölümü içine aldığını ifade ederek meşhur tanımlaması ile buraya *Hearthland* [kalpgâh] adını verir. Dünya hakimiyetini ele geçirmek isteyen bir ülkenin, bu coğrafyaya hükmettiğinde ihtiyacı olan her kaynağa sahip sayılacağını ve kısa zamanda büyüyerek dünyayı kontrol edebileceğini ifade eder. Teoride böyle bir gücün nasıl engellenebileceğine dair bir tarif de vardır. Mc Kinder, inner crescent (iç hilal) ülkeleri ve outer orinssle crescent (dış hilal) ülkeleri sayar ve iç hilal ülkeleri olarak saydığı İzlanda'dan başlayan Avrupa ülkeleri, Balkan ülkeleri ve Türkiye coğrafyasını işaret eder. Yaklaşık 50 yıl sonra teori gerçekleşir ve büyüyen Sovyet tehdidini engellemenin yolu olarak NATO ittifakı kurulmuştur. [*Hearthland* teorisinden daha önceki bölümlerde bahsedildiği halde Sovyetler Birliği'nin Varşova Paktı konuşlanması esnasında varolan konjunktur tarif maksadıyla yeniden kullanılmıştır.]

NATO'nun kurulmasının ardından Sovyetler'in cevabı ge-

çıkmedi: Varşova Pakti. Devasa Sovyet savaş gücü Batı Avrupa ve ABD için karşı konulması zor bir tehditti ve Doğu Avrupa'da ve Balkanlar'da batının karşısına dikilen Sovyetler, Ortadoğu'da önemli bir etkinliğe sahip olduğu gibi, Afrika'da, Küba'da, Nikaragua'da özel ilişkiler geliştirmişti.

Batı Avrupa'ya dönük 50.000 tank, dünya denizlerine yayılmış Sovyet deniz gücü ve hava gücü nükleler perspektifiyle Batı'yı titretiyordu.

Dünya tarihinde sürdürülen nüfuz mücadelesinde taraflar her alanda rekabeti sürdürdüler. Fakat savaş gücü ve teknolojik gelişmelerin daha yüksek savaş yeteneği sağlaması mücadelesi ki, asıl mücadele alanı buradaydı. Sovyetler Birliği her ne kadar bilimsel gelişme ve bunların savaş teknolojilerine katkı seferberliğini topyekün yürüttüyse de, yarıya çok gerilerden başlamıştı. Zira devasa ABD ekonomisi, üretimi ve endüstriyel gücüyle genel sanayiın kreması olarak görülen ve büyümek isteyen her devlet tarafından titizlikle desteklenen savunma sanayiine hizmet ediyordu. Buna karşılık Sovyetler Birliği, Ekim devriminden sonra kaydettiği gelişme ve endüstriyel gücü bakımından çok gerilerden geliyordu. Yüksek teknolojisi ise II. Dünya Savaşı sonunda Almanya'nın işgali sırasında bazı mühendislerin kaçırılıp Rusya'ya götürülmesi, çok sayıda uçak jet motorunun ve diğer teknolojik malzemenin Almanya'dan ele geçirilmesiyle oluşturulmuştu.

ABD, Winston Churchill'in meşhur tanımlamasıyla Demirperde ülkeleri olarak adlandırılan Sovyetler Birliği ve yandaşlarına karşı dünya çapında bir mücadeleye girişmişti; kendilerini Hür Dünya olarak tanımlıyorlardı. Aslında mücadele daha II. Dünya Savaşı sona ermeden başlamıştı. Hitler Almanya'sı'na karşı birlikte mücadele eden ABD ve müttefikleri, savaş içerisinde büyük yardımlarda bulundukları Ruslar'ın Ekim devrimiyle yakaladıkları ivmeyi ihtiyatla karşılıyorlardı. Ancak Hitler Almanyası'nı kim daha fazla yağmalayacaktı, burada ciddi bir problem vardı. Rus askerleri Berlin'de güçlüklerle dur-

durulabilmişti ve giderek yollar ayrılmış, Almanya batı etkisindeki Batı Almanya ve Rus etkisi altındaki Doğu Almanya olarak ayrılmıştı. Berlin duvarı iki dünyayı ayıran simge konumundaydı. Ancak duvarın her iki yönüne doğru sızıntılar vardı. Gerek casusluk faaliyetleri, gerek politik etkinlik arayışları, gerekse ekonomik nüfuz çabalarıyla geçen soğuk savaş yıllarında her iki taraf doğrudan ya da dolaylı olarak karşı karşı geldiler. Bunların belli başlıkları Kore savaşı, Vietnam savaşı, Küba füze krizi, Ortadoğu savaşlarıydı ve bu çatışma ve gerginlikler dünyayı derinden etkiliyordu. Bu mücadele gerçekte kullanılan yöntemler itibarıyla Carl von Clausewitz'in "Vom Kriege" (Savaş Üzerine) adlı eserinde ortaya koyduğu prensiplerle Niccolo Machiavelli'nin "Il Principe" adlı eserinde ortaya koyduğu prensiplerin yeniden yorumlanmasından başka bir anlam ifade etmiyordu. Clausewitz'in ortaya koyduğu eserin kaynağı, savaşı pozitivist bir çerçevede ele alarak değerlendirmesinden geçiyordu. Keza önceki Machiavelli de siyaseti tanrısal kategoriden insansı faaliyetler kategorisine indirmiştir. Bu yaklaşımlar her iki taraf adına kafa yoran siyaset ve bilim adamlarının topyekün zihniyet dünyasını tarif etmekte bizlere yardımcı olacaktır.

II. Dünya Savaşı sonrasında dünyada varolan askeri stratejik denge hiçbir tarafa tek başına irade koyma imkanı tanıımıyordu. O güne kadar (II. Dünya Savaşı sonuna kadar) geliştirilen savaş teknolojisi ve endüstrisi tam anlamıyla hasmı irademizi kabul etmeye ikna edemeyecek durumdaydı.

1951 yılında Kore savaşı patlak verdiğinde Amerika derhal müttefiklerine çağrı yaparak komünist tehdide birlikte karşı konulması teklifinde bulunmuştu. Yani koalisyon stratejisini izletiyordu; düşmana karşı bir ortak duruş belirlerken bir taşla iki kuş vurmuş oluyordu. Hem tek başına enerjisini tüketmiyor, hem de siyasal ittifakını pekiştirmiş oluyordu. (Biz de bu savaşa ABD'nin yanında girdik.)

Bu savaşın öne çıkan özelliklerinden birisi de, ilk jet uçak-

larının savaşına sahne olmasıydı ki, ilerleyen yıllarda bu savaştan çıkarılacak dersler, diğer savaşların nasıl yapılması gerektiğine dair bir fikir ortaya koyacaktı.

1951 yılında Ruslar tarafından üretilmiş Mig-15 jet uçakları savaş alanında idiler ve Çinli pilotlar tarafından kullanılıyorlardı. Ses hızına yakın süratle erişebilen Mig-15'ler, 37 mm ve 20 mm'lik toplarıyla savaş alanında dengeyi değiştirebilecek gibi görünüyorlardı.

Amerikalıların F-86 Sabre uçaklarıyla giriştiği mücadeleler, savaş boyunca Kore semalarında devam etti. Bu savaşta dominant rol oynayan F-86 Sabre jet uçaklarının performans değerlendirmeleri belki biraz daha iyiydi ancak Mig-15 uçakları da usta pilotların ellerinde aradaki kalite farkını kapatabileceklerini göstermişlerdi.

Bu savaşta gözlemlenen bir diğer yenilik de, helikopterlerin ilk defa savaş alanlarında kurtarma (rescue) ve yaralı nakli gibi görevler üstlenerek görülmeleridir ki, müteakip savaşlarda her iki savaş unsuru da giderek önem kazanacaktı.

Komünistler ise Kore savaşıyla güçlerinin farkına varmışlar ve dünyanın her yerinde ABD ile mücadele etmeleri gerektiğini kavramışlardı.

Takip eden dönemde yaşanan iki önemli gelişme, Amerika ve Rusya'yı zora sokmuştu. Bunlardan birincisi, Araplar ve İsraililer arasında yaşanan 1967 savaşı idi ki, daha önce ifade edildiği gibi, bu savaş İsrail istediği için değil Araplar'ın yanlış bir duyguya kapılarak kendilerini hazır hissettikleri için çıkmıştır. Dünya savaş literatürüne "preemptive strike" olarak geçen, ani baskın tarzındaki önleyici saldırıları ile İsrail'in kısa sürede Arapları perişan ederek savaşı kazanması Rusları zora sokmuştur. Zira Ortadoğu'da Arapları silahlandırarak cesaretlendirmişlerdi. Ancak İsrail'in batı üretimi silahlarıyla Rus teknolojisine dayanan Arapları yenmesi, Rusların ABD ve Batı teknolojisi karşısında yenildiği yorumlarına yol açmıştı. Bu yo-

rumlardaki haklılık payı yüksekti zira ABD teknolojisiyle aralarındaki farkı kapatmaya çalışan Ruslar bir “kalite-kantite” denklemine yenilmişlerdi. Yani kalite problemini silah sistemlerinden sayıca fazla üreterek kapatmaya çalışıyorlardı.

Diğer yandan ABD’nin Vietnam’da başı dertteydi. Aslında Fransızların acımasız sömürge zihniyetinin ürünü olan bu savaş, Fransızlar tarafından iğrenç yöntemlerle yürütülüyordu. Günümüzde lanetlenen kimyasal silah kullanımları yaygın olarak sürdürülüyordu. Dahası Vietnam halkına uygulanan zulüm insanlık dışıydı.

Vietnam’ı kendi başlarına ellerinde tutmayı beceremeyen Fransızlar, yerlerini ABD’ye terkettiler. ABD ise bu savaşa durup dururken bulaşmamıştı. Kuzey Vietnam’da Ho Chi Minh liderliğinde komünist bir rejim işbaşındaydı. Kuzeylerinde Çin ve Sovyetler Birliği bulunduğu için Vietnam stratejik olarak komünistlerin ileri karakolu gibi duruyordu ve ABD ile batının güneydoğu Asya’daki çıkarlarını tehdit eder mahiyetteydi.

Amerika’nın Vietnam’da yürüttüğü kirli savaş 66.000 askerin ölümüne, dünya çapında Amerika’ya karşı yoğunlaşan nefrete ve sayısız katliamlara yol açmıştı. Eisenhower doktrini, bu savaş içinde Nixon doktrini “peace through partnership” (işbirliği yoluyla barış) şeklinde değiştirildi. ABD artık kendi askeriyle çıkar savaşlarına saplanıp kalmaktansa ekonomik ve askeri yardım yoluyla etkili olmayı deneyecekti. Aslında Truman doktrini dünyanın değişik yerlerinde etkisini göstermişti.

Bu savaşta ABD her bakımdan üstün güçlere sahipti ancak Vietnam’ın zor tabiat şartları ve sık ormanlar gerilla savaşlarına uygun zemin hazırlarken, ABD ordusunun düzenli harekâtlarını zorlaştırıyordu. Ülkesini inatla savunan Vietnamlıların gerilla direnişi Amerika’yı saplandığı bataklıkta giderek etkisizleştirdi. Bugün de Afganistan’da Amerika tarafından kullanılan “daisy cutter” (papatyabiçen) adı verilen tonlarca ağırlığa sahip bombalar ilk kez Vietnam savaşında ortaya çıktı. Bu bom-

bal ar sık orman alanları içinde helikopterlere pist açmak için kullanılıyordu.

1972 yılında varolan konjonktür Amerika'nın bu savaştan sıyrılmasına yardım etti. Zira Rusya ve Amerika arasında SALT-I silahları sınırlandırma antlaşması imzalanmış, Çin ile de bir yumuşama ortamı doğmuştu. Bu durum Ho Chi Minh'i barışa yönlendirecekti. Fakat ABD'nin Vietnam ile imzaladığı barış antlaşması kendi yakalarını kurtarmaktan başka işe yaramadı. Vietnam vahşi Pol Pot rejimi yönetimindeki Kamboçya'yı işgal etti. Kısa süre sonra Vietnam'ın destekçisi Çin, Vietnam'a saldırdı ve sınırlı bir işgal hareketinden sonra Vietnam'a "ders" vererek geri çekildi. Böylece bölgede uluslararası politikanın acımasız şartları işlemiş oluyordu.

Soğuk Savaş dönemi Sovyet silahlı kuvvetleri

Sovyetler Birliği'nin soğuk savaş dönemi gücü yaklaşık 3.988.000 askerden oluşuyordu. Sovyet gizli haberalma teşkilatı KGB'nin yaklaşık 530.000 mevcudu bulunmaktaydı.

Sovyetler Birliği'nin vurucu gücünü teşkil eden ordusu dünya çapında nükleer dehşet dengesinin diğer tarafıydı ve stratejik nükleer denizaltı gücü olarak 63 denizaltıya sahipti. 90'lı yıllarda üretilen 20.000 tonluk devasa Typhoon sınıfı denizaltılar, 20 adet SS-N-20 denizaltılar donatılan çok başlıklı balistik nükleer füzeyi dünya denizlerinin herhangi bir noktasından erişim problemi olmaksızın ateşleyebiliyordu. Sovyet balistik nükleer denizaltı gücünün tamamlayıcısı, 6 Delta-IV sınıfı (16 SS-N-23 Skiff sınıfı) 14 Delta-III sınıfı (16 SS-N-18 Stingray) 4 Delta-II sınıfı (16 SS-N-8 Sawfly) 18 Delta-I, 12 SSN8, 1 adet Yankee II sınıfı 12 SSN17 Snipe, 12 adet Yankee I 16 SSN6 Serb, 2 adet Golf II sınıfı denizaltıdan oluşmaktaydı.

Stratejik roket güçleri ise 1398 adet uluslararası menzile sahip balistik nükleer füzeden oluşmakta, 260.000 kişilik roket ordusu tarafından kullanılmakta, 300 füze kontrol komutanlığı

bulunmakta, orta menzilli 174 adet 3 başlıklı SS20 Saber füzesi mobil rampalar üzerinde Avrupa'ya dönük olarak durmaktaydı. Sovyet nükleer balistik füze gücü denizaltılara yerleştirilmiş olduğu gibi demiryolu üzerindeki trenlerde hareket eden rampalara, sabit karada yapılmış füze silolarına ve stratejik hava bombardıman gücüne bağlı uçaklara dağıtılmıştı.

Bir nükleer balistik füze atmosfer dışına çıkıp hedef üzerinde yeniden dönebiliyor ve SS24 Scalpel olarak adlandırılan bir füze, 10 adet nükleer başlık taşıdığı için hedef ülke üzerinde 10 farklı şehir ya da hedef noktası üzerinde megatonluk nükleer patlamalar gerçekleştirebilecek şekilde düzenleniyordu.

Sovyet stratejik havacılığı 100.000 kişilikti. 5 orduya bölünmüş intercontinental rollerde Moskova'da bulunuyordu. Batı komutanlığında 1 ordu (Jmolensk), doğu komutanlığında 1 ordu (Irkutsk) 565 bombardıman uçağından oluşmaktaydı. Uzun menzilli stratejik bombardımanlarda değişik füzeler taşıyan TU95 Bear uçakları (160 adet) ile 15 Tupolev 160 Blackjack (derin taarruz kapasiteli yüksek hızlı) görev almıştı. TU16 Badger, TU22Blinder gibi uçaklar ile tamamlanan Sovyet stratejik havacılığı 30 MYA, 4 Bison, 9 TU16 Badger, 30 11 78 Condid tanker uçağıyla destekleniyor, AS3 Kangaroo, AS4 Kitchen, AS5 Kelt, AS6 Kingfish, AS15 Kent, AS16 Kickback füzeleri taşıyordu.

Sovyet stratejik nükleer gücünün temel hedefi, ilk saldırıda ABD nükleer gücünü yok etmekti ve Moskova çevresinde üç kademeli bir ABM düzenlemesine sahipti. (Galosh ABM anti-balistik füzeleri)

Sovyetler Birliği'nin 1.500.000 kişilik bir kara ordusu mevcuttu ve bu kara gücü 14 askerî bölgeye hükmediyordu. Bu ordu 30.000 kişilik Spetsnaz özel kuvvetlerine sahipti. Bir de Reydoviki (Akıncılar) denilen taarruz birlikleri vardı. Bu kuvvetler, dönemin her türlü hassas operasyonunu gerçekleştirebilecek bilgi ve donanımına sahipti.

NATO soğuk savaş döneminde Sovyet kara birliklerini dört ana kategoriye ayırır.

A: %75 tam güçle savaşa hazır birlikler.

B: %50-%75, 3 gün içinde hazır olabilecekler

C: %20-%50, 7 gün ile 60 gün arası eğitimle savaşa hazır olabilecek kuvvetler

D: Gölge (shadow) birlikler

Ancak Spetsnaz ve Reydoviki birlikleri daima bu kategorilerin üzerinde birliklerdi.

Sovyet kara ordusunun ana muharebe gücü 61.500 adet ana muharebe tankından oluşmaktaydı. T54-T55 model eski tanklardan, ilerleyen yıllarda T62, T64, T72 ve T80 modeli, vurucu gücü yüksek tanklara geçilmiştir. Yine Sovyet kara kuvvetlerinin zırhlı muharebe aracı 28.000 adet BMP-I (73 mm'lik top ve AT-3 tanksavar füzesi taşır) zırhlı personel taşıyıcı, 50.000 adet olmak üzere savaş tankı vardır

Sovyet topçusu soğuk savaş döneminde 66.880 top kudretindeydi ki, bu büyük güç önemli oranda çok namlulu topçu roketatarlarına da sahipti. 122 mm'lik BM-21'lerden 300 mm'lik Smerch'lere kadar değişiklik gösteren topçu roketatarlarına ilaveten nükleer kapasiteli SSM (karadan karaya atılan balistik roket) sistemlerinden 1723 Launcher bulunmaktaydı. Bunların hepsi bugün de şöhretini sürdüren füzelerdir. 650 adet Frog (kırbağa) 300 SS21 (tochka), 660 adet Scud B ve C tipi mevcuttur. Çok değişik tip ve sayıda tanksavar füzeleri ve tanksavar silahları yanı sıra Sovyet kara kuvvetlerinin şöhretli ve bir o kadar da etkili sistemleri de SAM füzeleridir. (Surface to air missile – yerden havaya füze) Sovyetler'in yaklaşık 5000 kadar mobil launcher üniti mevcut olup SA4 Ganef adlı 1350 adet uçaksavar füze sistemi, Ortadoğu savaşlarında İsrail uçaklarının olduğu gibi Bosna semalarında Barış Gücü'ne ait ABD ve Batı endüstrisinin son teknoloji ürünü uçaklarına karşı da üstün bir tehdit niteliğini koruyor.

SAM 6 Gainful sistemleri, SA7 Grail, SA8 Gecko, SA9 Gas-kin, SA11 Gadflu, SA12 Gladiator, SA13 Gopher, SA14 Gremlin gibi değişik tip füze sistemleri mevcuttur.

Sovyet hava savunma kuvvetleri yaklaşık 500.000 kişilik bir güce sahiptir ve nükleer füzelerle karşı son halkası Moskova merkezi komutanlığını koruyan 100 adet ABM (anti balistic missile) Galosh füzesi mevcuttur. Savunma kuvveti 2315 adet MİG23, MİG25, SU15 ve SU27 gibi uçaklara sahiptir. Havadan erken uyarı ve kontrol için 10 il 76 Candid, yine bu uçaklar tarafından hava savaşlarında kullanılan uçaklara karşı AA2 Adoll, AA6 Acrid, AA7 Apex, AA8 Aphid, AA9 Amos, AA10 Hamo, AA11 Archer füzeleri kullanılmaktadır.

Stratejik savunma rolünde 1200 sitede 8650 SAM launcheri mevcuttur ki, 1600 SA1 Guild, 2400 SA2 Guideline sistemi es-kidikleri gerekçesiyle SA10 Grumble* ile değiştirilmektedir.

(* SA10 Grumble günümüzün S300 füzeleridir ki, Sovyet ve ABD silahlı kuvvetleriyle ilgili tanımlamanın sonunda günümüzde varolan denge anlatılırken bu füzelerle geniş açıklama getirilecektir.)

1000 adet SA3 60a sistemi 300 sitede alçak ve orta irtifa önleme görevi için modernize edilmektedir. SA5 Gammon 1950 launcher ise 130 komplekste uzun menzilli önleme için düzenlenmiştir.

9 Sovyet uydusu ICBM/SLBM uzun menzilli balistik nükleer füzeleri, önleme görevini uzaydan yerine getirmektedir.

Uzun menzilli erken uyarı radar kompleksleri 9 uzun menzilli Phased Array sistemi teknolojisine sahiptir. Bu sistemler Baranovich, Jkrunda (Belorussia), Mukachevo (Ukrayna), Ol-negorsk (Kola), Krasnoyarsk, Iyaki (Kafkaslar), Sary Shagan (Kazakistan), Pechora (Urallar), Mishelevha (Irkutsk) şeklinde yerleşmiştir.

11 adet Hen Horse serisi 600 km menzilli radar sisteminin 6'sı batı, güneybatı, kuzeydoğu ve güneydoğu yönünde, orta

menzilli sistemleri ise Doghouse (köpek evi) 2800 km menzilli ve Cathouse (kedi evi), bütün bunların entegrasyonu için bir Pillbox Phased array sistemli Pushkino (Moskova)'da yer almaktadır.

Sovyet hava kuvvetleri değişik tipte 4500 kadar uçağa sahiptir ve avcı uçakları konusunda ilk jet uçakları savaşının gözlemlendiği Kore savaşında üretilen MİG-15 uçağından sonra Mihoyan Gurievich dizayn bürosu ile Sukhoi dizayn bürosunun çalışmaları ile önce yatay uçuş rekorlarını kıran saatte 300 km hız yapan MİG-25'leri üretmiş, daha sonra MİG-27 ve MİG-29 Fulcrum ile MİG-31 Foxhound ile ileri teknoloji ürününü üstün sistemlere geçmiştir. Sukhoi dizayn bürosu da SU17 ve SU24 fighter C'lerden SU30'lara uzanan geniş bir tecrübe ile Sovyetler için uçak üretimini sürdürmektedir.

Askeri havacılık transport ve diğer görevlerde ise Ilyushin ve Tupolev ürünü uçaklar kullanılmaktadır. 63 adet stratejik denizaltı gücünün yanı sıra taktik olarak 242 denizaltıya sahiptir. Bunlardan daha büyük tonajlı 46 adet denizaltı, 6 adet Oscar sınıfı dikey fırlatma sistemlerine sahip denizaltı, 24 adet SS-N.19 Ship wreck füzeleri, 6 Charlie II sınıfı, 8 SS-N-9 Sven füzeleri ile 9 Charlie I sınıfı 8 SS-N-7 Starbright, 22 adet Echo II sınıfı denizaltı herbirinde 8 SSN3A Shaddock füzesi, 11 adedinde ise SS-N-12 Sandbox füzeleri ile 2 Yankee sınıfı 20 SS-N-21 Sampson Cruise füzeleri, 1 Yankee sınıfı SSNx24 Cruise füzeleri, konvansiyonel görevlerde ise satıhtan satıha Shaddock füzeleleriyle donatılmış 14 Juliet sınıfı denizaltı ile Kilo Tango foxtrot whiskey sınıfı 114 denizaltı ile araştırma ve depo seviyesinde 60 denizaltı daha mevcuttur.

Sovyet donanmasının uçak gemisi sınıfını, tonajları son yıllarda teknolojilerine paralel artan 5 gemi oluşturmaktadır. ki, 65.000 tonluk Tiflis üzerinde SU27 önleme uçakları, MİG-29 Fulcrum havaüstünlüğü uçakları YAK41 VSTOL (Vertical short take of landing - Dikine kısa kalkış ve iniş yeteneği) taşımaktadır. Ayrıca bu gemide shipwreck SSM füzeleri bulunmaktadır.

38.000 tonluk Baku 13 YAK38 VSTOL uçağının yanısıra 16 KA25/27 helikopterleri taşır ve çok rollü bir gemidir. Gemide SSN-12 Sandbox füzeleri ve SAN6 Grumble SAM füzeleri mevcuttur.

Sovyet donanması nükleer kapasiteli 3 adet Kirov sınıfı gemi ile 2 Moskva sınıfı helikopter taşıyıcı geminin yanısıra 3 Slava sınıfı, 11 Udaloy sınıfı denizaltı önleme rollü gemi, 7 Nikolaev (kara sınıfı), 10 Kronstadt (Kresta II sınıfı), 4 Amiral Zozulya (Kresta I sınıfı) gemiye sahiptir. Donanmanın 30 destroyeri 12 Sovremennyy, 4 Grozny (Kynda sınıfı), 4 Solerzhanny (Kashin sınıfı), 10 Komsomolets (Kashin sınıfı), 1 Bedovyy (Kildin sınıfı) şeklinde sıralanmaktadır. 148 firkateyn ise başta Krivak II olmak üzere Koni Riga daha hafif tonajlardaki Grisha Parchin Mirka Petya sınıfları ile tamamlanmaktadır. Bu gemileri 70 tane Tarantul ve Nanuschka füzeatar korveti ile 87 füzeli hücum-bot Osa sarancha matka sınıflarında yer almaktadır.

Ayrıca donanmada çok sayıda torpido boat sahil güvenlik gemisi, Hazar filotillası mayın gemileri, amfibi gemiler ile yardım ve destek gemileri mevcuttur. Sovyet deniz kuvvetleri ayrıca 68.000 kişilik bir deniz havacılığı ordusuna sahip olup çok sayıda bombardıman uçağı VSTOL (vertical short take of and landing) yetenekli uçaklar ile değişik tipte helikopterlerle donatılmışlardır. Sovyet donanması 15.000 kişilik bir deniz piyade gücüne sahipti. Bunların içinde 4 özel kuvvet birimi Spetsnaz birlikleri konuşlandırılmıştı.

Son olarak Sovyet stratejik planlamacılarının dünya üzerindeki bölgesel dağılımı (Teatr Voennykh deistrii) en son Sovyet stratejik direktifleri ile (Napravlenie) belirli güç seviyelerinde bölgeler ve komutanlıklar organize edilmiştir.

Arktik ve Atlantik ile ilgili görevli kuzey donanması komutanlığı Severomorsk üsleri ise kola, Motovskiy körfezi Gremika, Polyaroy, Litsa körfezinde idi. Donanmaya ve hava kuvvetlerine bağlı çok sayıda nükleer denizaltı ve ağır gemi ile stratejik bombardıman uçağıyla donatılmışlardı.

Benzer bir şekilde, Leningrad'da bulunan Önkuzey (northern front) komutanlığı da merkezi komutanlığa bağlı. Denizaltı çıkışlı balistik füze gücü karada konuşlanmış kıtalararası füzeler erken uyarı uçakları elektronik karıştırma/karşı tedbir uçakları SAM füzeleri ile donatılmışlardı.

Batı stratejik komutanlığı merkezi Legnica'da idi. Merkezi komutanlık emrindeki stratejik kuvvetleri su altında su üstünde ve karada konuşlanmış nükleer gücü ile kendi içinde öncelikle ileri cepheyi teşkil eden batı, kuzey ve merkez bölgeleri olarak ayrılmış Baltık, Belorus, Karpatlar olarak üç ayrı bölge daha belirlenmiştir.

Güneybatı stratejik komutanlığının merkezi Beltsy Ukrayna'da idi. Karadeniz filosu, Akdeniz kuvvetleri gibi önemli bölgesel güce komuta ediyordu. Güney stratejik komutanlığı kargahı Bakü'de yerleşmişti. Kuzey Kafkaslar, Transkafkaslar ve Türkistan bölgesini kontrol ediyordu.

Uzakdoğu stratejik komutanlığının merkezi Transbaykal'da idi. Sibirya, Uzakdoğu ve Moğolistan'ı kontrol ediyordu.

Tabii son olarak merkezi stratejik bölgeyi ele almak gerekir. Merkezi Moskova'da olan bölge gerçekte herşeyin yönlendirildiği merkez olma hüviyetindeydi.

Sovyetler'in 530.000 kişilik paramiliter gücü vardı ki, bu güç KGB (Komitet Gosudarstvennoy Bezopasnosti) Sovyet gizli haberleşme servisinin gücüydü.

Sovyetler Birliği temelde Rusya'nın gücü olarak ele alınması gereken bu gücü Varşova Paktı ülkelerini dahil ederek genişletmiş, kimi zaman zorla kimi zaman fırsatları kendi lehine değerlendirerek, kimi zaman da kendiliğinden etkinlik kazandı bu ülkeleri kontrolü altında bulundurmıştır.

Sovyetler Birliği yukarıda dönemin verileri ışığında açıklamaya çalıştığımız stratejik gücü ve fiziki varlığıyla diğer dünyayı temsil ediyordu. Bu kadar büyük bir askeri güç, bu güce uygun bir planlama ve koordinasyonu da üzerinde barındırı-

yordu. Bu gücün en tepesinde polütbüro ve stratejik ihtiyaçlar manzumesi yer almaktaydı. Zira çoğu zaman Sovyet karar alma mekanizması stratejik ihtiyaçları ışığında karar almak zorundaydı. Bu zaruret ister Sovyetler Birliği, ister başka herhangi bir devlet için olsun son derece önceliklidir. Zira devlet olmanın gerekli kıldığı bu olgu bizi hem devlet kavramını hem de devletin nihayetinde dünya üzerinde diğer devletlerle birlikte varolduğunu düşünmeye zorlamaktadır. Bu bakımdan rejimin ne olduğu ve kimler tarafından yönlendirildiği önemli olmakla birlikte, tarih ve coğrafya da belirleyici olmaktadır. Hatta çoğu zaman karar mekanizması bu faktörlere göre hareket etme ihtiyacı hisseder.

Soğuk Savaş Döneminde ABD Silahlı Kuvvetleri

Mücadelenin gereği olarak dünyanın her yerine yayılmış ve temelde gücünü iki ana başlık altında toplamıştır: Stratejik nükleer güçler ve konvansiyonel kuvvetler. ABD kendisini soğuk savaş dönemi boyunca tehditkâr komünizme karşı hür dünyayı ve batılı idealleri koruyan güç olarak takdim etmiştir. Temelde her iki blok da kendi barışını dünyanın geri kalan kısmına dayatırken benzeri güç kullanımına gitmişlerdir. Ancak söylem daima ayrı dünyaları tarif etmeye özen göstermiş, karşı tarafın yönetici elitini zalim diktatörler, halkını ise ezilen topluluklar olarak göstermişlerdir.

Kollektif uygulamaları rehber edinerek gücünü ortaya koyan Marksist Leninist uygulamalar daima geniş kitlelerin üzerine vurgu yaparken, ABD her daim bireyin özgürlüğünü temel alan söylemiyle kendi dünyasının merkezi olmuştur. Ancak II. Dünya Savaşı bitip soğuk savaş dönemine girildiğinde temel göstergeler bakımından ABD gerek ekonomik üretim gücü gerekse teknolojik potansiyeliyle dünyanın hiçbir ülkesiyle kıyaslanamayacak avantajlara sahipti. Potansiyelini dünya gücü perspektifiyle tamamlarken ABD daima silahlı gücü-

nün üstün özelliklerini ön planda tutmuş, bu alan ve bunu besleyen diğer unsurları koruyup kollamıştır.

ABD silahlı kuvvetleri toplam 2.117.000 askere sahipti. Bu güç 1.600.000 kadar hazır yedekleriyle desteklenebilecek durumdaydı.

ABD stratejik nükleer gücü, denizlerde 624 adet stratejik balistik füze fırlatma gücünün yanı sıra 34 adet stratejik balistik nükleer denizaltıya sahipti.

10 adet Ohio sınıfı denizaltı, 2'si 24'er adet Trident D5 füzesine sahiptir. 8 adet denizaltı, herbiri 24 adet Trident C4 füzeri ile donatılmıştır.

12 adet Franklin sınıfı nükleer denizaltı; 6'sı Trident C4 nükleer füzeleri ile (her denizaltıda 16 adet füze), 6'sı her birinde 16 adet Poseidon C3 füzeleri ile; 4 adet La Fayette sınıfı nükleer denizaltı, herbiri 16 adet Poseidon C3 füzesi taşıma kapasitelidir.

Stratejik hava komutanlığı 8 Divizion'a (Bölüm) bölünmüştür. Kıtalararası balistik nükleer füze gücü 1000 adet çok başlıklı nükleer füzedен oluşmakta, 20 filo ve 5 atış merkezinden idare edilmekteydi. 3 kanat 9 filoda 450 Minuteman II, 3 kanat 10 filoda 500 Minuteman III füzesi mevcuttu. 1 filo, 50 adet son yıllarda üretilmiş Peacekeeper (barış koruyucu) füzesini Minuteman füze silolarında barındırmaktaydı.

Stratejik hava bombardıman gücünde 301 adet değişik özellikte ve menzilde bombardıman uçağı yer almaktaydı. Uzun menzilli görevlerde 277 uçak 29 adedi yedek 4 grup, 6 filoda 90 adet B1B 5 adet yedek 4 grup, 5 filoda 84 adet B52 H (Bu uçaklar cruise füzeleri ile donatılmıştır) 11 adet yedek 7 grup, 7 filoda 103 adet B52 6 14 adet yedek, 5 filo 70 uçak cruise füzeleri ve kısa menzilli (500 kg patlayıcı başlığa sahip 500 km menzilli) SRAM füzeleriyle donatılmıştır. 2 filo ise 33 uçak ile Harpoon havadan yere (224 kg yüksek infilaklı patlayıcı başlık, 150 km yaklaşık menzil, radar güdümlü füzeler) ile do-

natılmışlardır. Yanısıra, her türlü konvansiyonel bombanın tonlarcası bir sortide bu uçaklar ile atılabilmektedir.

Orta menzilli görevlerde kullanılmak üzere 24 adet F111B uçağı, SRAM füzeleri ile keşif görevlerinde 61 adet uçak, 19 adet SR71 A/B Blackbird uçağı *[Blackbird uçaklarını değerlendiren herhangi bir uçakla değil uzay araçları ile bağlantılı değerlendirmek gerekir. Zira bu uçaklar hızları, irtifa yetenekleri ve uçuş şartları nedeni ile varolan herhangi bir uçağın özelliklerini aşar niteliktedirler.]* 20 U2 casus uçağı, 25 TR1A ve TR1B uçağı, 18 RC135 elektronik keşif uçağı;

Tanker filosunda 648 adet tanker uçak KC135 ve KC10 uçağı;

Stratejik keşif için uydulardan oluşan casus filo erken uyarı savunma destekleme programı çerçevesinde 22 250 mil menzilli, imaj çözücü KH11 400 mil menzilli 1989'da fırlatılmış KH12 İkon uydusu mevcuttur. Okyanus keşfi görevlerinde sey-rüsefer zaman ve mesafe belirlemede 11 uydu;

Ayrıca 2 Chalet, 2 Magnum, 2 Jump seat uydusunun yanı sıra nükleer araştırma ve tesbit maksatlı 9 uydu NAVSTAR.

Stratejik savunma komutanlığı havacılık için Colorado'da Kuzey Amerika hava savunma komutanlığı olarak (NORAD) ayrıca yapılandırılmıştır. ABD'nin ayrıca uydu erken uyarı sistemi Atlantik, Pasifik, Hint okyanuslarında ve Guam ve Nauru (Avustralya)'da yer alır.

Balistik füze erken uyarı sistemi 3 istasyon Alaska, Greenland İngiltere Hyingdales Moor'da uzay bağlantılı hava savunma radarları, Pirinçlik (Türkiye), Shemya, Clear Thule ve Hyingdales'da yani Meksika'da, New Brunswick Choejong-san (Güney Kore), San Vito (İtalya), Mavi (Hawai), Diego Garcia (Hint Okyanusu), Pasifik radar engelleri Kwajalein atolü Marshall adaları - Northern Mariana adalarında yer almaktadır.

NAVSPASUR sistemi güneye doğru Amerika'da Kuzey Dakota'da 2800 km menzilli Phased array sistemli, Pave Paws

5500 km menzilli Massachusetts, Georgia, Texas, California'da, Kwajalein Atoll'de, Ascension adalarında (Atlantik), Karayipler'de, Antiqua'da, Kaena Point Hawai'de MIT üniversitesi Lincoln laboratuvarları Massachusetts'de, ilaveten farklı özelliklerde White Sands ((Atishandol Yeni Meksika) Taegu Güney Kore, Mavii Hawai, Diego Garcia Hint Okyanusu kuzey keşif sistemine bağlı 39 adet radar kısa menzilli, ayrıca 31 radar Alaska'da, Kanada'da, Greenland'da 70° kuzey paralelde yer almaktadır.

Bunlara bağlı hava gücü olarak 69 muharip uçak, 4 hava koluna bağlı F15 Eagle uçaklar, Conus, Alaska ve İzlanda'da;

162 uçak 9 filoda F16 Fighting Falcon, F15 Eagle havadan havaya savaşta etkili Sidewinder, Sparrow ve Amraam (Havadan havaya savaş füzesi) füzeleriyle donatılmışlardır.

ABD kara ordusu 761.000 personele sahiptir. 7 ordu komutanlığı, 6 merkezi komutanlık şeklinde örgütlenmiştir.

4 zırhlı tümen, çok namlulu topçu roketatarları MLRS ile desteklidir.

6 mekanize tümen, 1 motorize piyade tümeni, 1 piyade, 4 topçu tümeni, 1 hava savunma tümeni yanısıra değişik fonksiyonlarda 3 birlik, Pershing II SSM satıhtan satıha kısa orta menzilli nükleer füze birlikleri; 7 birlik Lance 90 km menzilli nükleer kapasiteli; 10 birlik Patriot uzun menzilli hava savunma füzeli; 8 birlik Hawk orta menzil hava savunma füzeli yer almaktadır.

Ordu milli muhafız gücü 454.600 kişi kapasiteli olup 10 tümen gücündedir. Ordu rezervleri 588.400 kişi olup 12 tümen ve alt disiplinleri ile konuşlandırılmak üzere düzenlenmiştir.

Kara kuvvetlerinin malzeme ve teçhizat gücü ise;

Ana muharebe tankı olarak 15.500 adet tank olup M48A5 Patton 2700, M60A1 5328, M60A3 tankı 6440, M1A1 Abrams hafif tanklar 1334 adet Sheridan tankı, zırhlı muharebe aracı 4955 adet M2 ve M3 Bradley araçları;

Zırhlı personel taşıyıcı 26.480 adet 4799 M577, 14.203 adet M113 aracı; topçu gücü 105 mm'den 203 mm'ye kadar 5750 top yanı sıra 227 mm çok namlulu topçu roketatar sistemleri, 373 adet Pershing II lancerleri (imha edildi), lance 90 km menzilli topçu roketleri;

Tanksavar görevlerde 10.000 adet kadar TOW I ve II füzesi, M113 zırhlıları, 2022 adet Hummer tekerlekli aracı üzerinde 2662 M901, 4400 M2/M3 Bradley aracı üzerinde 7700 Dragon lanceri;

Hava savunmada Redeye, FIM92A Stinger, Poststinger, Chapparal [*Chapparal alçak irtifa uçaksavar füzeleri lançerlerinde Side winder Havadan havaya yakın savaş füzelerinin değiştirilmiş şekillerini kullanmaktadırlar*] Hawk, Patriot ve Adats hava savunma füzeleri yer alır.

Amfibi çıkarma gücü olarak kara kuvvetleri 24 gemiye sahiptir. 4 Frank Besson gemisi 32 tank çıkarma kapasiteli, 20 Runnywede 7 tank çıkarma kapasiteli, ayrıca Hoover Craft'lar mevcuttur. Kara havacılığı, değişik amaçlar için yapılmış 696 uçağa, 1612 tanesi silahlı hücum helikopteri olmak üzere değişik maksatlı 8484 helikoptere sahiptir.

ABD Deniz Kuvvetleri: 590.500 personeli 4 donanma 2 filo Atlantik, 3 filo Pasifik, 6 filo Akdeniz, 7 filo Batı Pasifik olmak üzere; ve 34 stratejik 91 taktik olmak üzere 127 denizaltıya sahiptir.

13 nükleer denizaltı 5 adet Los Angeles modifiye edilmiş 12 adet dikey çıkışlı Tomahawk, Cruise füzesi, 533 mm torpidolar, Harpoon füzeleri ile herbiri donatılmış 8 Los Angeles stantart aynı sistemler.

77 adet denizaltı, 31 adet Los Angeles sınıfı dikey fırlatma sistemleri, Tomahawk Cruise füzeleri ve Harpoon füzeleri ile donatılmış.

37 Sturgeon sınıfı dikey fırlatma sistemleri Tomahawk Cruise ve Harpoon füzeleleri ile 8 Permitt sınıfı dikey fırlatma sis-

temleri ve Harpoon füzeleri ile, 1 Narwhal sınıfı dikey fırlatma sistemleri ve Harpoon füzeleriyle donatılmış.

ABD'nin stratejik gücünün belkemiğini oluşturan uçak gemileridir.

Nükleer takatli 5 Nimitz sınıfı uçak gemisi 92.900 tonluk

1 Enterprise sınıfı 91.500 tonluk konvansiyonel takatli 8 uçak gemisi.

2 Kitty Hawk sınıfı 81.000 ve 83.000 tonluk

1 Kennedy sınıfı 82.500 tonluk

4 Forrestal sınıfı 80.500 ton ve 82.400 tonluk

1 Midway sınıfı 65.000 tonluk

13 uçak gemisinde standart olarak 2 savaş filosu F14A Tomcat savaş uçağı, özellikle uzun menzilli önleme ve hava üstünlüğü görevlerinde;

2 filo 24 adet FA18 Hornet savaş uçağı, özellikle havadan yere yüksek kapasiteli bombardıman gücü olarak;

2 filo 10 adet denizaltılara karşı savaş görevleri için 10 A6E Intruder uçağı, elektronik savaş ve karşı koyma görevlerinde ise 4 adet EA6E Prowler uçağı, havadan erken uyarı görevlerinde 4 adet E2C Hawkeye, 4 adet KA6D tanker uçağı ile bunlarla birlikte çok sayıda helikopter görev yapmaktadır. Bu standart vurucu filo uçak gemileri üzerinde daima göreve hazır tutulmaktaydı.

ABD deniz kuvvetleri geçmiş yılların ağır tonajlı büyük toplara sahip gemilerinin bugünlere uzantısı konumundaki 4 adet IOWA sınıfı gemiyi donanmasında bulundurmaktadır ki, bu gemiler 3x3 406 mm'lik büyük toplara sahiptirler. Yanısıra 8x4 Tomahawk Cruise füzesi 4x4 Harpoon füzesi taşırlar.

ABD donanmasının nükleer güçle hareket eden devasa Cruisers (krvazör) gemileri (9 adet) mevcuttur.

4 adet Virginia sınıfı 2x2 standart (MR - Medium Range) yaklaşık 100 km yarıçaplı alanda her hava hedefleri yok edebi-

len yüksek hızlı uçaksavar füzeleri veya ASROC (Anti Submarine Rocket Systems-denizaltısavar roketleri) 2x4 Tomahawk Cruise füzeleri 2x4 Harpoon füzeleri, 2 adet SH2 Lamps helikopteri, MK46 torpidoları ile 2x3 torpidotispleri ve 2x127 mm yüksek atışlı toplarla donatılmıştır.

1 Truxtun sınıfı 1x2 SM2 ER füzeleri, 2x3 torpidolar 1 SH2 helikopteri 1x127 mm toplar ile silahlandırılmıştır.

1 Long Beach sınıfı nükleer takatli gemi 2x2 SM2 ER füzeleri, 2x4 Tomahawk füzeleri, 2x4 Harpoon füzeleri, 1x8 Asroc 2x3 torpido tipleri ile donatılmıştır.

34 adet gemi daha hafif Cruiser'lerden oluşturulmuş olup;

16 adet Ticonderog sınıfı AEGIS sistemli gemiden 5 adedi herbiri 2x2 standart füzesi MR veya Asroc sistemleri 2x4 Harpoon füzesi 2x127 mm top, 2x3 torpidolar, 2 adet SH2 Lamps helikopteri veya Skorsky Seahawk SH60B helikopteri ile 11 adet gemi ise 2xULS41 sistemi (vertical launch system - dikey fırlatma sistemi) ile donatılmış olup 61 adet Tomahawk füze ve SM2 uçaksavar füzesi taşır. 9 adet Belknap sınıfı gemi 1x2 SM2 ER veya Asroc füzesi 2x3 torpidolar, 2x4 Harpoon, 1x127 mm top, 1xSH2 helikopter ile donatılmıştır.

9 Leahy sınıfı gemi ise 2x2 SM2 ER füzesi veya Asroc 2x3 torpidolar, 2x4 Harpoon füzeleriyle donatılmıştır.

Donanmanın sahip olduğu destroyer sınıfı gemiler 59 adet idi. 28 adet gemiden 4 adedi KIDD sınıfı *[KIDD Class destroyer: Amerikan donanmasında 4 adet yer alan bu destroyerlerden iki adedi ihtiyaç fazlası kapsamında görülmektedir. Ülkemiz için ise önemli yanı, ABD'deki Rum lobisi tarafından bu iki geminin Yunan donanmasına alınmak istenmesidir ki, gerçekleşmesi halinde bu durum Türk donanması ve hava kuvvetlerinin tamamen enterne edilmesi sonucunu doğurabilir. Zira bu gemilerin elektronik donanımı ve sahip oldukları 2x2 SM2 ER füzeleri (ön güvertede çift başlı bir fırlatma lançeri ile arka güvertede çift başlı bir lançer ile bunlardan fırlatılan yaklaşık 90 km*

yarıçaplı alanda varolan herhangi bir hava hedefini tek atışta kesin olarak vuran orta menzilli Standart 2 füzelerine sahiptir) ile bu gemilerin elektronik örtüsü altında operasyon yapan Yunan donanması, Türk donanması ve hava kuvvetleri karşısında çok etkili ve kesin bir avantaja sahip olacaktır.] 2x2 SM2 MR füzeleri veya Asroc 2x3 torpidolar, 2x4 Harpoon füzeleri, 2x127 mm top, 2 adet SH2 Lamps helikopterlerle donatılmışlardır.

8 adet Coontz sınıfı gemi 1x2 SM2 ER füzeleri, 1x8 Asroc 2x3 torpidolar, 1x127 mm top, 2x4 Harpoon füzeleri ile,

16 adet Charles F. Adams sınıfı destroyer 1xSM1 füzeleri, 1x8 Asroc füzeleri, 2x3 torpidolar, 2x127 mm top, Harpoon füzeleri ile donatılmışlardır.

31 adet Spruance sınıfı denizaltısavar destroyer ise 1x8 Asroc füzeleri, 2x3 torpidolar, 1 SH2 Lamps helikopteri, 2x4 Harpoon füzeleri, 2x127 mm top; gemilerden 7 adedi 2x4 Tomahawk füzesi ile donatılmış, 8 gemi ise VLS41 dikey fırlatma sistemleriyle donatılmışlardır.

Fırkateyn sınıfı gemiler ise 51 adet olup, Oliver Hazard Perry sınıfı gemiler ise SM1 MR füzeleri veya Harpoon füzele-riyle, Sea Hawk helikopterleriyle donatılmışlardır.

Denizaltısavar fırkateynler ise 46 adet Knox sınıfı mix lancer Harpoon ve Asroc füzeleri için 1 SH2 Lamps helikopteri, 1x127 mm top ile donatılmışlardır.

16/over sınıfı gemi, 2 Bronstein sınıfı gemi mevcuttur. Donanmanın çok sayıda devriye ve sahil güvenlik botunun yanı sıra amfibi hücum yeteneğini 65 adet gemi oluşturmaktadır. Bunlardan 6 gemi 1 Wasp, 5 adet Tarawa sınıfı yaklaşık 2000 asker, 60 ila 100 tank çıkarma kapasitesinin yanısıra, 6 AV 8B Harrier dikey kalkış yapan savaş uçağı, 12 CH46 Seaknight, 4 adet CH53 Super Stallion ağır yük helikopterleri yanısıra 4 adet UH1 helikopteri, 4 adet Super Cobra saldırı helikopteri taşımaktadır.

7 adet Iwojima sınıfı gemi 1750 asker, 4 AV8B Harrier uçağı,

2 CH46 Seaknight, 10 CH53 Super Stallion helikopteri taşıma kapasitelidir.

Değişik destek görevleriyle uydu takibinden okyanus araştırmalarına kadar değişik görevlerde 141 adet gemi görev yapmaktadır.

ABD donanmasının Naval Aviation (deniz havacılığı) birimleri dünyada varolan hiçbir örnek ile kıyaslanamayacak büyüklük ve güce sahiptir. Bunu sebebi, ABD savaş doktrininin temeli olan uçak gemileri ile dünya hakimiyeti sağlamaya yönelik anlayıştır ki bu anlayış devasa bir deniz hava gücü oluşmasına sebep olmuştur.

120.000 kişilik deniz hava gücünün uçak gemileri merkezli 26 savaş filosu F14A Tomcat uçaklarıyla donatılmış birlikte görev yapan Attack/darbe filoları ise 47 filodan oluşmakta, bu filolar FA18 Hornet uçaklarıyla görev yapmaktadırlar.

Elint görevlerinde 2 filo EA3 ve EP3 uçaklarıyla elektronik ve devriye görevlerinde 14 filo EA6 Prowler ve P3 Orion uçakları ile, ASW (Anti Submarine Warfare-denizaltılara karşı savaş) görevlerinde 6 filo S3 Viking uçakları ile, havadan erken uyarı görevlerinde 15 filo E2 Hawkeye uçakları ile, helikopter filolarında 36 filo denizaltı savaşı hafif ve ağır transport görevleri ile saldırı görevlerinde yer almaktadır. Bu gücün önemli yedek potansiyeli vardır.

Deniz piyadeleri ise 195.300 kişiden oluşmaktadır. Karada 3 ordu, 3 servis destek grubu, 2 deniz piyade güvenlik gücü ile önemli yedek rezervi mevcuttur.

Bu çabuk müdahale gücü bünyesinde ağır tanklar, hafif tekerlekli zırhlı araçlar, paletli amfibi zırhlı araçların yanısıra değişik tip ve çapta top ve havan gücü Tow, Dragon Law tanksavar füzeleri, alçak irtifa hava savunması için Redeye ve Stinger omuzdan ateşlemeli uçaksavar füzeleri mevcuttur.

Havacılık birimlerinde 3 aktif hava gücü bünyesinde 162 savaş uçağı FA18 Hornet ve AV8 Harrier dikey kalkış iniş uçak-

ları ile 156 helikopter CH46 Seaknight CH53 Super Stallion, ayrıca Super Cobra saldırı helikopterleri yer almaktadır.

ABD silahlı gücünün dünya üzerindeki dağılımına uygun bir stratejik deniz taşıma gücü mevcuttur. 312 gemiden oluşan bu güç, Ro Ro gemileri, konteyner taşıyıcı gemiler, tankerler, çabuk kargo taşıyıcılar ve hastane gemilerinden oluşmaktadır.

ABD hava kuvvetleri yaklaşık 571.000 kişilik gücü ile 3700 savaş uçağına sahiptir. Taktik organizasyonu itibariyle 24 kanat 94 filoda görev yapmaktadır. 4 önleme filosu F15 Eagle uçakları ile, 72 taktik savaş filosu 18 tanesi F15 Eagle uçakları ile, 24 filo F16 Fighting Falcon uçakları ile, 9 filo F111 uçakları ile, 13 filo A10 Thunderbold uçakları ile, 6 filo F4 Phantom-Wild Weasel ile, 2 filo F117 Nigh Hawk Stealth uçakları ile;

Destek filoları ise, 5 filo keşif RF4 Phantom uçakları ile, 4 filo elektronik savaş görevi ile EC130 Hercules, EF111 uçakları ile, 7 taktik hava kontrol filosu OU10 Bronco uçakları ile, stratejik transport görevlerinde 21 filo, 5 filo dev C5 Galaxy uçakları, 16 filo C141 Starlifter uçakları ile, 12 taktik taşıma filosu C130 Hercules uçakları ile, KC10 tanker uçakları tanker hizmeti vererek SAR (Search and rescue - arama kurtarma) görevlerinde HC130 Hercules uçakları ile değişik tipte helikopterler bulunmaktadır.

ABD hava kuvvetlerinin ekipmanları iki başlık altında ele alınmaktadır: Stratejik ekipmanlar ve taktik ekipmanlar.

Stratejik ekipmanlar:

301 stratejik bombardıman uçağı, 37 adet yedek olarak depoda.

187 adet B52 G tipi (stratofortress) çok rollü stratejik bombardıman uçağı 77 adedi Cruise füzeleriyle, 39 adedi Harpoon füzeleriyle donatılmıştır. 84 adet B52 H tipi (saldırı rolünde) Cruise füzeleriyle donatılmış durumdadır. B1B stratejik bom-

bardıman uçakları (yüksek hızlı, saldırı yetenekli) 90 adet, 5 adet yedek depoda; 24 adet F111 saldırı uçağı, 8 adet depoda bulundurulur.

Stratejik casus uçağı U2 eğitim tipleri ve yüksek irtifa uzun menzilli keşif rollerinde SR71 Blackbird yüksek hızlı keşif uçağı yaklaşık 45 adet kullanılmaktadır. E4 komuta kontrol uçakları, 4 adet C135 keşif komuta kontrol görevlerinde kullanılmakta olan 648 uçak.

Tanker uçakları KC10A 57 adet.

Taktik ekipmanlar:

3620 savaş uçağı

540 adet F4 Phantom (hayalet) uçakları

Wild Weasel tipi ve RF4 keşif tipleri hariç, yerlerini hızla F16 Fight in Falcon'lara bırakmaktadırlar.

F15 Eagle hava üstünlüğü uçakları, 904 adet.

F16 Fight in Falcon, 1251 adet

F111 273 adet

F117 NightHawk Stealth uçakları

A7 Corsair uçaklarını yerlerini yeni savaş uçaklarına bırakmaktadırlar.

A10 Thunderbold yakın destek uçakları 291 adet

E3 Sentry Awacs uçakları 21 adet

E8 2 adet Joint Star elektronik keşif uçakları

Özel operasyonlarda kullanılmak üzere düzenlenmiş AC130 Hercules uçaklarının 10 adet A tipi, 10 adet H tipi, elektronik görevlerde 18 adet EH tipi, 53 adet HC130 H tipi, 21 adet MC130E. Ayrıca 144 adet OU10 Bronco tipi uçaklar kullanılmaktadır.

Transport görevlerinde 110 adet C5 Galaxy, 250 adet C141B Starlifter uçağı, C130 Hercules uçaklarında 520 adet. Ayrıca ke-

şif, hastane, kontrol gibi amaçlar için C135, C137, C9 ve C12 uçakları yer alır.

ABD hava kuvvetleri eğitim amaçlı olarak kendi üretimi olan T37, T38, T41 gibi uçaklarının yanısıra Arap-İsrail harpleri esnasında İsrail tarafından ele geçirilen MİG21 ve MİG23 tipi Sovyet yapımı uçakları kullanmaktadırlar.

49 adet SAR (arama kurtarma) tipi CH ve H3 tipi helikopter, 44 adet H3 tipi.

MH53J tipi Pavelow tipi özel operasyonlarda kullanılan 53 helikopter. Yine özel operasyonlar için MH60 6 tipi 30 helikopter.

Havadan havaya yakın savaşta Sidewinder Sparrow füzele-ri, havadan yere 1100 adet AGM69 SRAM füzesi, 1500 AGM 86B Cruise füzesi, Maverick, Shrike ve Harmanti radyasyon füzeleri.

Reverv olarak hava milli muhafızları 23 grup 92 filoda 162 savaş uçağı F4 Phantom, A10 Thunderbolt ve F16 Fiht in Falcon önleme uçakları yaklaşık 600 adet taktik keşif görevinde RF4 uçakları elektronik savaşta C130E uçakları ve değişik destek unsurları yer almaktadır.

Hava kuvvetlerinin rezervlerinde ise 21 grup 58 filoda hazır bekletilmektedir. Bu filolarda hava kuvvetlerinin varolan unsurlarının belli sayıdaki benzerleri yedek olarak tutulmaktadır.

ABD özel operasyon kuvvetleri:

Bağılı bulundukları gruplara ve sayılarına göre anlatılacaktır. Silah ve ekipmanları ayrı bir değerlendirme konusudur.

Kara kuvvetlerine bağlı 4000 asker, 5 özel grup, 1 ranger, 2 özel sivil grup, 1 psikolojik operasyon grubu, 43 özel grup reserve olarak tutulmuştur. Deniz kuvvetlerinde 3360 asker, 2 deniz kuvvetleri savaş grubu, 4 deniz savaş grubu, 7 Seal grubu 2 denizaltı amfibi grup, 8 özel savaş grubu.

1400 kişilik yedek 20 grupta tutulmaktadır. Hava kuvvetleri 4100 kişilik grup 1 hava gücü komutanlığı, 3 kanat 11 filoda, 3 filo MC130 uçakları, 1 filo AC130, 3 filo HC130, 3 filo MH53 helikopterleri, 1 filo MH60 helikopterleri kullanır. 3 filo rezerve tutulmaktadır.

ABD silahlı kuvvetleri dünya üzerinde değişik merkezlerde güçlerini konuşlandırmış ve komutanlıklar oluşturmuştur.

Avrupa komutanlığı EUCOM 321.300 kişilik bir güce komuta etmektedir. Almanya'nın Stuttgart kentinde -Vaikingen- SA-CEUR komutası mevcuttur. Avrupa ordu komutanlığı Heidelberg'de, deniz komutanlığı Londra'da, hava komutanlığı Ramstein (Almanya)'da, Belçika'da 1500 asker kara kuvvetlerine bağlı hava kuvvetlerine bağlı 600 asker yer almaktadır. Yunanistanda Karaaskeri 400 Denizkuvvetlerine bağlı 600 asker Soudha körfezi Nea Mahri'de (Giritadası) Hava kuvvetlerine bağlı 22 asker 2 havaüssü Hellenikon (Atina'da) İraklion (Girit'te), İtalya'da 4100 kara kuvvetleri askeri komutanlık Vicenza'da deniz kuvvetlerine bağlı 5700 asker, komutanlığı Gaeta'da üsler Naples ve La Maddaleno'da, Sigonella'da deniz piyadelelerine bağlı 300 asker, hava kuvvetleri 5600 asker.

Akdeniz'de 20.000 deniz kuvvetleri askeri, nükleer gemi grupları ile Hollanda'da kara kuvvetleri 900 asker, hava kuvvetleri 2100 asker, Norveç'te bir kısım kara askeri, Portekiz'de Azor adalarında Atlantik komutanlığına bağlı 700 denizci, 1300 havacı asker. İspanya'da 3700 denizci, Rota üssünde 5000 havacı.

Türkiye'de 1200 kara askeri, deniz kuvvetleri İskenderun liman kullanımı, hava kuvvetleri 3600 asker İncirlik üssünde, aynı zamanda elektronik izleme istasyonları, İngiltere'de deniz kuvvetleri 2400 asker, komutanlık Londra'da, hava kuvvetleri 25.000 asker, Pasifik komutanlığı Hawai'dedir. Kara askeri 18.800 Westcom (western command)'a bağlı Pasifi hava kuvvetlerine bağlı 5700 asker, deniz kuvvetlerine bağlı 12.400 asker, ayrıca Okinawa'da 9200 deniz piyadesi.

Filipinler'de 200 kara askeri, hava kuvvetleri 8700 asker, deniz kuvvetlerine bağlı 5000 asker, Subic körfezi üssünde ayrıca 800 deniz piyadesi, Japonya'da kara askeri 2100 asker, hava kuvvetleri 16.800 asker, deniz kuvvetlerine bağlı 7100 asker, Yokosuka üssünde ayrıca 24800 deniz piyadesi, Güney Kore'de 32.000 kara askeri ile güçlü bir hava kuvveti yer almaktadır.

Guam adasında 3400 kara askeri, 4400 denizci; Avustralya'da 270 havacı, 450 denizci bulunmaktadır.

Hint okyanusundaki Diego Garcia adasında 900 denizci deniz-hava gücünde yer almaktadır.

Pasifik donanması komutanlığı Pearl Harbour'da San Diego, Lonbeach Kaliforniya'da, merkezi komutanlık Florida'da yer alır. Mısır'da 500 piyade askeri bulunur.

Güney komutanlığı Panama ve Honduras'ta güç bulundurulur.

Atlantik komutanlığı Norfolk Virginia'dadır. Bermuda'da Küba Guantanamo'da, İzlanda, Portekiz ve İngiltere'de konuşlanmıştır. Ayrıca kontinental Amerikan kuvvetleri stratejik hava komutanlığı, taktik hava komutanlığı, özel operasyonlar komutanlığı olarak yapılandırılmıştır. Bunlardan başka ABD silahlı kuvvetleri 68.000 kişilik paramiliter güçlere sahiptir.

Sovyetler Birliği ile ABD'nin silahlı güçleriyle ilgili bilgiler özellikle 80'li yılların sonuna ait bilgiler baz alınarak hazırlanmıştır. Gerek teknolojiye gelişen noktayı, gerekse günümüze dair gelişmeleri açıklayabilmek için bir dönemin seçilmesini gerekli gördük.

Soğuk savaş dönemi boyunca ABD ve Sovyetler Birliği arasında devam eden mücadele sadece silahlı güçlerin mücadelesi şeklinde yapılmadı. Daha ziyade ekonomik, sosyal, siyasi ve teknolojik alanlarda devam eden bu mücadele, topyekün bir mücadeleydi ve her iki taraf da varolan bütün güçlerini ve yandaşlarını mücadelenin belirleyici noktası olan askeri alanı

daha güçlü kılmak için destekleyici olarak kullandılar. Her iki tarafta devam eden seferberlik, diğer taraf üzerinde kesin üstünlük sağlamaya yönelikti. Yerel çatışma ve gerginliklerle yıllar boyunca birbirlerini zorlayan iki dünya devi, bu mücadelenin sonuçlarını 1980'li yılların sonunda görmeye başladılar. Denizde, havada ve karada devam eden mücadelenin sonunda Sovyetler Birliği, kendisini ve yandaşı olan dünyayı dayandırdığı anlayışın iflas etmekte olduğunu gördü. Ashında Sovyetler bazı alanlarda ABD'den daha ileri durumdaydı. Kapalı ekonomiye dayanan düzeni, sosyal ve siyasi alanlardaki otoriter yapısı Sovyetler'e topyekün hareket etme avantajı sağlıyordu. Uzay çalışmalarında Sovyetler Birliği başından beri avantajlıydı. Atmosfer dışına çıkmayı ilk onlar başarmışlardı ve katı yakıt teknolojileri avantaj sağlıyordu. Ancak ekonomik alanda ABD'nin endüstriyel gücünün yarattığı rekabet, 1980'li yılların sonunda Sovyetler Birliği'ne galip gelmeye başladı. Sovyetler Birliği teknolojik geriliğini teknoloji casusluğu, silah sistemlerindeki geriliği ise birebir kıyaslamaları daha fazla sayıda uçak tankı ve gemi üreterek gidermeye çalıştıysa da başarılı olamadı.

Geçmişte değişik zamanlarda Pax Romana, Pax Ottomania, Pax Britannia dönemleri yaşanmıştı. Bir önceki yüzyılın ikinci yarısında meydana gelen hızlı değişiklik dünyayı Pax Americana dönemine soktu. Günümüzde de bu olgu karşı konulmaz bir gerçeklik olarak algılanmaktadır.

Sovyetler Birliği ile girilen rekabet her alanda yürütüldü. Sonuçta Sovyetler Birliği'nin dağılmasına, komünizmin en köklü uygulamasının çökmesine giden süreçte belki birçok faktör etkili oldu. Ancak iki önemli faktör bize göre diğerlerine nazaran fazla dikkat çekmese de, fazla bilinmese de daha etkili olmuştur.

Bunlardan birincisi, savaş teknolojilerinde görülen değişiklik ve gelişmelerdir. Sovyet mühendisleri, ilk jet uçaklarının hava muharebesi yaptığı Kore savaşından beri gözlenen

önemli bir problemle karşı karşıya idi. Birebir karşılaştırmalarda ABD yapımı silah sistemlerinin Sovyet ürünü silah sistemlerinden daha başarılı sonuçlar elde ettiği gözlemleniyordu. Devam eden Arap-İsrail harpleri boyunca karşı karşıya gelen ABD ve Sovyet silah endüstrisinin en ileri örnekleriyle ilgili değerlendirmeler yapıyordu.

Arap-İsrail harplerinde karada karşılaşan ana muharebe tankları, İsrail tarafında Amerikan M48 Patton tanklarıyla M60 1A1 ve 1A3 modeli tanklardı. Araplar ise ellerinde genellikle Sovyet yapımı T55 ve T62 tanklarına sahiptiler. Çöl arazisi şartlarında karşılaşan bu tanklardan Amerikan yapımı olanların görece daha başarılı muharebeler çıkartması şöyle izah edilmektedir: Öncelikle ABD ürünü tankların etkili atış menzili daha yüksekti. Yaklaşık 500 mt daha önce ateş açabiliyorlardı. Yine bu tankların üzerinde yeralan top kundağı negatif ve pozitif Dirisa (Top namlusunun aşağı ve yukarı yönde hareketi) bakımından farklıydı. (Yani yukarı yükselme ve aşağı eğilme açıları daha farklıydı.) Bu durum da ABD tanklarına avantaj teşkil etmiştir. Çölde kum tepeleri arasında ilerlerken bir tepeyi karşılıklı olarak top namluları yukarıya doğru tırmanan iki tankın birbirlerini aynı anda gördüklerini düşündüğünüzde, top namlusunu aşağıya doğru (negatif dirisa) daha fazla eğebilen daha önce ateş açabilecektir. Amerikan tanklarının kullandıkları tank mermilerinin infilak gücü ve zırh delme gücü daha yüksekti, elektronik donanımı daha yetenekli içinde yer alan personelin kullandıkları alan daha geniş ve ferahtı. Bu durum sıcak iklim şartlarında daha dar ve sıkışık alanda görev yapan Sovyet tankı kullanıcılarına nazaran avantaj sağlamaktaydı. Benzeri faktörlerin yanısıra çok daha önemli sayılan bir husus tayin edici olmuştur. Küçük birlik komutanlarının eğitim, çabuk karar verebilme yeteneği ve inisiyatif alma hakları bakımından Arap ve İsrail birliklerinde farklı yetiştirilmeleri olmuştur ki, bu da Sovyet ve Batı sistemleri arasındaki farkı ortaya koymaktadır.

Hava muharebelerinde ise gerek Vietnam gerekse Ortadoğu harplerinde öne çıkan ABD yapımı av uçaklarının üstünlüğü yıllar içinde giderek tartışılmaz hale geldi. ABD teknolojisinin ürünü av uçakları daha güçlü Avionik (hava elektronik) sistemleri, daha güçlü motorlarla donatılmış uçaklara sahip oldukları gibi havadan havaya muharebelerde kullanılan kısa ve orta menzilli füzeleri bakımından tartışılmaz bir üstünlüğe sahip olmuşlardı.

İlk baştan Vietnam harbi ve Ortadoğu muharebelerinde ABD ve Sovyet uçakları havada karşılaştıklarında jet uçaklarının artan hızları ses hızını aşmış olmaları nedeniyle çok çabuk karşı karşıya gelmelerine neden olmuş kısa menzilli füzeleri (side winder) kullanma fırsatı bile elde etmek zor olmuş, bu yüzden en modern uçakların bile sadece füzeler ile hava muharebesi yürütemeyeceği gerçeğiyle karşılaşmıştır. Ancak ilerleyen yıllarda, özellikle 1982 Lübnan harbinin ortaya koyduğu derslerde görülmüştür ki, kısa menzilli yakın savaş füzelerden daha ziyade orta menzilli radar güdümlü füzeler daha etkili olmaktadır. Kısa menzilli Side Winder füzeleri bu anlayışa göre geliştirilmiş radar güdümlü 70 km menzilli Sparrow füzelerinin yanısıra benzeri menzile sahip vuruş gücü yüksek AMRAAM füzeleri üretilmiştir.

Bu tip karşılaştırmalarda Sovyet ürünü av uçakları genellikle füze atışı yapma fırsatı elde edememişlerdir. Lübnan savaşlarında 1982'de Suriye ve İsrail hava kuvvetleri arasında gerçekleşen hava savaşı dünya tarihinin en önemli hava savaşlarıdır ve Sovyet yapımı uçakları kullanan MiG25 Foxbat, MiG23 Flogger, MiG21 Fishbed SU22 FitterC, SU24Fencer uçakları ile savaşan Suriye hava kuvvetlerinin ABD yapımı F16 Fighting Falcon, F15 Eagle, F4 Phantom uçakları ile savaşan İsrail hava kuvvetleri karşısındaki uçak kayıpları ibret vericidir. Libya ile ABD arasında Libya sahillerindeki Sirte körfezi nedeniyle çıkan gerginlikte uçak gemilerinden havalanan ABD F14 Tomcat av uçaklarıyla karşılaşan Libya pilotlarının kullandığı SU22 Fit-

terC, SU24 Fencer önleme uçaklarının hiçbir muharebe şansının olmadığı açığa çıkmıştır.

ABD üretimi F15 Eagle hava üstünlüğü uçağının dünyada varolan herhangi bir hava üstünlüğü uçağına karşı savaş kazanma şansı 88'e 1 oranındaydı. Bütün soğuk savaş yılları boyunca daha vahim sonuçlardan bir diğeri de nükleer denizaltılar arasında yaşanan sualtı kovalamacasında ortaya çıktı ve günümüzde de hiçbir Sovyet nükleer veya konvansiyonel denizaltısı bir ABD Trident nükleer denizaltısının yerini keşfetmeye muvaffak olamadı. En vahim gelişme ise, ABD'nin Cruise teknolojilerini geliştirmesi ve Stealth teknolojisini uçaklarına uygulamasıyla yaşandı.

Buna göre ABD'nin ürettiği bir Cruise füzesi basit ama çok etkili özelliklere sahipti, uydu ile bağlantılıydı. Üzerinde bir küresel yer belirleme sistemi vardı. Bir TV kamerası yardımıyla geçtiği her yeri hedefe vurduğu noktaya kadar izleme imkanı vardı. Yeterli menzile ve patlayıcı konvansiyonel harp başlığı (istenirse nükleer başlık) vardı. Daha da önemlisi, üzerinde seyrettiği arazinin şekillerine uygun alçak bir irtifadan uçabiliyordu. Yani yerden belli yükseklikte uçarken dağlara veya başka yükseltilere ya da çukurluklara rastlarsa ona göre irtifasını ayarlayabiliyordu.

Diğer yandan ABD Stealth teknolojilerini savaş uçaklarına uyguluyordu. Bu gelişme de Sovyet savunma sistemlerinin sonunu getirecekti. Buna göre öncelikle yeni nesil ABD av uçakları absorban boyalar ile boyanıyordu (radar dalgalarını emen, geri göndermeyen boyalar). Diğer yandan av ve bombardıman uçakları geçmiş yıllarda aerodinamik yani yuvarlak hatlar ile üretiliyorlardı.

ABD yeni bir mühendislik anlayışı geliştirdi. Zira yuvarlak hatlarla üretilmiş bir av uçağının üzerine gelen Radar dalgaları, çarptığı nesne -yani av uçağı- yuvarlak hatlara sahip olduğu için hangi açı ile gelirse gelsin 180 derece açı yaparak geri gidiyordu. Yani askeri literatürde bu, uçak ister yüksek irtifadan

gelsin isterse alçak uçuş yapsın, radarlar tarafından tesbit edileceği anlamına geliyordu.

Karşı tarafta ise Sovyetler Birliği savunmasının temeli olan radar sistemi yerden 80 metre irtifadan itibaren gözlem yaparken, Batı'nın yeni nesil av uçakları alçak irtifada 40 metrede otomatik arazi izlemesi yaparak uçabiliyorlar. Stealth uçakları radarların gönderdiği sinyalleri başka tarafa yansıtarak radarlarda görünmüyorlardı. Sovyetler Birliği'nin küresel radar ağını tamamen yenilemesi gerekiyordu ki, sadece bunun maliyeti Ruslar'ın önlerindeki 50 yıllık Gayri Safi Milli Hasılasını harcamaları halinde bile karşılanmayacak bir maliyet anlamına geliyordu.

Askeri anlamda son noktayı bir sivil koydu. Almanya'dan pervaneli uçağı ile havalanan Matthias Rust isimli Alman genci, bütün bir batı Sovyet radar sistemini atlatarak Moskova'da Kızıl Meydan'a indi. Bu, askeri anlamda Ruslar'ın çöküşünü simgeliyordu.

İkinci önemli husus ise, her iki dünyanın insan tipi ile ilgiliydi. Baskıcı Sovyet otoriter yönetimi, bireyleri ancak sisteme hizmet ettikleri ölçüde var sayıyordu ve insanların birbirine benzemesi esasına dayanıyordu. Bu, bağımsız düşünce istidadını ortadan kaldıran bir anlayıştı. Buna karşılık ABD her ne kadar gerek sistemini korumada kullandığı örtülü faaliyetler gerekse güçsüzleri acımasızca ezen vahşi kapitalizmi ile sonuçları Sovyetler'inkine benzeyen bir tavır içinde olsa da, bireyin ifade özgürlüğü ve bilimsel çalışmaların bağımsızlığı gibi avantajlara sahipti.

Sidre körfezinde karşılayan ABD'li pilotlar daha çocukluklarında bilgisayarlar ve iletişim dünyası içerisinde yetişiyor, komutanları bu yetişmiş pilotlara uçağın önemli olmadığını sistemin zengin ve güçlü olduğunu öğretiyor ve bireyi ön plana çıkarıp kahramanlaştırılıyordu. Buna karşın Üçüncü Dünya'nın çocukları misket yuvarlayıp tahta arabalar ile oynayarak büyüyor, hasbelkader savaş pilotu olursa, uçağa binerken ko-

mutanlarından sıkça duyduğunu “bu uçakta tüyü bitmemiş yetimin hakkı olduğu”na dair bir vatanseverlik söyleviden sonra canını verip uçağını vermemesi gerektiği öğretiliyordu.

ABD’nin Sovyetler Birliği’ne ya da öncüllerine göre çok önemli bir avantajı vardı: “dar askeri güvenlik kavrayışını aşan” anlayış. Bu avantaj, devletin önemli saydığı adamlarının, silahlı kuvvetlerin rolü ve benimsemesi gereken politikaları konusunda tavsiyelerde bulunması hatta güvenlik danışmanlarının sıkıştırma çabalarının ötesine geçen bir “vatandaşlar topluluğu” anlayışı ile izahı mümkündür. Hiç kimse ABD’nin öncellerinin ya da rakibi Sovyetler Birliği’nin vatandaşlar topluluğunun “yaşam, özgürlük ve mutluluğu”na bu denli yöneldiğini gösteremez. İşte tam bu noktada Amerikan kavrayışının esasını görürüz. Zira bir demokraside amaç aynı kalır fakat amaçlara ulaşmanın araçları muazzam ölçüde geniştir. Bu kavrayışta Clausewitz’in Liddel Hart tarafından ortaya konulan geniş stratejik düşüncelerinin payı vardır. Burada geliştirilen politikalar ve bu politikaların toplumsal uyarlanmaları ne bir savaşın başlaması ile başlar ne de bir savaşın bitmesi ile nihayete erer. İşte bu, Amerikan Büyük Stratejisi’dir.

Esasen bu stratejik anlayışı büyük yapan en önemli adım, ele alınan devletin (Amerika) dünyadaki büyük amacının ne olduğu ve bu büyük amacına ulaşmasını en iyi şekilde sağlayabilmek için mevcut enstrümanları ve muhtemel şartları (araçları) hesabederek kullanabilme becerisidir. Onyıllardan yüzyıllara uzanacak büyük strateji, bu faaliyetlerin hassasiyetle ve yoğun bir şekilde yürütülmesini gerekli kılmaktadır.

İngiliz politikacılarının, İngiliz kudret ve hakimiyetinin Avrupa’yı bastırmak esasına dayalı “kıtasal yükümlülük” anlayışı ve uzak sömürgecilik anlayışı elbirliğiyle İngiltere’yi daraltmıştır. Ancak Alman hegemonyacılığını engellemeye yaradığı bir gerçektir. Burada amaç-araç irade probleminin yarattığı sonucu görmekteyiz. İngiltere’nin amacına ulaşması aslında buruk bir sevinç ile karşılanmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun bir fetih devleti olması, Osmanlıların göçebe bir kavimden Osmanlı müessesesi ve medeniyetine giden parlak manzarayı ortaya koymalarına kadar gayet iyi işlemiştir. Fakat sonuçta, tarih sayfalarına 'savaşarak tükenen' bir imparatorluk olarak geçti.

Bugünkü ABD Büyük Stratejisi'ne dair önemli bir kavrayış örneği de atom çağı ile ilgilidir. Meydana gelecek nükleer bir savaşta birkaç adım önde olan ABD'nin galip gelmesi şayet dünyanın en önemli bölümlerinin mahvolmasına yol açacaksa buradaki kazanç sorgulanmalıdır.

Bu noktada önümüze Lidell Hart tarafından ortaya konulan prensipler çıkmaktadır. Ne diyor Lidell Hart: "Savaşta amaç, daha iyi bir barışa ulaşmaktır." Tabii bu önermenin hassasiyetle dengelenmesi gereken bir yan ürünü de vardır ki, düşünen kafalar bu yan ürünü değerlendirirken duygusallıktan uzaklaşmak gibi bir sorumluluğa da sahiptirler. Siz birey olarak "Fiat justitia pareat mundus", (Dünya yıkılsa da bırak adalet yerini bulsun." diyebilirsiniz. Ancak devletlerin böyle bir söz söyleme hakkı yoktur. Zira Thucydides'in söylediği gibi devletler arasında "en emin bağ çıkarların özdeşliğidir". Günümüzde gerçekleşen bir olguya gönderme yaparak örneğimizi tamamlayalım.

ABD, Irak'a müdahale etmek için müttefik olan Türkiye'nin jeostratejik konumunu kullanmak istemiş ancak Türkiye Cumhurbaşkanı henüz Birleşmiş Milletler kararlarının tekmül'etmediği gibi temelde doğru bir görüşle bu işe karşı çıkarken Meclis Başkanı da benzer sebepler ve farklı saiklerle haksız gördükleri bu savaşa karşı çıkmışlardır. Ancak iki önemli gerçek Türkiye'de varolan devlet yapısı bakımından dikkatle değerlendirilmek zorundadır. Birincisi, haklı ya da haksız, ABD birlikleri Irak'ta bir savaşa tutuşmuş durumdadırlar. İkincisi, bu savaş her noktası ve her sonucuyla Türkiye'yi derinden etkileyecek sonuçlar doğuracaktır. Bu durumda Türkiye'de devlet hangi tavrı tercih etmelidir? Hiç şüphesiz bu tür durum-

larla ilgili hazırlıklar için savaş ya da sıcak çatışmalar ile karşılaşıldığında düşünmek nafiledir. Bunun yerine savaş ve sonuçları üzerinde düşünen herkesin şu ya da bu şekilde hemfikir olabileceği faaliyet zamanı olarak barış zamanları düşünülmelidir. Siz ister savaş yanlısı ister yılmaz bir barış bekçisi olun, herkesin ortak isteği savaşla yüzyüze gelmeden onun şartları üzerinde belirleyici olmaktır. Geçmiş dünya tarihine baktığımızda ise savaş olmayan zamanlar adeta barış zamanları gibi değil, yeni bir savaşa hazırlık zamanları gibi görünmektedir.

Sıcak savaş stratejileri barış zamanlarından daha militarist olmakta, güçlü ve uygun durumda kalabilmek için topyekün faaliyetler yürütülmektedir. Askeri boyut asla ihmal edilmemektedir. Dünya üzerinde girilen ittifaklar ve bunların koruyucu şemsiyesi altında güvenlik ve tehdit algılamalarını bertaraf etmiş görünen devletler aslında daha fazla risk altındadır ve potansiyel tehdide açık durumdadırlar. Uluslararası ilişkilerin gidişatı o kadar hızlı değişmektedir ki, uluslararası dengeleri korumak ve hayatta kalmak hususunda çok az devlet başarılı olabilmektedir. Böyle zamanlar ve şartlarda rehavet içine düşerek savunmaya daha az pay ayırmak ve dışa bağımlı olmak hiçbir dünya gücünün istemeyeceği şartlardır.

Bu önermenin karşısında her zaman militarist erdemlerin toplumu saracağı, ülkenin ekonomik refahının azalarak her kaynağın askeri alana teksif edileceği, özetle liberal politik kültürün zarar göreceği kaygısı yer almıştır.

ABD başından beri var olan coğrafi ve teknik avantajlarını iyi kullanmıştır. Engin okyanuslar ardında savaşlardan iyi korunan ABD anakarası daima hammadde bakımından zengin, nüfus olarak ise seyrek kalmıştır. ABD, Avrupa ilişkilerinden daima yararlanmış, birinci ve ikinci dünya savaşlarında ABD, Kuzey Amerika kıtasının potansiyelini hem kullanmış hem geliştirmiştir. Varolan kaynaklarının önemli bölümünü silah endüstrisine yönlendirmiş, daha sonra bu endüstri Avrupa'daki yıkıcı savaşlarda ürünlerinin tüketilmesiyle büyütülmüştür.

Kapitalizmin yönettiği ülke, Protestan ahlakı ve anayasal avantajlardan yararlanarak üstünlüğünü pekiştirmiştir.

Soğuk savaş dönemi Amerikası, Sovyetler Birliği'ni Norveç'ten Japonya'ya, Avrupa'ya ittifaklar sistemiyle kuşattığı gibi, Truman doktrini, Marshall planı gibi ekonomik girişimlerle de sürdürüldü. Aslında çok yüksek maliyetler içeren bu yardım anlaşmalarının yükü ABD tarafından karşılanabiliyordu. Herhalde İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD'li stratejistlere sorsaydı, bugün varolan dünyayı hayal ettiklerini söyleyebilirlerdi. Ancak bugün zirvede duran ABD'yi İkinci Dünya Savaşı sonunda girilen soğuk savaş ortamından günümüze bazı değişiklik ve gelişmeler tedirgin eder hale gelmiştir. Bunlardan birincisi en önemlisidir ki, bu olgu ABD'yi iki kez vurmuş, ancak ikincisinde çok fena yaralamıştır. Öncelikle soğuk savaş sonrası değişen global erişim imkanları, uzun menzilli balistik füzele ve stratejik bombardıman uçakları nedeniyle dokunulmazlık avantajını yitiren ABD, ikibinli yıllara kadar nükleer füzeleri engellemiş ve kendisini korumayı başarmıştır. Ancak ikibinli yılların hemen başında meydana gelen 11 Eylül terörist saldırısının yarattığı dehşet ABD'yi derinden sarsmış, bunun sonucu olarak dünya yeniden değişiklikler yaşamaya başlamıştır.

Yine ABD kıtasal gücünün ileri endüstri ve üretim gücü giderek erozyona uğramaktadır. Bu noktada bugün ABD'nin tartışmasız üstünlüğü sürmektedir. ABD'nin bazı eyaletleri, Avrupa'nın gelişmiş ülkelerinden bir veya birkaçından daha fazla üretim kapasitesine sahiptir. Ancak, artık bunun sonsuza dek sürmeyeceği görüşü hakimdir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD orduları düşmana karşı güçlü bir şekilde ileri konuşlandırılmış, gerektiğinde nükleer silahlarla donatılmış ve kendisini diğer ülkelerle demokratik ittifaklar yaparak güçlendirmiştir. Ancak ABD dünya çapında yüksek teknoloji ordusunu daima hazır bekletmenin bedelini ödemiş, ABD Büyük Stratejisi'ni destekleyen doktrinlerin müttefiklere verdiği yardım ve koruma pahalıya malolmuştur. Zamanla Amerika'nın yükü artmış,

dünya çapında aşırı taahhütlere giren ABD artık zorlanmaya başlamıştır. İkininli yıllarda meydana gelen değişiklikler ABD Büyük Stratejisi'ni tehdit eder niteliktedir.

Avrupa Birliği ekonomik birlik hüviyetiyle ortaya koyduğu homojen tavrıla bile gelecekteki ABD hegemonyasına güçlü bir tehdit olarak karşımıza çıkmıştır. Keza Japonya ekonomisi Sovyetler Birliği'ni geçmiştir. Çin, dikkate değer bir potansiyel ile büyümektedir. Ancak hâlâ ABD'li strateji planlayıcıları açısından değerlendirme zamanı vardır. Çünkü silahlı güce dayanmayan hiçbir ekonomik gücün nihai anlamı olamayacağı bugün itibarıyla görülmektedir. Son yıllarda savaş harcamalarını kısarak ekonomilerini büyüten Avrupa Birliği ülkeleri, ortak savunma gücü oluşturma hayalinden henüz uzak görünmektedirler. Böyle bir girişimi gerçekleştirmek istediklerinde önlerine iki önemli yol çıkacaktır. Avrupa henüz bu tartışmayı aşabilmiş değildir. Silahlı güç oluşturma'nın ağır bir ekonomik bedeli vardır. Şimdiki Avrupa'da bu bedeli ödemeye razı pek ülke görünmemektedir. Hâlâ ABD'nin NATO'ya tahsis ettiği kuvvetlerin bedava kullanımına ait kavgalar devam etmektedir. Bu kavgaların sonucu Avrupa'nın da kaderini belirleyeceğe benzemektedir. İkinci önemli faktör olarak, ortak iradeyi askeri alana yansıtımları farklı çıkarlar peşinde koşan Avrupalı güçlerin önündeki en büyük engeldir.

İkinci Dünya Savaşı'nın mağluplarından olduğu için Japon ordusu öz savunma güçleri olarak düzenlenmiş olup, ne stratejik hava kuvvetleri ne de okyanus güçleri mevcut değildir.

Zaten Amerikalıların da yukarda saydığımız güçlerden daha ziyade ekonomik olarak en geriden gelen Çin ile ilgilenmelerinin asıl nedeni Çin silahlı kuvvetlerinin nükleer füze kapasitesi ve devasa konvansiyonel güçlerinden başkaca birşey değildir. Çin büyük nüfus potansiyeli olmakla birlikte Sovyetler Birliği'nin soğuk savaş yıllarında varolan askeri teknolojik birikimine dayalı bir orduya sahiptir. Geri teknolojiyle donatılmış silahlı kuvvetlerini geliştirme çabası içinde olmakla birlikte

önümüzdeki 10 ila 25 yıllara uzanan bir perspektifte meydana gelmesi mutemmel modernizasyon ABD'yi tehdit etmekten uzak kalacaktır. Buna karşılık ABD uzun vadeli politikalarında Çin ile kontrollü bir gerginlik ilişkisi sürdürmektedir. Bunu da kendisini tehdit etme potansiyeli olan güçlere karşı bir boşluk oluşturmamak ve mevcut konjonktürdeki ağırlığını muhafaza edebilmek için yürütmektedir.

Son yıllarda ortaya çıkan ekonomik çok kutupluluk ve nükleer taşıyıp atma sistemlerinin yaygınlaşarak iki ülke tekelin-den çıkması ABD önderliğine yönelik tehdit hüviyetindedir. Bugün hâlâ Amerikan Büyük Stratejisi'nin öncelikli amacı nükleer savaştan kaçınmak olarak belirginleşecektir. ABD bu alandaki faaliyetlerini daha da etkinleştirerek sürdürmek durumundadır. Yine Büyük Strateji'nin ikinci amacının da varolan konvansiyonel kuvvet üstünlüğünün 21. yüzyıl gereklerine uygun yorumlanarak sürdürülmesi olacaktır ki, Amerika bu alanda en az nükleer savaştan kaçma amacı gibi geniş konvansiyonel savaşları da önlemek ya da kontrol etmek isteyecektir. Zira konvansiyonel kuvvetlerin girişeceği savaşların nerede ne kadar tırmanacağını tahmin etmek mümkün değildir. Yine Amerika varolan ittifak sistemlerini muhafaza etmek isteyecektir ki bu, ABD'nin üstünlüğünü sürdürmesinin önemli bir yoludur.

Burada sözünü etmeye çalıştığımız amaçların yanısıra diğer bir amaç olarak da ortaya çıkan sonuncu faktör önemlidir. ABD şimdilerde en önemli stratejik amaç olarak 30 yıl önce dünyada temsil etmekte olduğu üstün konumunu zayıflatmaya başlayan eğilimleri tersine çevirmek amacına yönelmiştir.

ABD Büyük Stratejisi'nin bugünkü en önemli problemi, amaçlar aynı kalırken kimi araçlarda meydana gelen zayıflamanın giderilmesidir.

Sovyetler Birliği dağıldı, artık sadece büyük ve güçlü Rusya'dan söz edebiliriz. Elbette Rusya yine durumu toparlayacak

adımları atmak isteyecektir. Küçülmesini yönetenler Rusya'yı Rusya Federasyonu olarak değerlendirmekte ve hinterlandında kontrol etmek istediği yerleri bırakmamakta ısrarlı olacağını savunmaktadırlar. Her ne kadar Ruslar, ABD karşısında mücadeleyi kaybetmiş olsalar da, teknolojinin hemen her alanında yeni adımlar atmayı sürdürmüşlerdir.

Öncelikle ikibinli yılların başında Rusya silahlı kuvvetleri 1.159.000 kişilik mevcuda inmiştir. Rus donanmasının stratejik balistik denizaltı gücü yaşamaktadır. Typhoon ve Delta sınıfı nükleer denizaltılar görevdedir. Bunlar çok başlıklı uzun menzilli füzeler ile donatılmışlardır. Her ne kadar Amerikan stratejik balistik denizaltı gücü üstünlüğünü ortaya koymuş olsa da, 20.000 tonluk Typhoon sınıfı denizaltıların uzun menzilli nükleer füze kapasiteleriyle varlığı sürmektedir. Unutulmamalıdır ki, bu nükleer denizaltılar Amerikan nükleer gücü ve üstünlüğünü yok edici potansiyeldedir ve temelde Amerika'ya rakip olarak düzenlenmişlerdir.

Rusya ana muharebe tankı teknolojisi T80 tanklarını üretmiştir. Toplam tank sayısı 15.000'lere düşmüştür. Kara kuvvetlerinin elinde nükleer kapasiteli SS21 Scareb (Toschka) Scud C füzelerinden çok sayıda bulunmaktadır. Daha ziyade çok namlulu topçu roketatarları, tanksavar füzeleri ve ABD yapımı omuzdan ateşlemeli alçak irtifa uçaksavar füzeleri Stinger'lerin benzeri olan SA7B Strela füzeleri geliştirilmiştir. Saldırı helikopterleri KA50 Hokum geliştirilmiş, en önemli gelişme ise SAM füzelerinde yaşanmıştır. (Bu konu ABD silahlı kuvvetlerindeki değişiklik ve gelişmeler ele alınırken anlatılacaktır.)

Rusya donanmasının kruvazör ve destroyer sınıfı gemileri son yıllarda aynı kalırken, uçak gemisi sınıflarında gelişmeler yaşanmış, üzerlerine daha modern teknoloji ürünü uçaklar tasarlanmıştır. Kuznetsov sınıfı 67.500 tonluk uçak gemisi üzerinde SU33 uçakları taşımaktadır. Deniz havacılığında SU27 Flanker uçakları üretilmiş, özellikle MİG29 Fulcrum ve MİG31

Foxhound uçakları ile Rus hava kuvvetleri modernizasyon adımları atmıştır. Bazı Rus ürünü füzeler (havadan havaya yakın savaş füzeleri ve havadan yere atılan füzeler) ilginç gelişmeler kaydetmişlerdir.

Asıl gelişme, dünyada silah teknolojisi üretiminde başı çeken ABD'de gerçekleşmiştir. Soğuk savaşın sonunu getiren çalışmalara yenileri eklenmiş, Amerika her alanda müthiş yeniliklere imza atmıştır. Soğuk savaşın son yıllarında gözlenen karadaki değişiklikler, Amerikan kara kuvvetlerinin iki önemli adımı gerçekleştirdiğini göstermektedir. Bunlardan birincisi, ABD ana muharebe tankı tipini seçmiş, yanında savaşa süreceği zırhlı savaş aracını belirlemiştir. Önce üretilen M1A1 Abrams tankının her türlü bilgisayarlı donanımı, etkili top çapı ve menzilinin M1A2 Abrams tankında daha da geliştirilmesinin yanısıra M2 Bradley zırhlı muharebe aracı geliştirilerek etkili bir savaş potansiyeli ortaya konulmuş, tabii endüstriyel ve teknolojik üretimin önemli kurallarından birisi olan ve maliyetleri önemli oranda düşüren sistem standardizasyonu gerçekleştirilmiştir.

Yüksek ateş gücü ve isabetli atış yapan topların yanısıra çok namlulu topçu roketatar sistemleri MLRS'ler geliştirilmiş, daha uzun menzilli ATACMS ordu taktik topçu roket sistemi üretilmiştir. Yerden havaya alçak irtifa hava savunması için Stinger füzeleri geliştirilerek değişik uygulamalara gidilmiş, ABM (Anti Ballistic Missile) olarak son yıllarda çok dikkat çeken eski Sovyet balistik füzelerini karşılamakta bir türlü başarılı olmayan Patriot hava savunma füzeleri PACIII modernizasyonu ile etkili hale getirilmeye çalışılmıştır. (İlk Körfez Savaşı sırasında Patriot'ların gelen füzeleri karşılama oranı %22'de kalmıştır.)

Taktik denizaltılarda çok önemli değişiklikler yaşanmış, ABD donanması Seawolf denizaltılarını üretip Tomahawk Cruise füzeleriyle donatmıştır. Ayrıca Los Angeles sınıfı denizaltılar, Sturgeon sınıfı denizaltılar Tomahawk füzeleri ve Harpoon sualtından suüstü platformlara atılan füzelerle donatılmışlar-

dır ki, bu taktik anlayışın değişimini gösteren güzel bir örnek teşkil etmektedir. Füze harbine bu gemilerden uzak mesafelerden atılan Cruise füzeleriyle girmişlerdi. Irak harbinde de Afganistan müdahalesinde de gördüğümüz Cruise füzeleri Amerika taktik hareket anlayışının temeline yerleşmiş görünmektedir. Amerika donanması uçak gemilerinin yenilenmesini önemsemiş daha da önemlisi üzerinde operasyonel olarak bulunan uçakları hemen her uçak gemisinde varolan F14A Tomcat savaş uçakları ve havadan yere darbe yeteneği yüksek F18A Hornet uçakları ile çok önemli bir potansiyele ulaşmıştır. Burada ulaşılan standartların anlamı çok büyüktür. Zira son yıllarda üretilmiş av ve av bombardıman uçakları zaten birebir hava üstünlüğünü yakalamış oldukları gibi, üzerlerinde taşıyabildikleri HARM (anti radyasyon) füzeleriyle, düşman radar faaliyetlerini attıkları bu füzelerle bertaraf ederek rakip ortamı körleştirmektedirler. İlk saldırı anında denizaltılar, gemiler ve bazı uçaklardan atılan Cruise füzeleriyle düşman komuta kontrol bilgisayar iletişim ve istihbarat ortamı bozuluyordu.

ABD hava, kara muharebe doktrininin temelini oluşturan bu yaklaşım, dayandığı teknoloji itibarıyla çok önemlidir. Denizlerde donanma son yıllarda üretilen Arleigh Burke Aegis destroyerleriyle çok ileri bir vuruş kapasitesine ulaşmıştır. İki dikey fırlatma sistemine sahip bu gemiler Tomahawk Cruise füzelerinin yanı sıra standart SM2ER uzun menzilli uçaksavar füzeleri ve Harpoon gemilere karşı uzun menzilli füzelerini bünyelerinde toplayarak müthiş bir performans ile görev yapmaktadırlar. Gerek öz savunma gerekse saldırı kapasiteleri en üst düzeydedir. Askeri taşımacılıkta ve birlik nakli gibi görevlerde zaten stratejik C5 Galaxy uçakları ve uzun yıllardır görev yapan C130 Hercules uçakları ile üstünlük sağlamış olan Amerika, geçtiğimiz yıllarda üretmiş olduğu C17 Globemaster stratejik nakliye uçaklarıyla çok üstün bir performansa ulaşmıştır. Dört adet jet motoru ile donatılmış ve C130 Hercules uçağının üç katına yakın faydalı yük taşıyan Globemasterler hem men-

zilleri hem de kısa pistlerden yararlanma özellikleriyle Avrupa'da üretilmeye çalışılan (Türkiye'nin de üretim ortağı olduğu) FLA (future large aircraft - geleceğin büyük uçağı) nakliye uçağı projesini şimdiden gölgelemiştir.

Amerika ikibinli yıllara kadar ortaya koyduğu teknolojik performansıyla tartışılmaz konumdadır. 30 yıldır görev yapan F14 Tomcat uçağı sahip olduğu Pulse Doppler radarıyla onlarca hedefi aynı anda izlerken bu hedeflerden altı tanesi de hedef alınabilmektedir. Uçak, ilave iki dış yakıt tankı yanısıra yakın savaş için Sidewinder roketleri, orta menzilli radar güdümlü Sparrow füzeleri ve hedefi 200 km menzilde tek atışta tahrip edebilen Phoenix füzeleriyle donatılmıştır. Keza F15 Eagle uçağının hava üstünlüğü F16 Fighting Falcon uçağının tek motoru ve ekonomik özellikleri yanısıra modern teknolojik donanımı sunabilmesi gibi niteliklere sahiptirler. S3 Viking, EA6 Powder uçakları elektronik savaş görevlerinde, KC135R tanker uçakları havadan yakıt ikmali görevlerinde Amerika'yı güçlendirmektedir. Son yıllarda kara havacılığının ihtiyaçları düşünülerek havada yakın destek görevlerinde üstün ateş gücü sağlayacak A10 Thunderbolt uçaklarının yanısıra silahlı saldırı helikopterleri üretilmiştir. Düşman tankları üzerinde çok etkili füzelere sahip AH1 Cobra helikopterleri ve AH64 Apache helikopterleri, taşıdıkları 8-16 adet Tow veya Hellfire füzeleriyle "tank katili" olarak adlandırılmaktadır. Tabii rakip zırhlı unsurların savaş alanında nasıl tutunacağı da ayrı bir değerlendirme konusudur.

Saldırı helikopterleri çok önemli iki aşama kaydetmişlerdir. Bunlardan birincisi, hava elektroniklerinde meydana gelen yeniliklerdir ki, bu durum hedefe vuruşun nerdeyse her seferinde mümkün olabilmesini sağlamıştır. Ayrıca taşınan silah sistemlerinin etkili menzili ve hedef üzerindeki tesiri artmıştır ki, kara havacılığının vazgeçilmez unsuru haline gelen saldırı helikopterleri, tankların ve zırhlı araçların muharebe alanlarında yeniden düşünülmesine yol açmıştır. Denizlerde ise hava un-

surlarının kullanımı artmış ve yaygınlaşmıştır. Deniz helikopterleri, bağlı bulundukları gemi ile kumanda merkezleri arasında denizaltılara karşı savaş, süstü gemilerine karşı savaş ve hava unsurlarıyla gerektiğinde mücadele edebilecek kapasiteleriyle gemilerin uzanan kolu gibi görev yapmaktadırlar.

Amerika, silahlı kuvvetlerinde kaydetmiş olduğu üstünlüğü yine soğuk savaş dönemini rakip aleyhine kapatan bir diğer gelişmeyi de fazla ön plana çıkarmadan görevde tutmuştur. SR71 Blackbird uçağı adeta bir uzay gemisi gibi üretilmiş, atmosferin yüksek tabakalarında varolan herhangi bir uçağın hayal edemeyeceği hızla (yaklaşık 4600 km/saat) uçabilme yeteneğiyle neredeyse kendine karşı ateşlenecek füzelerden bile hızlı stratejik keşif görevleri yapmıştır.

Bu hali ile ABD silahlı kuvvetleri belki ikibinli yılların başında da tartışılmaz güç konumunu ifade etmektedir. Ancak gerek geleceğe dair öngörülerini gerekse ABD endüstri ve teknolojisinin ABD üstünlüğünün altyapısını üretiyor olması nedeniyle geleceğe dönük çalışmalar sürdürülmekte ve bugünden geleceğin ürünleri ortaya konulmaktadır. İşte asıl ABD'yi büyük güç yapan bu özelliğidir. AR-GE çalışmalarına ayrılan dev payların ürünü olan silah sistemleri şimdiden 2020-2050 perspektifinde ABD hegemonyasını garantilemektedir.

ABD silahlı kuvvetleri için yeni nesil av uçakları üretme çalışmaları sonucunu vermiş, yeni ürün prototipleri neredeyse seri üretime başlamışlardır.

F22 Raptor (yırtıcı) uçakları, Stealth teknolojisiyle üretilmiş hava üstünlüğü uçağıdır. Mevcutlardan farklı olarak F22 kanat altlarında ve gövde altında açık paylonlarda (silah istasyonlarında) füze ve bomba taşımamaktadır. Gövde içine gizlenmiş istasyonlarda havadan havaya füzeler ve akıllı bombalarla donatılıp, en gelişmiş avionikler (hava elektronikleri) ile desteklenmişlerdir.

ABD donanması ve hava kuvvetleri gelecekte karşılaşılabile-

cekleri tehdidi şimdiden karşılamak için uçak gemileri üzerinden ve karada kısa pistlerden veya yarıhazır pistlerden hareket yapabilecek bir uçağa ihtiyaç duymuş, VSTOL yetenekli AV8B Harrier uçaklarının yerini alacak yeni bir uçak üretmişlerdir. JSF (Joint Strike Fighter) olarak adlandırılan bu uçaklar iki tiptedir; dikey iniş-kısa kalkış yapabilenler, bir de VSTOL yetenekli olanlar... Bu uçak da Stealth teknolojisine sahip olacaktır.

Stratejik bombardıman görevlerinde de ABD eski B52 Stratofortress Rensselaer ile yüksek hızlı B1B uçaklarının yerine B2 Spirit adı verilen Stealth teknoloji bombardıman uçaklarını üretmiştir. Günümüzde yeni nesil uçaklar, yeni nesil füze ve bombalar kullanılmakta ve JDAM Bomb (Joint Direct Attack Munitions - Birleşik direkt saldırı mühimmatı) ile donatılmaktadır.

Bu mühimmat normal düşüşlü bombaları süzülme yönlendirmesiyle nokta atışı yapar hale getirmektedir. Ayrıca JSOW (Joint stand off weapon - birleşik at ve unut silahı), HARM (antiradyasyon füzesi - radar pulslarına yönelerek radarları tahrip eden füzeler) kullanılmaktadır.

Helikopter teknolojilerinde önemli aşamalar kaydedilmiştir. Öncelikle helikopterler uçaklara nazaran en önemli fark ve avantajları olan havada mesafe katetmeden durabilme ve herhangi bir piste ihtiyaç duymadan iniş-kalkış yapabilme özellikleriyle günümüz ordularının vazgeçilmez unsurları halindedir. Amerika, muharebelerin aldığı şekli gözeterek 2000'li yılların ikinci yarısına kadar helikopter kullanımıyla ilgili yeni düşünceler ortaya koymuş ve üretimini buna göre düzenlemiştir. Silahlı saldırı cebri keşif ileriden kontrol gibi günümüz modern muharebelerinde helikopterin yeni görevleri bugün mevcut AH1 Cobra ve AH64 Apache helikopterleri tarafından yapılmaktadır. Ancak ileri teknik donanımlarına rağmen Apache helikopterleri son derece hassas ve kırılgan sistemlerdir. Ayrıca yukarıda tarif edilen görevleri ikinci bir helikopterle OH 58 Kiowa Warrior ile birlikte gerçekleştirmektedirler ki yeni konsept

anılan görevleri yaparken daha basit fakat etkili çözüm öngörmektedir. Bu çözüm, önümüzdeki yıllarda ABD kara havacılığı temel saldırı helikopteri olarak belirlenen RAH66 Commanche helikopteridir. Bu helikopter Stealth teknolojisine uygun üretilmiş olarak, orduda 1262 adedi görev yapacaktır.

Diğer yandan ABD çok yeni olmayan bir teknolojiye yeniden yatırım yaparak çok önemli bir taktik avantaj oluşturacak yeni bir ürün geliştirmiştir. Bu ürün Tiltrotor teknolojisiyle üretilen Osprey'lerin Amerikan ordusunda yerini almasıdır ki, Ospreyler uçak ve helikopter gemileri üzerinde hareket yapacakları gibi kara havacılığında nakliye görevlerine yeni bir boyut kazandıracaklardır.

Üzerine kısa açıklamalar yapmaya çalıştığımız yukarıdaki silah sistemleri, topyekün ABD üstünlüğüne hizmet eden araçlardır. C17 Globemaster ile çabuk ve süratli nakliye yapmanın pek öyle insani bir yanı yoktur. Bu daha iyi savaş malzemesi nakli anlamına geldiği için önemlidir.

Arleigh Burke sınıfı gemiler, çok daha üstün yok etme potansiyelini oluşturdıkları için standart destroyer olabilmişlerdir.

İnsanlık ikibinli yılları idrak ederken ne yazık ki üzerine büyük değer atfedilen hukuk, insanlık ilişkilerini belirlemekten uzaktır. İki kişi arasında yapılan düellodan geniş çaplı savaşlara kadar her kapışmanın kuralları olmasına çalışılmış; geçmişte yere ve duruma göre değişebilen bu kurallar insanlık ideali doğrultusunda temel insan haklarını gözetken bir noktaya yükseltilmeye çalışılmış ise de henüz insanlık bunda başarılı olmamıştır.

Savaşı hukuk kontrol edemez. Yine düellodan dünya savaşına kadar bütün çatışmaların tarafları sözkonusu kuralları ya kendi koymuş veya konulmuş kuralları bildiği gibi yorumlamıştır. Machiavelli'nin, *"Kaçınılmaz olunca her savaş yerindedir."* ifadesinden savaşın kutsal kitapça hukukunun en yetkin

ifadesini bulduğu Maimonides'in iki türlü savaşına kadar savaşa kurallar getirilmeye çalışılmış fakat pek de başarılı olunamamıştır.

Bugün de devletler arası sistemde hukuk kuralları yürürlükte. Fakat uluslararası hukuki şekli bir bağlılık göstergesi olmaktan öteye geçememekte, uluslararası hukuk güçlü devletler lehine işlemektedir. Haklı dahi olsalar güçsüz devletler için hukukun uygulama alanı bulunamamaktadır. Zira güç dengesi devletlerin silah gücüyle oluşturulmaktadır.

Irak'taki nükleer santrali kendisi için potansiyel tehlike olarak gören İsrail burayı bombaladığı gibi Tunus'taki El-Fetih kargahını da bombalamaktan çekinmemiştir. Keza kendi nükleer füzelerinin konuşulmasından (ileri bölümlerde İsrail değerlendirilecektir) rahatsız olmakta, ancak orta menzilli balistik füze denemelerini Akdeniz'de yapabilmekte, Türkiye ile ilişkilerinde daima savunma ile ilgili alanlarda problem çıkartacak ambargocu bir tavır takınan Almanya'yı hiç dikkate almadan Almanya'dan satın aldığı denizaltılarla Hint Okyanusu'nda Cruise füzeleri denemektedir. Bu noktada Almanya'nın İsrail'e herhangi bir yaptırım uygulama şansı bulunmamaktadır. Almanya geçmişinden dolayı İsrail ve Yahudiler karşısında o kadar ezik durumdadır ki, konuyu Alman kamuoyunun gündemine bile taşıyamamaktadırlar. Ancak Almanya'nın da bu tavrını -sadece humaniter politikaları bazı ülkelere karşı inatla savunurken bazı ülkelere karşı sessiz kalmasını- anlamak mümkündür; zira varolan konjonktür Almanya'nın Türkiye'ye baskı yapmasına izin verirken İsrail karşısında çaresiz bırakmaktadır. Her ne kadar Alman siyaseti yeşil bir kamuflej örtüsü altında yürütülüyor olsa da, Almanya da son yıllarda yurtdışı görevlere Alman askeri gönderebilme gayretlerine girişmiştir. Diğer yandan İsrail konjonktürün (İsrail'in ABD siyasetinde stratejik dayanak noktası olması faktörünün) sağladığı imkanlardan yararlanırken bu ülkeye insan hakları ihlallerine dair hiçbir yaptırım uygulanamamaktadır.

Dünya üzerinde değişik şekillerde yayılmaya çalışan güçlü ülkeler ile bunlara karşı durmaya çalışan güçsüz ülkelerin hep birden dünya çapındaki organizasyonlara üye olup seslerini oralarda duyurmaya çalışmaları güçsüz ülkeler için “birlikten kuvvet doğar” mantığına bağlılıklarını ifade etmektedir. Fakat bu organizasyonların güçlü devletler için ifadesi daha iyi kontrol altında tutmak gerekirse ceza mercii oluşturmak olmaktadır. Güçlülerin günümüzde de birbirlerine pek tahammülleri olmasa da oluşturdukları yeryüzü düzeniyle genişlemiş çıkarlarını kontrol etmek uğruna birbirleriyle suni bir barış ve birlik görüntüsü oluşturmaya özen göstermektedirler.

Burada bizi temelde ilgilendiren ülkenin devletlerarası sistemde özgürlüğünü ne ölçüde kullanabildiği? Ülkenin iç ve dış siyasetini hangi ölçüde serbestçe şekillendirebildiği.

Zira devlet, devletler arası sistemde rahat hareket edebildiği ölçüde kendi iç problemlerinin de çözümüne rahat ve özgürlükçü yaklaşabilmekte kendi rahatlığı ölçüsünde vatandaşlarına refah ve özgürlük dağıtabilmektedir.

Türkiye’nin Jeopolitik Konumu - Jeopolitik İlişkiler

Kafalarımızda yeralan demokrasi bilgisi ne yanından bakılırsa bakılsın bir kelime bilgisi demokrasidir. Demokrasi halkın kendi kendisini yönetmesi olarak bilinmektedir. Oysa kendi kendisini yöneten halk imajı bir mittir. Halk yalnızca seçimler sırasında işbaşındadır. Önemli olan halkın kanaatlerini oluşturan araçların kimlerin kontrolünde olduğudur. Demokrasinin bu açıdan değerlendirilmesi zarurettir. Halk kitle iletişim araçları denen araçlara hiçbir zaman sahip olamaz. Bu anlamda demokrasi halkın kanaatlerini oluşturan araçların devletten bağımsız olmasını gerektirir. Demokrasi bir ülkedeki siyasi, iktisadi, ideolojik ve kültürel grupların birbirlerine karşı verdikleri demokratik mücadele sonucu ortaya çıkan denge durumunun adıdır. Çıkar gruplarının güç dengesidir.

Tabii demokrasiyi kavramanın yolu demokrasi kelimesinin anlamını bilmekten ibaret değildir. Böyle olsaydı halka biraz Yunanca öğretmek yeterli olabilirdi. Antikite Yunanistan'ında görülen demokrasi ile (Her vatandaşın elleri sayılarak yapılan oylamaya dayalı demokrasi) bugünkü demokrasi uygulamalarını aynileştirmek mümkün değil.

Demokrasiden söz edilince tabii ülkemizde sıklıkla karşılaşıldığı üzere halktan da söz etmek gerekir. Hatta ülkemizde demokrasi halktan sözetmekle eşdeğer sayılmaktadır. Bir demokrasinin yeşereceği şartlar hep gözardı edilmektedir. Gerçekte demokrasi teşkilatlanmış bir toplumun, anlamını dolduran kuvvetli bir devletin olduğu yerde mümkün olabilir.

Teşkilatlanmamış bir toplumun ya da devletin demokrasisi yeryüzünün belirli bir bölgesinde yerel bir ifade bulabilmekle birlikte, bağlı bulunduğu mekanın şartlarına kolayca boyun eğer. Burada bu şekilde yaşatılmaya çalışılan demokrasi, coğrafyanın sağladığı avantaj ve dezavantajlardan fazlasıyla etkilendir. Hele Türkiye gibi hassas coğrafyaya sahip bir ülkede demokrasi coğrafyanın zaruretlerine daha fazla boyun eğer. Jeopolitik konum Türkiye'de demokrasinin temel belirleyicilerinden birisidir. Fakat bu gerçek devletin ve fertlerin karşısına her zaman çıkıyor olmasına rağmen bizim aydınlarımız otoriteye karşı hürriyetlerin(!) savunuculuğunu yaparken jeopolitik konumu resmi ideolojinin kendisini savunma aracı olarak tarif ettiler. Otoritenin halkın gözünü boyamak için kullandığı bir araç olarak düşündüler, oysa demokrasinin yaşamasının, demokratik hak ve özgürlüklerinizin kullanılabilir olmasının jeopolitik konumunuz ve devletin askeri gücü ile yakın ilişkisi vardır. Siyasal gerçekçilik belli bir ulusun ahlaki hareket edip etmediğini belirleyip anlamakta dünya çapındaki moral yasaların ölçüt alması görüşünü kabul etmez.

Thucydides'in devlet veya bireyler arasında en emin bağ olarak çıkarların özdeşliğini görmesi devletler için fazlasıyla doğrudur. Uluslararası politikada, siyasal gerçekçiliğe yolunu

bulmakta en önemli yardımcı, güç terimiyle ifade edilen çıkar kavramıdır.

Osmanlı İmparatorluğu 20. yüzyılın başına kadar yüzyıllarca Balkanlar'da, Kafkaslar'da, bütün bir Ortadoğu coğrafyasında otoriteyi simgeliyordu. Çökmesi yıllar alan Osmanlı İmparatorluğu toprakları ve bu toprakların hinterlandında bugün meydana gelen karışıklıklara, savaş ve çatışmalara baktığımızda Osmanlı İmparatorluğu'nun ne denli büyük bir iş başardığı ortaya çıkar.

Osmanlı İmparatorluğu zayıfladıkça çevreden merkeze doğru paylaşılan toprakları büyük karışıklıklar içerisine düş-tü/düşürüldü. Emperyalistler karşılarında güçlü idareler görmek istemiyorlardı. İtiraz değil itaat bekliyorlardı. Bu yüzden bölge insanlarına kim olduklarını hatırlama fırsatı vermediler hiçbir zaman. Kendi otoritelerini güçlü kılmak için kimi zaman aşiret kavgalarını kışkırtarak, yerel anlaşmazlıkları körükleyerek, kimi zaman da Lawrence'lerini kullanarak, daha da il-ginci bölge halkının inançlarına gizli saldırılar yaparak (İngilizler sömürge dönemi Mısır'ında müslümanların kutsal kitabı Kuran-ı Kerim'in tahrif edilmiş nüshalarından yüzbinlerce dağıtmışlardır), dönemin İngiliz devlet adamı Lord Balfour'un kendi deyimiyle "tutmayacakları sözler vererek" (Filistin konusunda büyük devletlerin sonradan yanlış olduğunu açıklamadıkları tek siyasi bildirileri yoktur) bu politikalarını sürdürmüşlerdir.

Böylece bölgede bugünkü coğrafyayı oluşturdular. Tüm bölge bir patlamaya maruz kalmışçasına küçük parçalara bölündü. Yapay sınırlarla yapay devletler üretildi ve tabii ki yapay otoriteler bu devletlerin başına getirildi.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Şam vilayeti merkez alınarak, o dönemde nüfusun %20'sini oluşturan azınlık iktidara getirilerek bugünkü Suriye, yine Osmanlı İmparatorluğu'nun Basra ve Bağdat vilayetleri merkez alınarak tam tersi bir uygulama ile bugünkü Irak kurduruldu.

Osmanlı İmparatorluğu bölgeden tasfiye edilirken İngiltere bölgedeki çıkarlarını Fransa ile paylaşma ihtiyacı hissediyordu. İki devletin bölge siyasetlerine en büyük katkı yine bölgenin sahiplerinden geldi.

Mekke Şerifi Hüseyin'in Arap milliyetçilik hareketlerine din faktörünü dayanak yapmak olarak ortaya çıkartılan siyasi tavrı çok fazla işe yaramadı. Din faktörü Arap milliyetçiliğine de Mekke Şerifi Hüseyin'e de gereken gücü veremedi. İngilizler, Mısır yüksek komiseri McMahon aracılığı ile kullandıkları Mekke Şerifi Hüseyin'i işlerine karıştırmayıp Ortadoğu'daki paylaşım sorununu Fransa ile imzaladıkları Sykes-Picot anlaşmasıyla çözdüler. Bölgede sadece Yahudilere verilen sözler önemsendi. İngilizler, Amerikan Başkanı Wilson'un muvafakatini aldıktan sonra 2 Kasım 1917'de İngiltere siyonist dernekleri federasyonu başkanı Lord Rothschild'e sonradan "Balfour Deklarasyonu" adını alan tarihî mektubu yazdılar. O zaman 60.000'den az Yahudinin bölge şartlarına göre rahat yaşam sürdürdüğü Filistin topraklarını kalabalık Filistinli nüfusun elinden alarak, siyonist isteklerinin gerçekleşmesi yolunu açtılar.

İngiltere'nin henüz doğmakta olan siyonist hareketleri destekleme nedenleri çeşitliydi. İngiliz kabinesinin tek Musevi asıllı üyesi Edwin Montagu'nun ve İngiliz Musevilerinin birçoğunun karşı çıkmasına rağmen İngilizler siyonizmin anavatanı Almanya ve Avusturya ile savaş halinde oldukları için bu ülkelerde yaşayan Yahudileri kendi saflarına çekmek istiyorlardı.

Zira Rusların Musevi aleyhtarlığı, itilaf devletlerinin destek vaadi, büyüyen hareketi o kanada kaydırabilirdi. O dönemde İngiliz devlet adamları Yahudilerin ekonomik gücünü abartarak algılıyorlardı.

19. yüzyıla özgü İncil'e dayanan bir protestan eğitiminden geçmiş olan ülkücü İngiliz devlet adamlarına, Musevi halklarını ikibin yıl önce vaad edilmiş topraklara dönmesi fikri romantik etkiler yaşıyordu. Yahudilerin o zamanki siyasetleri

gereği kutsal topraklarda İngiliz himayesini destekler görünmesinin, bir savaş esnasında Süveyş kanalının elde tutulmasının ne denli güç olacağını anlamış bulunan İngilizlere cazip geldiğini belirtmek gerekir.

Yüzyıllarca bölgeyi kontrol etmiş ve birarada yaşamayı, yaşatmayı başarmış Osmanlı İmparatorluğu, I. Dünya Savaşı'nda kaybeden taraf olup Sevr Anlaşması'nın şartları dayatılınca bölgedeki sömürge ülkelerin akıbetine benzer bir akıbetle yüzyüze gelen Osmanlılar, Balkanlar'da, Trablusgarp'ta, Yemen'de, Çanakkale'de büyük mücadele verdiler; kurtuluş savaşını da benzer mücadelelerle kazanmak zorunda kaldılar. Kimileri Türk kurtuluş savaşını verilen muharebelerin çaplarına bakarak hafife almaya çalışırlar. Daha ziyade siyasi ilişkileri ön plana çıkartarak değerlendirmek isterler. Elbette siyasi ilişkiler, varolan konjonktür önemlidir. Zaten Atatürk'ün en fazla ehemmiyet verdiği yanı da bu olmuştur, ancak Türkiye Cumhuriyeti'nin kaderini belirleyen yine bu muharebeler olmuştur. Zira o dönemin siyasetinin bir sonucu olarak Anadolu'yu işgal hareketine girişen Yunanlılar yenilmemiş olsaydı yine Türkiye Cumhuriyeti'ne giden yol kapanacaktı.

Türkler Sevr şartlarını unutturup Lozan noktasına geldiklerinde Amerikalılar ve İngilizlerin azınlık hakları, Boğazlar'dan serbest geçiş hakkı gibi bir dizi istekleriyle karşılaştılar. İstediklerinin bir kısmını kabul ettiremeyeceğini anlayan Lord Curzon'un İsmet İnönü'ye hitaben "İsteklerimizi şimdilik kabul ettiremedik fakat cebimize koyuyoruz." şeklindeki ifadesi, bugün dahi Türkiye Cumhuriyeti'nin karşı karşıya kaldığı bazı problemlere bakarak isteklerin çok fazla değişmediğini göstermektedir.

Cumhuriyetin kurulmasından sonra iki savaş arası dünyasını dönemin devletçi politikalarını uygulayarak geçiren Türkler, İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra Sovyetler Birliği'nin sıcak denizlere inme siyasetiyle yüzyüze geldiler. Sovyetler Birliği her devletin her zaman yaptığını yapıyordu. Bu

anlamda Moskova'da Çarlık rejimi olması ya da komünist yönetim olması önemli değildi. İhtiyaç Deli Petro zamanında belirlenmişti: sıcak denizlere inme zarureti. Zira Ruslar'ın yılın yarısı boyunca donmayan doğru dürüst bir limanı yoktu. Ruslar pek de nazik olmayan bir üslup ile Türkiye'den toprak talebinde (Kars, Ardahan) bulundular, Boğazlar'dan serbest geçiş hakkı talep ettiler. Bu istekler Sovyetler Birliği'nin fiziki gücü ile birleşince Türkiye Cumhuriyeti bu istekler karşısında direnemeyecek durumdaydı. Büyükelçi Ertegun'ün ölümü üzerine Türk-Amerikan ilişkileri açısından önemli bir ziyaret gerçekleştirildi. Missouri zırhlısı İstanbul'a geldi. Bu ziyaret hem Türk-Amerikan ilişkileri için hem Türk-Sovyet ilişkileri için önemli bir dönüm noktasıydı. Esasen Amerika, II. Dünya Savaşı sonrası Sovyet yayılcılığına karşı koyma çabasını sistematize eden bir politika uygulamaya başlamıştı.

Truman Doktrini, benzer durumdaki ülkelere batı yanlısı davranmaları halinde yardım ve koruma öneriyordu. 12 Mart 1947'de ABD senatosunda kabul edilen doktrin, 12 Temmuz 1947'de Türkiye ile ABD arasında ikili antlaşmayla sonuçlandı. Bu antlaşma ile Türkiye, Amerikan yardımı almaya başlıyordu. Bu yardımın diğer adı Sovyet emellerinin Amerika'nın bölgedeki çıkarlarını tehlikeye düşürmesinin engellenmesiydi.

Meselenin diğer ilginç yönü, bu gelişmelerle birlikte Türkiye'de çok partili hayata adım atılmış olmasıdır. Yukarıdaki gelişmeleri dikkate aldığımızda hiç kimse Türkiye'nin çok partili hayata İsmet İnönü böyle istediği için girdiğini söyleyemez. Batı ile kurduğumuz ittifak çok partili rejimi bir mecburiyet haline getirmiştir. Bu manada devletler arası sistem Türkiye'de rejimin biçimini belirlemede etkili olmuştur.

Türkiye 4 Nisan 1949'da kurulan NATO'ya üye olmak istemiş fakat bu istek kabul görmemişti. Kore savaşının patlak vermesiyle Amerika'nın 25 Haziran 1950'de üyelere yaptığı çağrıyla Türkiye, 16-21 Eylül Ottawa'da yapılan toplantıda Yunanistan ile birlikte üyeliğe kabul edil-

mişti. Türkiye 19. yüzyıldan beri Batı ile ittifak halinde olagelmisti. Bu geleneksel politikanın belirleyicisi ise jeopolitik konumu idi, keza Sovyetler'in sıcak denizlere inmesini zaruret haline getiren de jeopolitik konumu idi. Her iki ülkede yönetim biçimleri değişmiş, politikalar değişmemiştir.

Ülke içi demokrasi bakımından II. Dünya Savaşı döneminde ülkemizde milliyetçiliğin şaşırtıcı yükselişi, Almanların dünya sahnesindeki yükselişiyle paralellik arz etmektedir. Almanlarla iyi geçinme siyaseti de Türkiye'de sol akımların gelişmesine kapıları kapatıyordu. Bu dönemde Türkiye'deki sol devletin gazabına uğruyordu. Fakat bundan sonraki dönemde Almanların savaşı kaybetmesi, büyüyen Sovyetler'le iyi geçinme siyaseti nedeniyle Sovyet tehdidi altında bir Türkiye'de dönemin milliyetçi akımlarının devletin gazabına uğrayacağı açıktı. 3 Mayıs 1945'deki Turancılık davası, milletlerarası güç dengesinin ülke içi yansıması olarak değerlendirilebilir.

Türk-ABD ilişkileri giderek gelişti. Üs antlaşmaları imzalandı. Amerikan dostluğu kabul görmeye başladı. Türkiye, Arap ülkelerini karşısına almak pahasına Bağdat Paktı'na üye oldu. Amerika'nın isteği üzerine Cezayir özgürlük savaşına Birleşmiş Milletler'de karşı oy veriyordu. Dönemin Başbakanı Adnan Menderes'in el altından gönderdiği yardımlar ve kardeşlik mesajları farkedilmezken, Bandung konferansında da Türkiye siyasi tercihi nedeniyle sömürgeci ülkelerin yanında yer alıyordu.

Türkiye 1960'lı yıllarda Kıbrıs sorunuyla karşı karşıya kaldığında Türk-Amerikan ilişkileri gerginleşti. 5 Haziran 1964'de dönemin ABD Başkanı Johnson, Başbakan İsmet İnönü'ye, Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahale etmemesi gerektiğine dair alışılmadık dilde bir mektup gönderdi. Kıbrıs meselesi ile sıkışan Türkiye, bu dönemde yüzünü Arap rejimlerine çevirdi ve sıkı ilişkiler kurma yoluna gitti. Yine bu dönemde 163. madde kapsamındaki suçlarda azalma, siyaset sahnesine MSP'nin Türk demokrasisinin bir unsuru olarak çıkışı, Arap rejimleriyle ar-

tan ilişkilere paralel gelişmiştir. Hem Arap rejimleriyle iyi ilişkiler geliştirmeyi hem de müslümanlara kısıtlamalar getirmeyi düşünemezsiniz. Bu yalnız Türkiye'yi etkilemez. Stratejik ve jeopolitik mecburiyetler demokrasiyi derin bir şekilde etkisi altında tutmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti toprakları stratejik ve jeopolitik olarak dünyanın en önemli coğrafyasında yer almaktadır. Bu kuvvetli bir ülke için nimet, zayıf bir ülke içinse hiç şüphesiz sürekli risk anlamına gelmektedir.

Soğuk savaş döneminde Varşova Paktı ile NATO ittifakı sınırlarının %33'ünü tek başına Türkiye savunarak Avrupa'nın stabilizasyonuna eşsiz bir katkıda bulunmuştur. Yaklaşık 1200 km'lik bir deniz ve kara sınırı boyunca 30 Varşova Paktı tümenini yerine bağlayan Türkiye, Sovyet donanmasının üçte birine yakın bir kuvveti de İstanbul ve Çanakkale boğazları ile sabitlemiştir.

Türkiye'nin batıya olan katkısı ülkenin stratejik değerinden ve ülkenin batı yanlısı politikaları benimsemesinden kaynaklanmıştır.

Soğuk Savaş dönemi boyunca NATO ve Varşova Paktı planlayıcıları NATO'ya en az risk ile en ağır darbenin bu bölgede vurulabileceğini hesap etmişlerdir. Ayrıca Türk topraklarının Sovyetler'in Kafkasya'daki kuvvetleriyle Ortadoğu petrol yatakları arasında yer aldığı düşünülecek olursa, batı yanlısı Arap rejimlerinin stabilitesine yaptığı katkının değeri anlaşılır.

Türk Ordusunun Yapısı

Temel yapılandırılması itibariyle 4 ordu bünyesinde toplanmıştır. Diğer NATO üyesi ülkeler hem ordularının personel sayısını azaltıp hem de savunma harcamalarında kesintilere giderlerken, gerek bölgesel çatışma ve gerginliklerin sürmesi gerekse tehdit tanımının aldığı yeni şekillerin izin vermemesi nedeniyle 650.000 kişilik bir mevcuda sahiptir.

Envanterinde 4205 ana muharebe tankı mevcut olup bunlar modernize edilmiş M48 A5T1 ve T2 tipi tanklardan 2876 adet M601A1 modeli 274 adet, 658 adet M60 1 A3 modeli 397 adet Leopard tankı 170 1A1 227 adet 1A3 modeli yer almaktadır.

Türk kara kuvvetleri toplam 2529 adet zırhlı muharebe aracı ve zırhlı personel taşıyıcı araca sahiptir. Envanterdeki FMC araçlarının yanı sıra 2800 kadar M113 aracı mevcuttur.

Topçu sınıfı 4274 toplam namluda 105 mm, 150 mm, 155 mm M114 ve M59, 162 adet M115, 203 mm ile 105, 155, 175 ve 203 mm'lik toplardan oluşmaktadır. 12 çok namlulu topçu roketatar 227 mm sistemi mevcuttur. Cobra taw milan law tank-savar füzeleriyle geri tepmesiz toplar ve 20 mm, 35 mm uçak-savar topları mevcuttur.

Yerden havaya omuzdan ateşlemeli kısa menzilli uçaksavar sistemleri Stinger ve Redeye füzelerine sahip olan Türk kara kuvvetleri, kara havacılığında 37 atak helikopterine sahip olup, bu helikopterler AH1W (Whiskey) sınıfı Super Cobra ve AH1P Cobra saldırı helikopterlerinden oluşmaktadır.

254 genel maksat helikopterine sahip Türk kara havacılığı S70A Blackhawk helikopterler, AS532 ULMK1 Cougar helikopterleri AB204, AB205, AB206, AB212, H300C, OH58B, UH1H helikopterlerine sahip olup insansız hava araçları CL89 Dronlar, Gnat 750 ve Falcon600 UAV sistemleri kullanılmaktadır.

Türk deniz kuvvetlerinin 55.000 kişilik mevcudu Ankara'daki merkezi komutanlık emrindedir. Temelde Gölcük, İstanbul, İzmir, Ereğli, İskenderun Aksaz ve Mersin'de üslenmiş olup denizaltı filosunda 16 adet denizaltı bulunmaktadır. Bunlardan 6 adedi Ay sınıfı 209 tipi 1200 tonluk 5 adedi Çanakkale Burak Reis eski Amerikan Guppy sınıfı 2 tanesi Hızır Reis eski ABD tang sınıfı denizaltıdır. Yine 3 adet yeni inşa edilmiş Preveze sınıfı 209/1400 tonluk denizaltı görevdedir.

Donanmada iki eski Amerikan Gearing sınıfı Kılıç Ali Paşa

destroyeri Harpoon satıhtan satıha füzeleri ve ASROC (anti submarina rochet systems - denizaltılara karşı roket sistemleri) ve torpidolar ile bulunmaktadır. Donanmada toplam 19 adet firkateyn görev yapmaktadır. Bunların 6 sınıfı olanları ABD donanmasından Türkiye'ye devredilen Oliver Hazard Perry sınıfı firkateynlerdir. İki helikopter taşıyan bu gemiler ön güvertelerinde yer alan Lancer'lerinden uçaklara karşı etkili standart (50 km menzilli) füzeleriyle Harpoon atabilmektedir.

Türk donanmasının Yavuz sınıfı gemileri ise uçaksavar sistemleri uçaklara karşı hava savunma füzeleri Sea Sparrow gemilere karşı Harpoon füzeleri torpidolar ve bir helikopter ile donatılmışlardır.

2 adet Berk sınıfı firkateyn yer almaktadır. Ayrıca eski ABD Knox sınıfı gemiler donanmada Muavenet sınıfı olarak görev yapmaktadır. Bu gemilerde Asroc ve Harpoon füzeleri atabilen bir Lancer ve denizaltılara karşı savaş yetenekli bir helikopter görev yapmaktadır. En son üretilen iki adet gemi, Yavuz sınıfından farklı olarak Barbaros sınıfı olarak tasarlanmış, farklı olarak dikey uçaksavar füzesi fırlatma yeteneklidirler. Donanmada 19 adet hücum botu görev yapmaktadır.

Yeni üretilen Kılıç (1 adet), Yıldız (2 adet) sınıfı botlar, 8 adet Doğan sınıfı gemiler Harpoon füzesi atma kapasitelidirler. Ancak 2x4 8 adet Harpoon atma kapasiteli olmalarına rağmen, keza Yavuz sınıfı gemiler de 2x4 8 adet atma kapasitesine sahip olmalarına rağmen eldeki füzelerin yetersizliğinden dolayı bazı gemilerde Yavuz sınıfı 2x2 4 adet Doğan, Kılıç ve Yıldız sınıflarında 1x1 2 adet füze taşınabilmektedir.

8 adet Kartal sınıfı Penguin füzesi ve torpido taşıma kapasiteli hücum botlar ise Norveç'in Penguin füzeleri vermek istememesi nedeniyle sıkıntılıdır.

Donanmada mayın dökücü 29 gemi mevcut olup mayın karşı tedbir gemisi olarak eski Fransız Circe sınıfı gemiler mevcuttur.

Amfibi yetenekli gemilerden Osman Gazi 980 asker, 17 tank, 4 zırhlı araç kapasitelidir. 2 Ertuğrul, 2 Bayraktar, 2 Sarıcabey, 2 Çakabey, ilaveten 59 gemi.

Deniz havacılığında 13 AB212 ASWM helikopteri 3 AB204 yer alır.

Hava kuvvetleri 65.000 personele sahiptir. 2 taktik hava gücü, 1 hava eğitim, 1 hava lojistik, 1 tp taşıma komutanlığı şeklinde;

440 muharip uçaktan oluşan hava kuvvetlerine sahiptir.

87 F5 freedom fighter A ve B tipi/78 F4E Phantom, 39 keşif filosunda A ve B tipi 178 F4E Phantom, 39 keşif filosunda RF4E Phantom 13 C130 Hercules nakliye uçağı 7 KC135R havada yakıt ikmal uçağı, 19 C160D Transall nakliye uçağı, 20 Station Vip 44 CN235 Casa orta nakliye uçağı ile SAM füzeleri 4 filo Nike Hercules ile 92 füze, 2 filo 86 Rapier alçak irtifa hava savunma füzeleri,

Havadan havaya AIM7 Sparrow, AIM9 Sidewinder, AIM20 Amraam füzeleri ile havadan yere AGM65 Maverick, AGM88 Harm ve az sayıda Popeye (İsrail) Stand off füze mevcuttur.

Türk ordusunun Kıbrıs'ta 33.000 kişilik bir askeri gücü, 282 M48 A5 tankı, 200 M113 zırhlı personel taşıyıcı, 50 zırhlı muharebe aracı, 126 105mm, 361 55mm, 8 adet 203mm, 26 adet 155mm, 30 adet 120mm, 102 adet 107mm, 175 adet 81mm havan, 84 adet 40mm uçaksavar, 20 mm 35 mm thalkopter mevcuttur.

Ayrıca Bosna'da SFOR, Irak Kuveyt sınırında Unikom, İtalya'da SFOR hava gücünde 18 F16C uçağı ile güç bulundurmaktadır.

Jandarma kuvvetleri toplam 185.000 kişilik bir güç yapısında olup 50.000 rezerve sahiptir.

535 adet BTR60/80 tipi Sovyet yapımı tekerlekli zırhlı araç, 25 Gondor, çok sayıda Cobra ve Akrep zırhlı aracı, Dornier

DO28D uçağı, 19 adet Mi17 Sovyet yapımı helikopter, 8 adet AB204B tipi, 6 adet AB205A, 8 adet AB206A, 1 adet AB212, 14 adet S70 Blackhawk helikopteri mevcuttur.

Modernizasyon ihtiyacı ve gelecek kuvvet yapılandırması

Türk Silahlı Kuvvetleri bugünkü varlığıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin muhafaza ve müdafaası için üzerine düşeni yapmıştır. Ancak dünyanın şartları hızla değişmekte ve TSK da bu değişime ayak uydurma ihtiyacı hissetmektedir. Bazı göstergeleri itibarıyla TSK bugün dünyanın en önemli orduları arasında sayılabilmektedir. TSK, ABD silahlı kuvvetlerinden sonra en fazla sayıda F16 Fighting Falcon uçağına sahip olan ordudur. Ancak Türkiye'nin jeostratejik konumu ve ihtiyaçları göz önüne alındığında bu varlık yeterli olmamakta, geleceği düşündüğümüzde atılması gereken birçok adım bulunduğu görülmektedir.

Türkiye, Akdeniz'de yer alan donanmalar arasında en güçlü denizaltı donanmasına sahip ülke konumundadır. (Fransa'nın denizaltıları Atlas okyanusunda görev yaptığı için.) Ancak hem sualtı platformları hem suüstü platformları değerlendirilirken Türk donanması düne kadar adeta Marmara Denizi donanması ve kıyı sahil donanması hüviyetinde iken, 2000'li yıllarda Avrasya ve Ortadoğu'da meydana gelen değişiklikler nedeniyle Karadeniz, Ege ve Akdeniz'de artık "açık denizlere doğru" konseptini uygulamak zorundadır.

Hava kuvvetlerinde ise modern muharip uçak filolarına sahip olmak ve yerine getirebilme gücümüzü muhafaza edebilmek için onyıllar öncesinden planlama yapmak zorunluluğu meydandadır.

Bugün gücü yeterli imiş gibi görünen bu ordunun, bölge gücü hatta dünya gücü gibi hareket etme ihtiyacı nedeniyle şiddetle modernizasyona ve yeni atılımlara ihtiyacı vardır.

Öncelikle komşularıyla ilişkileri değerlendirildiğinde soğuk savaş döneminde 6 ülke ile komşu olan Türkiye, şimdi 8 ülke ile (Yunanistan, Bulgaristan, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, İran, Irak, Suriye) kara sınırına ilaveten Romanya, Moldova, Ukrayna ve Rusya ile deniz sınırlarına sahip olmuştur. Değişen bölgesel şartlar ve yeni denge ilişkileri yeniden yorumlanma ve yeni kuvvet yapılandırmalarını gerekli kıldığı gibi, savaş ve silah teknolojilerinde meydana gelen değişiklik ve gelişmeler buradaki ihtiyacı artırmaktadır.

7

İKİNBİNLİ YILLARDA TSK'NIN TEHDİT ALGILAMALARI VE MODERNİZASYON ÇABALARI

TÜRKİYE'NİN savunma politikalarını ve askeri durumunu bir bütün olarak doğrudan etkileyen en önemli etken, kendisine yönelik hissettiği tehditlerdir. Soğuk savaş döneminin sona ermiş olması diğer birçok ülkenin aksine Türkiye'nin tehdit algılamalarını hafifletmemiş, Türkiye'nin hinterlandında yer alan Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'da dünyanın en istikrarsız ve riskli bölgeleri ortaya çıkmıştır. Buralarda gelişen çatışma ve gerginlikler, bölgesel çatışma ve istikrarı bozucu faktörler Türkiye'yi derinden etkilemektedir. Diğer yandan Türkiye mali kaynaklarını ve silahlı kuvvetlerinin enerjisini yıllardır içeride süren terör mücadelesine karşı seferber ederek ayrı bir mücadeleyi de yürütmek zorunda kalmıştır.

Dış tehdit algılamaları bakımından Körfez Savaşı sonrasında ortaya çıkan Kuzey Irak'taki istikrarsızlık, bölgenin genel durumunun yüksek risk ve tehdit içermesi, Yunanistan'ın milli gücünün üzerinde silahlanarak Türkiye'yi uluslararası alanda sürekli sıkıştırmayı ve böylelikle tavize zorlamayı hedefleyen,

Yunanistan'da hükümetler değişse de değişmeden kalabilen kontrollü gerginlik politikasını geliştirerek yerine dikkatli iyimserlik politikasını ikame etmiş ve Avrupa Birliği üyeliği kozunu da hem ekonomik hem de siyasi anlamda başarıyla kullanmışlardır.

Başta Kıbrıs ve Yunanistan ile aramızda varolan Ege Denizi, Batı Trakya ve terörizme destek vb. problemlerin varlığı gibi sebeplerle TSK, anılan bu tehditlerle mücadele edebilecek bir silahlı gücü idame ettirmeyi hedeflerken, diğer yandan iç konjonktürü algılayış biçimi itibariyle Türkiye'nin bağımsızlığını, bütünlüğünü ve cumhuriyet rejimini korumak ve kollamakla da kendisini görevli saymaktadır.

TSK'nın bugünün ve geleceğin tehditlerine karşı koymasını sağlayacak olan yüksek teknoloji ürünü silah ve teçhizatı edinebilmesi için çok büyük harcama ve yatırımlar gerekmektedir. Bu maksatla TUMAS (Türkiye Milli Askeri Stratejisi) geliştirilmiştir. Buna göre on yıllık tedarik planlamalarına gidilmiştir ve bu tedarik planları iki yılda bir gözden geçirilmektedir. Silahlı Kuvvetler, kendi hayali diyebileceğimiz 30 yıllık bir plan ile 150 milyar dolarlık bir silah sistemi ve işletme idame planlaması da düşünmüş, ancak ülkenin içinde bulunduğu ekonomik şartlar gözönüne alınarak daha baştan bu hedeflere ulaşamayacağı da ortaya çıkmıştır.

Ancak TSK'nın, ihtiyacı olan bu silah sistemlerinin azami-sini tedarik etmek isteyeceği de açıktır. Türk sanayiinin de içinde bulunduğu gelişmişlik düzeyi itibariyle bu pastadan pay alması mümkündür. Bugün Türkiye'de sonuç vermiş savunma sanayi yatırımları ve yararlı ürün veren işletmeler mevcuttur. Üzerinde hassasiyetle durulması gereken konu bu firmaların nasıl yaşatılacağı ve yenilerinin nasıl kurulacağıdır. Bu sorulara verilecek karşılık hem Türk sanayiinin çok büyük bir pazarda pay almasını hem de ülkenin çok değerli kaynaklarının yine ülke içinde stratejik etki oluşturularak Türk ekonomisine kazandırılmasını sağlayacaktır. Savunma sanayi yatırım-

ları hem büyük paralar gerektirmekte hem de bir yatırım riski barındırmaktadırlar. Zira bu alanda üretilecek malların alıcısı sadece silahlı kuvvetler olacaktır. Bu sebeple, yapılacak yatırımlar sonunda üretiminizin dünya çapında rekabet edebilecek ürünler olması gerekmektedir.

Taşıdığı riske rağmen savunma sanayi yatırımları dünyadaki diğer örneklerinden anlaşılabileceği gibi hem üretici firma hem de üretildiği ülke için zenginlik ve güç kaynağı anlamına gelmektedir. İkibinli yıllarda genel olarak savunma sanayi harcamalarında dünya çapında düşüşler yaşanırken, Türkiye üzerinde hissettiği tehdidin artması nedeniyle savunma bütçelerini artırma yoluna gidecektir.

Dünyadaki bütün ülkeler savunma sanayi sektörünü, devletin üzerinde hassasiyetle durması gereken stratejik bir sektör olarak görmektedirler. Ülkelerin politikalarını gerçekleştirmede en önemli uygulama aracı olarak savunma sektörü ürünlerini görmelerinden kaynaklanan bir gerçektir. Neresinden bakılırsa bakılsın, dünya güç dünyasıdır ve gerçek güç, iyi işleyen bir ekonomi ile idame ettirilen bir silahlı güçtür. Her ülke üstün silahlı güçlere sahip olmayı arzu etmektedir.

Gelişmemiş ülkeler, bu sektörü elinde bulunduran gelişmiş ülkelere bağımlı olmakta ve bir anlamda onların inisiyatifleriyle hareket edebilmektedirler. Bu alanda ileri ülkeler dünyanın en gelişmiş ülkeleridir ve bu gelişmişlikte karşılıklı sektörel ilişkinin rolü büyüktür. Bu ülkeler araştırma geliştirme programlarına büyük paralar ayırabilmekte, savunma sanayicileri devlet tarafından hassasiyetle desteklenmekte ve özenle korunmaktadırlar. Ürettikleri malların özelliklerin gereği stratejik ürünler veren bu sektör, karlılık düzeyi yüksek bir sektördür. İkibinli yılların başında görülmektedir ki, Türkiye hâlâ savunma sanayi ürünleri bakımından dünyanın en önemli ithalatçı ülkelerinden birisidir. Türk ordusunun ihtiyaç duyduğu sistemleri üretmek bakımından yaklaşık %20 seviyesinde kalmakta, %80 dışa bağımlı bir görüntü verilmektedir. Genel eko-

nomik gidişattaki bozukluk, orduya silah sistemi üretimi yapacak alanları daraltmakta, dışa bağımlılığı arttıran bir yeni faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

TSK da modernizasyonun temeline, modern savaşın ana unsuru olan Command Control Communication Computer and Intelligence (yani komuta kontrol iletişim ve istihbarat) diye adlandırılan C4 I konseptini koymuştur. Bu konseptte başka faktörler ilave etme ihtiyacı da hissedilmekle birlikte, yukarıda anılan faktörleri yerine getirebilmek bir ordu için hayati önem arz etmektedir. Yine TSK entegre iletişim ağı kurmak maksadıyla yatırım yapılmış, bu alanda önemli bir gelişme kaydedilmiştir. İletişim alanında TÜRKSAT uyduları aracılığıyla dünyanın önemli ülkeleri arasına giren Türkiye, silahlı kuvvetlerinin gücünü artıracak önemli bir girişim olarak kendi başarı hanesine kaydetmiştir. Frenkans atlamalı Kripto telsiz üretimi, HFSSB telsizleri üretimi yanısıra, ASELSAN (Askeri Elektronik Sanayi) askeri karadan gözetleme radarları (ASKA-RAD), gece görüş dürbünleri (Transwara ortaklığı ile) üretilmiş ve edinilmiştir.

Taktik cephede muharebenin ele alınma şekli değişmiş, hatta cephe kavramı da değişmiştir. Düşmanımızın hasmane faaliyetlerinin başladığı her nokta artık cephe olarak kabul edilmekte ve silahlı kuvvetler operasyonlarını buna göre düzenleme ihtiyacı hissetmektedirler. İşte böylesi derinlik arzeden cephe hattında lojistik destek, malzeme nakli, kuvvet nakli, lazerle hedef belirleme, arama-kurtarma görevleri yerine getiren genel maksat helikopterlerinin varlığı yanında, silahlı keşif eskort ve taarruzunu gece ve gündüz şartlarında gerçekleştirebilme özellikleriyle silahlı hücum helikopterleri artık döner kanatlı uçak olarak adlandırılmakta ve kara kuvvetlerinin vazgeçilmez ihtiyaçları olarak düşünülmektedirler.

Elektronik istihbarat, keşif-gözetleme ve iletişim imkanlarının artmasıyla, kara havacılık unsurları da gelişmiş ve bu maksatla TSK da bir ihtiyaç planlaması yapmıştır. Türkiye'nin ge-

nel helikopter ihtiyacı yaklaşık 700 helikopter olarak düşünülmüş, geçen zaman içerisinde bu genel hedeften uzaklaşan Türkiye acil ihtiyaçları nedeniyle palyatif tedbirlerle helikopter ihtiyacı meselesini çözmeye çalışmış ve çalışmaktadır.

1992 Aralık ayında Savunma Sanayi Müsteşarlığı ile Amerikan United Technologies Sikorsky firması arasında Blackhawk S70 helikopterlerinin alım anlaşması imzalanmıştır. Blackhawk helikopteri alımı 45 adet direkt teslimat, 50 adet ortak üretim, 55 adet helikopter için ise opsiyon alınması şeklinde planlanmıştır. Ancak 1994 Mayıs ayında direkt teslimatlar tamamlanmış olmasına rağmen 50 adet ortak üretim ile 55 adetlik opsiyon konusu belirsiz bırakılmıştır. Türkiye Sikorsky'lerle ilgili bir tercih yapmış, ancak kaynak yetersizliği bahane edilerek 55 adetlik opsiyon siparişi dönüştürülmemiştir. Bu durumda 50 adetlik ortak üretim de ekonomik olmaktan çıkmış, envanterdeki 45 adet Sikorsky, Jandarma Genel Komutanlığı ile Emniyet Genel Müdürlüğü için daha önce yapılan 6'şar adetlik alım gibi palyatif bir direkt alıma dönüştürülmüştür.

Helikopter alımıyla ilgili kararlar ilginç değişikliklere sahne olmuş, 1992'de Sikorsky yönünde tercih belirleyen Türkiye 1993 Eylül'ünde Alman-Fransız ortaklığı Eurocopter firmasıyla 20 adet Super Puma helikopterlerinin yeni versiyonu olan AS532 ULMK1 Cougar helikopteri satın almıştır. Bu alımlarla sistem entegrasyonu, yerli üretim ve Knowhow kazanılması gibi hedeflerden uzaklaşmış olduğu gibi, icra komitesi kararıyla 30 adet AS532 Cougar helikopterinin direkt alımı daha sonraki yıllarda kararlaştırılmıştır. İhaleye çıkılmaksızın alınan bu kararlarla, 10 adet helikopterin Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na, 20 adet helikopterin ise SAR (search and rescue) yani arama-kurtarma görevlerinde kullanılmak üzere alındığı açıklanmıştır. TSK, sınır ötesi operasyonları ve Ege'de meydana gelebilecek kazalar gibi sebeplerle arama-kurtarma helikopterlerine ihtiyaç duymaktadır. Ancak Cougar helikopterleri standart konfigürasyondan SAR konfigürasyonuna geçirilmek için

çok önemli ve yüksek maliyetli bir değişikliğe ihtiyaç duymaktadır. Öyle anlaşılmaktadır ki, TSK'nın ihtiyaçlarını tedarik ederken değişen siyasi şartlarla birlikte değişik kararlar alınabilmekte, bu alımlar dikkatle incelendiğinde, silah üreticisi firmaların hem firma yetkilileri hem de topyekün ülkesel güçleriyle lobi yaptıkları bir ortamda her yola başvurulabildiği ortaya çıkmaktadır.

Cougar helikopterlerinin genelde standart konfigürasyonunun daha ucuz, ancak SAR konfigürasyonunun daha yüksek maliyetli olduğu, bu maliyetin de daha ziyade farklı sistemler edinmekten kaynaklanan uzun vadeli bir durum olduğu görülmür. Phoenix1 projesi çerçevesinde sipariş edilen helikopterler (20 adet), AS532 Cougar ULMK1 tipi helikopterlerdir. Oysa bunların yeni AS532 Cougar ULMK2 tipleri geliştirilmiştir. Daha güçlü motorlara, daha yeni kokpit (cam kokpit) özelliklerine sahiptirler. Türkiye bu firmaya helikopter gövde parçaları satmaktadır ancak bu satış ekonomik değil moral düzeydedir. Sistemleri tamamiyle farklı bu helikopterlerin operasyonel değerleri de farklıdır, bu da ek bir maliyet getirmektedir. Ayrıca farklı özelliklere sahip ve Skorsky'nin ürettiği United Technologies ürünü MH60K CH53E gibi sistemlerin incelenmesi yoluna gidilmemiştir. Genel maksat helikopteri üretim programı içerisinde yeralan bu sınıf helikopterin direkt alımıyla bu genel program da bir kez daha değişmiştir.

TSK'nın envanterinde çok sayıda UH1 Iroquois helikopteri mevcuttur. Dünyanın ilk genel maksatlı helikopteri olan UH1 Iroquois'lar önemli bir performans düzeyindedirler. Amerikan FMS finansmanından karşılanan bir program ile Kara Kuvvetleri 901. Uçak Ana Depo ve Fabrika Komutanlığı'nda bu uçakların detay montajı yapılmaktadır. 15 helikopterlik fazlar halinde uygulanan bu faaliyet, her fazda bir helikopterin ücretsiz alımı düzeyinde bir avantaj sağlamaktadır. 60'ın üzerinde helikopter teslimatı gerçekleşmiş ve önemli ölçüde bakım-onarım detay bilgisi kazanılmıştır. Değişen şartlar içerisinde Rusya Fe-

derasyonu'ndan Mİ17, Mİ8'lerin ihracat tipi helikopterlerinden 19 adet, 1993 Kasım ayında satın alınmıştır. Kredi alacakları karşılığında yapılan bu alıma ilaveten bu tip helikopterler sivil kesimde de (Orman Bakanlığı, Sivil Havacılık gibi) çok sayıda alınmış ve kullanılmaktadır.

TSK ülkenin güneydoğusunda uzun yıllardır bir terör mücadelesi yürütmüştür. Silahlı mücadele olgusunun bir gereği olarak silah ve malzemeyi vaktinde envanterine sokamaması faktörünün de etkisiyle -diğer faktörlerin yanısıra bu faktör de zaman zaman etkili olmuştur- bölgede geçici bir insan, malzeme ve otorite kaybı yaşanmıştır. Kaybın telafisi için yapılan palyatif alımlar ihtiyacı tam olarak gideremediği gibi sistem alımı olarak da pahalıya malomuş, yürütülen silahlı mücadelenin maliyeti büyük boyutlara ulaştığı için, ortaya çıkan bu durum karşıt güçlerin cesaretini artırmıştır. Silahlı hücum helikopterinin alımıyla ilgili olarak daha önce 5 adet AH1W Whisky sınıfı Super Cobra helikopteri sipariş edilmişti. 1993 yılında ikinci 5 adet Super Cobra alımı kararlaştırıldı. Daha sonra 10 adet Super Cobra sipariş edilmiş, teslimatı beklenmekteydi. Ancak iki paket arasında, 30 milyon doları aşan düşündürücü bir fiyat farkı ortaya çıkmıştı. Bu fiyat farkının sebebi, acil ihtiyaç nedeniyle siparişin Amerikan deniz piyadelerinin teslimat programından kaydırılarak karşılanıyor olması ve Amerikalılar tarafından deniz piyadelerinin teslimat programının sonundaki maliyetler hesap edilerek fiyatlandırılmasıdır. Böylesi sıkıntılı ihtiyaçlar ortamı içerisinde Türkiye çok değişik platformları incelemiş, hatta geçmişte yaşanan ilginç bir tedarik macerası olarak Güney Afrika tarafından üretilen Rooiwalk helikopterlerinin (Rooiwalk, Güney Afrika dilinde "çekirge demektir) 330 milyon dolarlık bir paket içerisinde almak istemiştir. Ancak Türkiye'nin helikopter alımıyla ilgilenmesi Güney Afrika Savunma Bakan Yardımcısı'nın yaptığı bir açıklamayla reddedilmiştir. Bu olayın sebebi, bir PKK temsilcisinin Güney Afrikalı yetkililerle temas kurarak, kendilerinin

özgürlük savaşçısı olduklarını ve böyle tanınmaları gerektiğini söylemesidir. Bu tip konulara hassasiyet gösteren Güney Afrikalılar, özellikle radikal ANC teşkilatının hükümet nezdinde baskı yapmasıyla Türk Dışişleri'nin girişimleri yetersiz kalmış, Türkiye ucuz ve etkili bir tedarikten mahrum bırakılmıştır. PKK temsilcisinin Güney Afrika'daki faaliyeti, Türkiye'yi Avrupa ve Amerikalı helikopter üreticilerine mahkum etmiştir. Ancak burada sadece bir PKK temsilcisinin gidip orada kendisini anlatmasından ibaret bir faaliyet yaşanmamış, çok hassas bir silah sistemi alımıyla ilgili uluslararası boyutta lobicilik faaliyeti uygulanmıştır.

Türkiye silahlı helikopter ihtiyacı çerçevesinde Amerikan güney kanat yardımları kapsamında AH1P tipi Cobra helikopterlerinden de almış ve almaktadır. Bugüne kadar AH1P tipi hücum helikopteri alınmış, 1994 yılında yine aynı çerçevede 27 adet AH1S tipi Cobra helikopteri de "as is" (yani, o anda ne durumda ise) kabul edilmek kaydıyla teklif edilmiştir. Fakat yerinde yapılan incelemeyle, içinde bulundukları kötü durum nedeniyle reddedilmişlerdir. Eldeki mevcut AH1 Cobra helikopterlerinin geliştirilmesi programı çerçevesinde, bunun makinalı tüfeklerinin 20 mm'lik toplar ile değiştirilmesi, gece ve gündüz muharebe yeteneğinin kazandırılması maksadıyla İsrail Aircraft Industry'nin yan kuruluşu olan TAMAM (hassas alet sanayi anlamına gelen İbranice bir kelimedir) ile 8 sistem alımı ve bağlı yedek parça techizatı ile eğitimi içeren bir anlaşma imzalanmıştır. Tel Aviv'in doğusunda kurulu bulunan bu firma metalurji, yapıştırıcılar, seramikler, beliryum içeren malzeme işleme, hassas makine işleme, sofistike termal cihazlar ve optik konusunda uzman.

Türkiye'nin tek motorlu AH1 Cobralarında kullanılacak olan gece görüş ve hedefleme sistemlerini (Night Targeting Sight) üreten TAMAM Division, Amerikan silahlı kuvvetlerine de yıl içerisinde o dönemde 121 milyon dolarlık satış yapmıştır. Pilotsuz uçaklar, genel maksat helikopterleri ve benzeri ha-

va sistemleri için çok maksatlı elektro-optik stabilize görev yükü üretmektedir. Dolayısıyla burada yapılan anlaşma ve atılan adımlar bize göstermektedir ki, ihtiyaçlar düşünceleri aşmakta, İsrail ile Türkiye arasındaki ilişkilerin, sistem tedariki bakımından Türkiye'nin yürüttüğü mücadelede acil ihtiyaç duyduğu silahlı hücum helikopterlerini bölgede kullanabilmesi ve ihtiyacını giderebilmesi açısından yürütülen işbirliğinin farklı bir anlam ifade ettiğini, duygusal olmaktan uzak, stratejik çıkarlar ve sistem tedariki gibi önemli anlamlar taşıdığı ortaya çıkmaktadır.

TSK ayrıca, denizlerde görev yapmak üzere gemi konuslu helikopterlere de ihtiyaç duymaktadır. Deniz Kuvvetleri'nin mevcut gemilerinde şu anda Agusta Bel yapımı AB212 ASW (anti submarina warfare) helikopterleri kullanılmaktadır. Bu helikopterler, denizaltılarla savaş görevlerinde deeping sonarları vasıtasıyla tehdit?? denizaltıların yerlerini belirleyebilmekte, MK46 torpidolarıyla hücum edebilmekte, yüzey gemilerine karşı ise taşıdığı Sea Squa füzeleriyle 24 km'ye yakın menzilden atış yapabilmektedirler. Bağlı bulundukları gemilerin uzanan kolu gibi kullanılan bu helikopterler, gemilerde bulunan uzun menzilli Harpoon füzeleri için ufuk ötesi hedef belirlemesi yapabilmektedirler. Datalink sistemleriyle gemilerine direkt ve kesintisiz bağlantısı bulunan bu helikopterler, merkezi komutanlıkla koordineli operasyonlar yapabilmekte, dolayısıyla tehdit denizaltıları için önemli bir önleyici unsur teşkil etmekte oldukları gibi, modern muharebenin temel unsurlarından birisi gibi hareket etmektedirler.

Deniz Kuvvetleri'nin yeni ihtiyaçları çerçevesinde en iyi ve en son teklif değerlendirmeleri yapılmış ve Sikorsky üretimi United Technologies'in Seahawk helikopterleri seçilmiştir. AB212 ASW helikopterlerinin yukarda özetlenen özelliklerinin daha gelişmiş şekillerini bünyesinde bulunduran Seahawk helikopterleri Amerikan deniz kuvvetleri için yeni geliştirilmiş ve önemli kabiliyetlere sahip bir sistemdir. Amerikan deniz kuv-

vetleri incelemeleri göstermiştir ki, bugün piyasada helikopterlere adapte olabilen çok az sayıda gemisavar füze mevcuttur. Örnek olarak Exocet (Fransız yapımı füze) veya Harpoon füzeleri sadece büyük helikopterler tarafından taşınabilmektedirler. Orta helikopterler için ise azami yükleme haddi 1000 libredir. Büyük füzeleri taşıyabilen büyük helikopterler fırkateyn tipi gemiler üzerine iniş kalkış yapmamaktadır. Yeterli menzil ve harp başlığı kapasitesine sahip tek füze sistemi ise, Norveç tarafından geliştirilip Amerikan donanması tarafından Seahawk helikopterlerine adapte edilen Penguin MK2 Mod7 (AGM119B Amerikan kod numarası) füzesi olmaktadır. Penguin füzeleri üzerindeki pasif kızılötesi sensörleriyle hedef tesbit edildikten sonra helikoptere sütre gerisine çekilip ateş etme imkanı vermektedir. Bu durum binlerce adadan müteşekkil Ege'de çok önemli bir avantaj anlamına gelmektedir. Ayrıca Seahawk helikopterlerinin kara kuvvetlerinde kullanılan Blackhawk helikopterlerinin türevi olmaları sebebiyle önemli bir sistem standardizasyonu avantajı da elde edilmektedir. Deniz helikopterlerinin TSK açısından önemi, son yıllarda donanmamızdaki fırkateyn sayısının artması, aynı şekilde Amerikan donanmasından Türk donanmasına devredilen Oliver Hazard Pery sınıfı fırkateynler ile, Tepe sınıfı olarak Türk donanmasına kaydedilmiş olan Knox sınıfı fırkateynlerin sayılarını hesap ederek hareket edildiğinde, TSK'nın deniz helikopteri ihtiyacının da misliyle artmış olduğu görülmektedir.

Ayrıca Türkiye kara kuvvetleri ihtiyaçlarını gidermek amacıyla ağır nakliye ve özel görevler için kullanılmak üzere Boeing firması üretimi CH47D Chinook helikopterleri ile United Technologies ürünü CH53E Super Stallion helikopterlerini değerlendirmiş ve CH53E helikopterlerinden alım kararı vermiştir. Ancak bugün itibarıyla henüz bu alım gerçekleştirilememiştir.

Ayrıca özel görev kuvvetlerinin ihtiyacı için Sikorsky MH60 helikopterleri alınmıştır. Türkiye'nin orta nakliye uçağı ihtiyacı

için İspanyol Casa CN235 uçaklarının İspanya ile ortak üretimi TAI tesislerinde devam etmektedir. Türkiye bu üretimle orta nakdiye uçağı üretimine katılmış, hem know-how kazanılmış hem de detay montajıyla ilgili önemli bir maliyet azalması sağlanmıştır. Ancak burada değerlendirilmesi gereken önemli konu, TSK'nın helikopter ihtiyacı tedarik edilirken sistem standardizasyonunun feda edilmiş olması ve birden fazla sisteme gidilerek genel maksat helikopteri ihtiyacının değişik şekillerde karşılanmaya çalışılmış olmasıdır. Bugün itibariyle, TSK en baştan genel maksat helikopteri almak için açtığı ihalede United Technologies ürünü Blackhawk helikopterini tercih etmişken, bir ortak üretim planlamışken bundan vazgeçmiş, bir miktar direkt alım yaparak palyatif bir alıma gitmiş, ondan sonra Eurocopter'e yönelinmiş, Eurocopter'den iki defa yaklaşık 50 helikopter alımı için direkt alım anlaşması - üstelik ihaleye çıkılmaksızın- yapılmış, buna acil ihtiyaç gerekçe gösterilmiş, oysa halen detay montajı devam etmektedir. Acil ihtiyaç nedeni ile alınan helikopterler az sayıda olması ve hemen göreve başlamaları gerekirken giderek sayıca artırılmış ve yıllarca süren detay montajı çalışmaları ile ordu envanterine dahil edilmiştir. Daha sonra yine başa dönülmüş, Blackhawk helikopterlerinden direkt alım yöntemiyle bir miktar daha helikopter alınması yoluna gidilmiştir.

Burada ortaya çıkan durum, tedarik planlaması bakımından uzun vadeli uygulamalara gidilemediği, zaman zaman değişen duruma göre değişen kararlar alındığı, oysa sofistike silah sistemlerinin tedarikinde alınacak böyle kararların hem sistem tedariki bakımından problemler yaratacağı, hem maliyeti artıracacağı, hem de uzun vadeli planlamalardan yoksun adımların genel ihtiyaçların giderilmesi bakımından ciddi sıkıntılar yaratacağı ortadadır.

Kara Kuvvetleri modernizasyon projeleri çerçevesinde ordu envanterinde bulunan eski Patton M48 tanklarının modernizasyonunu Arifiye'deki tank fabrikasında Amerika ve Alman-

ya'dan alınan tezgahlar ile yapmış, M48 tanklarının 90 mm çaplı topları 105 mm'ye yükseltilmiş, benzinli motorları dizele çevrilmiş, üzerlerine modern atış kontrol cihazları takılmıştır. Bu faaliyetler hem ana muharebe tanklarının hem ateş gücü ve potansiyelini artırmış hem de önemli sayılabilecek bir yerli sanayi katkısı sağlanmıştır. Oysa ikibinli yıllara kadar önemli sayılan bu gelişme, ikibinli yıllardan sonra yeniden bir tank ihtiyacıyla orta yerde durmaktadır.

Kara Kuvvetleri'nin sonuç vermiş bir projesi de zırhlı muharebe aracı üretimidir. Yaklaşık 1900 değişik tipte zırhlı muharebe aracı üretimi kararı verildiğinde TSK envanterinde yalnızca Amerika'dan alınan M113 zırhlı personel taşıyıcılar bulunmaktaydı. 1997 yılı itibariyle FMC Ford Motor Company (Amerika) ile yerli ortağı Nurol A.Ş. arasında kurulan ortaklıkla başlayan FNSS FMC Nurol Savunma Sanayi, 1997 başı itibariyle 1000'in üzerinde aracı TSK'ya teslim etmiştir. Bu araçlar Somali'deki operasyonlarda başarıyla kullanılmış, Bosna'daki Türk tugayının emrinde uzunca bir süredir görev yapmakta ve bu araçlardaki yerli katkı payımız her geçen gün artmaktadır.

Ayrıca bu konuda mesafe kateden FNSS'in yanında Nurol Savunma Sanayi A.Ş. de tekerlekli zırhlı araçlar üretimiyle ilgili çalışmaları geliştirmektedirler. Ayrıca FNSS bu zırhlı araçların Malezya'ya satışını da gerçekleştirmiştir. İlk aşamada yaklaşık 200 kadar zırhlı araç almayı planlayan Malezya'nın ilerleyen yıllarda bu sayıyı artıracığı tahmin edilmektedir. Ancak yerli savunma sanayi kuruluşuna iyi bir örnek teşkil eden FNSS, bu satışı yaklaşık 4 yılda, Türkiye başbakanının Malezya gezisi sonrasında gerçekleştirebilmiştir. Bu zırhlı araçların diğer ülkelerdeki satışı ve elde edilen birikim ile hem TSK envanterindeki M113 zırhlı taşıyıcılar, hem de diğer bazı ülkelerin elindeki M113 araçlarının modernizasyonunun da ilerleyen yıllarda gerçekleştirileceği düşünülmektedir.

Kara Kuvvetleri'nin kullandığı 7.62 mm çaplı piyade tüfeklerinin daha ufak çaplı bir mermi tipiyle değiştirilmesi düşü-

nülmekte, bununla ilgili çalışmalar yapılmakta, muhtemelen 5.56 mm çaplı tüfeklerin ordunun envanterine gireceği, piyadenin ateş gücünü artırmak maksadıyla 40 mm'lik bombaatarların, 20 mm çift mühimmat atış toplarının üretimine geçilmesi planlanmaktadır.

Piyadenin korunması maksadıyla yedek kask, bilgisayar, gece görüş cihazlarıyla donatılması düşünülmektedir. Günümüz modern piyade donanımının gereklerini Türk ordusu da kendi piyade askerleri üzerinde uygulamak suretiyle önemli bir gelişme kaydetmiştir. Kara kuvvetleri ateş gücünü yükseltmek maksadıyla 155 mm kundağa motorlu M44 ve M52 obüslerini modernize etmiştir. Ayrıca bu silahlarda akıllı mühimmat kullanılmasına başlanmış, Hollanda ile işbirliği yapılarak M483 A1 ICM mühimmatı yurt içinde üretilmeye başlanmıştır.

Türkiye, Amerika ile yapılan bir anlaşmayla, 150 km menzilli güdümlü Army Tactical Missile Systems (Ordu taktik füze sistemi) almıştır. 72 sistem için yapılan anlaşma TSK'nın envanterinde bulunan Multi Launched Rocket Systems (çok namlulu topçu roketatar sistemi) üzerinde fırlatılabilecek ve Kara Kuvvetleri'ne uzun menzilli nokta ve bölge hedefi atışı imkanı sağlayacaktır.

Kara Kuvvetleri tanksavar sistemleri olarak hareketli tanklara etkili, zırh delme kabiliyeti yüksek güdümlü tanksavar üretiminin ortak üretim ve konsorsiyum yoluyla gerçekleştirilmesi için bazı kararlar almış ve şu anda da bu üretim sürdürülmektedir.

Alçak irtifa hava savunmasını sağlamak maksadıyla, Stinger konsorsiyumu yani omuzdan ateşlemeli alçak irtifa uçaksavar sistemlerinin en gelişmiş modeli olan Amerikan Stinger füzelerinin üretilmesi için oluşturulan konsorsiyumda %40 payla en büyük üretici olmuştur. Tek er tarafından taşınıp atılabilen güdümlü ve isabet oranı yüksek bir füze olan Stinger'lerin üretim çalışmaları devam etmektedir. Bu üretimle Türkiye hem

bir teknolojik kabiliyet elde etmiş, hem de çok önemli bir yerli sanayi katkısı sağlamıştır. Aynı zamanda burada üretilen Stinger füzeleri kaideye monteli Stinger sistemleriyle daha gelişmiş kullanım alanları da Türk ordusunda bulunmaktadır.

Çankırı'da kurulu Çansaş fabrikasıyla 20 mm ve 35 mm atış kontrollü uçaksavar imalatı gerçekleştirilmiş, yine Çansaş'ta 122 mm'lik topçu füzelerinin üretimi yapılmıştır. Ancak burada çok başarılı bir üretimden ve faaliyetten söz etmek yanlış olur. Zira bugün Çansaş aktif durumdan uzaklaşmış, ürettiği birkaç sistemden sonra faydalı bir üretim yapamaz hale gelmiştir. Tabii bu da Türk savunma sanayiinin önemli sıkıntularından birisidir.

Kara Kuvvetleri'ne yönelik en eski savunma sanayi kuruluşu olan Makina Kimya Endüstrisi Kurumu (MKE) bir kamu iktisadi kuruluşu olmasına rağmen artık entegre savunma sanayiine dönüşmüştür. Çansaş, Roketsan gibi kuruluşlar MKE bünyesinde kurumlar olup, 1996 yılı itibariyle MKE 20 trilyon lira kâr gerçekleştirmektedir. Yurtdışına da birçok savunma sanayi ürünü ihraç eden MKE, yıllar önce Alman Rheinmetall firmasından lisans alarak başladığı G3 piyade tüfeği ve MG3 şeritli makineli tüfeklerin üretiminde uzmanlaşmış, geçtiğimiz yıllarda Norveç'in açtığı MG3 alımı ihalesinde Rheinmetall ile birlikte katılmış ve daha iyi fiyat vererek ana üreticiyi geçip ihale kazanmış ve ihracatlar gerçekleştirmiştir.

Ne yazık ki böyle önemli başarılarla imza atan bu kurumu-muz, diğer kamu iktisadi teşekküllerinin çektiği sıkıntıyı çekmekte, fizibil olmayan alanlara yatırım yapması ve üretim ve istihdamda önünde bir sürü engellerle, yüzyıllardır diyebileceğimiz geçmişe sahip çok önemli entegre bir savunma sanayii kuruluşu olması hasebiyle devlet tarafından ciddiyle desteklenmesi gerekirken, bunun stratejik sonuçları gözardı edilerek MKE'ye de bir kamu iktisadi teşekküllü kurumu gibi muamele edilerek Türkiye'nin geleceğine olan katkısı gözardı edilmektedir.

Uzun yıllardır modernizasyon projeleri yürüten Deniz Kuvvetleri'ne yönelik ürün veren Haliç'te kurulu Taşkızak tersanesi, Alman tersaneleri ile işbirliği yaparak, 400 tonluk güdümlü füze kabiliyeti olan modern hücumbotlar üretmektedir. Lisans altındaki bu üretim ile Türkiye çok önemli bir mühendislik kabiliyeti kazanmış, Türkiye için çok değerli maliyet avantajları elde edilmiştir. Gölcük Tersanesinde de sürdürülen paralel çalışmalarla, Trak projeleri çerçevesinde Alman MEKO200 konsepti baz alınarak MEKO200T sınıfı (Türkiye'de Yavuz sınıfı) modern güdümlü füze ve helikopter kabiliyetli fırkateynler üretilmiş, hizmete girmiş ve Türk donanmasının modern vurucu gücünü, modern fırkateyn gücünü teşkil eden çok önemli üretimler gerçekleştirilmiştir.

Trak projesinin devam eden bölümleri itibarıyla F246 Salih Reis, Almanya'da Blohm und uoss tersanelerinde üretilmiş, F247 Kemal Reis ise Gölcük tersanesinde üretilmektedir. Bu iki fırkateyn, diğer Yavuz fırkateynlerine göre daha gelişmiş, VLS41 dikey fırlatma sistemlerine sahip olacak şekilde üretilmektedirler ve hava savunması bakımından çok önemli bir teknolojik gelişmeyi temsil etmektedirler. Sadece bu üretimle Türkiye yaklaşık 100 milyon dolar para ve 200.000 adam/gün avantaj sağlamıştır. Gölcük tersanelerinde Alman tersaneleriyle işbirliği yapılarak, konvansiyonel denizaltıların en modernlerinden olan 206 ve 209 Ay sınıfı denizaltı üretimi gerçekleştirilmektedir.

Türk denizaltıcılığı dünya denizaltıcılık tarihiyle birlikte başlar. Türkiye bu özelliğiyle dünyada denizaltı üretimi yapan nadir ülkelerden birisidir. Dizel artı elektrik donanımlı tahrik sistemleri bulunan bu gemilerin elektrik bataryaları da ülkemizde imal edilmektedir. Dünya çapında bu üretimi gerçekleştirebilen ülke sayısı oldukça azdır. Bu denizaltıların, 1200 tonluk Türk Ay sınıfı denizaltıların son üretim modelleri olan 1400 tonluk Preveze ve Sakarya denizaltıları, su altından su üstüne güdümlü füze fırlatma sistemlerine sahiptirler ki, bu da dünya

çapında çok önemli bir teknolojik gelişmeyi ifade etmektedir. Diğer yandan bu üretim 1400 ton artı sınıfı ile devam ettirilmekte, yani Gür sınıfı denizaltıların üretimi için çalışmalar devam etmekte, Türkiye bu alanda elde ettiği kabiliyeti dünya çapında değerlendirmek istemektedir. Gölcük tersanesinin bu önemli kabiliyeti ihracat imkanını da aslında geçmişte beraberrinde getirmiş, Alman lisansör Howaldts Werke firması ve Milli Savunma Bakanlığı ile birlikte Malezya deniz kuvvetlerinin ihtiyacına yönelik bir teklif verilmiştir. Bu teklifte Türkiye 100 milyon dolarlık bir katkı potansiyeline sahiptir. Ancak bu katkı potansiyeline rağmen burada devlet, ordu ve savunma sanayi yetkililerinin ortak koordinasyonunun tam manasıyla gerçekleştirilememiş olması sebebiyle buradaki teklif Türkiye lehine sonuçlanmamıştır.

Türk Deniz Kuvvetleri için üretilen Yarbay Kudret Güngör muharebe ikmal ve muharebe destek gemisi çok yüksek yerli katkı payı ile imal edilmiş, modern sistemlerle donatılarak, yerli kabiliyetimizin önemli bir göstergesi olarak deniz kuvvetlerine katılmıştır.

Deniz Kuvvetleri'nin gelecekteki önemli projesi TF2000, yani Türk Fırkateyni 2000, fırkateyn üretim projesidir. Bölge hava savunma kabiliyeti yüksek modern gemiler olarak düşünülen bu gemiler, tasarım mühendisliğinin daha da geliştirilmesi hedeflenmektedir. Deniz Kuvvetleri'ne Amerikan deniz kuvvetlerinden devredilen Tepe sınıfı (Amerikan Knox sınıfı) fırkateynler ile, onlardan daha modern gemiler olan Oliver Hazad Perry sınıfı fırkateynler önemli bir suüstü kabiliyetine sahiptir. Zira bu gemilerin ön güvertesinde yeralan launcher'den Standard Missile denilen uçaksavar füzeleri fırlatılabilmektedir ki, Standard Missile'ler 50 km yarıçaplı bir alanda her türlü hava hedefine karşı son derece üstün ateş gücü anlamına gelmektedir.

Amerikan donanmasından Türk Deniz Kuvvetleri'ne devredilen gemiler konusu ayrı bir tartışma konusu olup, burada meydana gelen birtakım gelişmeler Türkiye'nin aleyhine cere-

yan etmektedir. Zira Amerikan donanması güney kanat yardımları kapsamında, ihtiyaç fazlası olarak gördüğü birçok gemiyi Türkiye'ye ve Yunanistan'a devretmektedir. Türkiye'ye devredilen Tepe sınıfı, eski Amerikan Knox fırkateynlerinden çok miktarda, alınmıştır. Bunlar Muavenet fırkateyninin vurulmasından sonra Türk donanmasına devredilmeye başlanmıştır. Ancak bunlar ileri yaşlarda olan ve sayıca fazla tutularak Türk donanmasının ihtiyacı giderilmeye çalışılan gemilerdir. Aynı şekilde Yunanistan'a da verilmektedir.

Ayrıca Oliver Hazard Perry sınıfı daha modern fırkateynlerden Türk Deniz Kuvvetleri'ne verildiği gibi, Yunanistan'a da verilmektedir. Ancak Yunanistan AB'ye üye olmanın avantajını ve Avrupalı ülkelerde arasındaki rahat ilişkiyi kullanmak suretiyle, Hollanda'dan Kortaneer sınıfı fırkateynlerden çok sayıda almış ve donanmasında kullanmaktadır ki, bu da Türk Deniz Kuvvetleri'ne nazaran Yunanistan'ın önemli bir suüstü kabiliyetine sahip olması anlamına gelmektedir. Yunanistan her alanda Türk Deniz Kuvvetleri'ne, genel olarak da Türk Silahlı Kuvvetleri'ne denk bir güç yapılandırması ve modern silah sistemlerine sahip olmayı hedeflemektedir. Bu noktada, Oliver Hazard Perry sınıfı fırkateynler Türk donanmasına devredilirken, bunlar 50 km yarıçaplı bir alanı korur, önemli bir suüstü kabiliyetidir, ancak eski olmasına rağmen (yaşı 40'ın üzerindedir) Charles Adams sınıfı destroyerlerden Yunan donanmasına verilmiştir. Charles Adams sınıfı destroyerler tonaj itibarıyla daha yüksek, üstelik hem ön hem arka güvertesinde iki adet Standart Missile fırlatma launcherine sahip olan, gösterge itibarıyla Türk donanmasındaki gemi sınıflarını aşan bir yapıdadır.

Burada devam eden bir tartışma, Amerikan deniz kuvvetlerinin bünyesinde 4 adet bulunan Kidd Klass (Kidd sınıfı) destroyerlerin Yunanistan deniz kuvvetlerine devredilmesi tartışmasıdır ki, iki adet böyle bir gelişmenin olması halinde, bu gemiler üzerlerinde az önce sözünü ettiğimiz Perry sınıfı fırkateynlerden fırlatılan Standard Missile füzelerinin yaklaşık 85-

90 km menzilli (medium rench denilen orta menzilli) tiplerini taşıdıkları için ve bunlarda birden fazla fırlatma launcherine sahip oldukları için, bu iki geminin Yunan donanmasına devredilmesi halinde, Türkiye Cumhuriyeti'ne ait her türlü hava unsuruna, Yunan donanmasının bulunduğu her noktayı kapatabilecek bir kabiliyete sahip olacaklardır.

Aynı şekilde bu gemiler, üzerlerinde yeralan elektronik donanımları itibariyle çok daha uzun menzilli potansiyele sahip oldukları için, keza elektronik ortam bakımından da çok önemli bir hava perdesi oluşturmak gibi bir potansiyeli temsil etmektedirler ki, böyle bir gelişmenin yaşanması halinde Türkiye bundan büyük bir sıkıntıya düşer. Bununla ilgili gelişmeler dikkatle gözlenmelidir.

Diğer yandan, gemilerin muharebede uzanan kolu gibi görev yapan helikopterler, Deniz Kuvvetleri'nin önemli bir çalışma alanını oluşturmaktadır. Eldeki mevcut Agusta Bell 212 Antisubmarine Warfare tipi denilen helikopterlerin modernizasyonu çerçevesinde United Technologies ürünü S70B Seahawk helikopterleri alımı yapılmıştır.

Deniz Kuvvetleri, sahil güvenlik komutanlığı ile ilgili girişimlerde bulunmuş, buradan yeni helikopterler ve yeni suüstü platformları edinilmek suretiyle önemli bir kabiliyet kazanılmıştır.

Uzun yıllar ve devam eden programlarla Türk Hava Kuvvetleri de modernizasyon çalışmaları yürütmekte TAI (Turkish Aircraft Industry) ve TEI (Turkish Engine Industry)'nin kurulmasıyla başlayan F16 Fighting Falcon savaş uçakları üretimi, yine aynı tesislerde İspanyollarla işbirliği yapılarak üretilen CN235 Casa nakliye projesi, -ki başlangıç olarak 52 adet, daha sonra da Deniz Kuvvetleri'nin ihtiyaçları gözönünde bulundurularak ilave üretim yapılmıştır- Casa uçakları ile Siai Marchetti (İtalyan) firmasıyla işbirliği yapılarak SF260D başlangıç eğitim uçağı üretim programıdır.

Bu üretimlerin ve detay montajı çalışmalarının yanı sıra, F16 Savaşan Şahin uçaklarının elektronik harp kabiliyetini oluşturmak maksadıyla Mikes mikrodalga elektronik sanayi kurulmuş, Aselsan'la paralel faaliyetlerini yürütmektedir. Ayrıca Aselsan bünyesinde Hava Kuvvetleri'ne yönelik çalışmalar sürdürülmekte olup, F16 Savaşan Şahin'lerin alçak irtifada gece hedef belirlemesi, seyrüsefer sistemleri (Lantırn podları) edinilmiş, önemli bir teknolojik üstünlük kazanılmıştır.

Bu sistemlere sahip olan F16 filolarıyla gece gündüz her hava şartında elektronik yöntemlerle hedef belirlemesi ve hedeflere atış yapılabilir, ki bu modern hava kuvvetlerinin en önemli güçlerinden birisi anlamına gelmektedir. Hava Kuvvetleri, mobil radar projesi kapsamında 10 adet mobil radar Hava Kuvvetleri bünyesine kazandırılmış, hava savunmasını güçlendirmek amacıyla havada erken uyarı uçağı edinilmesi çalışmaları sonuçlandırılmıştır.

Bu maksatla Awacs Jointstars İsrail üretimi E2C Hawkey sistemleriyle ilgili değerlendirilmeler yapılmış ve TSK'ne en uygun sistemler seçilmiştir. Kısa menzilli hava savunması için İngiliz üretimi alçak irtifa hava savunma sistemi füzeleriyle, tek er tarafından taşınıp atılabilen Stinger'lerden sonra, ara irtifaların hava savunmasını gerçekleştirmek ve yüksek kıymetli haiz hassas noktaların savunmasını gerçekleştirebilmek için İngiliz ürünü Rapier?? sistemleri kullanılmakta olup bunların modernizasyon çalışması yapılmıştır. Rapier sistemlerinin modernizasyonuna önemli kaynak ayrılmasına karşılık Türk Ordusunun savunduğu sahaların genişliği ve ülkesel büyüklüğü göz önüne alındığında yerden havaya füzeler bakımından çok kısıtlı sayıda füzeye sahip olduğu görülecektir. Başlıca füze tipleri ile ilgili ihtiyaçlar da mevcut olup Türk Ordusu henüz bu sıkıntısını giderememiştir.

Hava Kuvvetleri için çok önemli bir kuvvet çarpanı olarak değerlendirilen, havada yakıt ikmali yapan KC135R tanker uçaklarından önce Amerikan hava kuvvetlerinden 2 adet kira-

lanmış, daha sonra 7 adet tanker uçağı satın alınarak Türk Hava Kuvvetleri'nin filolarında yer alan F16 Savaşan Şahin uçaklarının menzil problemi olmaksızın modern mühimmatla, modern elektronik donanımla hareket yapabilmesi sağlanmıştır.

Gelecek için yürütülen önemli projelerde de Hava Kuvvetleri için birtakım gelişmeler söz konusudur. Bunlardan birincisi, Avrupa'da yürütülen Future Large Aircraft (Geleceğin Büyük Uçağı) nakliye uçağı projesidir ki, Türkiye, NATO ve Batı Avrupa Birliği projelerine ortak üretim yoluyla katılmaktadır. FLA geleceğin büyük nakliye uçağı projesi bir Avrupa projesi olarak ortaya atılıp ilk başta heyecan yaratmış, ancak ABD'nin ürettiği C17 Globemaster'ın dünya çapında elde ettiği başarılarından sonra ve Amerikan hava kuvvetlerinin (hatta bütün dünya hava kuvvetlerinin) çok uzun yıllardır kullandığı, son derece başarılı sonuçlar veren çok güçlü uçaklar olan C130 Hercules uçaklarının varlığı yanında FLA uçaklarının nasıl bir avantaj sağlayacağı bugün itibarıyla tartışma konusudur. Ayrıca C130 Hercules uçakları modernize edilerek her türlü göstergeleri bakımından geliştirilmekte ve C130J modelleriyle çok başarılı performans sergilemektedirler.

İkibinli yıllarda hizmet yapmalarını sağlamak amacıyla elindeki 54 adet F4 Phantom uçaklarının modernizasyon projesini İsrail Aircraft Industry ile birlikte gerçekleştiren Türkiye, 654 milyon \$ tutarındaki bu modernizasyon projesini gündeme getirdiğinde İsrail hemen hemen tek muhataptı. Zira bu konuda sadece Alman Dasa firmasının bir prototip çalışması mevcut olup, bu prototip çalışmasının da İsrail ürünü birtakım sistemlerle yürütüldüğü bilinmekteydi. Dolayısıyla 654 milyon \$'lık bu modernizasyon projesini 54 adet F4 Phantom uçağı terminatör, yani havadan yere bombardıman yeteneği kazandırılarak modern elektronik donanımlar üzerlerine takılarak ve İsrail'in teklifi üzerine, Türk Hava Kuvvetleri'nin elinde çok kısıtlı miktarda bulunan Stand Off füze kabiliyetini ar-

tırmak maksadıyla Popeye denilen füzelerden de verilmek suretiyle bir proje gerçekleştirildi.

Bu proje halen devam ettiriliyor. Her ne kadar bu proje sonlara gelmiş bir proje olsa da bazı tartışmalar halen devam etmektedir. Bu uçakların kaza kırım oranlarında elektronik donanımları ve yazılım şifrelerine kadar bazı eleştiriler getirilmiştir. Bu uçaklar ile birlikte Türk Hava Kuvvetleri'ne verilen Stand Off havadan yere Popeye füzeleri de ayrı bir değerlendirme konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. İsrail'in bu füzeleri Türkiye'ye satılabilmek için baştan bir miktar füzeyi paket proje ile Türkiye'ye verdiği söylenerek proje eleştirilmiştir. Daha sonra bu füzeler gerçekten bir ortak üretim projesi olarak Türkiye'ye teklif edilmiştir. Ancak Türkiye'nin de böyle böyle füzelere ihtiyacı olduğu açıktır. Burada önemli husus hangi tip Popeye füzeleri ile ilgilenildiğidir. Zira İsrail ilk üretilen (Popeye I) füzelerinden sonra (Popeye II), (Popeye III) füzelerini geliştirmiş, (Popeye IV) füzeleri üzerinde çalışmaktadır.

Hava Kuvvetleri envanterindeki F5 Freedom Fighter uçaklarını da benzer bir proje ile yine İsrail ile işbirliği içerisinde eğitim uçağı olarak modernize etmiş ve etmektedir. Hava Kuvvetleri hava savunması çerçevesinde elinde bulunan uzun menzilli eski Nike hercules füzeleriyle Rapier füzelerine ilave-ten, Improved Hawk.. denilen orta menzilli füzelerden edinme anlaşmaları yapmıştır. Bu füzeler, hava savunma füzeleri olarak Fransa tarafından modernize edilerek Türkiye'ye verilecektir.

Diğer yandan Türkiye, komşuları itibariyle üzerinde çok ciddi bir taktik balistik füze tehdidi hissetmektedir. Bu maksatla, Roketsan bazı çalışmalar yürütmekte, Türkiye'nin bu kabiliyetlerini geliştirmek maksadıyla Çin'den bir miktar 150 km menzilli WSİ füzesiyle ilgili görüşmeler yapılmıştır. Hava Kuvvetleri, bu konudaki sıkıntıyı genel olarak TSK'nın, nihayetinde de Türkiye Cumhuriyeti'nin üzerinde hissettiği bu sıkıntıyı aşmak için halen tedbirler aramaktadır. Bu maksatla, İsrail

il'in ABD ile birlikte ürettiği Arrow (ok) füzeleri (antibalistik füze) üretimi çalışmalarıyla ilgilenilmekte, çeşitli kurumlar Tübitak, MKE, Roketsan ayrı ayrı çalışmalar yürütmektedirler. Bazı başarılı roket fırlatma denemeleri gerçekleştirilmiş Toros roketleri ile önemli menzil ve yönlendirme becerisi ortaya konulmuştur. Ancak farklı kurumların gayreti yeterli olmamakta şayet bu alanda başarılı olunmak isteniyorsa bu konuda varolan birikimlerin hepsini kurumsal kimliklerini de koruyarak yönlendirebilecek bir ortak çalışma platformu oluşturulmalıdır. ancak henüz elde edilmiş bir sonuç bulunmamaktadır.

Hava Kuvvetleri, akıllı mühimmat edinimi ile havadan havaya Amraam füzeleri alımını sürdürmektedir. Ayrıca en son teknoloji ürünü Harm, yani radar pulslarına yönelen elektronik füzelerden Türk Hava Kuvvetleri'ne alınmış ve kullanılmaktadır. Hava Kuvvetleri'ne muharip uçak üreten TAİ geleceğe dönük çalışmalar yapmakta, bu maksatla Hava Kuvvetleri'nin ihtiyaç duyduğu hedef uçaklar üretilmekte, yine bu maksatla ihtiyaç duyulan insansız hava araçları ile ilgili İHX1 adı verilen prototipler üretilerek bir çalışma yapılmıştır.

Orta menzilli ticari uçak üretimi çalışmaları da yapılmaktadır. Bugün dünyada 3500'ün üzerinde F16 uçağı uçmaktadır. Bu konuda çok önemli birikime sahip olan TAİ, ürettiği F16 uçaklarından 46 adedini Mısır hava kuvvetlerine satmıştır. Ayrıca Amerikan hava kuvvetlerine 160'a yakın uçak parçasının da tek satıcısı durumundadır. Eurocopter firmasına kompozit helikopter parçaları satmaktadır. Entegre havacılık ve uzay endüstrisi olabilmenin arefesinde olan TAİ, gerekli destek ve ilgiyi beklemektedir. Bu noktada gerekli destek ve ilgiden kasıt, geleceğin sistemlerine bugünden yatırım yapabilmek ve günümüz modern muharebe koşullarına TSK'yı havada, karada ve denizde yedirebilmektir.

Gelecekle ilgili çok önemli bir proje olan Join Strike Fighter.. projesine (bu uçaklar son derece önemli yeteneklere sahiptir, iki tip olarak üretilmektedir, vertical short, take off and

landing, yani dikey kısa kalkış ve iniş yetenekli uçaklar olarak üretilmektedirler) başlangıcından dahil olmakla Türkiye Cumhuriyeti çok önemli bir girişimde bulunmuştur.

Sonuç olarak, yukarıda detaylandırılmaya çalışılan Türk savunma sanayii ile ilgili faaliyetler, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bugünkü durumunu elden geldiğince açıklamaya çalışmaktadır. Hiç şüphesiz dünyanın en büyük silahlı kuvvetlerinden biri olan TSK'yı anlatmaya çalışırken eksik kalan hususlar olabilir. Asıl temelde vurgulanması gereken husus, savunma sanayiinin sadece askerlerin işi olmadığı ve topyekün ele alınması gereken ve herkesin üzerine düşen görevi gereken gayret ile üstlenmesi beklenen bir faaliyetler bütünü olduğudur. Bununla birlikte savunma sanayi politikalarımızda geçmişte görülen birtakım yanlışların ülkemiz insanı ve ekonomimiz için pek de iyi sonuçlar vermediğine işaret etmektedir. Yerli bir savunma sanayiine duyulan ihtiyaç kadar, herşeyden önce Türkiye'nin savunma sanayi politikasının yeniden ve yeniden gözden geçirilmesi gereğini vurgulamaktadır. Dışa bağımlı bir savunma sanayiinin geçmişte olduğu gibi gelecekte de başımızı ağrıtaçağını söylemek bir kehanet olmasa gerek. Bunun için de Türkiye herşeyde olduğu gibi kendi konumunun, tarihinin, değerlerinin ve ihtiyaçlarının muhasebesini çok iyi yapmalıdır.

Savunma sanayi gelişimi öncelikle iyi işleyen bir ekonomiye ihtiyaç duymaktadır ki, yukarıdaki satırlardan da anlaşılacağı üzere herşey askerlere ve silahlara bağlı değildir. Bunlardan daha önemlisi, siyasal istikrardır. Siyasal istikrar olmadıkça iyi işleyen bir ekonomiye sahip olamazsınız. İyi işleyen bir ekonominiz de yoksa, savunma sanayii gibi pahalı bir faaliyeti yürütmek mümkün değildir.

Türkiye, Amerikan başkanı Johnson'dan aldığı mektuptan ve Kıbrıs harbi sonrası başlayan ambargodan gereken dersi almıştır. Ancak kendi savunma sanayii gayretlerine girişebilmesi için 12 Eylül sonrasının gelmesi gerekmiştir. Zira 1970'li yılların sonundaki Türkiye'yi hatırlayacak olursak, ne kadar çal-

kantılı bir dönem olduğu görülecektir. Bu durumu tamamlayan en önemli faktör siyasal otoritedir. Zira siyasal irade olmadıkça savunma sanayi projelerini yürütmek mümkün değildir. Geleceği gören, gelişmeler hakkında bilgi sahibi olan kararlı bir siyasal otorite olmadıkça, Türkiye savunma sanayi projelerini başlatsa bile yürütemeyecektir. Dünyada hiçbir askeri diktatörlük yoktur ki, savunma gücü diğer dünya ülkelerinden güçlü olsun. Savunması güçlü ülkeler, açık toplum diyebileceğimiz, demokratik mekanizmaların işlediği ülkelerdir. Sivillerin ülkelerinin güçlü olmasını istemelerini sağlayacak olan gönüllülük ruhu her zaman işbaşında olmalıdır. Bunun için de bütün toplumsal kurumların barışık olması gerekmektedir.

Gelecekte işbaşında olabilecek sağlam savunma sanayi kuruluşları oluşturabilmek için, yukarıda arzutmeye çalıştığımız faaliyetleri koordine edebilecek, iyi işleyen ve hareket serbestisi olan bir koordinasyon mekanizmasına ihtiyaç vardır. İkibinli yıllara girilirken, Türk savunma sanayiini koordine etmesi gereken hakim bir koordinasyonun hissedilmediği görülmektedir. Her ne kadar Savunma Sanayi Müsteşarlığı mevcutsa da Milli Savunma Bakanlığı'na bağlıdır ki, bu noktada karar vericilerin konuya temaslari ile verimli olamadıkları görülmektedir.

Öte yandan savunma sanayi sistemlerinin tek alıcısı konumundaki askerlerin inisiyatifinde kalan konu bunun dışında tartışılmamakta, değerlendirilmeler çok kısıtlı kalmakta ve böylelikle konu topluma maledilememektedir. Ayrıca savunma sanayicileri de sivil otoriteden ziyade askeri yetkililere yakın durmak ihtiyacı hissetmektedir. Bugün Türkiye'de 200'ün üstünde F16 Savaşan Şahin üreten TAİ'nin uçak üretimi konusunda fazla birşey yapıp yapmadığı tartışılır halde tutulmakta, fakat entegre havacılık endüstrisi haline dönüştürülmesi için asgari düzeydeki faaliyetlerine yılda 100 milyon \$ ayırması yeterli olabilecek TAİ'ye yeterince yatırım ve destek sağlanmamaktadır. Hatta ülkemizde üretilen F16 uçaklarının Ameri-

ka'da üretilenlere nazaran daha pahalıya geldiği eleştirileri yürütülmektedir ki, Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihi, geçmişte yapılmış böyle hatalarla doludur. Oysa yüksek teknoloji gerektiren bu savunma sanayiine ne kadar para harcarsanız, o oranda yüksek teknoloji ve iş bilgisi elde edersiniz.

Örnek olarak, Japonya'nın ürettiği, F16 Fighting Falcon uçaklarının Japon versiyonu olacak olan FFX uçağı için, uçak başına neredeyse 200 milyon \$ harcanmaktadır. Türkiye'nin dokuz katı bir alana dağılmış adalar ülkesi olan Endonezya'nın uçak üretiminde Türkiye'den daha ileri olduğuna dair birtakım siyasilerin beyanları bulunmaktadır. Oysa orta menzilli ticari uçak üretmeye çalışan bu ülke, binlerce adadan müteşekkildir ve jeostratejisinin gereği olarak bu faaliyete büyük paralar harcamaktadır. Bu rakam Türkiye'nin harcadığının on misli kadardır ama bu ülkenin binlerce adadan müteşekkil, deniz dışında hiçbir şekilde ulaşılamayan yerleşim bölgelerine sahip olduğu düşünülecek olursa, orta menzilli bir ticari uçağı üretmekte ne kadar gayretli ve istekli olacağı açıktır.

Ürettiğimiz zırhlı araçları ilk olarak ihale ettiğimizde ise, başlangıç proje bedeli yaklaşık 2,5 milyar \$ olan bu fabrikayı kurabilmek için bizzat İngiltere başbakanı ülkesi adına lobi faaliyeti yapmış, Alman ve Fransız başbakanları onu izlemiştir. Yine Türkiye zaman içerisinde ürettiği bu araçların ihracatı arefesinde, ülkemizde yayınlanmış bazı programlarla yüz milyonlarca \$ kayba uğramıştır. Şu veya bu sebebe dayalı rekabetler olarak görülemeyecek bu gelişmeler, henüz emekleme aşamasındaki Türk savunma sanayiine zarar vermekte ve Türkiye ürettiği denizaltıları Malezya'ya satabilecek potansiyele sahipken, bu işlerin üzerine yeterince gidilememesinden kaynaklanan bir sıkıntıyla Türkiye önüne çıkan büyük imkanları kavbetmektedir.

Herhangi bir ciddi sebep gösterilmeksizin, ihale kazanmış Blackhawk helikopterleri envanterimize yeni girmişken, ihaleyi kaybeden tarafla ihalesiz anlaşma yapılmış, keza üzerinden

yine çok fazla zaman geçmeden, yeniden Blackhawk helikopterlerinden direkt alım yoluna gidilmiştir. Bu palyatif davranışlar Türkiye'nin bu alanda elde edebileceklerini kaybetmesine yol açmaktadır. Türkiye siyasal mülahazaların ötesinde bir tavırla, İsrail ile F4 Phantom uçaklarının modernizasyonunu içeren 654 milyon \$'lık projeyi uygulamaya koymuştur. Zira ihtiyaçlar düşünceleri aşmış, hatta belirlemiştir.

Türkiye bir elektro-optik sistemler bağımlısıdır. Sınırları içerisinde yürüttüğü terör mücadelesinde de, keza sınır ötesinde veya herhangi bir çatışma esnasında karşılaşacağı hassımlarıyla mücadele yürütürken de elektro-optik sistemler günümüz modern muharebe şartlarında şiddetle ihtiyaç duyulan sistemlerdir. Yine bu sistemle bu optik güdüm sistemlerini almak isteyen Türkiye'nin dünya çapında müracaat edebileceği firma sayısı birkaç taneden fazla değildir. Bunların en başında ise Amerika'da kurulu bulunan Texas Instruments ile İsrail'de yerleşik bulunan İsrail Military Industries gelmektedir. Zira dünyanın en gelişmiş ülkesi Amerika da bazı kalemli İsrail savunma sanayi endüstrisinden almakta, Penguin füzelerini de Norveç'teki Konsberg'den almaktadır.

Bugün Türkiye'deki siyasal iradenin önünde uzun vadeli düşünülmesi gereken şey, bugüne kadar alınmış mesafeyi iyi değerlendirmeyi gerektiren ancak Amerika'yı yeniden keşfetmek anlamına gelecek hayali girişimlere meydan vermeyecek olan çok iyi bir savunma sanayi pazarı varolduğunu görmektir.

Türkiye, ikibinli yılların başında seçilmiş kalemlerde iyi bir savunma sanayi üreticisi ve satıcısı olmayı gerçekleştirebilir. Geçmişteki yanlış zihniyetin özel teşebbüsün önünü tıkaması sonucu kaybettiğimiz zamanı telafi edeceğimiz imkanlar tanıyarak, yerli sanayimiz için mümkün merteye dışa bağımlılıktan uzak ve kararlı bir milli savunma sanayi politikası benimsemesi ve müteşebbislere destek verilmesi gereği açıktır. Zira bu Türkiye'nin geleceği demektir.

Bugüne kadar emperyalist girişimlerde bulunmamış olan Türkiye Cumhuriyeti, ordusunu ülkesini savunmak düşüncesiyle şekillendirmiştir. Edinilmiş demokratik değerler üzerine kurulan demokrasisi zaman zaman birtakım kesintilere uğramakla birlikte, ülkenin batıya dönük yüzü nedeniyle muhafaza edildiği düşünülmüş, fakat stratejik ve jeopolitik konumu nedeniyle Türkiye kendi iradesi dışında pazarlıklara sözkonusu olmaktan kurtulamamıştır. Yani devlet, dünya konjonktürü içerisinde kendi hürriyetini kullanırken engellenmiştir.

Demokrasilerin değerini anlamanın bir yolu da, o demokrasinin muhalif kişi ve gruplara tanıdığı haklara bir göz atmaktır. Bu yüzden demokrasinin bir muhalefet rejimi olduğu da söylenebilir. Demokrasinin göstergesi muhaliflerin haklarıysa, devletin uluslararası konjonktürde kendi hürriyetini kullanmadığı bir durumda muhalif gruplara da hürriyet tanımayacağı açıktır. Tarihi bakımdan bu çelişki yaşandığında, pratikte devletin hürriyetinin her zaman öncelik taşıdığı görülecektir.

Günümüzde her ne kadar devletler demokratik değer ve idealler için mücadele ettiklerini söylüyorlarsa da, devletler arası sistemde demokratik değer ve idealler işlemez. Devletler arası sistem demokratik değildir. Büyük balık küçük balığı yutar kuralı işler. Dünya demokrasi tarihi de göstermektedir ki, çevresinde güçlü düşmanları olan ülkelerde demokrasiler büyük problemlerle karşılaşmaktadır. Güçlü düşmanların tehdidi sözkonusu olduğunda, ülkede herhangi bir tehlike karşısında düşmana karşı topyekün hareket ihtiyacı hissedilmekte, bu da hem muhaliflerin hürriyetlerini kısılmasını gerektirmekte hem de ordu ile yönetim bütünleşmesini gerektirmektedir.

Dünya, özgürlük ile eşitlik arasındaki çelişkiyi, veya ordu yönetim bütünleşmesi çelişkisini sosyal refah devleti ya da sosyal demokrasi dediğimiz model ile gidermeye çalışmaktadır. Demokrasinizi korumak yoluna çıktığınızda işler teorideki gibi yürümez. Çünkü devletler arası sistem demokratik değil-

dir. Çünkü demokrasi farklı düşünce ve değerlere sahip insan topluluklarına hitap etmek zorundadır ve her insan yekdiğerrinden ayrı düşünmektedir. Nihayetinde demokrasi, bir mekan üzerinde demokrasidir ve coğrafyanın sağladığı imkan ve imkansızlıklara bağlıdır.

8.

GÜNÜMÜZDE MODERN SAVAŞ VE MODERN SAVAŞIN GEREKLERİ

Günümüzde savaş, artık sınırlama tanımaksızın yürütülebilecek seviyelere ulaşmıştır. Günümüzde savaş kavramı defalarca değişmiş, değiştirilmiş ve halen daha değiştirilmektedir. Modern savaşla ilgili örnekleri sıralamadan önce değerlendirmemiz gereken şey, artık insanların kaydettikleri teknolojik gelişmeler ve elde ettikleri başarılarla neredeyse sonsuz bir öldürme potansiyeline eriştiklerini, bunu yaparken de daima teknolojiyi ve bilimsel gelişmeleri kullandığını unutmamak gerekir.

Soğuk savaş döneminin sona ermesi ve iki kutuplu dünyadan çok kutuplu dünyaya ve belirsizlik ortamına girildikten sonra, değerlendirilen tehdit algılamaları ışığında dünyada varolan güçlerin boyut değiştirdiğini, bunlardan bazılarının güçlerini yitirdiğini, bazılarının politik etkinliklerini kaybettiklerini, bazılarının da bu platformda henüz alamadıkları yeri alabilmek için mücadele ettiklerini görmekteyiz.

Modern savaş nasıl gerçekleşir? Günümüz modern savaşlarını değerlendirmeden önce, dünyanın kaydettiği değişim ve gelişmeleri görmek zorundayız. Çok kutuplu dünya ve belirsizlik ortamı kısa bir zamanda sona erdi. Zira yerel çatışma ve gerginliklerin, yerel milliyetçilik hareketlerinin, dinsel çatışmaların çok kısa sürede dünyayı alt üst ettiğini hep birlikte gördük. Avrupa'nın göbeğinde bir müslüman katliamı yaşandı ve bu katliam yaşanırken oradaki insanlar Türk mü, şu ya da bu mu diye ayrıldı. Burada devam eden çatışma ve gerginlikler karşısında bugün büyük bir ekonomik güç olarak hareket etmeye ve ortak bir yapı oluşturmaya çalışan Avrupa Birliği'nin ne kadar yetersiz ve aciz kaldığını bütün dünya gözlemledi.

Diğer yandan soğuk savaş döneminin diğer kutbu olan Sovyetler Birliği'nin içerisinde yer aldığı karışıklıklar ve kontrolü altında tuttuğu bölgeleri ve ülkeleri hızla elinden çıkartması ve bu gerginlik ve çatışmaların askeri, siyasi ve ekonomik yükünü taşıyamayacak olması, onların durumunu da belirgin bir noktaya çekti.

Günümüzde modern savaşın uygulamasını ekonomik, siyasi ve askeri açıdan yürütebilecek yegane güç ABD silahlı kuvvetleridir. Zira ABD silahlı kuvvetleri, burada sayılan üç temel faktörü arkasına alarak muharebe yapabilecek yetenektedir. Bu imkan ve kabiliyete bugün dünyada başka bir ülkenin sahip olmadığını görüyoruz. Ancak başından vurgulamak gerekir ki, bu ifade, ABD'nin de müdahale ettiği her bölgedeki savaşı kazanabilecek, giriştiği her mücadeleden zaferle çıkabilecek anlamında ele alınmamalıdır. Zira en baştan ortaya koyacağımız iki olay, ABD'nin kararlı güçlerle karşılaştığında savaşı nasıl kaybettiğine dair geçmişten gelen çok önemli iki güzel örnek teşkil etmektedir.

Bunlardan birincisi, ABD, Vietnam savaşında harbi kaybetmiştir. Binlerce Amerikan askeri ölmüş, Amerika çok büyük bir felaketin eşiğinden dönmüştür. ABD, Vietnam'da harbederken

de teknolojik, askeri ve siyasi bakımdan her türlü güce sahipti. Ancak kararlı bir halkın direnişiyle karşılaşınca, ABD'nin gücü bu mücadeleyi bitirmeye yetmedi.

Diğer yandan, çok uzak sayılmayacak bir geçmişte yaşanan 1982 Lübnan harbidir. 1982 Lübnan harbinde Lübnan'a müdahale eden batılı güçler topyekün bir müdahale gerçekleştirdiler ve bu müdahaleyi yaparken de herşeyin çok kolay olacağını düşünüyorlardı.

ABD, mücadelenin kızışmasıyla birlikte Meksika körfezinin New Jersey zırhlısını Lübnan açıklarına getirip, bu savaş gemisinin dev toplarıyla Lübnan dağlarında direniş gösteren Dürzi milisleri bombardımana girişti. Ancak Dürzi milislerin önce Amerikan karargahı, daha sonra da Fransız karargahında patlayıcı yüklü kamyonları intihar komandolarıyla patlatması savaşa farklı bir boyut katıyor ve ABD ile diğer işgalci güçler çekip gitmekten başka yol bulamıyorlardı.

Oysa aynı Lübnan harbi sırasında Suriye hava kuvvetleri ile İsrail hava kuvvetleri havada karşı karşıya geliyorlar, Amerikan yapımı av uçaklarıyla donanmış olan İsrail hava kuvvetleri, Sovyet yapımı av uçakları kullanan Suriye hava kuvvetlerini perişan ediyordu. Bu teknolojik üstünlük ise, aşağıda vatanını savunan insanlar karşısında tesirsiz hale gelmiştir.

Buradan hareketle, ABD'nin teknolojik üstünlüğünün herşeyi ifade etmediğini, zaferi kazanmaya yetmediğini, Amerikan çocukları ölmeye başlayınca gerek Amerika'nın iç kamuoyu baskısı, gerekse uluslararası kamuoyunun baskısı olsun, birtakım mekanizmaların harekete geçmesiyle ABD'nin de sınırlandırılabilceğini göstermektedir.

Günümüzün modern savaşlarını modern muharebe usulleriyle gerçekleştiren ABD aslında yalnız başına değildir. Başka bazı batılı ülkeler de benzer teknolojiye sahip olabilirler, benzer teknolojik ürünleri silahlı kuvvetlerinde bulunduruyor olabilirler. Ancak ABD'nin varlığı ve dünya üzerindeki hegemon-

yası bugün itibarıyla bize tam manasıyla bize bir Pax americana dönemini geçirmekte olduğumuzu göstermektedir.

Modern savaş nasıl gerçekleşir? Modern savaşta öncelikle uydular ve bilgisayarlar işbaşındadır. Dünyanın çevresinde yörüngeye oturtulmuş bulunan onlarca gözetleme uydusuyla ABD, yeryüzündeki her türlü hareketi -orduların hareketinden jeolojik hareketlere kadar- izlemekte ve kaydetmektedir. Uydularla her türlü askeri hareketlilik önceden gözlemlenebilmekte ve bunlar ABD çıkarları için tehdit arz ediyorsa, ABD erkenden tedbir alabilme imkanına sahip olmaktadır.

Unutulmamalıdır ki, Körfez harbinde ABD'nin öncelikli hareket merkezi, uydularla gerçekleşen ve yaklaşık 300.000 adet bilgisayarın uydulardan gelen bu bilgileri yorumlaması ve savaş alanına yansıtmasıyla gerçekleştirilen bir operasyona sahne olmuştur. Uydular ve bilgisayarlar savaşın öncelikle nasıl yapılması gerektiğine dair bir ön fikir vermektedirler. Düşmanla meydana gelebilecek çatışmaları yorumlayabilmekte ve ordunun zayıflığını azaltacak ve muharebeyi kazanmanıza etki edecek tedbirleri almanızı sağlamaktadır.

Diğer yandan, uyduların yanısıra ABD silahlı kuvvetlerinin elinde Awacs erken uyarı uçakları ve Jointstars denilen erken uyarı uçakları bulunmaktadır. Bu uçakların özelliği, yerkürenin eğimlerine uygun olarak çok uzak mesafelerde meydana gelen hava hareketlerini ve düşman tehdidi anlamına gelebilecek değişiklik ve gelişmeleri önceden kaydedebilmesi ve dost ve müttefik olarak kabul edilen kuvvetlere erken uyarıda bulunabilmesidir. Yer radarlarıyla birlikte çalışan Awacs ve Jointstars gibi uçaklar, havada her türlü hareketliliği tesbit ettikleri ve her türlü elektronik gelişmeyi kontrol ettikleri için, diğer tarafın hareket imkanını ortadan kaldırmaktadırlar.

ABD silahlı kuvvetleri, havadan erken uyarı bakımından uydular, Awacs uçakları ve Jointstars gibi erken belirleyici sistemlerin yanısıra, konvansiyonel harbin vurucu unsurların-

dan olan uzun menzilli stratejik bombardıman uçaklarına da sahiptir. Stratejik bombardıman uçakları ABD tarafından değişik tiplerde üretilmiş ve üretilmektedir. Bunlar herşeyden önce havada yakıt ikmali imkanlarıyla KC135R tanker uçakları, KC10 tanker uçakları yardımıyla, herhangi bir menzil problemi olmaksızın dünyanın her noktasına ulaşabilecek ve bu noktalarda yürüttükleri muharebelerde istenildiği kadar havada kalabilecek imkan ve kabiliyete sahip kılınmışlardır. Stratejik olarak bir silahlı kuvvetlerinin çok önemli kuvvet çarpanı gibi görev yapan tanker uçaklar, çok fazla adları anılmamakla birlikte önemli bir muharebe misyonunu yerine getirmektedirler.

ABD'nin stratejik bombardıman gücünde kullandığı uçaklar B52 Stratofortress uçaklarıdır ki, bu uçaklar artık yaklaşık 50 yaşındadırlar. 50 yaşında olmalarına rağmen bu uçaklarda uzun yıllardan beri kullanılan stratejik bombardıman unsurlarının konvansiyonel olanları, yani bu uçaklar gerçekte nükleer bombalar taşıyıp atmak üzere hazırlanmış, soğuk savaş dönemini böyle geçirmiş olmalarına rağmen, soğuk savaş döneminin sona ermesi, teknolojik gelişme ve değişimlerden sonra daha ziyade Cruise füzeleriyle, kısa menzilli saldırı füzeleri olan Sram füzelerini taşıyıp atmaya uyarlanmışlardır. Aynı zamanda bu uçaklar Harpoon füzelerinden de taşıyıp atabilmektedirler.

B52 uçaklarının yanısıra, onlardan daha hızlı ve farklı olarak Stealth (görünmezlik) teknolojisine uygun üretilmiş olan, yine soğuk savaş döneminin son ürünlerinden B1B bombardıman uçaklarına sahiptir. Keza bu uçaklar da benzer şekilde havadan bombardıman yeteneğine sahiptir. Bugün ABD konvansiyonel bombardımanlarda da serbest düşürlü ve nereye düşeceği belli olmayan bombaları kullanmaktan vazgeçmektedir. Joint Direct Attack Munitions denilen Joint Stand off Weapon denilen bomba sistemleri kullanmaktadır ki, basitçe izah etmek gerekirse, konvansiyonel bombaların üzerinde bir-

takım değişiklikler yapılarak hedeflerine süzülerek gitmeleri, belirgin bir uçuştan sonra nokta vuruşu yapabilmelerini sağlamak anlamına gelmektedir.

Ancak ABD havadan stratejik bombardıman yeteneğini soğuk savaş dönemi sonunda önce F117 Night Hawk sistemlerini geliştirerek, bu uçakların gece gündüz bombardıman yapabilmesini sağlamış, daha sonra da B2 stratejik bombardıman uçağını geliştirmiştir. B2'ler, F117 Night Hawk'lar ve Stealth teknolojisi, daha önceki bölümlerde işaret edildiği gibi, ABD'nin dünya üzerindeki diğer herhangi bir güce karşı gerek radarlara yakalanmamak gerekse gece gündüz muharebe yapabilmek bakımından çok önemli bir avantaj sağladığının göstergeleridirler.

Diğer yandan bu vurucu unsurlar harekete geçip her türlü stratejik bombardımanı dünyanın her köşesinde gerçekleştirebilme yeteneğiyle hareket ederlerken, denizlerde de ABD soğuk savaş dönemi nükleer dehşet dengesinin ürünü olan stratejik balistik denizaltılara sahiptir. Stratejik balistik denizaltı gücü ABD için hayati önem arz etmektedir. Zira Amerikan denizaltıları, dünyanın her noktasına ulaşabilecek ve atıldığı ülkeyi ya da ülkeleri, hatta dünyayı yok edebilecek güç ve çapta kıtalararası balistik füzeler fırlatabilmektedirler. Ancak ABD konvansiyonel savaşlarda bu denizaltılardan farklı şekilde istifade etmektedir.

Yukarda işaret etmeye çalıştığımız gibi, havada uydü ve bilgisayarlar işbaşına geçtikten sonra, bir çatışma bölgesinde derhal o bölgeye Amerika'nın denizaltı güçleri toplanmakta, denizaltı gücü süüstü gemileriyle birlikte hareket etmektedir. Amerikan saldırı denizaltılarının son dönemde üretilen en önemli tipi, Sea Wolf denizaltısıdır. Sea Wolf denizaltıları sekiz milyon parçadan oluşur ve tüm bu parçalar birbiriyle uyumlu üretilmişlerdir. Basitçe ifade etmek gerekirse, Sea Wolf denizaltısının üç temel prensibi vardır: Su altında kalma, yeterli silahlara sahip olma ve farkedilmezlik. Bu üç basit temel pren-

sip, Amerikan denizaltılarında son derece başarılı şekilde uygulanabilen “olmazsa olmaz” özelliklerdir.

Sea Wolf denizaltılarının vurucu gücünü, yaklaşık 1200 km menzilli Tomahawk Cruise füzeleri oluşturmaktadır. Bu füzelerle, belirlenmiş hedeflere nokta atış yapma imkanı vardır. Bu füzelerin en önemli özelliği, üzerinde GPS global yer belirleme sistemi taşımaları, uydu ile direkt bağlantılarının olması ve bir tv kamerasının, füzenin geçtiği yerlere dair görüntüleri sürekli merkeze aktarabilmesidir. Yanısıra, Tomahawk Cruise füzelerine muharebe kıymetini veren diğer özelliği de, yaklaşık 1200 km’lik menzilde, bir ülkede bir şehrin bir caddesinin bir sokağındaki adrese vuruş yapabilmesidir ki, bu diğer ülkelerin sahip olmadığı bir kudrettir.

ABD son yıllarda destroyer sınıfı gemiler üretirken bir standardizasyona gidilerek Arleigh Burke sınıfı destroyerler üretmiştir. Bu destroyerlerin en önemli özelliği, üzerlerindeki değişik füze fırlatma sistemlerinin yanısıra çok sayıda Tomahawk Cruise füzesi de taşıyor olmasıdır. Keza ABD’nin büyük tonajlı savaş gemilerinin hepsinde Tomahawk Cruise füzelerinin taşınıp atılabilmesine imkan veren özellikler sağlanmıştır.

ABD, konvansiyonel çatışma ve gerginliğin muhtemel olduğu bölgelerde, dünya hakimiyetinin en önemli simgelerinden biri olan uçak gemileri ile boy göstermektedir. ABD, uçak gemileriyle oluşturduğu gücü gerçekten çok önemsemektedir. ABD, Pasifik savaşından aldığı derslerle kendi savaş kavramında önemli değişikliklere gitmiştir. Topyekün savaş kavramını değiştirmiştir. Savaşın karada yapılacağını söyleyenlerin devrini kapamış, o döneme kadar savaş gemisi en önemli savaş aracı sayılırken, artık buradaki savaşlardan sonra savaş gemisi en önemli savaş aracı olmaktan çıkmıştır. Onun yerine uçak gemisi en önemli savaş aracı haline gelmiştir.

Amerikan askeri doktrini değişmiş, temelde savaş uçak ve uçak gemileriyle yapılmaya başlanmıştır.

Üretim gücü ve sıkı eğitim programıyla ABD'nin avantajı ortaya çıkmıştır. Modern teknoloji işbaşına gelmiştir. Bir Amerikan uçak gemisi 75.000 ila 90.000 ton ağırlığında üretilip -ki bunların sayısı 14'ün üzerindedir- dünyanın değişik yerlerinde konuşlandırılmakta ve dünya denizlerinin herbirinde Amerikan donanmasına ait bir ya da birkaç uçak gemisi daima görev yapmaktadır. Bir uçak gemisinde ABD'nin konvansiyonel savaş gücünün tamamlayıcı unsurlarından standart filolar yer almaktadır. Bir Amerikan uçak gemisinde görev yapan binlerce personelin yanı sıra, öncelikle hava üstünlüğü görevleri için 24 adet F14A Tomcat uçağı görev yapmaktadır. F14 Tomcat uçağı çok gelişmiş radarlara sahip, üzerlerinde 200 km mesafeden bir düşman hedefini tek atışta düşürebilecek Phoenix füzeleri taşıyan güçlü uçaklardır. Bu uçaklar hava üstünlüğü görevi yaparken, uçak gemilerinin üzerinde görev yapan yaklaşık 36 adet FA18 Hornet uçağı da üzerlerinde taşıdıkları havadan yere hassas bomba ve füzeleri ile hedef noktalarını ağır bombardımana tabi tutabilecek güç, kapasite ve yetenektedirler. Bu uçakların üzerlerinde taşıdıkları akıllı denilen bombalarla, radar pulslarına yönelen Harm füzeleri çok önemli kıymet ifade etmektedir. Zira Harm füzeleri, düşman sayılan kuvvetlerin her türlü radar hareketine, yani radarların açıldıkları zaman ürettikleri pulslara yönelen füzelerdir. Bu füzeler sayesinde düşman tarafın bütün elektronik gözetleme imkanı vurulabilmekte ve düşman körleştirilebilmektedir.

Bu uçakların yanı sıra, bir uçak gemisinde tamamlayıcı unsur olarak havada elektronik karıştırma görevleri yapan EA6 Prowler uçakları, havada erken uyarı ve ihbar kontrol görevi yapan E2C Hawkeye uçakları bulunur. Kombine muharebe gücü olarak yukarda anılan uçaklar görev bölgelerinde düşman tarafın her türlü hareketini gözlemekte ve elektronik karıştırma ile EA6 Prowler gibi uçaklar, bölgedeki elektronik ortamı kendi lehlerine değiştirirlerken, hava üstünlüğü uçakları -ki F14 Tomcat uçaklarını, uçak gemisinde görev yapan uçak-

lar olarak keza FA18 uçaklarını havadan yere bombardıman güçlerini ön plana çıkartarak saymıştık- muharebe alanlarını temizlerler ve kendi kontrolleri altına alırlar.

Uçak gemilerinin bölgedeki görevlerinin yanı sıra, Amerikan hava kuvvetlerine bağlı av ve av bombardıman uçakları da, gerek düşman tarafın av ve bombardıman uçaklarını engellemek ve yok etmek gibi görevlerle, gerekse daha önce izahını yaptığımız, havadan havaya füzeler ve havadan yere bombardıman yetenekleriyle -ki bu noktada Amerika'nın hava kuvvetlerinde F15 Eagle uçaklarıyla F16 Fighting Falcon karada konuşlu av ve av bombardıman uçakları devreye girmektedir.

Havadan yere yakın destek gerektiren görevlerde ise ABD, A10 Thunderbolt uçaklarını kullanmakta, bu uçaklar karada hareket eden zırhlı araçlara karşı tanksavar rollerde çok sayıda füze ve mühimmat taşıyabilmektedirler. Böylece ABD'nin hava unsurları havadan her türlü kontrolü ele geçirebilmekte ve muharebeyi buna göre yönlendirebilmektedirler. ABD silahlı kuvvetleri, yukarda anlatmaya çalıştığımız hava üstünlüğü uçakları, havadan yere bombardıman yeteneği gibi unsurların arkasından öncelikle rakip tarafın iletişim imkanlarını körletmek, rakip tarafın her türlü elektronik haberleşmesini kesmek, ondan sonra da kendi lehine kesin bir hava üstünlüğü temin ederek muharebeye girmektedir.

ABD'nin karada görev yapan unsurları ise modern muharebeye girerken öncelikle çok büyük bir amfibik hücum yeteneğine sahiptir. Uçak gemilerinin dünya çapındaki Amerikan hakimiyetini temsil etmesi gibi, ABD'nin amfibik taarruz gemileri de -ki bunlar 40 ila 65 bin ton ağırlığında- çok sayıda helikopter, amfibik taarruz gücü ve dikey kalkış-iniş yapabilen amfibik güçlerin çıkarma esnasında havadan korunmasını sağlayacak Harrier uçaklarını taşıyan gemiler şeklinde olmaktadır.

Bunların yanısıra ABD karada iki temel standart sisteme sahiptir. Bunlardan bir tanesi M1A1 Abrams tankıdır. Diğeriyse, ana muharebe tankıyla birlikte görev yapan M2 Bradley zırhlı aracıdır. Her iki sistem de üstün bir vuruş kabiliyetine ve daha da önemlisi merkezi otoritesiyle yakın ilişki içinde muharebe yapabilecek iletişim imkanlarına ve kabiliyetine sahiptir.

ABD, muharebeye soktuğu zırhlı unsurların yanısıra, özellikle kara havacılığı bakımından çok sayıda genel maksat helikopteri, Blackhawk helikopterlerinden oluşan çok büyük filolar ve aynı zamanda daha büyük kaldırma kapasitesine sahip değişik helikopterlerle (CH47 Chinok helikopterleri, CH53 Super Stallon gibi) muharebe alanına birlik nakledebilmekte, daha da önemlisi silahlı saldırı helikopterleriyle birliklerine havadan yakın destek unsurları sağlayabilmektedir. Bu maksatla da ABD'nin elinde AH1 Whisky sınıfı Super Cobra helikopterleri, AH64B Longbow Apache denilen, tanklara ve zırhlı birliklere karşı son derece etkili helikopterler mevcuttur.

Buraya kadar kısaca anlatmaya çalıştığımız unsurlarla rakip tarafı baskı altına alan ABD silahlı kuvvetleri, konvansiyonel muharebeye yukarıdan aşağıya doğru, önce uydular ve bilgisayarlar, sonra bölgeye toplanmış saldırı denizaltıları ve suüstü unsurlarıyla havadaki bazı unsurlardan fırlatılan Tomahawk Cruise ve diğer saldırı füzeleriyle muharebeye girmekte,, hemen arkasından uçak gemileri ve karada üslenmiş bulunan hava unsurlarıyla muharebe alanını kontrol altına almakta, karadan da zırhlı birliklerini standart aletleri olan ana muharebe tankları ve zırhlı muharebe araçlarıyla birlikte savaşa sokarken, kara havacılığı unsurları olan silahlı saldırı helikopterleri ve genel maksat helikopterleriyle bölgeyi desteklemektedir.

Ancak ABD, bu anılan sistemleri bugün silahlı kuvvetlerinden kullanmaktadır. Yukarda anlatmaya çalıştığımız silah sistemlerinin birçoğu, ABD'nin teknolojik ihtiyaçlarına 2000 yılına kadar cevap vermek üzere tasarlanmıştır. Bunların yanısıra

ABD yeni sistemleri devreye sokmaktadır. Geleceğin savaşlarında biz bu yeni sistemleri işbaşında göreceğiz. Nedir bu yeni sistemler? Bugün ABD silahlı kuvvetleri herşeyden önce helikopter kavramını değiştirmiştir. Helikopterlerle ilgili olarak, bugün modern diye anılan Super Cobra, King Cobra, Longbol?? Apache helikopterleri evet, hâlâ gündemdedir ancak bunlar peyderpey gündemden çıkartılacaktır. ABD bunların yerine 1262 adet Comanche? helikopteri siparişi vermiştir. Bu helikopterler, diğer helikopterlere nazaran günümüz modern muharebelerinin gereği olan derinlemesine taarruz, cebri silahlı keşif ve elektronik haberleşme potansiyeli bakımından son derece üstün özelliklere sahiptir. Aynı zamanda bu helikopterler güçlü elektronik donanımlarının yanısıra Stealth (görünmezlik) teknolojisiyle üretilmektedirler. Bundan sonraki dönemlerde ABD'nin kara unsurlarının en önemli -kara havacılığı bakımından- destekçisi Comanche helikopterleri olacaktır. Yine ABD silahlı kuvvetleri V22 Osprey teknolojisini geliştirmiştir. V22 Osprey temelde bir uçak olup, bu uçak pervaneli bir uçaktır ve pervanelerinin açısını değiştirerek bir helikopter gibi hareket edebilmektedir.

Temelde Osprey dikey iniş ve kalkış yapabilmektedir. Ancak kalkışı gerçekleştirdikten sonra Osprey, kanat uçlarındaki pervanelerin açısını değiştirerek pervaneli bir uçak gibi hareket edebilmektedir ki bu gerçekten ABD'nin son dönemde ürettiği en yeni ve en üstün teknolojilerden birisidir. Hem amfibik çıkarma güçlerinin hem de kara kuvvetlerinin taarruz güçlerinin bu helikopterlerle önümüzdeki yıllarda görev yapacağı bilinmektedir.

Diğer yandan ABD, hava kuvvetleri için düne kadar anılan en üstün özellikle av bombardıman uçakları olarak bilinen uçakların da artık zamanının geçtiğine karar vermiştir. Bugün itibarıyla halen dünyadaki en iyi hava üstünlüğü uçaklarından biri sayılan F15 Eagle uçakları ve F16 Fighting Falcon uçakları yavaş yavaş devreden çıkarılacak, onların yerine F22 Raptor

uçaklarını ABD devreye sokacaktır. Artık F22 Raptor uçaklarının seri üretimine geçilmiş bulunmaktadır.

F22 Raptor uçakları temelde Stealth teknolojisine göre üretilmiş ve radar pulslarına yakalanmayan, son derece hareketli bir hava üstünlüğü uçağıdır. Uçak, kanat altlarında hiçbir bomba ve füze taşımamakta, tamamı uçağın gövdesi içerisindeki kompartımanlarda gizli olarak yer almaktadır. Diğer yandan, ABD geleceğın muharebelerinde dikey kalkış-ikiş ya da kısa kalkış teknolojilerinin ön plana çıkacağını düşünmüş ve temelde bir İngiliz uçağı olan Harrier'leri kendi silahlı kuvvetlerinde kullanarak kazandığı tecrübeden yola çıkarak Join Strike Fighter denilen geleceğın kısa kalkış-iniş özellikli uçaklarını üretmek için çalışmalara başlamıştır.

Her ne kadar soğuk savaşta kaybeden taraf olsa da Rusya yeniden toparlanmak ve mevcut potansiyelini harekete geçirmek için birçok adım atmıştır. Bu adımların belki de en başarılı sonuç veren alanı ise kara birliklerini havadan gelebilecek tehlikelere karşı korumak maksadı ile üretilen uçaksavar füzeleridir. Geçmiş yıllarda meydana gelen muharebelerde sıkça kullanılan Sovyet Hava Savunma füzeleri (SAM) (surface to air missile) önemli başarılar elde etmekle birlikte alınan dersler ile modernize edilmiş ve üstün bir vuruş kapasitesine ulaşmışlardır. 1973 Arap İsrail harplerinde gözlemlenen sonuçları ile SAM'lar önemli koruma görevlerini başarmışlar ancak yüksek irtifadan yapılan bobardımanlar ile tahrip edildikleri gözlenmişti. Günümüzde Rusya'nın yürüttüğü çaba ile SAM'lar çok etkin füzeler haline getirilmiş batıda üretilen benzerlerinden daha üstün özelliklere sahip hale gelmişler hatta NATO üyesi ülkeler tarafından tercih edilmişlerdir. Tek er tarafından taşınıp omuzdan ateşlenen Strela füzelerinin geliştirilmiş modelleri Stinger füzeleri gibi otomatik izleme yetenekli güdüm sistemlerine sahiptir. Yapılan denemelerde Strela füzelerinin en az Stinger füzeleri kadar etkili olduğunu ortaya koymuştur. Alçak irtifa hava savunması için geliştirilen TOR füzeleri zırhlı

araç üzerine yerleştirilmekte mobil sistemi ile Cruise füzeleri-ne karşı % 99 vuruş kapasitesine sahip çok kısa sürede reaksi-yon gösterebilen 12 km menzilli füzelerdeki omuzdan ateşle-meli veya kaideye monteli Strela (Stinger füzesinin Rus üretimi benzeri)'ların hemen üzerindeki irtifaları kontrol etmektedir-ler. Kendi modern izleme sistemlerine sahip TOR füzeleri 27 km menzilden her türlü hedefi tespit edip aynı anda iki hedefi tahrip edebilirler.

Arap-İsrail harplerinin özellikle 1973 savaşının ünlü SAM füzesi, SAM6 füzeleridir. Orta menzilli bu füzeler için 104 füze atışında 70 İsrail uçağını düşürdükleri gözlemi yapılmıştır. Gü-nümüzde Rusya bu SAM füzelerinin modern şekillerini geliştiri-p üretmiş ve ortaya BUK sistemi çıkmıştır. Sistemin radarları 100 km menzilde 6 değişik hedef tespit takip ve vurma yetene-ğine sahiptir. Yüksek isabet oranına sahip füzeler 40 km men-zilli olup hava hedeflerinin yanı sıra denizden yaklaşan bir sa-vaş gemisinde 25 km menzilden tahrip edilebilecek özelliklere sahiptir.

Ayrıca Rusya son yıllarda geliştirdiği daha uzun menzilli (100 km) S300 füzeleri ile çok önemli bir kapasiteye ulaşmıştır. Çok sayıda hedef aynı anda izleyen S 300 füzeleri çabuk reak-siyon süreleri yüksek isabet yüzdeleri ile dikkat çekmektedir-ler. Aynı alanda ABD ve diğer batılı ülkelerin üretmiş oldukları füzelerde ise Rus füzelerinin kapasitelerine ulaşmadıkları göz-lenmektedir. Uzun menzilli Nike Hercules orta menzilli Hawk kısa menzilli Chapparral ve Redeye füzelerine nazaran Rus üre-timi Strela, Tor, Buk ve S300 füzelerinin daha başarılı oldukları söylenebilir. Son yıllarda geliştirilen ABD ürünü Patriot füzele-ri Irak'tan ateşlenen eski Sovyet yapımı SCUD füzelerinin İsrail'e düşmesini engellemekte yetersiz kalmışlardır. Üstelik ABD uydu sistemi ile birlikte kullanılan Patriot füzelerinin PAC 3 versiyonu da geliştirilmiş ancak S300'lerin performansına oranla daha geri durumdadır. Yüksek irtifadan gelen uçak ve füzelere karşı kullanılan S300'ler Patriotlardan daha iyi olduğu

gibi temelde Balistik füzeleri önleme düşüncesi ile geliştirilen BUK füzeleri de batıda üretilen Hawk, Roland, Crotak gibi füzelerden üstün gözükmektedirler. Başka alanlarda modern silah sistemleri üretme çabalarını sürdüren Rus'lar SAM'lar ile elde ettikleri net sonuçları henüz diğer sistemlerde ortaya koyamamışlardır.

Amerika, dünyada varolan en ileri teknolojik gelişmeyi silahlı savaş güçlerine uyarlamış, bugün de araştırma-geliştirmeye ayırdığı pay ile, dev silah endüstrisiyle, bütün bu alanları destekleyen ekonomik ve siyasi gücüyle varlığını sürdürmektedir. Ancak, bu kadar gayretin temelinde tek bir hedef vardır, o da Amerikan Büyük Stratejisi'nin gereklerini yerine getirmektir.

9.

BÖLGESEL DEĞERLENDİRMELER

Körfez harbinden 12 yıl sonra ABD, Irak'a müdahale etmiştir. Irak'a müdahale ederken önce siyasi altyapıyı hazırlamış, uzun bir medya olgunlaştırma çalışması yürütmüştür. Çok kısa bir süre önce Afganistan'da müdahale gerçekleştirmiş olan ABD, silahlı güçlerini Irak üzerinde yoğunlaştırarak, sıcak müdahalesini yukarıda açıklamaya çalıştığımız muharebe unsurlarını kullanarak gerçekleştirmiştir. Her ne kadar dünya çapında protestolarla karşılaşmış olsa da Amerika kararlılığını ve gücünü göstermiş, giriştiği müdahalenin sonuçlarına da önemli oranda ulaşmıştır.

Burada ABD yanlış bir değerlendirmeyeyle, Ortadoğu petrol zenginliklerinin peşinde koşan bir güç olarak eleştirilmektedir. Bu görüş belki önemlidir, Amerika'nın Ortadoğu petrollerine ilgisi açıktır. Ancak asıl sebep farklıdır. Zira Amerika daha büyük hedeflerin peşindedir. Asıl hedef, Amerikan Büyük Stratejisi'nin öngördüğü hedeftir. Afganistan'da başlayan bu müdahalenin, yüzyılı şekillendirme müdahalesi olduğu açıktır. Asıl

hesap, iki önemli inisiyatif ile Amerikan Büyük Stratejisi'nin gerçekleştirilmesidir.

Birinci ve öncelikli adım, Önyasya'da varolan petrol, doğal-gaz ve diğer enerji yollarının Amerikan kontrolüne alınmasıdır. Bu, Amerika'nın öncelikli hedefidir. Bu yüzyılın sonlarına doğru büyümesi muhtemel güçlerin, Çin, Japonya, Rusya ve AB içinde başat konumdaki ülkelerin engellenmesi ve bu yolla kontrol altına alınması hedeflenmektedir. Bu hedef Amerika için önceliklidir. Zira kitabın önceki bölümlerinde sözünü ettiğimiz Amerikan Büyük Stratejisi bazı riskler ve diğer güçlerin tehdidi altında değerlendirilebilir.

Çin'in olağanüstü büyüme hızı ve teknolojik geriliğine rağmen nükleer güç potansiyelinin olması; Japonya'nın teknolojik gücü, üretim potansiyeli ve ticaret fazlası; Rusya'nın hızla eski gücüne kavuşma gayreti ve nükleer güç potansiyeli; Avrupa Birliği içinde başı çeken Almanya ve Fransa'nın Amerika'ya karşı giriştikleri ittifak oluşturma çabaları ABD'yi böyle bir Önyasya Bloku oluşturmaya itmiştir. Afganistan'da başlayan bu müdahale Irak ile devam etmiş, Amerika, Ortadoğu politikalarına itiraz eden Irak dışındaki ülkelerin -İran ve Suriye- yola getirilmesi faaliyetine hazırlık yapmaktadır. Amerika'nın Ortadoğu politikalarına itiraz eden İran ve Suriye'nin 2003 yılından sonra karşılaşacağı gelişmeler, bölgenin alacağı şekle dair de önemli bir fikir verecektir.

Kuzeyde Transkafkaslar'da Gürcistan ve Azarbaycan üzerinde etkili politikalar yürüten Amerika, Türkiye üzerinden geçen Bakü-Ceyhan petrol boru hattını koruyan bir askeri misyon da geliştirmiştir. Orta Asya ülkeleri Türkmenistan, Özbekistan ve Kazakistan üzerinde de hassasiyetle durmaktadırlar. Geleceğin dünyası bu Önyasya Bloku üzerinde meydana gelecek siyasi değişiklik ve gelişmeler ile şekilleneceğe benzemektedir.

Amerikan Büyük Stratejisi'nin bir Önyasya Bloku oluşturma girişiminin yanı sıra, Ortadoğu'da gerçekleştirdiği müdahale ile

elde edeceği bir diğer sonuç da, şöyle ya da böyle kurulduğu 1948 yılından beri üzerinde hissettiği güvenlik ve tehdit algılamasını bir türlü ortadan kaldıramayan ve Araplarla kalıcı bir barışa imza atamayan İsrail'in sıkıntılarını giderecek bir formüle ulaşma çabası olarak değerlendirilmelidir. Zira Amerika bir stratejik dayanak noktası olarak gördüğü İsrail'in üzerinde hissettiği güvenlik ve tehdit algılamasını gidererek rahatlatmasını ve Araplarla aralarında belli bir ölçüde varolan askeri gerginliği ortadan kaldırarak başka ilişki boyutlarına geçmesini, yani askeri çatışma ve gerginlikten uzaklaşarak ekonomi ve siyasi ilişkiler noktasına gelinmesini arzu etmektedir. Bu maksatla da itirazcı Ortadoğu ülkeleri olarak adlandırabileceğimiz Irak, Suriye ve İran üzerindeki baskı politikalarını artırmakta, hatta fiili müdahaleler yürütmek suretiyle Afganistan'da başlattığı hareketi Ortadoğu'da tamamlamak istemektedir. Böylelikle İsrail başka bir ilişki boyutuna geçirilebilecek ve Ortadoğu'da İsrail'in rahatlamasıyla ABD'nin rahatlaması sağlanacaktır.

Diğer yandan değerlendirilmesi gereken önemli bir hadise de, ABD'nin büyük stratejisinin başka açılardan da önümüzdeki yüzyılda tehdit altında olduğudur. ABD, Irak'a müdahale ederken genel olarak protestoların konusu olan "petrol için müdahale edildi" yorumu yanlış olarak değerlendirilmelidir. Bu müdahalede ABD'nin elde edeceği kaynaklara nazaran petrolün önemi daha azdır. Asıl hesap, Önyasya petrol ve enerji yollarını kontrol altına almak, bu yüzyılın sonlarına doğru meydana çıkacak gelişmeleri şimdiden kendi lehlerine belirlemek olmaktadır. Ancak ABD'nin ekonomisi de alarm verir durumdadır. Zira ABD yaklaşık %5.2 ticaret açığıyla hiçbir sıkıntı çekmeden bugün ekonomisini sürdürmektedir. Oysa ekonomistler, bir ülkede %4 civarında bir açığı, o ülkeyi krize sokmaya yetecek bir açık seviyesi olarak değerlendirilmektedir. Biz bu değerlendirmede, %4'ün çok üzerinde ticaret açığı olmasına rağmen ABD ekonomisinin bir sıkıntıya düşmemesini,

ABD'nin dünya çapındaki hakim siyasi ve askeri süper güç olmasına bağlamak durumundayız.

Sonuç olarak, 21. yüzyıl dünyasında daha önceki dönemlere nazaran bazı değişiklikler olmuştur. Günümüz dünyasında yaşayanlar için barış çok daha önemlidir. İnsanlık temel olarak barış ve barışla ilgili argümanları daha fazla kullanmaktadır. Ancak günümüz dünyasının da barışa ulaşabilmiş olduğu söylemek çok zordur. Demokratik hak ve özgürlüklerin dünyanın her bölgesinde kullanılabilir olduğunu söylemek için de henüz çok erken. Burada kastedilen gelişmemiş dünyanın eşitlik ve adaletten yoksun olduğunu anlatmak değildir. Zira dünyanın kuzey yarımküresinde yaşayan gelişmiş ülkeler, varolan kaynakların tamamına yakınına dünyanın diğer bölgelerindeki çoğunlukla azgelişmiş toplumların yaşadığı topraklardan elde etmekte, buna karşılık, elde ettiği zenginlikleri fakir ülkelerle paylaşmayı düşünmemektedirler.

Hakim bakış açısıyla gelişmiş dünya her türlü meselesini savaşımadan, kendi aralarında görüşmeler yoluyla halledebilir. Ancak dünyanın geri kalan bölümü için demokrasi, hukuk, adalet gibi kavramlar hayaldir. Burada daima kaos, anarşi ve hükümet darbeleri gündemde ve darbeciler işbaşındadır. Özetle, azgelişmişlerin dünyasında barış, refah ve adaletten söz edilemez. Bu kavramlar için gelişmiş olmak gerekir, şeklinde ele alınan bu seçkinci görüş dünyaya hakimdir.

Bir ülkenin gücüyle demokrasisi arasındaki ilişkiyi anlamak için dünyanın demokrasi tecrübelerine bakmak faydalı olacaktır. Demokrasi teorisyenleri, karada önemli güç sahibi ülkelerde otoriter rejimlerin hüküm sürdüğünü iddia etmişlerdir. Demokrasinin beşiği Atina şehir devleti, denizde güçlü bir ülkeydi. Demokrasinin Atina'ya denizin bir armağanı olduğu söylenebilir. Komşusu Sparta ise güçlü bir karacı geleneğe sahipti ve otokrasi egemendi. Karada büyük gücü olan Almanya ve Sovyetler Birliği gibi ülkeler de bu geleneğin takipçisi olarak düşünülebilirler. Tabii sınırlara sahip olmayan ve hassas böl-

geleri kontrol eden ülkeler, birlik ve bağımsızlıklarını korumak için büyük kara ordularına ihtiyaç duymuşlardır.

Prusya bu konuda örnek teşkil etmektedir. Prusya için söylenmiş şu sözler anlamlıdır: Prusya orduya sahip bir millet değil, millete sahip bir orduydü. Jeopolitik zorlamaların sonucu güçlü ordular oluşturmuş ülkelerde birlik ve bağımsızlık tehlikeye düştüğünde ordu ve yönetim bütünleşmektedir.

Türkiye de ordusu güçlü bir ülkedir. Popüler dilde bu durum ordu-millet kavramıyla sembolize edilmiştir. Bu ifade zannedilenin ötesinde bir gerçekliğe sahiptir ve bu gerçeklikte jeostratejik konumun mecburiyetlerinin payı büyüktür. Söz konusu durum Türkiye’de demokratik yönetimin çıkmazı olarak durmaktadır. Türkiye’de demokrasinin sürekli olabilmesinin biricik şartı, ordusunun birlik ve bağımsızlığını garanti altına almasından geçmektedir.

Amerika, İngiltere, Kanada gibi ülkelerde demokrasi daha rahat gelişmiş, buna karşılık çevresinde güçlü düşmanları olan ülkelerde, daha doğru deyişle komşuları karşısında güvenliğini teminat altına alamamış ülkelerde kesintilere uğradığı veya pek işlemediği görülmüştür. Güçlü düşmanlar faktörü etkisini gösterdiğinde ülke içi demokrasi trajik bir biçimde işlerliğini yitirmektedir. Bir devletin komşularına karşı güvenliğini teminat altına almasının yegane yolu ise cari savaş malzemesine sahip olmaktır.

Bugün güvenlik arayan ülkeler için tehlike değişik boyutlarda ortaya çıkabilmektedir. Kimi zaman diplomatik platformlarda mahkum etmeye çalışmak, kimi zaman ticari rekabet, kimi zaman ülkeniz içindeki muhalif grupların rahatsızlıklarını dışarıdan körüklemek ve daha birçok şekilde bu tehlike gelişebilir.

İdeolojik farklılıklar, birtakım muhalif gruplar ve çok sayıda dış gücün çıkarlarının çatıştığı bir ülkede, muhalif hareketler, hareketlerinin bağımsızlığını garanti edebilirler mi? Bu türden

etkileşimler içerisindeki bir devlet, herhangi bir muhalif azınlık grubun isteklerine -ki bu istek safiyane özgürlük isteği bile olsa- olumlu bakabilecek mi? Türkiye'deki gelişmelere dikkatle izleyen ve bu gelişmeleri kendi çıkarları doğrultusunda kanallize etmek isteyen büyük küçük birçok ülke vardır. Bu ülkeleri- için önemli olan ideolojiler falan değildir, çıkarlarına uygun gelebilecek her harekete destek verebilirler, bu bir terör hareketi olsa bile.

Demokrasinin muhalefet rejimi olduğundan söz etmiştik. Çeşitli ülke gizli servislerinin mücadele alanı olan bir ülkede demokrasi nasıl ayakta durabilecektir? Evet, Amerika zencilere, kızılderililere ve diğer azınlıklara hürriyetler bahşetmiştir, doğru, ama Amerika için tehlike olmaktan çıktıkları zaman. Amerika dünyanın en iyi işleyen demokrasilerden birisine sahip ama dünyanın da Pax Americana dönemini yaşadığı kesindir. Keza İngiltere, devam eden Irak savaşında, yayınlarını beğenmediği BBC'nin yayını bugün hâlâ durdurabilmektedir. Fransızlar demokrasinin faturasını herhangi bir milletten daha pahalı ödediler. Demokrasinin beşiği İngiltere'de de demokrasinin zirvede olduğu dönem, İngiltere'nin en büyük sömürgeci olduğu dönemdir. Ünlü İngiliz şairi Rudyard Kipling'in "beyaz adamın yükü" dediği şey, yani emperyalizm aslında batı demokrasisinin yükü idi ve bu yük silahların gücüyle taşınıyordu.

Bir devletin kendi ülkesi için demokratik değerleri tesis etmesinin başlıca yolu kendi güvenliğini garanti altına almaktır. Devletin güvenliğini garanti altına almasının yegane yolu ise sahip olduğu silahların gücü, yani yerine getirilebilirliğidir. Devlet, silah gücü zayıf bir devlet olursa ne olur? Bunun uluslararası alanda nasıl tezahür ettiğini Türkiye'nin yaşadıklarından çıkartmak mümkündür. Bugün üzerinde yaşadığımız dünya, güç politikalarına dayalı bir düzen sürdürmektedir.

Batılı teorisyenler Türkiye'ye uluslararası ortamda bir yer belirlemeye çalıştıklarında, Türkiye'nin batı kültürü ile İslam

kültürü arasında biryerlerde tam manasıyla yerini alamamış halde bulunduğunu ifade etmektedirler. Türkiye Cumhuriyeti iç konjonktürde kalkınarak geçirebileceği son 20-25 yılını malesef önce bu yıllardaki terör ve anarşinin yarattığı yıkımla, hemen bu sıkıntılı dönem sona ermeden Türkiye'nin üzerinde hissettiği yoğun dışarıda ve içerdeki yoğun saldırılar ile geçirmiştir. (Ermeni terörünün dış temsilciliklerine yönelik saldırılar) Ermeni saldırılarının yükü hafifler hafiflemez Türkiye yine enteresan bir şekilde PKK terörüyle ve onun Türkiye'yi bölme çabalarıyla karşı karşıya kalmıştır. Türkiye'de insan, asker, malzeme ve otorite kaybına sebep olan çok ağır bir mücadele gerçekleşmiştir. Hiç şüphesiz bu yerel bir özgürlük hareketinden ibaret değildir. Burada safiyane bir özgürlük isteğinin varolduğunu söyleyenler yanılmaktadırlar.

PKK terörüyle mücadele ederken Türkiye çok önemli kaynaklarını harcamış, ancak daha sonraki dönemde Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle ortaya çıkan Türkiye'nin jeostratejik önemini kaybettiğine dair görüşler, daha sonra gelişen olaylarla Türkiye'nin jeostratejik öneminin aksine arttığını ortaya koyan bazı görüşlere yol açmıştır.

1990'lı yılların sonunda Türkiye kendisine çok büyük sıkıntı oluşturan PKK terörüne karşı bir dizi yakınlık ve anlaşmalarla kendi jeostratejik konumunu güçlendirirken, diğer yandan da iç konjonktürde kendisine sıkıntı veren terör ve benzeri gelişmeleri engelleyecek adımlar atmıştır.

Suriye üzerine girilen baskı kurma çabalarıyla Türkiye, Amerika ve İsrail işbirliğiyle Afrika'daki bir büyükelçilikte PKK terörünün başı Abdullah Öcalan yakalanmış ve enteresan bir şekilde Türkiye'ye teslim edilmiştir.

Rusya çöktükten sonra, dünya çapında varolan değişiklik ve gelişmeler sadece terörizmden ve ayrılıkçı hareketlerden ibaret kalmamaktadır. Türkiye'nin içerisinde yer aldığı bölge, öncelikle kitle imha silahlarına sahip bulunan bir bölgedir. Türkiye dış konjonktürde de kendi güvenlik ve tehdit algıla-

malarını tarif ederken, çok önemli tehditlerle karşı karşıya bulunduğunu bilmektedir. Türkiye, balistik füzelerle çevrili bir ülke konumundadır. Türkiye'ye fırlatıldıklarında belki fiilen çok büyük bir tehdit yaratmayacak, ancak yarattığı dehşet sebebiyle bir vandalizm eylemi ifade eden balistik füzeler, genellikle eski Sovyet sistemleri ve son yıllarda Çin ve Kuzey Kore teknolojilerine dayanılarak üretilen sistemler İran, Irak ve Suriye gibi bölge ülkeleri tarafından yoğun bir şekilde kullanılmaktadır.

İçeride PKK ile terör mücadelesine girişip uzun yıllardır bu mücadeleyi yürüten Türkiye Cumhuriyeti, düzenli savaş ve gayri nizami savaş şartlarında gidip gelen bu çatışma ve terör hareketlerinin önlenmesi için ihtiyaç duyduğu birtakım silah sistemlerini uluslararası alanda temin etme yoluna çıktığında ilk olarak köklü müttefiki ABD'ne müracaat etmiştir. Zira TSK'nın temel silah sistemlerinin üretimindeki en önemli kaynak ABD'dir. PKK terörüyle yürütülen mücadelede arazi şartlarında son derece etkili olan silahlı hücum helikopterlerinden elinde bir miktar bulunan Türkiye, ABD'den bunların yenilerini talep ettiğinde, ABD'nin bu helikopterleri deniz piyadeleri için ürettiğini ve bunları hemen teslim alamayacağını öğrenmiş, dolayısıyla İsrail'e müracaat etmek durumunda kalmıştır. Aslında İsrail'in çok uzun yıllardır Türkiye'ye karşılıksız olarak verdiği istihbarat ve bölgede Türkiye'nin sıkıntılarını giderecek anlam ifade eden yardımlar daha sonra bir dostluk ve işbirliği anlaşmasıyla neticelenmiş ve bugün İsrail uçakları Türk semalarında eğitim uçuşu yapar hale gelmişlerdir.

Türkiye, ABD ve İsrail, Doğu Akdeniz'de her ne kadar arama-kurtarma tatbikatı olarak adlandırılrsa da (Distant Mermaid) tatbikatları yürütmektedirler. Bu da Türkiye, İsrail ve ABD arasında son dönemde gelişen bir işbirliğinin varlığına işaret etmektedir. Arapları rahatsız eden bu gelişme Türkiye ile ilişkilerde bu ülkeleri zorlamakta ve Türkiye'ye konulan tavrın hasmane mi, dostane mi olması gerektiğine bir türlü karar vere-

memektedirler. Ancak Türkiye diğer yandan uzun yıllardır AB ile ilişkilerinde sıkıntılı durmaktadır ve Kıbrıs meselesi de sonuçta dönüp dolaşıp Türkiye için bir baskı unsuruna dönüşmüş haldedir. AB ile ilişkilerinde bir türlü mesafe katedemeyen Türkiye, Avrupalı bazı ülkeler tarafından AB içerisine sokulmak istenmemektedir. Ancak son yıllarda soğuk savaş döneminin sona ermesiyle üzerinde hissettiği Sovyet tehdidinin ortadan kalkmasıyla Avrupa son derece bağımsız bir tutum içerisine girerek Atlantik ötesini [yani ABD'yi] dışlayan tavrının yanısıra Türkiye'yi de dışlamasına rağmen Türkiye, AB'ye girerek aynı zamanda ileride geliştirilmesi düşünülen Avrupa Ordusu'nda etkili olmaya çalışarak gayretlerini bu yönde sürdürmektedir. Ancak Türkiye, AB ile ilişkilerde ve Kıbrıs'ta artık bir dönüm noktasına gelmiştir ve hem Avrupa hem de ABD ile sıkıntılı bir ilişki dönemine girilmiştir.

Öte yandan Türkiye gene bölgesel güvenlik ve işbirliği arayışları içerisinde Gürcistan ve Azerbaycan üzerinde özel misyonlar oluşturmaya çalışmaktadır. Burada dostluk ve işbirliği çerçevesinde geliştirilmeye çalışılan girişimler Türkiye açısından da stratejik önem ihtiva etmektedir. Çünkü Ermenistan'ın Karabağ'ı işgaliyle başlayan gelişmeler öyle görülmektedir ki burada varolan problemlerin geçmiş dönemin emperyalist ilişkilerinde olduğu gibi -ki buradaki örnek gayet nettir- Azerbaycan topraklarının bir kısmı bölünerek Ermenistan toprakları içerisinde bir Nahcivan bölgesi ihdas edilmiş, keza Ermeni nüfusu barındıran Karabağ bölgesi de Azerbaycan toprakları içerisinde bırakılmıştır. Ancak burada atılan bu adımlar ve ayrıca hem Rusların hem de batılı bazı ülkelerin Ermenileri destekleyip silahlandırması Karabağ'ın işgalini sonuç vermiştir. Bugün bölgedeki belirsizlik sürmekte, keza aynı sıkıntıları Gürcistan da üzerinde hissetmektedir. Gürcistan'da meydana gelen sürekli çatışma ve gerginlikler ve devlet başkanlarına yönelik tertipler devam etmekte, Gürcistan'ın bağımsızlığı ve demokratik bir ülke olması Türkiye açısından büyük önem arzet-

mektedir. Bölgede yaşanan gelişmelere karşı Türkiye dikkatli yaklaşmakta, bölgesel işbirliği çabalarını arttırmak için çabalarını sürdürmektedir. Bugün Türkiye'nin hinterlandında [Irak] bir sıcak savaş yaşanmıştır. Bu ne ilk savaş olacaktır ne de son savaş; zira bölge dünyanın en önemli stratejik çıkarlarının kesiştiği/toplandığı bir noktadadır.

Savaş alanı genişlemiştir; bu kavramı Türkiye iki bakımdan değerlendirmek zorundadır. Bunlardan birincisi, modern savaş yapma şekilleri itibariyle muharebeler değişmiştir. Buna en güzel örnek olarak, günümüzde yanıbaşımızda cereyan eden şekliyle savaşı ele almak gerekir. ABD'nin Irak müdahalesine baktığımızda, ABD hava-kara doktrininin geniş bir uygulamasını görürüz. Hasmane [düşmanca] faaliyet olan ya da olması muhtemel her nokta önceden baskı altına alınmakta, cephe kavramı çok geniş bir anlam içermektedir (Medya faaliyetlerinden savaşılan ülke halkının direncini kırarak dolaylı faaliyetlere kadar).

Askeri harekâtın boyutlarını da bu genişlikte ele almak gerekir. Hal böyle olunca, ülkemizin savunma anlayışını bugün varolan şartlara göre düzenlemek gereği vardır. Temelde savunma kuvvetleri olarak düne kadar görevini yerine getiren Türk Silahlı Kuvvetleri özellikle 2000 yılından sonra ortaya çıkan konjonktürün gereği olarak Hinterland'ında yer alan ülkelerde farklı misyonlar üstlenmiş (Gürcistan'da askeri eğitim, Azerbaycan'da askeri eğitim gibi) uzak ülkelerde barışı koruma görevini başarı ile yerine getirmiştir. Ancak bölgesel konumu itibariyle askeri hassasiyet sürmektedir. Zira Türkiye'nin hinterlandında dünya barışını ve bölge barışını temelinden etkileyecek anlaşmazlıklar mevcuttur.

Diğer yandan, geçmişten gelen tavırları nedeniyle Türkiye'nin hinterlandında yer alan bazı ülkeler milli güçlerinin üzerinde silahlanmakta ve herbiri bu durumu farklı gerekçelere dayandırmaktadır. İsrail ve Arap rejimleri arasındaki gerginlik bölgede, Nükleer-Biyolojik-Kimyasal silahların varlığına yol

açmış, yanısıra, balistik füzelerin tehdidi ileri boyutlara ulaşmıştır.

Diğer yandan Yunanistan, uzun yıllar sürdürdüğü politika-larını bugün AB üyeliği avantajı içinde Türkiye'ye nazaran as-keri avantaj elde etme çabalarına dönüştürmüştür. Türkiye tüm bu tehditlere karşı koyabileceği silah sistemlerine sahip olmalı, buna uygun modernizasyon faaliyetlerini bir an önce gerçekleştirmelidir. Ancak ihtiyacı ortaya koymuş olmak yeterli değildir. Bu noktada ikinci husus karşımıza çıkmaktadır ki, bu ikinci hususu gerçekleştirmeden birincisini gerçekleştirmek mümkün olmamaktadır. Bugün Türkiye'nin yaşadığı da bu-dur.

Cari savaş malzemelerine sahip olmanın yolu, pahalı silah sistemlerine uzun vadeli planlamalar çerçevesinde yatırım yapmaktan geçmektedir. Peki, iyi işlemeyen ekonomimiz ve sürekli dalgalanan ekonomik ortamın düzelmeden bunu yap-mak mümkün müdür? Elbette hayır. Türkiye'nin stratejik ve askeri değerlendirmelerinin başına iç ve dış konjonktürde sü-rekli karşı karşıya kaldığı ekonomik şartların güçlendirilmesi ve siyasal istikrarın sağlanması hedeflerini koyması gerekmektedir. İkinci husus olarak değerlendirilmesi gerekenler bundan ibaret değildir, bunlar öncelikli hedeflerdir. Yanısıra iç ve dış meselelerde bugüne kadar yaşanan bir sürü aksiliğin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Uluslararası alanda saygınlık ka-zanmak, işleyen ekonominin yanısıra adalet ve hukukun ha-kim kılınması, devlet işlerinin hantallıktan kurtarılması gibi daha birçok alanda yürütülecek faaliyetlerin topyekün Türk Milletinin güvenlik ve geleceğine de hizmet edeceği açıktır.

Türkiye Cumhuriyeti dünya ve bölge politikaları içinde bel-ki de dünyanın en hassas coğrafyasını kontrol eder durumda-dır. Kurulduğu 1923 yılında emperyalizmin hemen bütün un-surlarıyla savaşmış durumda olan Osmanlı İmparatorlu-ğu'nun çözülmüş yapısı üzerinden vücut bulmuş olması bera-berinde hem bu topraklarda yaşayan milyonlarca insanın akı-

betiyle ilgili problemleri getirmiş, diğer yandan pratikte Osmanlı İmparatorluğu'ndan bağımsızlığını kazanmış bulunan birçok ülkenin emperyalizmin teşvikiyle Osmanlı'ya başlattıkları isyan hareketleri, bağımsızlıklarını kazandıktan sonra da Türkiye Cumhuriyetine dönük husumetlere ve gizli aşıkâr milli hedeflere dönüşerek Türkiye Cumhuriyetini derinden etkilemiştir. Yüzyıllarca Osmanlı hakimiyetinde yaşayan bu ülkeler, bağımsızlıklarını kazandıktan sonra kendi iç konjonktürlerini düzenlemenin, ülkelerini büyütecek hedeflere ulaşmanın yolunu Türkiye'ye karşı açık gizli daima hasmane bir tutum izlemekte görmüşlerdir. Bu durum Türkiye'yi komşuları bakımından da rahatsız etmiş ve daimi bir güvenlik kaygısını beraberinde hissettirmiştir.

Kısaca değerlendirmek gerekirse, Türkiye'nin batısındaki iki komşusundan biri olan Bulgaristan [diğeri Yunanistan], soğuk savaş dönemi boyunca Varşova Paktı içinde olduğundan, genel bir değerlendirmeye soğuk savaş dönemi savunma ve güvenlik kaygılarıyla ele alınmıştır. Ancak fazladan Osmanlı imparatorluk bakiyesini barındıran hemen her ülkede olduğu gibi, bu insan varlığı mutlaka sindirilmeye çalışılmış, varlıkları görmezlikten gelinmiştir.

Özellikle Bulgaristan'daki soydaşlarımız kıyıma maruz kalmışlar ve Belene gibi toplama kampları kurularak insanlar Bulgar isimleri almaya çorlanmışlardır. Birkaç gün içinde 50 bin insan Todor Jivkov yönetimi tarafından trenlere bindirilerek Türkiye'ye sürülmüştür. Soğuk savaş dönemi siyasi konjonktürü ve komünist kültür de Bulgaristan'da yaşayan Türklerin zulme uğramasına engel olamamıştır. Ancak değişen konjonktür ve Türk-Bulgar ilişkilerinde yaşanan gelişmeler, her iki ülkenin dostane ilişkiler geliştirmesine yardım etmiştir. Bugün Bulgaristan'da çok sayıda Türk kökenli milletvekili parlamentoda görev yapmakta, Bulgaristan için önemli faaliyetler yürütmektedir. Yine Türk işadamları Bulgaristan'da önemli ticari yatırımlar yapmış, Türk-Bulgar ilişkileri savunma ve güvenlik

öncelikli yaklaşımlardan kurtulup yerini dostluk ve işbirliği görüntüsü almıştır.

Bulgar silahlı kuvvetleri, soğuk savaş şartlarında varolan görüntüsünden hızla uzaklaşmaktadır. 101.500 kişilik ordunun kara kuvvetlerinde 33.000 asker mevcuttur. Bulgar ordusunun merkezi gücü içinde 4 Scud füzesi birliği, 1 adet SS23 füzesi birliği mevcuttur.

Toplam 1475 adet ana muharebe tankı mevcuttur. Çoğunlukla eski Sovyet T55 tanklarından oluşan (1042 adet) birliklerde 433 adet görece daha yeni T72 tankı görev yapmaktadır. Zırhlı personel taşıyıcı 1894 adet, çoğunlukla tekerlekli BTR60 tipi araç görev yapmakta, 100 adet kadar BMP1 ve 114 adet BMP23-30 tipi zırhlı muharebe aracı mevcuttur. Topçu birliklerinde 1744 adet top yer almakta, karadan karaya topçu füzesi olarak 28 Frog7, 36 Scud, 8 adet de SS23 füzesi bulunmaktadır.

Yerden havaya savunma sistemleri eski Sovyet SAM füzelelerinden oluşmakta, 20 SA3, 27 SA4, 20 SA6 lançeri bulunmaktadır.

Bulgar deniz kuvvetleri operasyonel kontrol mekezi Varna ve Burgaz olan donanmada, 2 Pobeda (eski Sovyet Romeo sınıfı) 533 mm torpidoları olan 2 adet denizaltı; 1 adet Smeli (Sovyet Koni sınıfı) fırkateyni, SAN4 nokta hava savunma füze sistemi ve ASW (anti submarine warfare - denizaltı savaş) füzeleri taşıyan 7 adet eski Sovyet sınıfı Korvet, 4 adet Poti sınıfı (denizaltı savaş füzeleri ve torpidolar taşır), 1 adet Tarantul (eski Sovyet sınıfı) 2 adet Pauk (yerden havaya füzeler, gemiden gemiye füzeler ve torpidolar taşır), 6 adet füze taşıyan Osa hücumbotu (gemiden gemiye Styx füzeleri), kıyı devriyesi olarak 2 Pauk sınıfı, 10 adet Zhuk Botu görev yapmaktadır.

20 adet mayın karşı tedbir gemisi, 4 adet Sonya sınıfı 16 adet Vanya, Olga Yargenya sınıfları görev yapmaktadır. Amfibi güçlerde 2 adet Sovyet Polnocny sınıfı her biri 150 asker çıkarma kapasiteli olarak yer almaktadır.

Bulgar hava kuvvetleri 19.300 kişilik personel gücü, 217 savaş uçağı, 44 Atak helikopteri, 1 taktik hava grubu olarak görev yapmakta. Eski Sovyet yapımı savaş uçakları Sukhoi 25, Mig21, Mig23, 21 adet Mig29 Fulcrom yeni nesil uçak ile uçmaktadır. Havadan yere AS7 Kerry füzeleri, havadan havaya savaşta AA2 Atoll, AA7 Apex, AA8 Aphid füzeleri kullanılmakta; 20 yerde havaya füze savunma sitesinde 110 lançerde SA2.3.5.10 tipi hava savunma füzesi bulundurmaktadırlar.

Türkiye'nin batıdaki diğer komşusu Yunanistan ile geçmişte olduğu gibi bugün de ciddi anlaşmazlıkları mevcuttur. Bu anlaşmazlıklar daha ziyade Grek politika yapıcılarının Türkiye'yi hem büyüklük ve güçlerinin önündeki en önemli engel, hem de büyüme ve güçlenmeleri için en önemli argüman olarak görmesinden kaynaklanmaktadır. Grek dış politikası Türkiye'ye bakılarak şekillendirilmekte, Grek iç konjonktürü dolaylı olarak Türkiye tarafından derin bir şekilde etkilenmektedir.

Yukarıda Greklerle ilgili ifadeler ilk bakışta iddialı görünebilir. Ancak geçmiş Grek tarihi ve Grek politikacıların uygulamaları bu ifadeleri doğrular niteliktedir.

Grekler, Osmanlı İmparatorluğu'ndan 14 Eylül 1829 Edirne anlaşması ile bağımsızlıklarını kazandılar. Yüzyıllar süren Osmanlı hakimiyeti boyunca hemen hiç isyan hareketi görülmemiştir. Ancak genel olarak emperyalizmin teşvikleri özel olarak da batılı entellektüellerin Grekler ile geçmişin yüksek kültürü İyonya'yı aynı kökten ele almaları sebebiyle daha hızlı bir ayrıştırma faaliyeti uygulanmış, birarada yaşayan ve hepsi Osmanlı İmparatorluğu'nun asli unsuru sayılan Rumlar, Ermeniler hızla Osmanlı toplumu ile birlikte hareket etmekten caydırılmışlardır.

Dönemin emperyalistleri kendi menfaatleri doğrultusunda ulusçuluk fikrini destekleyip büyük ve güçlü imparatorlukların

çözülmesini sağlarken kendi kültürel köklerinin bu topraklarda olduğuna dair fikirlerin romantik etkileriyle Grekle Megali İdea (Büyük Yunanistan hayali) fikrini benimsettiler. Lord Byron gibi batılı entellektüeller özenle teşvik edip silahlandırdıkları Grekleri, Osmanlıların barbar kendilerinin ise yüksek İyon kültürünün temsilcisi olduklarına dair fikirlerle doldurdular. Greklerin "kleft"lerden oluşan orduları Osmanlı 2. Redif Tümeni karşısında perişan oldu ve bu tümenin daha fazla ilerlemesi padişah fermanıyla Atina önlerinde durduruldu.

Üstün kültürlerinin temsilcilerinin gerçek halini gören batılı entellektüeller, Grek topraklarını hayal kırıklığı içerisinde terk ettiler. Giderken yanıldıklarını açıklamayı ihmal etmediler. (Greklerin gerçekte Ege adalarına dağılmış balıkçılardan oluştuğunu, Antikite Yunanistanı ile bir ilgileri olmadığını ifade ettiler.)

Megali İdea hiç savaşmadan, mücadele etmeden Grek topraklarını büyüten en temel argüman haline geldi. Megali İdea fikrinin temelinde sonradan uydurulmuş bir Hellenizm fikri yerleştirilmiştir. Hellenizm bu coğrafyada yaşayan insan topluluklarının itiraz edemeyeceği kadar cazip bir fikirdir ancak günümüz Grekleri ile ilgili değildir.

Grek iç konjonktürünü oluşturmada çok etkili olan Megali İdea fikri toplam 10 milyonluk nüfusu çoğunlukla Ege denizine dağılmış adalarda yaşayan anakarasına tarihi boyunca hiç sahip çıkamamış Grekleri bölge ülkeleri aleyhine, özellikle de Osmanlı İmparatorluğu aleyhine daima büyüttü, hem de hiç savaşmadan. Bizde sıklıkla vurgu yapılan Atatürk ile Venizelos dostluğu tamamen içi boş bir kavramdı. Zira Venizelos'un Ege denizindeki Skiros adasını Hellenizm'in merkezi saydığını, bu fikrin de Megali İdea'nın Anadolu toprakları üzerindeki emellerini işaretlediğini bilmekteyiz.

Temel hedefleri – Batı Trakya ve Selanik'in iltihak edilmesi (1829), Teselya (1881), Girit (1897), Balkan Savaşı sırasında Ege Adaları, Makedonya ve Egir (Yanya).

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Trakya Dedeağaç'a kadar, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ise 12 adalar ve Meis adasının ele geçirilmesi olan Megali İdea fikri ve bu fikri Grekler arasında canlı tutanlar, aynı zamanda müslüman Türklere karşı sistematik bir yok etme faaliyeti de yürütmüşlerdir. 1760 yılında Girit adasında 200 bin müslüman, 60 bin hristiyan yaşarken günümüzde geriye ne insan ne de bunların kültürlerine ait eserlerden hiçbir şey kalmamıştır. Bu fikrin nihai hedefi olan Batı Anadolu'nun ele geçirilmesi, Pontus Rum devletinin kurulması ve İstanbul'un ele geçirilmesi bir amaç olarak canlı tutulmakta, 1922'de hüsrarla sonuçlanan Anadolu macerasına rağmen gizli/açık faaliyetlerle Türkiye'ye karşı mücadele sürdürülmektedir.

Her iki ülkenin NATO üyesi olması ya da Avrupa ve Amerika'nın da aynı ittifakın içinde yer alan müttefik ülkeler olmaları durumu pek değiştirmemiştir.

Türkiye ile Grekler arasındaki meseleler günümüzde üç ana başlık altında değerlendirilmektedir. Kıbrıs meselesi, Ege sorunları ve Batı Trakya meselesi.

Grekler Türkiye'ye karşı daima hasmane yaklaşımlar içeren politikalar yürütmektedir. İki ülke arasındaki politik tansiyonu belirleyen Grek tarafı olmaktadır. Genel olarak kontrollü gerginlik politikası izleyen Grekler "Düşmanımın düşmanı dostumdur" yaklaşımı içinde Türkiye ile sorunları olan her ülke ve grupla işbirliği içindedir. Uluslararası terörizme destek vermek (Abdullah Öcalan, Grek konsolosluğunda gizli servis elemanı Kalenderidis ile birlikte yakalanmıştır), bazı emekli generallerin Suriye, Kuzey Irak ve Ermenistan'da Türkiye ile mücadele halindeki unsurları desteklemeleri, uluslararası alanda Grekleri "terörist ülke" konumuna kadar getirmiştir. Terörizme açık destek verdikleri ortaya çıkınca birdenbire Türk-Grek ilişkilerinde -başını Dışişleri Bakanı Papandreu'nun çektiği- sahte bir iyimserlik havası hakim kılınmış, bu hava içinde Türkiye Grek tarafının teröristlere açık desteğini görmezden gelmiştir.

Bugün yine Grekler Türkiye'yi hedef alan bir silahlanma faaliyeti içerisinde. Asıl amaçları ekonomik ve siyasi sorunlarla boğuşan Türkiye karşısında teknolojik ve askerî üstünlüğü ele geçirmektir. Hem Amerikadaki lobilerin gücü hem Avrupa Birliği üyesi olmaları zaten uzun yıllardır yürüttükleri silahlanma faaliyetlerinde bu ülkeye yardımcı olduğu gibi Grekler son yıllarda özellikle Rusya Federasyonu ile giriştikleri silah tedarik programı ile çok sayıda rus yapımı silah sistemi orduların envanterine sokarak tehdidin boyutunu artırmışlardır.

Greklerin nüfusu on milyon altı yüz bin kadardır. Bu nüfusun içinde sistemli olarak sindirilen 120.000 müslüman Türk yaşamaktadır. Aktif Grek ordusu 168.500 kişilik olup 291.000 kişilik yedek mevcuttur. Bu ordunun A kategorisindeki birlikleri %85 tam hazırlık içinde, B kategorisi %60 hazırlıkta ve 24 saatte tam kapasite ile hazır hale gelebilecek şekilde, C kategorisi birlikleri ise %20 hazırlıkta ve 48 saatte hazırlık seviyesindedir.

Kara kuvvetlerindeki yaklaşık 1800 tankın 715 adeti M48 A3 ve A5 tipi, 669 adeti M60 tankı olup yaklaşık yarısı A1 yarısı A3 tipidir. 350 nin üzerinde leopard tankına sahiptirler.

Rus yapımı 500 kadar zırhlı muharebe aracı yaklaşık BMP1 300 kadar leonidas zırhlı personel taşıyıcı topçu birliklerinde 1886 top namlusu çok namlulu topçu roketleri MLRS ve ATACMS sistemleri mevcuttur. Karahavacılığında 20 adet AH6-4A Apache helikopteri, tanksavar olarak Milan ve Tow füzeleri, alçak irtifa hava savunma bataryalarında kundağı motorlu ZSU 23.4 tipi Rus yapımı uçaksavarlar, SAM füze bataryalarında 838 adet Stinger füzesi, 42 I Hawk orta menzilli füze ve 12 SA8B Rus yapımı füzeleri mevcuttur.

Deniz kuvvetler Salamis Patras ve Soudhalbay'daki üslerde 7 denizaltı ile görev yapan 3 adet Glavkos sınıfı (Alman 209 tipi/1100 tonluk) 533 mm torpidolar ve sualtından suüstüne Harpoon füzeleri, 4 adet Poseidon sınıfı (Alman 209 tipi/1200

tonluk) 533 mm torpidolar ve sualtından suüstüne Harpoon yetenekli.

Grek donanmasında Amerika'dan alınmış 4 adet Kimon sınıfı destroyer görev yapmaktadır. Türk donanmasındaki gemi sınıflarının üzerindeki bu gemiler eski ABD Charles Adams sınıfı destroyerler olup herbiri 1 adet SM1 füze lançeri, 8 tüplü çok maksatlı ASROC lançeri, 2 adet 127 mm tüp ve 6 adet Harpoon füzeleriyle teçhizatlandırılmıştır.

Donanmanın 12 fırkateyninden 3 adedi Hydra sınıfıdır (Alman Meko 200 tipi). Türk Yavuz sınıfından farkları, uçak ve füze savunması için yakın menzilde Vulcan Phoenix sistemi kullanılmalarıdır.

Grek donanması Hollanda'dan 6 adet Kortanaer sınıfı fırkateyn almış olup donanmada Elli sınıfı olarak görev yapmaktadırlar. Uçaksavar Seasparrow füzeleri ve Harpoon füzeleriyle donatılmışlardır. Yine eski Knox sınıfı 3 adet fırkateyn görev yapmaktadır.

Grek donanması eski Alman Thetis sınıfı 5 adet korvete sahiptir. Niki sınıfı olarak adlandırılan bu gemiler 533 mm torpidolar ve 1x4 ASW roketlerine sahiptir. Grek donanması 19 adet füze taşıyan hızlı hücum botuna sahiptir. 13 adet laskos sınıfı (Fransız lacombattante II,III, ve III B sınıfı) bunlardan 8 adedi herbiri 4'er adet MM 38 Exocet füzesi ile donatılmış 5 adedi ile Penguin gemi savar roketleri ile donatılmış olup hepsi 533 mm torpidolara sahiptir. 4 adet Votis sınıfı hücum bot (Fransız lacombattante II A), 2 adedi exocet füzeleri 2 adedi Harpoon füzeleri ile donatılmıştır. 2 adet stamov sınıfı hücum bot herbiri 4412 füzeleri ile donatılmıştır.

Torpedo botları 8 adet olup 4 adedi Alman Jaguar tipi Hesperos sınıfı 4 adedi NoNasty sınıfı, Andromeda sınıfı, hepsi 5333 mm torpedo taşır. 10 sahil devriye gemisi mevcuttur. 2 Armatolos 2 pirpolitis, sahil iç kıyıda ise 2 tolmi 4PCI görev yapar. Mayın gemileri 16 adettir. 2 adet eski Amerikan LSM1 tipi

gemi Aktion sınıfı olarak 100 -130 mayın döşeme kapasiteli, 8 Alkyon 6 Atalanti mayın karşı tedbir gemisi eski Amerikan gemisi görev yapmaktadır. Kıbrıs barış hareketından ders çıkartan Grek donanması, 10 adet Amfibi yetenekli gemiye sahiptir. 2Chios sınıfı LST helikopter destekli ve 300 asker kapasiteli;

1 Nafkaratousse (US Cabildo) 200 asker 18 tank 1 helikopter,

2 Inousse (Us County) LST 400 asker 18 tk. kapasiteli,

3 İkona (USLST 510) 200 asker 16 tk.

2 Roussen (Us LSM1) 50 asker 4 tk.

57'den fazla çıkartma gemisi değişik tiplerde.

Deniz havacılığında 15 silahlı hücum helikopteri, 8 AB 212 (ASW), 2 AB212 (EW), 2 SA319 (ASW), 5 S70B(ASW).

Hava kuvvetlerinde 33.000 asker görev yapmakta olup toplam 402 savaş uçağı mevcuttur. Değişik filolarda havadan yere bombardıman kapasitesi yüksek 92 adet 47 Corsair, 83 adet F5 hafif av uçakları, 66 adet F4E Phantom uçağı, bombardıman ve keşif görevli 64 adet F16 Fighting falcon çok rollü savaş uçağı, 26 adet Mirage F1 Fransız yapımı savaş uçağı, 35 adet Mirage 2000 model savaş uçağı, 4 adet C47 11 C13 Hercules nakliye uçağı, 2 adet C130B tipi Hercules, ayrıca değişik görevlerde kullanılan çok sayıda uçak mevcut olup bu uçaklarda havadan yere AGM65 Maverick radar palslarına yönden AGM 88 Harm anti radyasyon füzeleri, havadan havaya Sparrow, Sidewinder, R550 Magic 2, AIM 120 Amraam, Super 530D yerden havaya SAM bataryalarındabise 36 eski Nike Hercules, 12 Skygud 40 Sparrow füzeleri ve 35 mm. uçaksavarları görev yapmaktadır.

Yukarıda yapılandırılması ve teçhizatı hakkında fikir vermeye çalıştığım Grek silahlı kuvvetleri mevcut yapılanması ile zaten gücünün ötesinde bir kuvvet oluşturmuştur. Diğer yandan silahlanma programı hızla sürdürülmekte olup hava kuvvetleri için gelişmiş Bloch 52t konfigürasyonu F16 Fighting falcon uçakları ABD'ye sipariş edilmiş, Mirage uçaklarının mo-

dellerinden almak için anlaşmalar yapılmış, Kıbrıs'a yerleştirelemeyen S300 füzeleri Girit adasına stratejik bir konuma yerleştirilerek Türkiye'ye yönelik tehdit arttırılmıştır. Zaten Kıbrıs'a da S300'lerin kısa menzilli ancak çok etkili bir modeli olan TORM1 füzelerini yerleştirmiş olan Grekler son olarak Rusya ile 1 milyar dolarlık gemi alımı için anlaşmışlardır. Donanmalarına uçak gemisi temin etmek isteyen Grekler her alanda hızla silahlanmaktadır.

Türkiye'nin doğu ve Güneydoğu'sunda yer alan ülkeler ve bu ülkelerin pozisyonları ile ilgili değerlendirmemizde ise daha ziyade tehdit boyutları üzerinde durmalıyız. Zira bu ülkelerin konvansiyonel silahlarını gerek sayısal gerekse kalite yönünde geliştirmeye çalıştıklarını bilmekteyiz. Ancak sayısal verileri ne olursa olsun hem içinde bulundukları durumda mevcut silah sistemlerinin tamamını aktif halde tutamamakta ancak balistik füzeler ve NBC silahları alanında üstün bir gayret içerisinde oldukları gözlenmektedir.

Suriye 15 milyon nüfusa sahiptir. Uzun yıllar süren Hafız Esad diktatörlüğü altında İsrail ile yürüttüğü mücadeleleri daima kaybeden bu ülke iç konjonktürdeki sıkıntılarını dış tehdit değerlendirmelerini politize ederek aşmaya çalışmaktadır. İsrail'le mücadele esnasında Golan tepelerini kaybeden Suriye, Lübnan'daki varlığı ile durumu dengelemeye çalışmış, milli hedef haline getirdikleri Golan tepelerini geri almayı ise bir türlü becerememiştir. Defalarca yaşanan savaşlara rağmen Suriye ordusu hâlâ İsrail karşısında aciz durumdadır. İçerisinde bulunduğumuz 2003 yılı sonunda yaşanan bir gelişme durumu özetlemektedir. Suriye'nin yeni lideri Hafız Esad'ın oğlu Beşar Esad'ın yazlık sarayı Latakhia'da İsrail F16'ları dakikalarca alçaktan uçuş yapmışlar ve kayıp vermeden geri dönmüşlerdir. Bu onur kırıcı girişim Suriye hava kuvvetleri tarafından engellenememiştir.

Suriye silahlı kuvvetleri Rus yapımı silah sistemleriyle donatılmış olup, Esad Rejimi içinde bulunduğu ekonomik kriz

nedeniyle yedek parça temininde güçlük çekmekte, elindeki tank ve zırhlı araçların önemli bölümü depolarda yatmaktadır. Ancak Suriye uzun yıllar İsrail karşısında yaşanan başarısızlıkları görmezden gelerek iç konjonktürde Türkiye ile Hatay meselesi ve su meselesini ön plana çıkartarak hasmane bir tutum izlemiş; Türk dış işlerinin ataletinden de yararlanarak teröristlere açık destek vermiştir. Türkiye'den daima daha fazla su talebinde bulunarak uluslararası problem çıkartmaya çalışan Suriye, Türk tarafı anlaşmalarla belirlendiği şekilde kendi barajlarından 500 m³ su bırakıyor olmasına rağmen kendisine yeterli olabilecek bu suyu ekonomik kullanamamaktadır. Suriye tarafında Ruslar tarafından inşa edilen iki baraj da toprak analizi yapılmadan inşa edilmiştir. Dolayısıyla bu iki baraj havzasındaki tuz oranı yüksek topraklar biriken suyu buharlaştırmaktadır. Buna karşılık Suriye'de doğup Türk topraklarında denize dökülen Asi nehrinde ise Suriye fütursuzca su kullanımına giderek hem nehrin varolan suyunu kirletmekte hem de neredeyse nehri kurutmaktadır. Türkiye'ye karşı teröristlere açık destek veren Suriye, ancak Amerika'nın bölgeye yaklaşan müdahalesini analiz ettiğinde onlar da Türkiye karşısında yürüttükleri politikalarda başarılı olamayacaklarını görerek politika değiştirmiş, oğul Esad'ın işbaşına geçmesini fırsat bilerek bir nevi Greklerin yaptığı gibi bir yumuşama siyasetine geçmiştir.

Ancak Suriye özellikle İsrail karşısında kendisini güçsüz hissetmekte, bunun çözümünün konvansiyonel silahlarla mümkün olmayacağını görerek belki diğer önemli faktör olarak İsrail'in geliştirdiği nükleer kapasiteli füzeler nedeniyle üstün bir gayretle balistik füze edinmeye çalışmakta ve NBC (Nükleer Biyolojik Kimyasal) silahlarla ilgilenmektedir.

Bugün itibariyle Suriye'nin elinde eski Sovyet yapımı karadan karaya Frog 7 roketlerinin yanısıra (18 launcher) yaklaşık 200 adet Scud B tipi füze ile Kuzey Kore ile işbirliği ile geliştirilen 60 kadar Scud C tipi füze ve SS21 Scarab füzelerinden bu-

lunmaktadır. Genel olarak atıldıkları hedef yerine oldukça farklı olarak düşen bu füzeler, konvansiyonel başlıkları ile atıldığı bölgeleri dehşete düşürmekten başka bir etki yaratmamaktadırlar. Ancak atılan bu füzelerin hepsi biyolojik savaş ajanları veya kimyasal başlık takılarak kullanılabilir. Bu da çevremizdeki tehdidin boyutunu ortaya koymak için yeterlidir.

Her ne kadar Suriye’de kimyasal ve biyolojik savaş ajanları üretimine dair bilgiler mevcut ise de Suriye’nin nükleer çabaları 27 kw gücündeki Çin kökenli araştırma reaktörü ve 3 megawattlık araştırma reaktörü için Arjantin ile ilişki içinde olmakla açıklanabilir. Kimyasal savaş ajanları üretebilen Suriye’de Sovyet tipi dekontaminasyon üniteleri mevcut olup stoklarında sinir gazı, sarıh, Hardal gazı, VX sinir gazı şeklindeki kimyasal ajanlar, SSM karadan karaya füzelerin başlıklarında havadan atılan bombalara yüklenmiş olarak bulunmaktadır. Biyolojik savaş ajanı olarak bazı toksinlere sahip olduğu düşünülen Suriye’nin Çin ve Kuzey Kore ile de işbirliği yaparak uzun menzilli balistik -Çin’den CSS1, Kuzey Kore’den No Dong 1 ve No Dong 2 füzeleri ile Taepodong 1- füzeler temin ettiğine dair bilgiler mevcuttur. Ancak gerek nükleer reaktörler gerekse balistik füzelerle ilgili istihbarat önemli oranda Suriye ile mücadele halindeki İsrail’in istihbarat kaynaklarına dayanmaktadır ki, bu istihbaratın ne kadarının dezenformasyon amacıyla çıkartıldığı bilinmemektedir. Fakat bilinen odur ki kendisinden oldukça uzakta kurulan Irak’a ait Temmuz nükleer santrali tehdit olarak algılayan İsrail, burayı bombalayıp santrali tahrip etmiştir. Daha dün Suriye devlet başkanının yazlık sarayı üzerinde savaş uçaklarını uçuran İsrail’in Suriye’den kendisine yönelecek bir gerçek tehdide kayıtsız kalamayacağı açıktır.

Suriye silah sistemleri transferleri bakımından özellikle Rusya, Çek Cumhuriyeti, Ukrayna, Hindistan, Pakistan ve Çin ile alışveriş yapmakta, İran hem finansal yardım hem de sis-

tem transferi yapmaktadır. Suudi Arabistan ve diğer körfez ülkeleri finansal yardım yapmaktadırlar. Türkiye doğusunda Güneybatı Asya'nın köklü kültüre sahip büyük ve güçlü ülkelerin İran ile komşudur. İran ile Kasrı Şirin antlaşmasıyla sınırlarını belirlemiş olan Türkiye iki ülke ilişkileri bakımından tarihi perspektifinde etkisiyle temkinli ve soğuk sayılabilecek bir ilişki düzeni kurmuştur. Türkiye'nin batıya dönük yüzü İran'da şahlık rejimini yıkan Humeyni'nin oluşturduğu yeni İran rejimiyle yakın ilişki kurmayı güçleştirmiştir. Bu bakımdan değerlendirilmesi gereken en önemli etken Türkiye'nin ABD ve batı ile iyi ilişkiler geliştirmesi ve Amerika İran gerginliğinin Türkiye'ye yansması olarak görülmektedir. İran kendi ilişki örgüsü içinde batı ile özellikle Amerika ile Şah'ın Amerikancı rejimini devirerek bir restleşme içine girmiş, takip eden yıllarda emperyalizmin oyunlarına alet olmaya müsait Arap rejimlerinden Irak'taki Saddam Hüseyin diktatörlüğü ile görünüşte Şattül Arap su yolunun çıkışındaki büyük tomb ve küçük tomb isimli adacıklar için çıktığı söylenen ancak iki ülke arasında 8 yıl süren ve büyük yıkıma neden olan kanlı bir savaşa tutuşmuştur. Bu kanlı kardeş kavgasında her iki ülkede sonuç itibarı ile güçsüzleşmiştir. Ancak her iki tarafın savaş boyunca sergiledikleri acımasızlık hatırlandığında (her iki ülke orduları Fao bataklıklarında 121 kez kimyasal savaş ajanları kullanarak birbirlerine saldırmışlardır) savaşı yapanlarda bölgede acı ve zarlardan başka sonuç getirmediği görüldür.

ABD ile siyasi mücadele halindeki İran bir yandan Afganistan'daki siyasi etkinliğini artırmaya çabalarırken diğer yandan kuzeyindeki Azerbaycan ve Kafkasya'da etkili olmaya çalışmaktadır. Fakat İran'ın bölge politikalarındaki asıl rolü Lübnan'daki Şii unsurlar aracılığıyla İsrail'e karşı yürüttüğü mücadeledir.

Şah döneminde bölgenin en güçlü ordusu konumundaki İran uzun yıllar süren ambargolara maruz kalmış, temelde Amerikan silahlarıyla donatılmış modern teçhizatlı bir orduya

sahipken batı teknolojisiyle üretilmiş silahları temin edememiş, elinde var olanları da yıllarca süren Irak savaşında harcamıştır. Kara kuvvetleri bakımından önemli kapasiteye sahip olan İran gücünü toparlayabilmek için Rusya, Çin gibi ülkeler ve Kuzey Kore ile işbirliğine girmiştir. 63 milyon nüfuslu İran bugünkü yapısı ile etnik olarak yaklaşık 32 milyon Pers kökenli %51, 15 milyon Azeri %25, 5 milyon Mazenderani, 4 milyon Kürt yaklaşık 1.750.000 Arap, 1.250.000 Beluci, yine 1.250.000 Türkmen, yaklaşık 1 milyon Aür kökenli nüfusa sahiptir. Genel nüfusun yaklaşık 60 milyonu Müslüman ve Şii mezhebine mensup olan İran'da 2 milyon kadar Sünni Müslüman, yaklaşık 500 bin Hristiyan, Zerdüştî, Yahudi ve Bahai yaşamaktadır.

Petrol zenginliği sayesinde kendi kendine yeterli olan İran savunma alanında Fransa ile eğitim uçağı alımı, Almanya ile uçak ve füze parçaları alımıyla birlikte kimyasal ve nükleer teknoloji alanında işbirliği içindedir. Ancak Alman teknisyenlerin desteğı devlet dışı olarak gösterilmektedir. Kuzey Kore'den balistik füzeler alan İran bu füzelere ait teknolojiyi de transfer etmektedir. Polonya'dan T72 tankları alınmış olup, Çin'den denizde kullanılan füzeler, F7 jet uçakları, SAM füzeleeri, Houdong hücumbotları alınmakta ve füze teknolojisi transfer edilmektedir. Rusya'dan geniş bir grup halinde nükleer teknisyenler İran'da görev yapmaktadırlar. Ayrıca tanklar, zırhlı muharebe araçları, Kilo sınıfı denizaltılar ve MİG 29 tipi savaş uçakları alınmıştır. İran, ordusunda mevcut Amerikan menşeli silahların parçalarını Singapur ve Taiwan'dan temin etmektedir. Ukrayna'dan SAM füzeleri ve donanma füzeleri alan İran, bu ülkeden tank da satın almıştır.

Kuzey Irak'taki Kürtler ile farklı ilişki geliştirmiş olan İran'ın PKK'lı gruplara da SA7B Strala füzeleri verdiği düşünülmektedir. Srilanka ile hafif silahlar transfer ederek işbirliğini geliştirmeye çalışan İran, benzer vesilelerle Srilanka liman ve deniz üssünü kullanarak İsrail'in Almanya'dan satın aldığı tip 1800 Dolphin deniz altıları ile Hint okyanusunun Basra Körfezi

açıklarında Cruise füze denemeleri yapmasını engelleyememiş olmanın tedirginliği içindedir.

İran'ın Amerika ile yakın ilişki içindeyken kurduğu 5 megawatt gücündeki nükleer araştırma reaktörü (Tahran yakınlarında) 27 kw gücünde minyatür nötron reaktörünü (İsfahan yakınlarında) mevcuttur.

Son yıllarda ise Rusya ile yapılan bir anlaşma yapımı bitirmek üzere 1000 mw gücünde bir nükleer reaktör (Buşehr yakınlarında) mevcuttur. Biyolojik ve kimyasal savaş ajanlarına da sahip olduğu bilinen İran NBC alanındaki çalışmalarını Avrupalı, Rus ve Çinli teknisyenleriyle yürütmektedir.

İran son yıllarda kendi konvansiyonel silahlarını ve balistik füzelerini geliştirmeye çalışmaktadır. İran'ın gelişmeye çalıştığı Kuzey Kore kaynaklı Nodong füzeleri programı başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Ancak Şahab I-2 ve 3 serisi balistik füze üretiminde başarılı olunmuş Şahap 3 füzeleri 5. denemede 1300 km menzile başarılı şekilde atılmıştır. Değişik istihbarat servislerinin dezenformasyon gayretleri ile kimi zaman olmayan füze ve silahların varlıklarından söz edilebilmekte, ancak İran'ın Şahap 4 füzeleri ile 2200 km menzil hedeflediği bilinmektedir. Diğer yandan konvansiyonel silahlar alımında önemli gayretleri olan İran ordusunun gücüne günümüzde derinden tesir edemeyecek ancak ısrarlı gayretler göstermektedir.

Burak zırhlı taşıyıcıları, Zülfikar tankları (Rus T72 tankından geliştirmiştir), Azaraksh ve Ovaz savaş uçakları geliştirmeye çalışmakta, Zafer 300 atak helikopteri ile Sancak hafif helikopterleri yapılmakta, Hafez, Raad, Burak hafif füzeleri imalatı yapılmakta ve Rusya'dan üçüncü Kilo sınıfı denizaltı temin edilmiş bulunmaktadır.

İran ordusunun elinde Şah zamanında Amerika'nın İran'a verdiği son derece etkili uçaklar olan F14A Tomcat uçaklarından (60 adet verilmiştir) bugün hâlâ 25 adet mevcuttur; ayrıca 70 kadar Phantom uçağının 40 tanesi görevdedir.

İran geçmişte şahlık rejiminin Amerika ile yakın askeri ilişkisi sonucu oluşmuş güçlü ordusu ve modern batı ürünü teçhizatı dikkatle muhafaza etmeye, mümkünse görevde tutmaya çalışmaktadır. Balistik füze ve Sam bataryaları MİM 23B improved HAWK yerden havaya füzeleri yanısıra Avrupa ürünü raptier uçaksavar füzeleri ve Tigercat füzelerine sahiptir. Eski Sovyet Sam'ları, son dönemlerde edinilen 6 adet S300 bataryası ile yenilenmiştir. Siyasi olarak İran bölgedeki etkinliğini artırma çabası içindedir. Ancak Amerika'nın Irak'ı işgali ve ardından da İran'a yönelik açıklamaları atom enerjisi ajansınız İran'ın nükleer programı ile ilgili yaklaşımları göstermektedir ki yakın bir gelecekte Amerikan ve İran arasında geçmişte yaşananları aşan sıcak gelişmeler olması muhtemeldir. Türkiye bu muhtemel gelişmeler derinden etkilenecektir.

İsrail 1948 yılında kurulduğunda Arapları ile savaşımış, bölgede yaşayan Filistin halkının topraklarını işgal etmiş kurulduğu günden bu yana Araplar ile aralarında ki savaş ve gerginlik hali hiç bitmemiştir. Osmanlı imparatorluğu otoritesi altında bir arada barış içinde yaşayan Yahudi ve Arap halkları emperyalizmin bölgenin kaynaklarını sömürmesi için gerekli zemini aralarındaki savaşlar ile hazırlamışlardır.

Gerçekte İngilizlerin Lord Bolfour'un deklarasyonu ile İsrail'in kuruluşuna giden yolu açmaları öyle insani nedenlere dayanmamaktadır. Bütün Avrupa da horlanan ve istenmeyen Yahudi topluluklarına istediklerinin verilmesiyle hem Yahudilerin dünya çapındaki ekonomik faaliyet gücü dostane şekilde İngiltere'ye kanallı edılmış olmakta hem de Nazi Almanyası'nda olduğu gibi Avrupa'nın diğer yerlerinde de -hatta Rusya'da bile- yaşamaları istenmeyen Yahudilerin uzakta bir yerlerde faydalı bir konumda bulunmaları sağlanmış olmaktadır.

Zaman içerisinde dünya çapındaki başat rolünü üstlenen Amerika için İsrail temel stratejik dayanak noktasıdır. Bu özellik mücadele halinde oldukları Arap ülkeleri karşısında İsrail-

il'in varlığını garanti altına almakta, 2003 yılı ikinci yarısında yaptığı bir açıklamada ılımlı özellikleriyle bilinen ABD Başkan yardımcısı Colin Powell'in sözlerine yansıyan bir önemli gerçeğe de (Colin Powell Birtu programında, Amerika'nın bir Yahudi Hristiyan devleti olduğunu vurgulamıştır.) Amerika'nın dünyanın en büyük gücü olarak İsrail'i daima kayıracığını ortaya koymaktadır.

Amerika-İsrail ortaklığının temel hedefi, savaşlarda sürekli kaybeden Arap dikta rejimlerini kontrol altına alarak İsrail'in yoğun olarak hissettiği güvenlik ve tehdit algısını üzerinden kaldırmasını sağlamak. Mümkünse savaşlı ya da savaşız devam eden gergin askerî ilişkilerden sıyrılıp kavgalı gürültülü de olsa siyasi ilişki boyutuna geçmek istemektedir. İsrail'i rahatlatacak bu durum henüz mümkün görünmemektedir.

Diğer yandan İsrail mevcut askerî avantajını arttırmak için Amerika'dan silah ve teknoloji transferini hemen her yolu deneyerek (Dostane ilişkiler ve siyasi görüşmeler yeterli olmadığı gizli yollar ile bilgi transfer edilmesi gibi) sürdürmekte, Avrupalılar özellikle Almanlar ile ilişkilerinde ise geçmişten gelen Nazi mirasının bıraktığı aşağılık kompleksinden de yararlanarak siyasi baskıyı sürdürmektedir. Ayrıca ileri teknoloji ürünü denizaltıları transfer etmekte, bu denizaltılar ile Hint okyanusunda ve Basra körfezi açıklarında Cruise füzeleri denemeleri yapmakta, Alman Yeşil politikacıları ise gelişmeleri sessizlikle karşılamaktadırlar.

İsrail Military Industries bugün dünyanın en gelişmiş silah sistemlerini üreten ve dünya çapında milyar dolarlık satış seviyelerine yükselen bir grafik göstermektedir.

İsrail savunma sanayi Arjantin'e hava elektronikleri; Avustralya'ya C130 Hercules ve P3 Orion uçakları için elektronik donanım ve Popeye havadan yere standoff füzeleri; Brezilya'ya hava elektronikleri, Head up display sistemleri ve eğitim hizmetleri; Kamboçya'ya MİG21 Rus yapımı uçakların modernizasyonu; Şili'ye devriye botları, top sistemleri, Barak anti ge-

mi füzeleri, insansız mini keşif uçakları, F5 uçakları ve havadan erken uyarı sistemleri; Kolombiya'ya askerî eğitim ve silah desteği; Kıbrıs Rum kesimine torpido botlar; Çek cumhuriyetine eğitim uçakları için hava elektronikleri, yer radarları, T72 tankları için modernizasyon programı; Ekvador'a İsrail yapımı Kfir (Gençaslan) uçakları ve füzeler; Eritre'ye hızlı devriye botları; Etyopya'ya MİG21 modernizasyonu; Finlandiya'ya komuta kontrol sistemleri; Fransa'ya Hunter insansız keşif uçakları ve hand held araştırma sistemleri; Almanya'ya elektronik ekipmanla birlikte insansız hava araçları üretimi ve Grekler için birlikte F4 Phantom uçaklarının modernizasyonu; Hindistan'a savaş uçakları ve topçu modernizasyonu ile insansız hava araçları erken uyarı teknolojileri, Harpy anti radyasyon Dronları, hızlı devriye botları, Jaguar uçakları modernizasyonu; Endonezya'ya insansız mini keşif uçakları; İtalya'ya M113 zırhlı araçları modernizasyonu, hava arama radarları; Litvanya ve Nepal'e hafif silahlar; Hollanda'ya hava uyarı sistemleri; Nikaragua'ya devriye botları; Polonya'ya tanklar ve atak helikopterleri için füze ve gece görüş cihazları; Portekiz'e hava elektronikleri; Çin Halk Cumhuriyetine Piton 3 hava savaşı füzeleri, gece görüş cihazları ve tamamlayıcı sistemler, radarlar, termal imaj kameraları, tanklar için Rus yapımı IL76 Candid uçaklarına havadan erken uyarı sistemleri ve daha birçok sistem; Romanya'ya zırhlı araçlar için sistemler, helikopter ve uçaklar için modernizasyon programları; Singapur'a insansız hava araçları, havada yakıt ihmal sistemleri, F5 uçakları modernizasyonu, gemilere ve uçaklara karşı füzeler; Slovakya'ya tank ve hava savunma sistemleri; Slovenya'ya toplar; Güney Afrika'ya elektronik donanım; Güney Kore'ye Popeye stand off füzeler, Harpy Anti Radar dronlara gece görüş sistemleri, F4 Phantom ve F5 uçakları modernizasyonu; İspanya'ya tanklar ve uçaklar için elektronik donanım, Griffin güdümlü bombalar; Sri Lanka'ya denizaltı limanı temini maksadıyla eğitim uçakları ve Super Hawk insansız keşif uçakları; İsveç'e 120 mm

tank malzemesi ve yer radarları, NBC koruyucular; İsviçre'ye komuta kontrol cihazları; Taiwan'a deniz füzeleri; Thailand'a Piton 3 füzeleri, deniz füzeleri; Türkiye'ye F4 Phantom uçakları modernizasyonu (54 adet uçak 650 milyon dolar tutarında), F5 plus eğitim uçağı modernizasyonu, hava savaşı eğitimi için EHUD sistemi mayın dedektörleri ve yer radarları, birlikte üretimi düşünülen Popeye stand off füze sistemleri, Delila anti radar hava dronları üretimi gibi çalışmalar mevcuttur. Ukrayna ile işbirliği içinde AN72 uçakları ve M621 uçakları modernizasyonu Etopya için yapılmaktadır. Amerika'ya silah araç parçaları ve gece görüş sistemleri satışlarının yanısıra, birlikte Arrow antibalistik roket üretimi, Nautilus laser silahı üretimi yapılmaktadır.

Yukarıda kısaca özetlemeye çalıştığımız İsrail'in silah satışları temelde İsrail için ekonomik destek ve daha ziyade siyasi genişleme olarak değerlendirilmelidir. Ancak asıl değerlendirme konusu bütün bu satışların Amerika'nın şöyle ya da böyle kontrol ettiği bir pazarda Amerikan ekonomisi ve siyasal çıkarları aleyhine yapılmakta olduğu değerlendirmesi taşımadığı görülmektedir. Konvansiyonel alanda hem kendi ordusunun kullandığı sistemleri hem de askerî altyapısı bakımından oldukça güçlü görünen İsrail bunu yeterli görmeyerek gizlice nükleer bir program geliştirilmiştir. İsrail'in elinde 250 kadar nükleer başlık olduğu değerlendirilmektedir.

Ayrıca İsrail'in iki nükleer araştırma reaktöründe kimyasal savaş ajanları ile ilgili çalışmaları kontrol edilememektedir. Muhtemeldir ki İsrail kimyasal savaş ajanları taşıyıp atan sistemlerin hedef olacağı değerlendirmesiyle daha ziyade bu alanda savunma faaliyetlerine ağırlık vermiştir. Nükleer kapasitesini ise ayrıca değerlendirmek gerekmektedir.

Balistik füzeler cehennemine döndürülmüş bölgede İsrail'in elinde Jericho 1 füzeleri [800 km menzilli 500 kg başlık taşıyabilir] ve Jericho 3 füzeleri [1500 km menzilli 500 kg başlık taşıyabilir] mevcuttur.

9.

SONUÇ

TARİH içerisinde Türkler Güneybatı Asya ve Orta Asya'da özellikle 19 ve 20. yüzyıllarda şiddetlenen bir düşüş trendi ile geçmişteki göçlerinden uzaklaşmış ya da uzaklaştırılmışlardır. Son dönemin en köklü kültürel ve siyasi atılımını gerçekleştiren Osmanlı İmparatorluğu'nun takipçisi durumundaki Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı İmparatorluğu'nun küçülmesi ile sınırları dışında kalan Rumeli, Kafkaslar ve Güneybatı Asya'nın Türkiye sınırlarına yakın bölgelerde yaşayan Türk topluluklarıyla ilişkisi kesilmiş, zaten bu durumda yaşayan Türk topluluklarına da idare edenler tarafından kim olduklarını hatırlayıp ifade etme şansı tanınmamıştır. Ancak soğuk savaşın sona ermesi ile Orta Asya ve Kafkaslar'da bağımsız Türk devletleri ortaya çıkmıştır. Dünya ile entegre olup güçlerini ortaya koymaları için daha fazla zamana ihtiyaçları vardır.

Buna karşılık Türkiye Cumhuriyeti bağımsız bir ülke olarak kalabilmenin bedelini farklı bağımlılıklar yaşayarak (NATO üyesi ve yüzü batıya dönük) pahalı bir şekilde ödemiştir.

Yedi düvel ile savaşın büyük acılar yaşayan Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş tecrübesini yaşamış olan Türkiye Cumhuriyeti ordusu da Türkiye Cumhuriyeti'nin milli bütünlük ve bekasını esas alan bir anlayış geliştirmiş, Türkiye'de devletçilik uzun yıllardır ağır basmıştır. Batılılaşma avareliğine Marshall yardımını Truman doktrini eşlik etmeye başlayınca milli kültür giderek prototip kapitalist kültürün yozlaştırmasına maruz kalmıştır. Türkiye'nin bölünmesi tehlikesi devleti yöneten her cins insanın iliklerine kadar işlemiş, uzun yıllardır katı devletçiliğin hakim olduğu ülkemiz dış konjonktürde meydana gelen değişiklik ve gelişmelere kendini uyarlamıştır. Savunması ve güvenliği için ihtiyaç duyduğu silah araç gerecini üretme yeteneğinden yoksun olan ülkemiz, endüstriyel yeteneklerini ise çok kısıtlı olarak değerlendirebilmiştir. Zira her alanda yaşanan yozlaşma ve kirlilik yüzünden devlet işlerinin çoğunda yolsuzluklar yaşanmış, devlet herşeyi daha pahalıya maleden, milletine doğru dürüst hizmet götürmeyen, borçları bir türlü bitmeyen ve içeride birilerinin daimi zenginlik kapısı haline gelmiştir.

Uluslararası politikada acımasız çıkar ilişkileri hakimdir. Türkiye gibi dünya siyasal fay hatlarının kesiştiği ve dünyanın stratejik merkezi konumundaki bir ülkenin ise uluslararası alanda ayakta kalabilmesi için tabii olarak cari savaş malzemesine sahip olması gerekmektedir. Çok yönlü ilişkiler içinde geniş ve hassas coğrafi bölgeleri kontrol edebilmek durumunda olan Türkiye, değişik zamanlarda milli menfaatlerini korumak için uluslararası hukuktan da güç alarak giriştiği hak ve menfaat arayışlarında acı gelişmeler yaşamış, milli onurumuz zedelenmiştir.

Geçmişte yaşanan ABD Başkanı Johnson'un mektubu, Kıbrıs'a müdahale sonrası yaşanan ambargo, soğuk savaşın sona ermesini müteakip birleşen Almanya'nın Doğu Almanya'dan devraldığı ihtiyaç fazlası BTR60 zırhlı tekerlekli araçlarını Türkiye'ye devretmiş, ancak Türkiye iç güvenlik hareketleri çerçe-

vesinde bu araçları Güneydoğu'da kullanınca Almanya Türkiye'ye silah ambargosu uygulamaya kalkışmış, aynı Almanya, sattığı Tıp 1800 Dolphin denizaltıları ile Hint okyanusunun Basra körfezi açıklarında Cruise füze denemeleri yapan İsrail'e sesini çıkartmamaktadır. Uluslararası ilişkilerde güç ve çıkarların hakim olduğuna dair güzel bir örnek teşkil eden bu ve benzeri gelişmelerin bir başkası da, uluslararası hukukun tescil ettiği haklarını kullanarak Kuzey Irak'ta görev yapan özel kuvvetler mensuplarının Süleymaniye'de Irak'ı işgal etmiş olan Amerikalı askerler tarafından kafalarına çuval geçirilmesi ve daha sonra da Türkiye'ye yapılan 8.5 milyar \$ tutarındaki ekonomik kredi yardımına Türkiye'nin Kuzey Irak'a girmemesi şartının konulmuş olmasıdır.

Türkiye bağımsız milli politikalarına yöneldikçe çok değişik baskılara maruz kalabilir. Büyük ve güçlü Türkiye ve modern silahlı kuvvetleri günümüzde daha dikkatle izlenmekte, bölgedeki hassas dengeler, çıkarları farklı birçok ülke tarafından kendi çıkarları doğrultusunda yorumlanmaktadır.

Hiç şüphesiz 21.yüzyıl bir önceki yüzyılda olduğu gibi bölgemizde şekillenecektir. Genel olarak batı savunmasına inkar edilemez katkılar sağlayan Türkiye özel olarak kendi menfaatlerini batılı değer ve idealler çerçevesinde tarif etmiş, silahlı kuvvetlerini de paralel konumda konuşturmayı ve aktivitelerini bu yönde düzenlemeyi tercih etmiştir.

Yakın ilişki içerisinde olduğumuz Amerika, 11 Eylül ve Irak savaşı sonrasında bütün stratejik ilişkilerini yeniden gözden geçirmektedir. Zira 11 Eylül Amerika için tam bir dönüm noktası olmuş ve dünyanın hegemon stratejik gücü olan Amerika'nın politikalarına 'şahin' karakter kazandırmıştır. 20. yüzyılın hakim gücü olan Amerika'nın, 21. yüzyılda stratejik çıkarlarını gerçekleştirmenin yolu olarak gördüğü askerî müdahalesini Irak savaşı izlemiş, kısa süren sıcak çatışmaların ardından Suriye ve İran'a verilen sert mesajlar ile Amerika'lı politika yayıncıları kararlılıklarını ortaya koymuşlardır. Amerika sıcak

müdahalelerinde II. Dünya Savaşı'nda Nazi Almanyası karşısında Churchill'in uyguladığı "Koalisyon Stratejisi"nin gelişmiş uygulamalarını daha önce giriştiği müdahaleler ve Vietnam harbinden aldığı derslerle uygulamaya koymaktadır. Ancak Amerika'nın bölgemize dair politikalarını şekillendirenlerin Musevi asıllı stratejistler olması, bölgede safiyane Amerikan çıkarlarından çok İsrail'e hizmet etmekte, Amerikan aleyhtarlığı şiddetlenerek yaygınlaştırılmaktadır. Afganistan müdahalesi ile işbaşına getirilen Karzai yönetimi çok kısa zamanda Kabil'e hapsedilmiş, Taliban yeniden Kabil kapılarına dayanmıştır. Afganistan'da çıkmaza giren Amerikan politikalarını geçmişte büyük hata olarak adlandırıldığı halde yeniden Taliban ile anlaşma yolları bulunmaya çalışılarak çözülmek istenmektedir.

Genel olarak bu yaklaşımların gerekçesi Amerika'nın dünya politikasındaki ağırlığını korumak ve askerî taktik uygulamalar bakımından gücünü göstermek olarak tarif edilmektedir. Ancak Amerika Irak'ta da başarılı olamamıştır. Irak'ın stabilizasyonu sağlanamamıştır ve her geçen gün ölen Amerikan askerlerinin sayısı artmaktadır. Günde 10 ila 25 planlı saldırıya maruz kalan Amerika, Vietnam'da olduğu gibi Irak'ı terk edemez; zira bu "Büyük Amerika"nın sonu olacaktır.

Türkiye ile ilişkileri açısından değerlendirildiğinde soğuk savaş sonrasında katıldığı birçok barış operasyonu içinde kendisini gösteren Türkiye, kendini daima NATO içinde konuşturmuş, Avrupalı güçlerin aciz kaldığı Bosna ve Kosova operasyonlarında kıymetli katkılarına rağmen hak ettiği ilgiyi görememekten şikayetçi olmuştur. Kendisini NATO konsepti içinde sınırlandıran Türkiye'nin; gücünü gerektiği şekilde yansıtmadığını düşünerek son beş yıldır artık kendisini bağımsız bir "Avrasya Gücü" olarak tarif etme ihtiyacı hissetmiştir. Uzun yıllardır süren Türk-Amerikan ilişkilerinde birdenbire 1 Mart 2003'teki tezkerenin reddiyle başlayan ve Süleymaniye baskını ile zirveye çıkan gerginlik, iki ülke ilişkilerine hakim olmuştur.

Türkiye'nin bölgedeki çıkarlarını Amerikan çıkarlarından ayrı tarif etmesi ve farklı stratejik algılamaları ileriden savunma konsepti ve meydana gelen krizlerde milli menfaatleri gözeten askerî katkı yaklaşımını benimseyerek bölgenin hakim stratejik gücü olma yaklaşımını benimsemesi, Amerikan tarafının bölgede hiç kimse ile hiçbir şeyi paylaşmaya hazır olmaması nedeniyle çok soğuk bir yaklaşımla karşılanmaktadır. Bazı Amerikalılar Türkiye'nin bağımsız bölgesel politikalar üretmesinin engellenmesi gerektiğine inanmaktadırlar. Güçlendikçe ve bölgeye yönelik iddiaları arttırdıkça tek başına politikalar geliştirmeye başlayan Türkiye'nin giderek daha zor ve güvenilmez bir müttefik haline geldiğini ileri süren bu çevreler, Türkiye'nin stratejik yönelişinin Avrasya gücü olmaktan yana geliştiğine vurgu yapmaktadırlar ve Türkiye'yi tanımlarken "Yükselen Hegemon" ifadesini kullanmaktadırlar.

1998 yılına kadar kolektif güvenlik anlayışı ve caydırıcılık kavramlarına vurgu yapan Türkiye'nin 1998'den beri "ileriden savunma" ve "kriz yönetimine askerî katkı" ilkelerine vurgu yaparak ordu tarafından güdülen bu köklü değişimin stratejik olarak eski Osmanlı toprakları üzerinde geliştiğine dikkat çekmektedirler.

Türkiye'nin bölgesinde bağımsız bir güvenlik unsuru olarak ortaya çıkması sevindiricidir. Ancak bu gelişmenin içeride örnek olarak Milli Güvenlik Kurulu'nda alınacak hızlı ve homojen kararlar ile tamamlanması gerektiği aşîkârdır. Milli güç unsurlarını gerektiği gibi yansıtmayan ülkelerin içeride farklı sesler ve farklı algılamalar ile hareket etmesi, iç konjonktüründe dönüp dolaşıp belirleyecek olan uluslararası ilişkiler boyutunda olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Türkiye'nin hızlı adımlarla iç konjonktüründe homojen dışa bakış sergileyen ortak milli idealler etrafında kenetlenmiş bir ülke haline gelmesi gerekmektedir. Yabancı ülke istihbarat faaliyetlerinin alanı haline gelmiş bir ülkede elbette bazı dış çevrelerin menfaatlerine hizmet edecek yaklaşımlar ile bu gelişmeyi engellemek

isteyenler olabilecektir; ancak güçlü ülke olabilmenin başat şartlarından birisi de bu türden etkileri ortadan kaldıracabilecek bir yapı ortaya koymaktadır. Türkiye bu alandaki sıkıntılarını da aşmasına yardımcı olacak yeni bir strateji ile son yıllarda ülkemizi güçlü bir bölge ülkesi olmaya aday hale getiren "ileri-den savunma" konseptine katkıda bulunmalıdır. Türkiye için dikkatle düşünülüp siyasal öngörü ile tamamlanmış bir "dolaylı tutum stratejisi" geliştirilmelidir. Yerli ve milli bir düşünüşle gerçekleştirilecek bu "dolaylı tutum stratejisi" Türkiye'nin bugüne kadar takip ettiği politikalara nazaran avantajlı bir politik tavır geliştirmesine yardımcı olacaktır. "Dolaylı tutum stratejisi" temelde Türkiye'nin bugüne kadar gerçekleştirmiş olduğu angajmanları bozmamalıdır. Türkiye mevcut ilişkilerini ve bağlılıklarını yeniden vurgulamalı ancak kendi milli menfaatlerini ilgilendiren konularda açık hukuki yaklaşımlarını sürdürürken hak ve menfaatlerini korumada "ileri-den savunma" konseptini siyasal alanda da işletmelidir. Siyasal alanda asla Türkiye'ye baskı yapmayacakmış gibi duran küçük ve güçsüz ülkelerin bile Türkiye'ye baskı yapmasına neden olan reaktif dış politika anlayışından bir an önce sıyrılmalı, yerine aktif tutum benimsenmelidir. Burada benimsenmesi gereken aktif tutum sözlü beyanlardan ibaret kalmamalı, Türkiye geniş bir yelpazede kendisine dost gördüğü yapıların arkasında desteği olduğunu hissettirmelidir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun çözülüşü, bütün cephelerde geri çekilme, vatanın işgali ve parçalanması gibi tecrübeler yaşayarak bugünlere gelen Türkiye Cumhuriyeti, haklı bir bölünme korkusu ve emperyalist oyunlar arka planına sahiptir. Bu durum kafalara şiddetli bir aşağılık kompleksi yerleştirmekte ve herkesle muhakkak iyi geçinmek gerektiğine dair bir edilgen tavrı ortaya çıkartmaktadır. Özellikle dış işlerinde çoğu zaman milli olmaktan ziyade enternasyonalci-batıcı bir tavır ortaya çıkmaktadır. Her alanda göze çarpan bu yaklaşımlar yersizdir. Zira Türkiye dünya çapında bir büyüklük ve güce sahip-

tir. Dünyanın en hassas bölgesini kontrol etmektedir ve böyle bir coğrafya kompleksli tavırlar ile yönetilmez. Dünyayı doğru algılayan, milli büyüklük ve gücüne güvenen bir Türkiye ortaya konulmaz ise, küçüklü büyüklü birçok ülkenin Türkiye üzerinde emelleri vardır. Bugüne kadar sıkıntılı bir mücadele ile engellediğimiz bu hasmane girişimleri bastıracak imkanları gelecekte bulamayabiliriz. Üstelik ülkemiz cumhuriyetin ilk yıllarında varolan sıkıntıların önemli bir bölümünü aşmıştır. Bugün ulaşılan güç potansiyelini yansıtacak politik tavra şiddetle ihtiyaç duyulan bir dünyada yaşamaya başladık.

Kitabın değişik bölümlerinde değişik ülkeler ve durumları hakkında ortaya koymaya çalıştığımız bilgiler göstermektedir ki, Türkiye bölgesinde öncelikle bir balistik füzeler cehenneminde yaşamakta ancak kendi ülkesine yönltilmesi halinde bu füzeleri karşılayacak ABM (Antibalistik füze) sistemlerine sahip bulunmamaktadır. Diğer yandan birbiriyle mücadele eden komşular, nükleerleşme ve günümüz savaşlarının acımasız unsurları olan biyolojik ve kimyasal silahlar alanında korkunç gelişmeler kaydetmektedirler, Türkiye bu durum karşısında kendi tedbirlerini almak durumundadır.

Siyasi alanda meydana gelen değişik ve gelişmeler uzun yıllardır Türkiye'nin aleyhine işlemekte/işletilmektedir. Bu alanda meydana gelen gelişmeler daima askeri adımlar ile tamamlanır ve tamamlanmak istenecektir. Türkiye bu maksatla yeni bir strateji benimsemenin yanı sıra bu stratejinin tamamlayıcı unsurlarını da harekete geçirmelidir. Unutulmamalıdır ki istikrarlı siyasi ortam ile iyi işleyen ekonomi, siyasal ve askeri gücün tamamlayıcısı konumundadır. İyi işleyen ekonomi, ileri endüstri ve ileri teknolojiyi geliştirmede en önemli yardımcıdır. Modern teknoloji ürünü askeri teçhizatı üretecek olan savunma sanayi böyle bir ortamda gelişebilir. Ayrıca dünya çapındaki örnekler göstermektedir ki savunma sanayiindeki yatırımlar devlet tarafından özenle korunup geliştirilmektedir.

Balkanlar'da, Kafkasya'da ve Orta Asya'da olduğu gibi bütün

bir Güneybatı Asya'da yaşayan insan topluluklarının zihinlerindeki cazibe merkezi İstanbul'dur. Bu kültürel ve siyasi çekim merkezini kullanarak Türkiye önümüzdeki 25 yıl zarfında yukarıda ortaya konulan fikirleri hayata geçirmenin yanısıra "Bir kapalı denizler ülkesi" olması nedeniyle bu denizlerin limanları ve bu bölgelerdeki hava alanlarına yanaşan yük taşıyan gemi hareketleri ve hava limanlarındaki iniş kalkışlar bakımından yoğunlukla kullanan ülke olmak zorundadır. Türkiye'nin çevresindeki denizler Karadeniz, Hazar Denizi, Doğu Akdeniz, Kızıldeniz ve Basra Körfezi ve buralardaki açık liman ve hava alanları yoğunlukla Türkiye tarafından kullanılır olduğunda Türkiye'nin büyük ve güçlü bir ülke olduğunu söylemek mümkündür. Bu argüman elbette kendi başına yeterli değildir ancak hedef seçilmelidir, zira hölgede sadece ticaretçi bir ülke olmak pek de fazla birşeyi ifade etmez. Önemli olan ekonomik gücünüzü siyasi güce dönüştürebilme potansiyelinizdir. Siyasi güç ise gücünü hem yazılımından hem de donanımından alan milletle bütünlüşmüş bir askerî güç ile mümkündür.

Liberalizm ve prototip kapitalizmin beraberinde getirdiği refah kültürü, sıkıntılı milli meselelerde mücadeleci bir tavır yerine uzlaşmacı yaklaşımlara yol açmıştır. Son yıllarda neden ülkemizin bütün komşularıyla anlaşmazlıklar içinde olduğuna dair sığ eleştiriler yapılmakta, sorulan soruların cevabı doğru dürüst aranmaksızın içerideki devletçi yapıya kabahat yüklenmektedir. Devletin ve milletin önünü tıkayanları eleştirmek başka değerlendirme konusudur. Yukarıdaki sorunun cevabını, Osmanlı İmparatorluğu'nun vizyonu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin potansiyeli içinde düşünüldüğünde ortaya koyabiliriz. Bugün Türkiye'ye hasmane davranan komşularımız yakın geçmişe kadar Osmanlı İmparatorluğu yönetiminde yaşamışlardır. Bunlar ya Türkiye aleyhine büyüme planları yapmakta veya Türkiye'nin büyüklük ve gücünden çekinerek daha fazla büyümesinin engellenmesi gerektiği düşüncesiyle hareket etmektedirler.

Son beş yıldır Türkiye büyüklük ve gücüne yaraşır politik değişikliklere gitmektedir. "İleriden savunma konsepti" çerçevesinde ekonomik ve siyasi alanda görece stabil bir manzaraya kavuşulması henüz politik alanda homojen bir tavır ve dolaylı tutum stratejileriyle tamamlanamamış olsa da, zaten strateji matematik hesaplamalarıyla mühendislik projeleri uygulamak faaliyeti gibi doğrusal bir süreç değildir. Mücadele etme ve ikna etme, görevli insanları ve görevleri hep birlikte uygun hale getirme, yeni ve uygun organizasyonları algılayıp kurma ve öncelikli ilkeleri seçerek bunları ne zaman uygulayacağını bilme sanatıdır. Fakat stratejiye dair bu adımların atılabilmesinin en önemli şartı "toplumsal gönüllülük ruhunu" harekete geçirebilmesidir. Tarih boyunca Türklerin en önemli karakteristik özelliklerinden birisi de kötü yöneticilerin elinde çabuk çözülmeleri ve asimilasyona müsait özelliklerinin olması, buna karşılık güçlü lider ve yöneticilerin yönetiminde dünyanın en fedakâr ve yaratıcı özelliklere sahip dinamik milleti olmalarıdır.

Dünyanın geleceğinde yeni pazar arayışları hakim olacaktır. Ancak eski kaynaklara bağımlılığın 21. yüzyılın da en önemli mücadele sebebi olacağı şimdiden belli olmuştur. Her iki bakımdan değerlendirdiğimizde Orta ve Güneybatı Asya'nın dünyanın kaderine hakim olacağı kuvvetle muhtemeldir. Düne kadar Sovyet komünizminin baskısı altında içine kapanık tarımsal faaliyetlere yönlendirilmiş olan Türk Cumhuriyetleri ve Kafkasya ülkeleri, öncelikle at üstünde buzkaşı oynayan kapalı tarım toplulukları olmaktan hızla çıkarak prototip kapitalizmin tesiriyle sanayileşme sürecine girmişlerdir. Kaçınılmaz olarak bu ülkelerde yaşayan topluluklar sanayileşen şehirli halklara akarak kapitalist sürece katılacak ve tüketim toplumlarına dönüşeceklerdir. Ayrıca zengin kaynaklarını dünyaya açmaları, buralardaki mücadeleyi hızlandıracaktır.

Türkiye ile her türlü bağı zaten mevcut olan bu ülkelerin büyüyüp gelişmesiyle Türkiye'nin "Avrasya gücü" olma çaba-

ları denk düşmektedir. 2003 yılında Irak'ta meydana çıkacak yeni yapılandırmada uygulanacak ortaklıklar hayati önem taşımaktadır. Burada meydana gelen gelişmelere kayıtsız kalamayacak olan Türkiye ise burada ortaya koyacağı vizyon ile 21. yüzyılda kendi milli çıkarlarına uygun bir büyüme sürecine girebilir...

"IMF hakkında tüm
bildiklerinizi unutun!.."

BU kitabı 'dünyada her şeyin görüldüğü kadar basit ve kolay olduğunu düşünenler ve yaşadığı hayattan memnun olanlar' sakın okumasın;

Yaşanan olayların farklı boyutları olduğunu düşünüp 'ancak buna kafa yoramayacak kadar yoğun olduğunu düşünenler' ise başlasın;

Uluslararası Para Fonu (IMF) konusunda bugüne kadar hiç yazılmayanları ve konuşulmayanları şahitler, belgeler ve istihbaratçıların ağzından anlatan bu kitap, Türkiye'nin sosyal dokusundan, uluslar arası ilişkilerine kadar tüm gerçeğini değiştiren ekonomik krizlere de farklı bir açıdan bakmanızı sağlamayı amaçlıyor.

**"Hitler Almanyası hakkında
bilinmedik çok şey var!.."**

İntihar ettiği söylenen Hitler, 2. Dünya Savaşı'ndan sağ olarak kurtulmuş ve kutuplardaki Alman üssüne mi kaçmıştı?

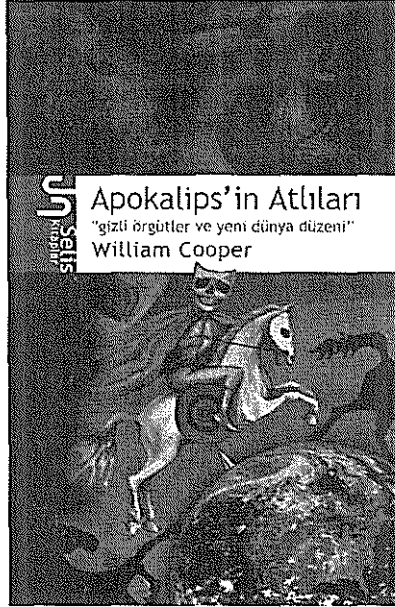
1947'den beri dünyanın birçok yerinde görüldüğü iddia edilen uçan daireler, gizli Alman teknolojisinin ürünü müdür?

Nazi Almanyası'nı perde arkasından yöneten gizli örgütler var mıydı? Bunların temel inançları neydi?

Hitler'in temelini attığı Kutuplar'daki denizaltı üsleri halen faal midir?

Rus denizaltısı Kursk, neden ve nasıl batırıldı?

"Gerçekler bazen
öldürücüdür.."

Bu kitap, yazarının hayatına malolmuş bir araştırmanın ürünüdür.

William Cooper, Amerikalı bir Deniz İstihbarat subayı. Yıllarca elinden geçen "çok gizli" belge ve bilgilerin ışığında bazı gerçekleri farketmeye başladı. Sermayeyi elinde bulunduran bazı grupların, süper güç Amerika'ya ele geçirmek suretiyle "Dünya Hükümeti" kurmaya yönelik faaliyette bulunduklarını tesbit etti. Ordudaki görevinden ayrıldıktan sonra, yayınladığı kitaplar, radyo programları ve konferanslarla bilgilerini kamuoyuna açıklamaya başladı.

Tehditler altında yaşamını sürdürürken, 5 Kasım 2001 tarihinde çiftliğine girerken öldürüldü.